

საქართველოს
საბჭოთა
სამხრეთ-აღმოსავლეთი
საბჭოთა

40 წუთი და მთელი ცხოვრება

*ბუნობს ხომ ყაქოათიხეფნ
ხეფი გუქოთ; მიჭყვებოქას*

საქართველოს
სპორტულ
ჯურნალისტთა
ასოციაციის
პროექტი
„ქართული სპორტის
დადი სახელეუბი“

პროექტის ივტიორი
და რედაქტორი
გიორგი გორციხე

ლიტერატურული
მანაწერა:
ვაგი სპორტმწიერი

წიგნზე მუშაობდნენ:
ზაზა ასანიშვილი
ილია ზაზუნაშვილი
თამაზ მერჩიაული

წიგნში გამოცემბულია
საზღვრო კორკორაშვილის
და გურამ მინაშვილის
საარტეოო ფოტოებო

წიგნი დაბეჭდილია სტამბაში
პსს „ფიგურატი სტილი“

თბილისი
2015

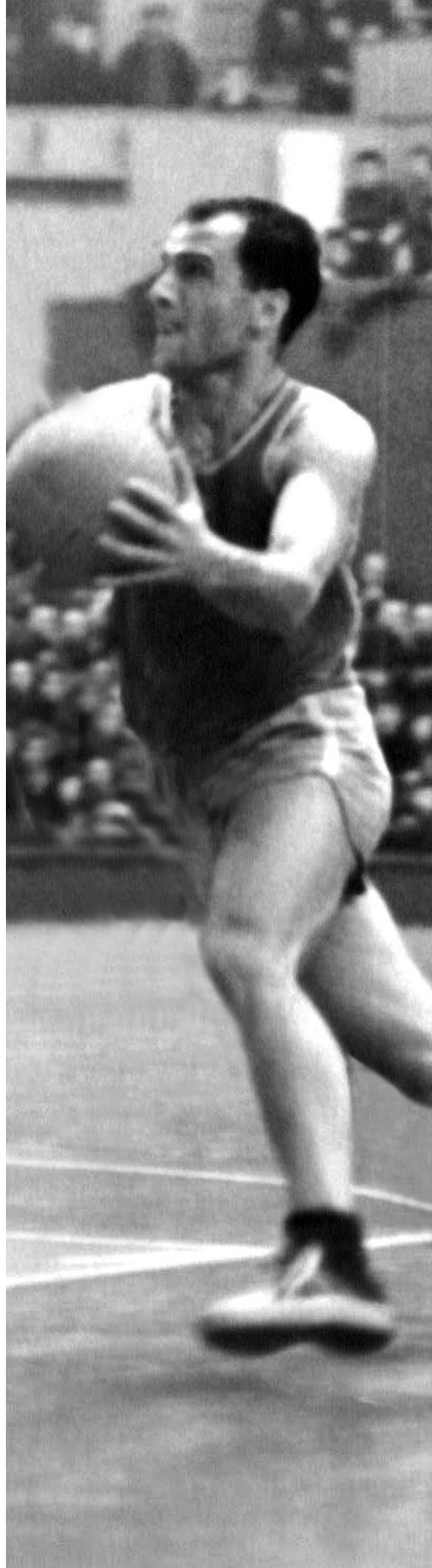

კურსამ
მინამჭვილი

40 წელი
და მთელი
ცხოვრება

საქართველოს
სპორტულ ჟურნალისტთა
ასოციაციის გამოცემა

თბილისი
2015

საქართველოს
სპორტულ ჟურნალისტთა
ასოციაციის პროექტი
**„ქართული სპორტის
დიდი სახელები“**

პროექტის ავტორი
და რედაქტორი
გიორგი გორგოძე

ლიტერატურული ჩანაწერი
ვაჟა სიმონიშვილისა

წიგნზე მუშაობდნენ:
**ზაზა ასანიშვილი
ილია ბაბუნაშვილი
თამაზ მიგრიაული**

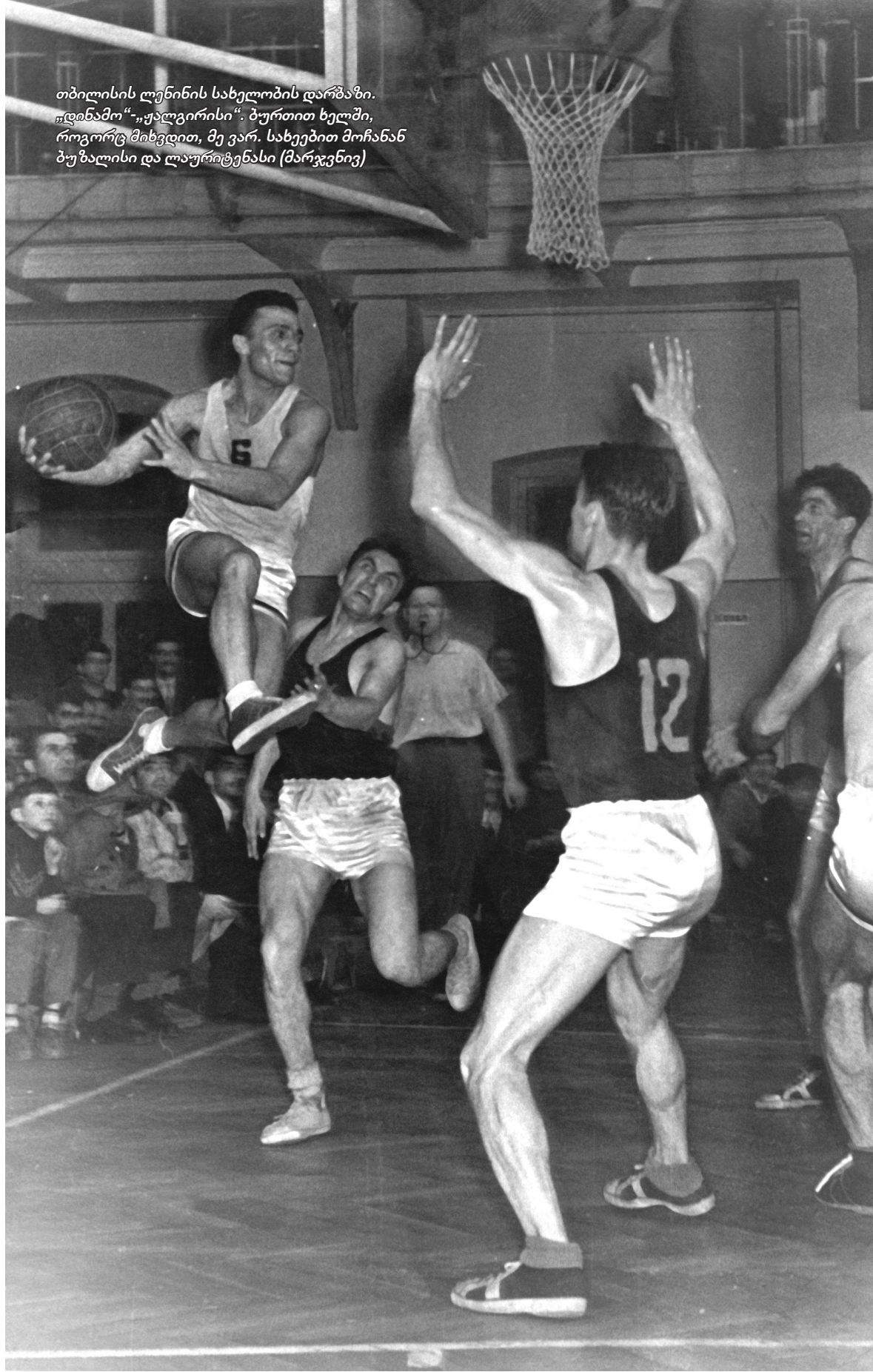
წიგნში გამოყენებულია
სანდრო კოტორაშვილისა
და გურამ მინაშვილის
საარქივო ფოტოები

წიგნი დაბეჭდილია სცამბაში
შპს „ფაეორიტი სტილი“

თბილისი
2015

ISBN 978-9941-0-7226-0

თბილისის ლენინის სახელობის დარბაზი.
„დინამო“-„უელვირისი“. მურთით ხელში,
როგორც მისხვდით, მე ვარ. სახეებით მოჩანან
ბუზალისი და ლაუროტენასი (მარჯვნივ)

ბურთს ხომ
კალათისკენ მისი
გულიც მიჰყვებოდა

NBA-ს ლოგოზე ლეგენდარული ჯერი ვესტის სილუეტია, რომლის პირისპირ უთამაშია...

თუ როდესმე ეღიროება ჩვენს საკალათბურთო ლიგას შესაფერისი ლოგო, მაშინ ის გურამ მინაშვილის თარგზე უნდა იყოს გამოჭრილი. ლეგენდარული ოთარ ქორქიას თამაშს არ მოვსწრებივარ, ქართული კალათბურთის სხვა დიდი სახეები კი ნუ გვინწყენენ არჩევანისთვის.

ხალასი ნიჭი, იშვიათი პროფესიონალიზმი, გამორჩეული ინტელექტი, ხასიათის სიმტკიცე, უღალატობა და ერთგულება, წინამძღოლის – ნალდი კაპიტანის თვისებები, აზროვნების მასშტაბი, წაგებასთან შეუგუებლობა, ჯიში და ლაზათი, მამაკაცური ხიბლი – ეს გურამ მინაშვილის ღირსებების მხოლოდ მცირე ჩამონათვალია.

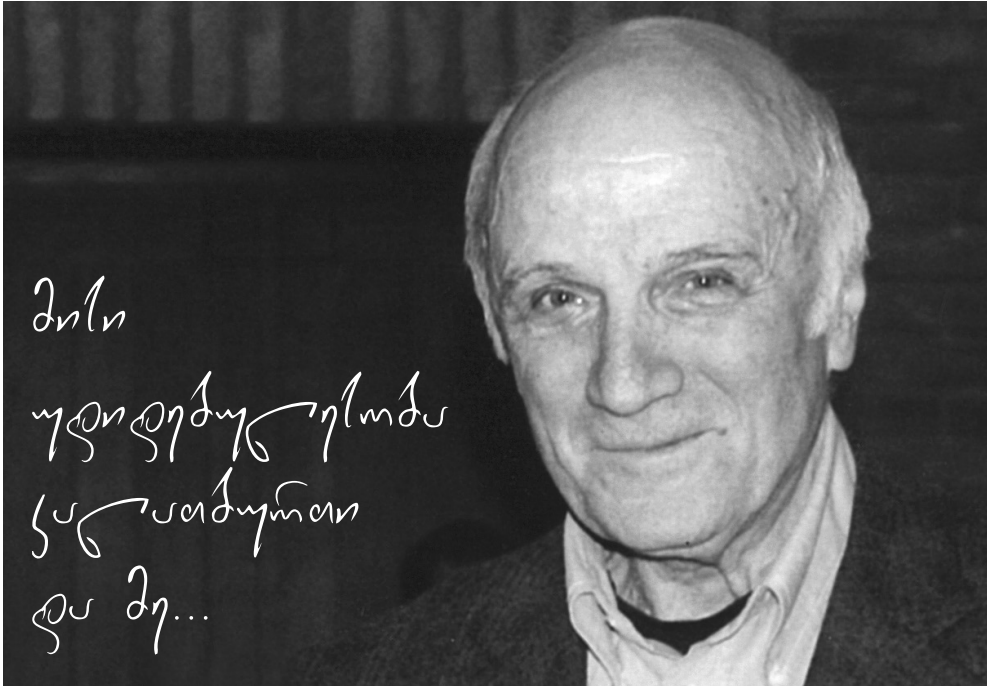
როგორი სიხარულით და სიამოვნებით ვმუშაობდით მის წიგნზე „ორმოცი წუთი და მთელი სიცოცხლე კალათბურთში“ (სამუშაო სახელწოდებაა), ასეთი თვალსაზრისით მთხრობელი მანამდე არ შეგვხვედრია. მრავალმხრივ საინტერესო პიროვნება გახლდათ, წიგნზე მუშაობისას თანდათან თვითონაც აგვეყვა, პროცესმა გაიტაცა და როცა წიგნის ავტორმა ვაჟა სიმონიშვილმა წიგნის საფინალო ნაწილი მიუტანა (რამდენიმე ფოტოზე მინაწერი მასთან ერთად უნდა გაეკეთებინა), ორშაბათისთვის დაიბარა.

წიგნის სათაურის ბოლო ვარიანტად მისივე გულიდან წამოსული მშვენიერი ფრაზა შევიგულეთ: „ბურთს კალათისკენ ჩემი გულიც მიჰყვებოდა“. ორშაბათისთვის გადაგვიდო პასუხი...

2 მარტს, ორშაბათს, ბატონი გურამის სახლის კარი უკვე სხვამ გააღო... წინა საღამოს გურამ მინაშვილს გულმა უმტყუნა...

ბურთს ხომ კალათისკენ მისი გულიც მიჰყვებოდა!..

გიორგი გორგოძე

გურამ მინაშვილი

1950-60-იანი წლები ქართული კალათბურთის ოქროს ხანაა, რა პერიოდშიც თბილისში ევროპის ჩემპიონთა თასი ჩამოვიტანეთ. გარდა მშრალი სტატისტიკისა, იყო უამრავი ემოცია, ნერვების ჭიდილი, ბრძოლა მოედანზე თუ მის მიღმა... კულისები ბევრ საიდუმლოს ინახავს და არ მინდოდა, ეს ყველაფერი ქართველი გულშემატკივრისთვის სამუდამოდ მიუწვდომელი ყოფილიყო, ჩვენი კალათბურთის ისტორიის ყველაზე „მოსავლიანი“ ეტაპი ბნელში დარჩენილიყო. ამიტომაც მოვკიდე ხელი კალამს 78 წლის ასაკში და ვეცადე ზედმიწევნით გამეხსენებინა ყველა მნიშვნელოვანი თუ უმნიშვნელო ნიუანსი ჩემი საკალათბურთო ცხოვრებიდან.

თბილისის „დინამოში“ 1953-დან 1966 წლამდე ვთამაშობდი. ამ პერიოდში საქართველოში მყოფი ადამიანისთვის ბევრი რამ იყო მიუწვდომელი. მაგალითად, ვიცოდით, რომ NBA უმაღლესი დონის ლიგა იყო, თუმცა, მისი მატჩებისთვის თვალის დევნების საშუალება არ გვქონდა. მხოლოდ ერთეულებს ეძლეოდათ NBA-ს მოთამაშეების ხილვის და მსოფლიოს კალათბურთის მაჯისცემის შეტყობის შესაძლებლობა – მათ, ვინც სსრ კავშირის ნაკრებში თამაშობდა. ბედნიერი ვარ, რომ ოთარ ქორქიას შემდეგ ჩემი ჯერი დადგა. მართალია, საბჭოთა კავშირის ნაკრებში ისეთი წონით არ ვიყავი, როგორც ბატონი ოთარი, მაგრამ წლების განმავლობაში მუდმივი წევრი გახლდით და ხუთეულშიც ჩემი ადგილი მქონდა.

იმ პერიოდის ევროპულ, თუ მსოფლიოს კალათბურთზე, ბევრ დღემდე დაფარულ ამბავზე დეტალურად ვაპირებ თხრობას. რომ არა ნაკრებში მოხვედრა, შეიძლებოდა, წარმოდგენაც არ მქონოდა, რომ მსოფლიოში იმაზე ათასჯერ უკეთესი ხარისხის სპორტული ფეხსაცმელი თუ ფორმა არსებობდა, ვიდრე საბჭოეთში ინარმოებოდა. ნაკრებს ხომ ყოველთვის საუკეთესო უცხოური ფირმის ეკიპირებით მოსავდნენ...

თუ ეს საკმარისი იქნება, მინდა ამ წიგნით ერთგვარად პატივი მივაცოცხლო ჩემს მწვრთნელებსა და თანაგუნდელებს. ბედმა გამიღიმა, რომ ოთხ უდიდეს მწვრთნელთან მომიხია მუშაობა – შალვა დიასამიძესთან, მიხეილ კეკელიძესთან, გიორგი ავალიშვილთან და ოთარ ქორქიასთან. ბედნიერი ვარ იმითაც, რომ მოედანზე საბრძოლოდ, უმაღლესი დონის პროფესიონალებთან და დიდებულ პიროვნებებთან ერთად გავდიოდი. სამწუხაროდ, ჩემი თანამებრძოლების რიცხვი თანდათან მცირდება... 1962 წლის ჩემპიონთა თასის მფლობელი გუნდიდან მხოლოდ სამნილა დავრჩით...

მართალია, წლების განმავლობაში იცვლება საკალათბურთო წესები თუ თამაშის ტაქტიკური მონახაზი, მაგრამ არ იცვლება მიდგომა, განწყობა, სპორტის ამ სახეობის არსი. მოხარული ვიქნები, ეს ავტობიოგრაფია ოდნავ მაინც თუ დაეხმარება იმ ახალგაზრდებს, რომლებსაც გადანწყვეტილი აქვთ კარიერის ბოლოს ამყად თქვან: მისი უდიდებულესობა კალათბურთი და მე... გადანწყვეტილი აქვთ, ცხოვრება სპორტის ამ სახეობას მიუძღვნან. „40-წუთიანი“ წიგნის წაკითხვის შემდეგ დარწმუნდებით, რომ წარმოუდგენელია დიდ სიმაღლეებზე ასვლა ენერჯის გამოზოგვით. თუ გინდა რამეს მიაღწიო, ბოლომდე უნდა დაიხარჯო. არ შეიძლება, კალათბურთი სხვა საქმესთან გაყო: სკოლასა თუ ინსტიტუტში ვსწავლობდი არა კარგი ნიშნებისა და მედლებისთვის, არამედ იმისთვის, რომ თვალსაწიერი გამეფართოვებინა, რაც ისევდაისევ კალათბურთს უნდა დახმარებოდა.

დღეს საქართველოში ნებისმიერი სპორტისთვის რთულია თავის გატანა. ჯანსაღ, მაგრამ უშეღავათო ბრძოლაში კალათბურთს რაგბთან, წყალბურთთან, ხელბურთთან უხდება ბრძოლა, ფეხბურთზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია. ვიმედოვნებ, თავისი კეთილი მაგალითებით ეს წიგნიც გარკვეულწილად დაეხმარება კალათბურთს ამ კონკურენციაში.

„მისი უდიდებულესობა კალათბურთი და მე“ – ეს ფრაზა იოლად მიგახვედრებთ, რა ადგილი უჭირავს ჩემს ცხოვრებაში სპორტის ამ სახეობას. ცხოვრებაც ერთგვარი თამაშია და ისე სწრაფად მიედინება, როგორც 40-წუთიანი საკალათბურთო მატჩი. ამიტომ, ჩემი წიგნიც 40 თავად, 40 წუთად დავყავი ყოველგვარი დამატებითი დროის გარეშე...

ყველა ზემოთჩამოთვლილი მიზეზი, რამაც ხელში კალამი ამაღებინა, ფუჭი აღმოჩნდებოდა, რომ არა სპორტულ ჟურნალისტთა ასოციაციის პრეზიდენტის ბატონი გია გორგოძის შემოთავაზება გამოეცა ჩემი ავტობიოგრაფიული წიგნი, რისთვისაც გულითად მადლობას მოვახსენებ.

1962 წელი. ყენევა. რამდენიმე წუთის წინ ფიბა-ს
ნარმომადგენლებსგან ჩემპიონთა თასი ჩავიბარე.
პირველ რიგში (მარცხნიდან): ალექსანდრე კილაძე,
მე, ილარიონ ხაზარაძე, ლევან ინსკირველი
დვანან (მარცხნიდან): რეზო გოგელია, იური ოზეროვი,
ამირან სხიერელი, ოთარ ქორქია, ვალერი ალთაბაევი,
ლევან მოსევილი, უილიამ ჯონსი (ფიბა-ს პრეზიდენტი),
ვლადიმერ უგრეხელიძე, მემფის უცნობი (ფიბა-დან),
ანზორ ლეჟავა, ვახტანგ დიდიძე (დელეგაციის ხელმძღვანელი)

საბჭოთა კავშირის ნაკრები
ამერიკული ტურნეს დროს (1959 წელი)
მარცხნიდან: სემიონოვი, ტორბანი, მე,
სტუდენეცკი, მუიუნეკსი, ვალდმანისი

როცა
ქოლიცია
ქოცლი
ხეპრონობა
კარძე

მძულდა პოლიცია, რომელმაც საშუალება წამართვა მსოფლიოს ჩემპიონი გავმხდარიყავი. ასეთი შანსი ხომ აღამიანს შეიძლება ცხოვრებაში ერთხელ მიეცეს. სპორტულ ბრძოლაში დაუამარცხეთ აუშ, ბრაზილია (რომელიც ჩემპიონად აღიარეს) და პოლიციური ბრძოლა წაუგეთ, სადაც ჩინეთის იქით მდებარე პაცარა კუნძულთან...

ჩილეში მიმდინარე მსოფლიოს ჩემპიონატზე, ბრაზილიასთან რთული მატჩი მოვიგეთ (73:64), მახსოვს 6 ქულა ჩავაგდე. მაშინ სად იყო სამქულიანები, გამთამაშებლისთვის 10 ქულა კარგ შედეგად ითვლებოდა. ოფლში განურული გასახდელის გავლით საშხაპეში შევედი, სადაც სამი კაბინა ერთმანეთისგან მხოლოდ ტიხრებით იყო გამოყოფილი. შევედი და რას ვხედავ: გურამ აბაშიძეს ნიხლქვეშ ჰყავს გაგდებული ოლეგ კუტუზოვი...

წამიერად გავიაზრე რა შეიძლებოდა მოჰყოლოდა ამ სცენას: ქართველმა სცემა რუსი, თანაც კუტუზოვი! – ასეთი ამბის გაჟღერების შემთხვევაში კარგი დღე არ დაგვადგებოდა, საბჭოთა ნაკრებიდანაც მოგვკვეთდნენ და შეიძლებოდა გურამ აბაშიძის მიმართ სანქციებიც გაეტარებინათ. მივეჭერი და ჩვენი „აპოლონა“ (გურამის მეტსახელი) კუტუზოვს გამოვაცილე.

მწვრთნელებმა მაინც გაიგეს. 1959 წლის მსოფლიოს პირველობაზე საბჭოთა კავშირის ნაკრებს სტეპან სპანდარიანი წვრთნიდა, თანაშემწედ კი ალექსანდრე გომელსკი მუშაობდა. მათ ყველაფერი გამოიკითხეს, მაგრამ დიდი ანალიზის და ბჭობის შედეგად გადაწყვიტეს, გუნდში მომხდარი უსიამოვნება გუნდშივე დარჩენილიყო.

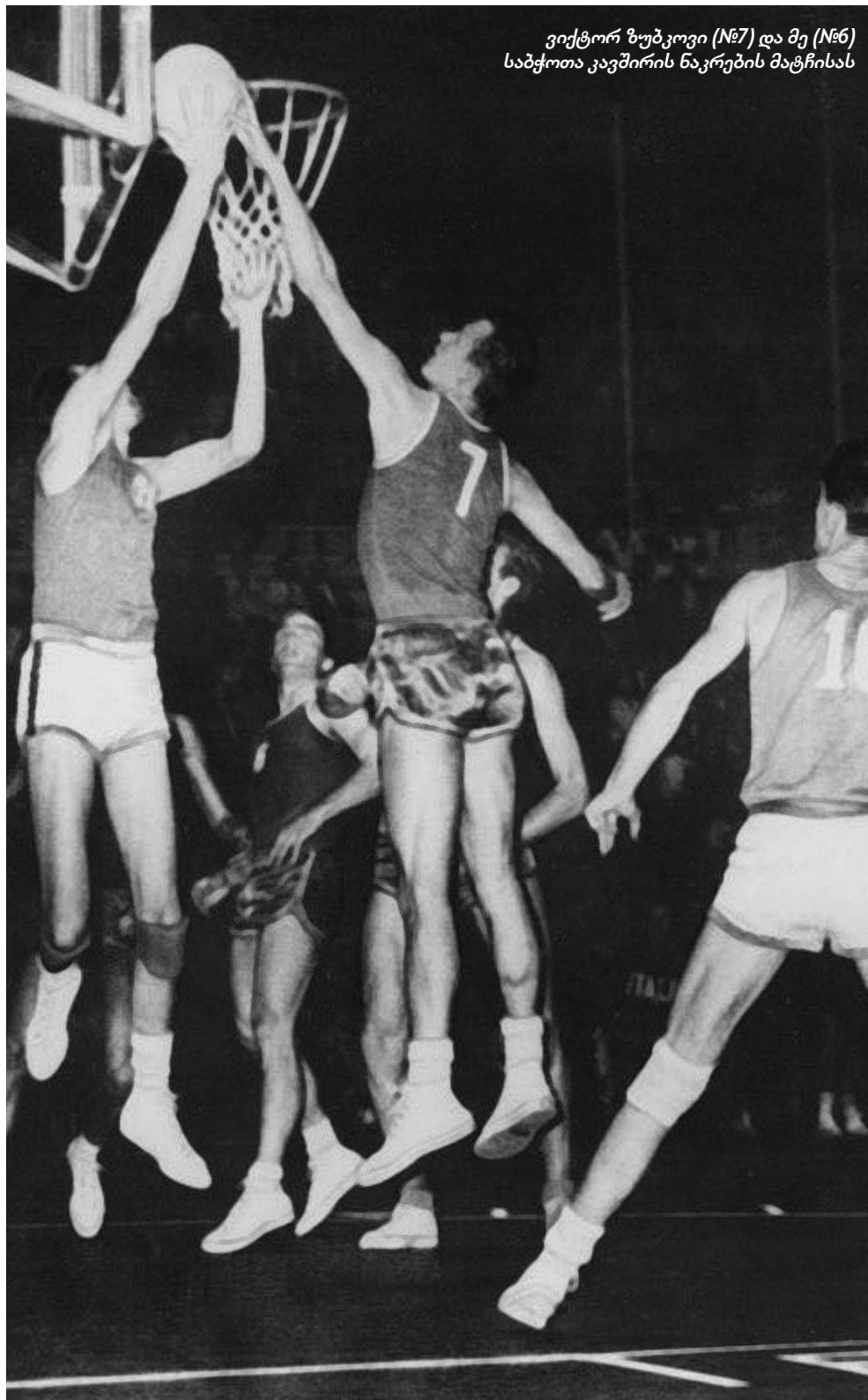
რამდენიმე გარემოებამ გადაგვარჩინა: გურამ აბაშიძეს თბილი დამოკიდებულება ჰქონდა სპანდარიანთან. მართალია, სასტარტო ხუთეულში ვიყავი, მაგრამ სპანდარიანი „აპოლონას“ ჩემზე უკეთ უგებდა. მთავარ მწვრთნელთან მე საქმიანი ურთიერთობა მქონდა. რატომღაც მგონია, იგივე რომ გამეკეთებინა, არ მაპატიებდა. გადაგვარჩინეს რუსმა თანაგუნდელებმაც: სიტყვიერად დაგვეხმარა ვიქტორ ზუბკოვი, ხოლო მოსკოვის დინამოელმა ვლადიმირ ტორბანმა გურამ აბაშიძეს მხარი აუბა და კუტუზოვს მანაც გვარიანად უთავაზა.

რა მოხდა ბრაზილიასთან მატჩის შემდეგ დეტალურად გაგაცანით. გაგიჩნდებოდათ შეკითხვა: რატომ მოხდა? ისიც მოგეხსენებათ, რომ გურამ აბაშიძე ოლეგ კუტუზოვს უმიზეზოდ არ სცემდა. „აპოლონას“ მიზეზი რომ ვკითხე, მიპასუხა – შენ შეგაგინაო.

ყველაფერი კი მსოფლიოს ჩემპიონატის გახსნითი მატჩიდან დაიწყო. მექსიკასთან (102:72) მხოლოდ 2 ქულა ჩავაგდე და 5 ფოლი მივიღე. მოკლედ, ისე ვერ ვითამაშე, როგორც მსურდა. არადა, სტეპან სპანდარიანი თავის სტრატეგიას არასოდეს ღალატობდა – რამდენად ცუდადაც უნდა გეთამაშა წინა მატჩში, თუ სასტარტო ხუთეულის წევრი იყავი, მეორე დღეს მაინც სასტარტოში მოხვდებოდი. ზოგიერთი მწვრთნელი ძირითად ხუთეულს მეტოქის მიხედვით არჩევს, 1959 წლის საბჭოთა კავშირის ნაკრებში კი ასე არ იყო: ხუთეულში ვთამაშობდით მე, მაიგონის ვალდმანისი, იური კორნეევი, მიხაილ სემიონოვი და ვიქტორ ზუბკოვი. გამთამაშებლის პოზიციაზე მცვლიდნენ ოლეგ კუტუზოვი და იური ოზეროვი.

როგორც აღმოჩნდა, მექსიკასთან ჩემი თამაში მეორე დღესაც არ ჰქონდა დავინწყებული კუტუზოვს და ბრაზილიასთან შეხვედრისას სათადარიგოთა

ვიქტორ ზუბკოვი (№7) და მე (№6)
საბჭოთა კავშირის ნაკრების მატჩისას

სკამზე მჯდომმა შემაგინა. მე მოედანზე ვიყავი და ცხადია, არ გამიგია. სწორედ ამიტომ, ვიდრე საშხაპეში სიტუაცია არ დაწყნარდა, ვერ მივხვდი, რა მოხდა.

თურმე, გურამ აბაშიძეს კუტუზოვის სიტყვები დაუმახსოვრებია და პასუხი მატჩის შემდეგ მოსთხოვა.

02:00

ბრაზილიელებს ჩილეში ორჯერ შევხვდით. ჯერ პირველ ჯგუფურ ეტაპზე, შემდეგ ფინალურ სტადიაზე. როგორც ყოველთვის, სამხრეთამერიკელებს 1959-შიც კონკურენტუნარიანი ნაკრები ჰყავდათ. ბრაზილიელებმა ჩილეს მსოფლიოს ჩემპიონატზე ოქროს მედლებიც მიიღეს...

თუ მსოფლიოზე აშშ და სსრკ მონაწილეობდნენ, ბრაზილიას ოქრო როგორ დაანებეს? – იკითხავთ. პასუხს ეტაპობრივად მოგახსენებთ. სანყის ჯგუფურ ტურნირში შევხვდით მექსიკას, ბრაზილიას და კანადას. პირველ ორს მო-

ვუგეთ, კანადელებთან კი თავდაჯერებულები გავედით და დავისაჯეთ – 54:63. შედეგად, ჩვენ ბრაზილიელებსა და კანადელებს მოგება-წაგებათა თანაბარი რაოდენობა დაგვიგროვდა და ბურთების უკეთესი შეფარდებით ჯგუფიდან სსრკ და ბრაზილია გავედით.

სამი ჯგუფიდან ექვსი ნაკრები გადავიდა ფინალში. იქ მეშვიდე გუნდად მასპინძელი ჩილე დაემატა. შვიდივე ერთმანეთს უნდა შეხვედროდა და ისე გამოვლენილიყო ჩემპიონი. ბრაზილიას მეორედაც მოვუგეთ (66:63), მის გზას გავუყენეთ პუერტო რიკო (84:55), რომლის შემადგენლობაში თამაშობდა ხუან ვისენსი. ჩემთან შედარებით ტანდაბალი, ჩაფსკენილი გამთამაშებელი იყო, მოგიახლოვდებოდა თუ არა, ნახტომში სტყორცნიდა. 26-28 ქულაზე იოლად ადიოდა. იგი ამერიკაში, კანზასში თამაშობდა და მოგვიანებით „ნიუ იორკისგანაც“ მიიღო მინვევა. მწვრთნელებმა ვისენსის მეურვეობა მე დამავალეს – მას თუ გავაჩერებთ, თამაშსაც მოვიგებთო. გავაჩერე. 16 ქულა კი ჩააგდო, მაგრამ ეს მისი ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი იყო ჩვენამდე ჩატარებულ შეხვედრებში. ძირითადად შორიდან ტყორცნებით აგროვებდა ქულებს, ფარქვეშ შესვლას იშვიათად ცდილობდა.

პუერტო რიკოსთან მატჩის მეორე დღეს მწვრთნელებმა პარკში გაგვიყვანეს და იქ მითხრეს კომპლიმენტი დაცვაში კარგი თამაშისთვის. ამ პარკში ყოველდღიურად დავდიოდით, თან შეხვედრებს ვარჩევდით, თან სუფთა ჰაერზე ვისვენებდით. თბილისის მთანმინდა რომ წარმოვიდგინოთ, დაახლოებით ისეთ ადგილას იყო პარკი გაშენებული. ვარჯიშებს მცირე ზომის დარბაზში ვატარებდით, რომელიც იმდენად პატარა იყო, რომ ძლივს ვეტოვდით.

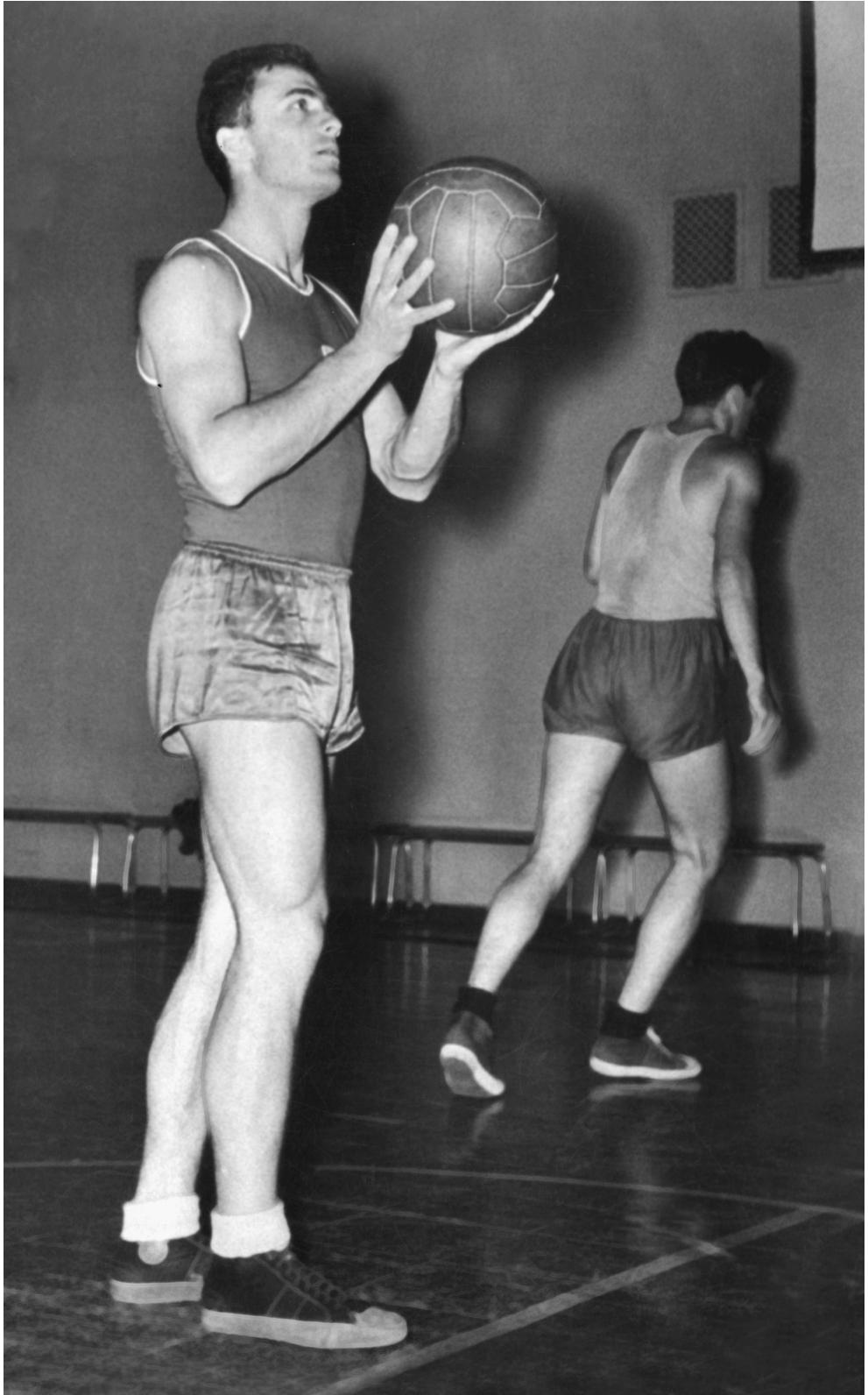
ნაკრების ვარჯიში

ერთ-ერთი ჩვეულებრივი ვარჯიშისას დარბაზში ნეკერჩხლის ფოთლიანი ყმაწვილი გამოჩნდა. ამ ნიშნით მისი წარმომავლობის ამოცნობა იოლი იყო – ნეკერჩხლის წითელი ფოთოლი ხომ კანადის სიმბოლოა. მას მეორე, ასეთივე ეკიპირებაში გამოწყობილი კალათბურთელი მოჰყვა, მესამე... და დარბაზი ისე გაივსო, სუნთქვა გაჭირდა.

ჩვენი ექიმი რომან ზუბოვი ინგლისურს კარგად ფლობდა და კანადელებს სტუმრობის მიზეზი ჰკითხა. აქ ნაძლევა მოგვიყვანაო – უპასუხეს ჩრდილოამერიკელებმა. თურმე, ერთ კანადელ კალათბურთელს უნახავს, ბურთი როგორ ჩავდე კალათში და თანაგუნდელებისთვის უთქვამს – საბჭოთა ნაკრების მეექვსე ნომერი 190 სმ სიმაღლისაც არ იქნება, მაგრამ ბურთს კალათში ტენისო. კანადელებს არ დაუჯერებიათ, გუნდი ორად გაყოფილა – ერთნი თვითმხილველის მხარეს დამდგარან, მეორეები სიცრუეში სდებდნენ ბრალს.

186 სმ სიმაღლისა ვარ და ვერ ვიტყვი, რომ ბურთს ვიქტორ სანიკიძისავით ეფექტურ ნახტომში ვტენიდი. მართებული იქნება, თუ ვიტყვი – ბურთს კალათში ვდებდი. კანადელები შემოგვეხვივნენ და მთხოვეს ზემოდან გდება შემესრულებინა. ბურთი ავიღე, რაც შემეძლო მალლა ავხტი და ნაძლევი მათ მოვაგებინე, ვისაც ჩემი ჩატენვისა სჯეროდა. არ ვიცი, სანაძლეო რაზე იყო, მაგრამ არსად დავუპატიუებიათ, ეტყობა, არცთუ საინტერესო რამეზე დანაძლევედნენ.

186 სმ სიმაღლის კალათბურთელის ჩატენვა 50-იან წლებში იყო გასაკვირი, თორემ შემდეგში ბევრი ჩემზე დაბალი მინახავს ფარსზემთ მფრინავი. 80-იან წლებში თბილისში „ატლანტა ჰოუქსი“ რომ ჩამოვიდა, 170 სმ. სიმაღლის გამთამაშებელი ახლდა, სპად ვები, რომელსაც NBA-ს ჩატენვების კონკურსი ჰქონდა მოგებული.

საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა სანყისი ჯგუფური ეტაპიც სანტიაგოში ჩაატარა და ფინალურიც. ვასპარეზობდით ღია ცის ქვეშ, ჩილეს ნაციონალურ სტადიონზე, რომელიც სპეციალურად 1962 წლის მსოფლიოს საფეხბურთო ჩემპიონატისთვის აშენდა, მოგვიანებით კი პრეზიდენტმა პინოჩეტმა სატუსალოდ გადააქცია.

ბრაზილიისა და პუერტო რიკოს შემდეგ ბულგარეთი (78:58), ჩილე (75:49) და აშშ (62:37) დავამარცხეთ. ეს იყო პირველი შემთხვევა საკალათბურთო ისტორიაში, როცა საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა ამერიკის შეერთებულ შტატებს სძლია. 25 ქულის სხვაობით მოგება კი ერთი შეხედვით გასაკვირი იყო. თუმცა, ოკეანისგალმელები იმდენად დარწმუნებულნი იყვნენ თავის უპირატესობაში, რომ მსოფლიოს ჩემპიონატზე საჭაერო აკადემიის გუნდი გამოგზავნეს. ეგონათ, მსოფლიოს ჩემპიონები მაინც გახდებოდნენ, მაგრამ აშშ-ს მხოლოდ ჩვენ კი არა, ბრაზილიამაც სძლია.

ფინალურ ჯგუფში ხუთი მატჩი მოვიგეთ და რჩებოდა ტაივანი, რომელთან 0:100 წაგების შემთხვევაშიც კი მსოფლიოს ჩემპიონობა გარანტირებული გვექონდა.

ფიბა-ს პრეზიდენტმა სსრკ-ტაივანის შეხვედრა განგებ გადაიტანა ბოლოში, რადგან კარგად მოეხსენებოდა პოლიტიკური დავის შესახებ. საქმე ის იყო, რომ ტაივანი დამოუკიდებელი ქვეყნის სტატუსით, ფორმოზას სახელწოდებით მონაწილეობდა მსოფლიოს ჩემპიონატზე. საბჭოთა კავშირის ხელმძღვანელობა კი ტაივანს ჩინეთის ნაწილად განიხილავდა და კატეგორიულად ეწინააღმდეგებოდა ტაივანთან, როგორც დამოუკიდებელ ქვეყანასთან ტოლ-სწორად თამაშს.

ამ კუნძულის გამო მსოფლიოს ჩემპიონატზეც არ გვიშვებდნენ. ჩილეში გასამგზავრებლად გამზადებულებს გამოგვიცხადეს – დაიშალეთ, მსოფლიოზე აღარ მიდიხართო. 2-3 დღით მოსკოვში, სასტუმროში გავჩერდი.

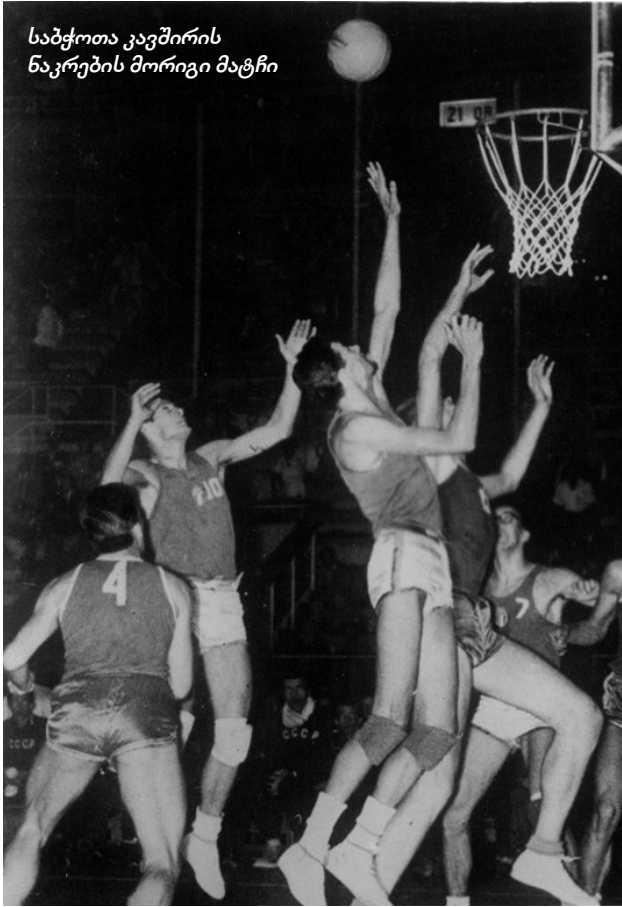
ამასობაში ჩვენი გუნდის მწვრთნელები ცეკაში მოლაპარაკებებს აწარმოებდნენ, ჰპირდებოდნენ, რომ ტაივანს ჩილეში არ შეხვდებოდნენ, რადგან იგი სხვა ჯგუფში მოხვდა და წარმოუდგენელი იყო ტაივანის ფინალურ ეტაპზე გასვლა. მართლაც, მის ჯგუფში თამაშობდნენ აშშ და სამხრეთ ამერიკის მოქმედი ჩემპიონი – არგენტინა.

გომელსკისა და სპანდარიანის შრომამ შედეგი გამოიღო და ხელისუფლებამ ჩილეში გაგვიშვა. ოღონდ იმ პირობით, რომ ტაივანს არ უნდა შეხვდნოდნენ.

ბედი არ გინდა? – ქალაქ ვალპარაისოდან სანტიაგოში მოვიდა ცნობა, რომ ტაივანმა არგენტინა დაამარცხა, აშშ-ის ნაკრებთან ერთად ფინალური შვიდეულის საგზური მოიპოვა.

სსრკ-ტაივანი იმიტომაც გადადეს ბოლოსკენ, რომ ჩვენი გუნდის უფროსობას სახელმწიფოს ხელმძღვანელებისგან ტაივანთან თამაშის უფლება მიეღო.

საბჭოთა კავშირის
ნაკრების მორიგი მატჩი

მწვრთნელები მეორე ეტაპის დაწყების პირველივე დღიდან დეპეშას დეპეშაზე აგზავნიდნენ ცეკაში...

გავიდა ერთი დღე, პასუხი არ მოვიდა, მეორე დღესაც იგივე განმეორდა, მესამე დღეც გავიდა და... დადგა მატჩის დაწყების დრო, მაგრამ საბჭოეთიდან პასუხი არ გვეღირსა. არადა, მწვრთნელები გაფრთხილებულები იყვნენ – ტაივანთან არ უნდა გვეთამაშა.

...მსაჯმა მატჩის დაწყების ნიშნად ბურთი მოედნის ცენტრში ააგდო, დაეუფლნენ ტაივანელები, ჩააგდეს და თამაშიც 2:0 მოიგეს. ამ დროს მოედანზე არც ერთი ჩვენგანი არ იყო – საბჭოთა კავშირის ნაკ-

რები მოედანზე არ გავიდა. გამოუცხადებლობის გამო სსრკ-სა და ასევე სოციალისტურ ბულგარეთს დისკვალიფიკაცია მოგვცეს, ჩემპიონატიც შესაბამისად, მეექვსე-მეშვიდე ადგილებზე დავამთავრეთ.

საბჭოეთში გამომგზავრებამდე ჩილეს კომუნისტურმა პარტიამ შესანიშნავი სუფრა გაგვიშალა თვალუწვდენელ ვენახში, რომელიც მასვე ეკუთვნოდა. ქართულ ფილმ „ქეთო და კოტეში“ რომ ამბობენ: „თუ ქორწილია, ქორწილი იყოს, გუნდით, არქიელითა და გუბერნატორით“, სწორედ ასეთი მასშტაბური ღონისძიება გამოვიდა.

შეჯიბრება დამთავრებული გვექონდა და თითო ჭიქა თეთრი ღვინო გავსინჯეთ, ჩილეს ღვინოები ხომ მსოფლიოშია ცნობილი. წვეულების ბოლოს გამოგვიტანეს დიდი ტორტი წარწერით: მსოფლიოს ჩემპიონებს ჩილეს კომუნისტური პარტიისგან... ამის მიუხედავად, ძნელი წარმოსადგენი არ არის, რას ვგრძნობდი საბჭოთა კავშირში დაბრუნებული: მძულდა პოლიტიკა, რომელმაც საშუალება მომისპო მსოფლიოს ჩემპიონი გავმხდარიყავი. ასეთი შანსი ხომ ადამიანს შეიძლება ცხოვრებაში ერთხელ მიეცეს. სპორტულ ბრძოლაში დავამარცხეთ აშშ, ბრაზილია (რომელიც ჩემპიონად აღი-

1959 წელი. ჩილეს დედაქალაქ სანტიაგოს
აეროდრომი. მარჯვნიდან: ზუბკოვი,
სემიონოვი, კუტუზოვი, კრუმინში,
აბაშიძე, მუიჟნიეკსი, მე, კორნეევი...

არეს) და პოლიტიკური ბრძოლა წავაგეთ, სადღაც ჩინეთის იქით მდებარე პატარა კუნძულთან...

საბჭოთა მთავრობამ კი საქციელი მოგვინონა, მოსკოვში, თვითმფრინავის ტრაპზე ისე დაგვხვდნენ, როგორც მსოფლიოს ჩემპიონებს შეშვენიდათ. სპეციალურად ჩვენთვის ოქროს მედლებიც ჩამოასხეს და თითოეულ კალათბურთელს ჩამოგვირიგეს. მაგრამ ის ნამდვილი, ჩილეში დამზადებული მედალი მერჩივნა.

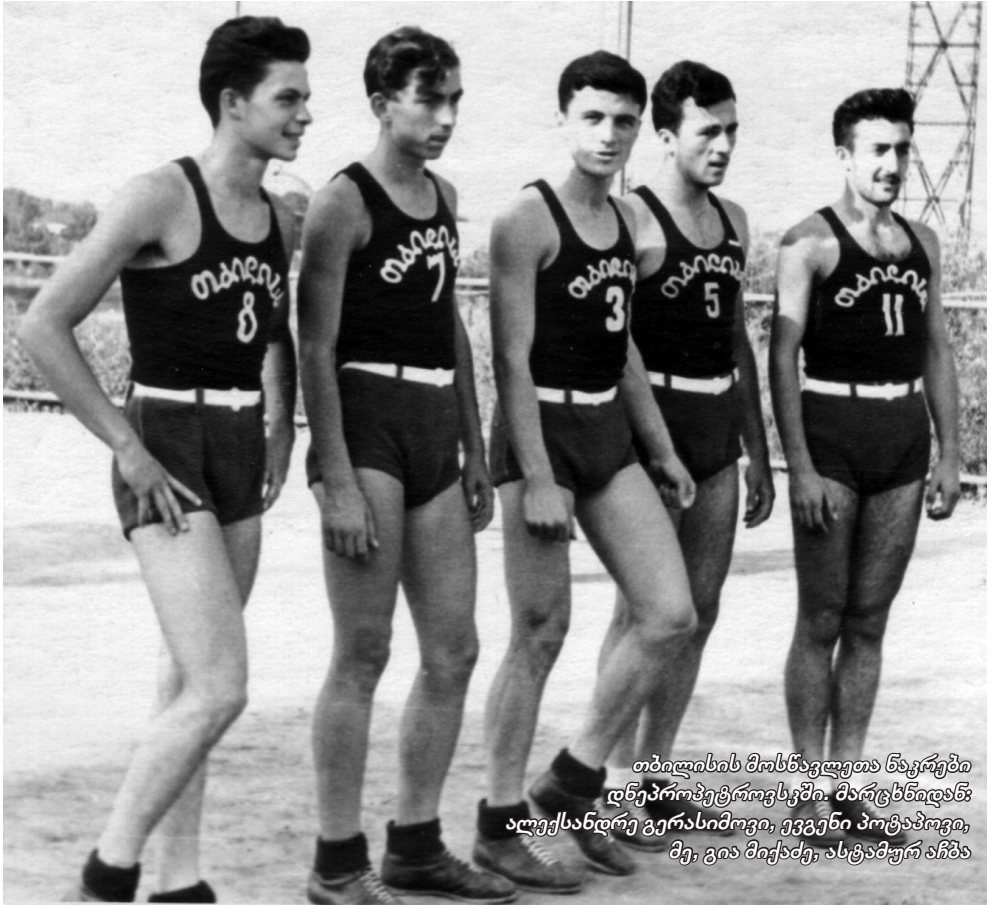
მოსკოვში ჩამოსხმულ ჯილდოზე უფრო ძვირფასი შავი ჯინსები იყო, რომელიც სანტიაგოდან ჩამოვიტანეთ. მაშინ ჯინსები მოდაში ახალი შემოსული იყო და დიდი პოპულარულობით სარგებლობდა. თუმცა, ნამდვილი, ამერიკული წარმოებისა ძალიან ძვირი ღირდა. მათი შეძენა საბჭოთა ნაკრების წევრებს არ შეგვეძლო, სამაგიეროდ სანტიაგოში მივაგენით ადგილს, სადაც ჩილეში შეკერილი, გაცილებით იაფიანი ჯინსები იყიდებოდა, ლამაზებზეც იყო და საქართველოში თავსაც ვინონებდით.

ლიკანი, მოსწავლეთა რესპუბლიკური
პირველობა. ტონოში 3-ნომრიანი
მაისურით ვთამაშობდი

აქროსი - შუამდგომლობა

მეოცე საუკუნის 50-იან წლებში სპორცისადმი ისეთი მიდგომა იყო, ნიჭს თუ გამოიჩენდი, ნამდვილად არ დაიკარგებოდი. აი, რაცომ: ჯერ კლასები ეჭიბრებოდნენ ერთმანეთს, შემდეგ იკრიბებოდა ნაკრები და სკოლებს შორის ქალაქის პირველობაში მონაწილეობდა. გამარჯვებული საქართველოს ჩემპიონატში თამაშობდა, რომელშიც რეგიონების საუკეთესო გუნდები ასპარეზობდნენ.

*თბილისის მოსწავლეთა ნაკრები
დნეპროპეტროვსკში. მარცხნიდან:
ალექსანდრე გერასიმოვი, ევგენი პოტაპოვი,
მე, ვია მიქაძე, ასტამურ ანბა*

04:00

ერთი შემთხვევის გამო მსოფლიოს ჩემპიონის მედალი დღეს, შეიძლება და ჩემს კოლექციაში აღარ ყოფილიყო: შევდივარ სახლში და რას ვხედავ – ბინა თავიდან ბოლომდე თავდაყირაა, მძარცველები შემოსულან და ღირებული რაც ხელში მოხვდათ, ყველაფერი წაუღიათ. მაშინვე სეიფს მივაშურე, სადაც რომის ოლიმპიადაზე მოგებული ვერცხლი, ევროპის ჩემპიონისთვის განკუთვნილი სამი ოქრო და 1959 წელს მოსკოვში სპეციალურად ჩვენთვის ჩამოსხმული მედალი მქონდა შენახული. საბედნიეროდ, დაუპატიჟებელმა სტუმრებმა სეიფს ვერაფერი დააკლეს და ბევრი ძვირფასი ნივთი დაკარგვას გადაურჩა. თუმცა, გული ახლაც ძალიან მწყდება ერთ მედალზე, რომელიც იმ მომენტისთვის საგანგებოდ ჩაკეტილი არ მქონდა. ეს იყო ჩემს კარიერაში პირველი ოქრო.

გაინტერესებთ, რაზე ვლაპარაკობ? თბილისის „დინამოსთან“, თუ საბჭოთა კავშირის ნაკრებთან ერთად მოგებულზე? საბჭოეთში თუ საზღვარგარეთ მიღებულზე? ნუ ავჩქარდებით, პასუხს თავის ბოლოში მივიღებთ.

ესეც ლიკანია. თბილისის ტონოს ნაკრები. მარცხნიდან:
 გურამ მარკოზოვი, ნოდარ ივიდზანოვი, ვჟუდა
 ვაჩიშვილი, გიზო ვაბესკირია, ალექსანდრე გერასიმოვი,
 თამაზ ვაკაურიძე, ერიკ ქაშაკაშვილი, ზაქრო
 მეგრელიშვილი, მე და მწვრთნელი მიხეილ კეკელიძე

ეს ამბავი მეოცე საუკუნის 40-იანი წლებიდან იწყება. მე-6 სკოლაში ვსწავლობდი, რომელიც ახლა 55-ე საშუალო სკოლად გადააკეთეს. ვაკეში, მოსახერხებელ ადგილას მდებარეობდა და ბევრი ბავშვიც სწავლობდა. ეს ყველაფერი თავიდანვე კარგად გათვალეს და მოზრდილ ტერიტორიაზე, ხუთსართულიანი შენობა ააგეს.

ბედი არ გინდა? – სკოლაში რომ შევედი, გოგონები და ვაჟები გააცალკევეს, კლასში მხოლოდ ბიჭები მყავდა. ხოლო სკოლა რომ დავამთავრე, მომდევნო წელს გოგონათა და ვაჟთა კლასები ისევ გააერთიანეს. შეიძლება ამიტომ, გოგონებთან ნაკლები ურთიერთობა მქონდა, ძალიან მორცხვი ვიყავი, დალაპარაკებისთანავე ვწითლდებოდი. თუმცა, შემდეგ წელ-წელა მომეხსნა ყოველგვარი დაძაბულობა.

სპორტული თვალსაზრისით ჩემს სკოლაში არაფერით გამორჩეული, ზანტი ცხოვრება მიდიოდა. მე-7 კლასში რომ გადავედი, ფიზკულტურის მასწავლებლად ჩვენთან მოვიდა ცნობილი ტანმოვარჯიშე, მხატვარი და ყველა სფეროში გამორჩეული კაცი, ვახტანგ მარსაგიშვილი. იგი გარეგნულადაც სიმპათიური იყო და მთელს სკოლას უცებ შეაყვარა თავი. ტანვარჯიშშიც წვრთნიდა ბავშვებს და უმაღლესი დონის ბევრი სპორტსმენიც აღზარდა. თუმცა, ყველა ტანვარჯიშზე ხომ არ ივლიდა? – ვახტანგ მარსაგიშვილი თითოეულ მოსწავლეს შესაბამის სპორტის სახეობას უძებნიდა და სასწავლო წლის ბოლოს იშვიათად შეხვდებოდით ბავშვს, რომელიმე სპორტულ სექციაში რომ არ ყოფილიყო ჩართული.

ფიზკულტურის მასწავლებელმა ჩემი თანაკლასელი, გვარად შაინოვი ცურვაზე გაგზავნა, სადაც ცნობილი სპეციალისტი ლუკა იოაკიმიდი წვრთნიდა. ერთ დღესაც შაინოვმა მითხრა, „ნორჩი დინამოელის“ თასზე თბილისის პირველობა იმართება და მონაწილეებას ვლებულობო.

ამ შეჯიბრებით მეც დავინტერესდი, რადგან მამის ძმასთან ბათუმში რომ ვისვენებდი, ცურვა კარგად ვისწავლე და მსურდა საკუთარი თავის გამოცდა.

„ნორჩი დინამოელის“ თასზე 100 მეტრი გავცურე... თავისუფალი სტილით, ისე, როგორც ვახერხებდი. ფინიშთან რომ მივედი, ველარ ვსუნთქავდი, ძალა აღარ შემრჩენოდა და „ხმელეთი“ ცოტა შორს რომ ყოფილიყო, უთუოდ ჩავიძირებოდი. თუმცა, მთავარი არ მითქვამს – როგორც აღმოჩნდა, ფინიშთან მესამე მივსულვარ და მკერდი ბრინჯაოს მედლით დავიმშვენე.

მწვრთნელი, ლუკა იოაკიმიდი მეორე დღესვე სახლში გვეწვია და ჩემს მშობლებს უთხრა – ამ ბავშვისგან დიდ ჩემპიონს გავზრდით. მისი გარჯა წყალში არ ჩაყრილა, ცურვაზე სიარული გადავწყვიტე. დავდიოდი ჩემს თანაკლასელ შაინოვთან ერთად, ხან 1000 მეტრს ხელების დაუხმარებლად ვცურავდით, ხან სხვა უფრო რთულ დავალებებს ვასრულებდით...

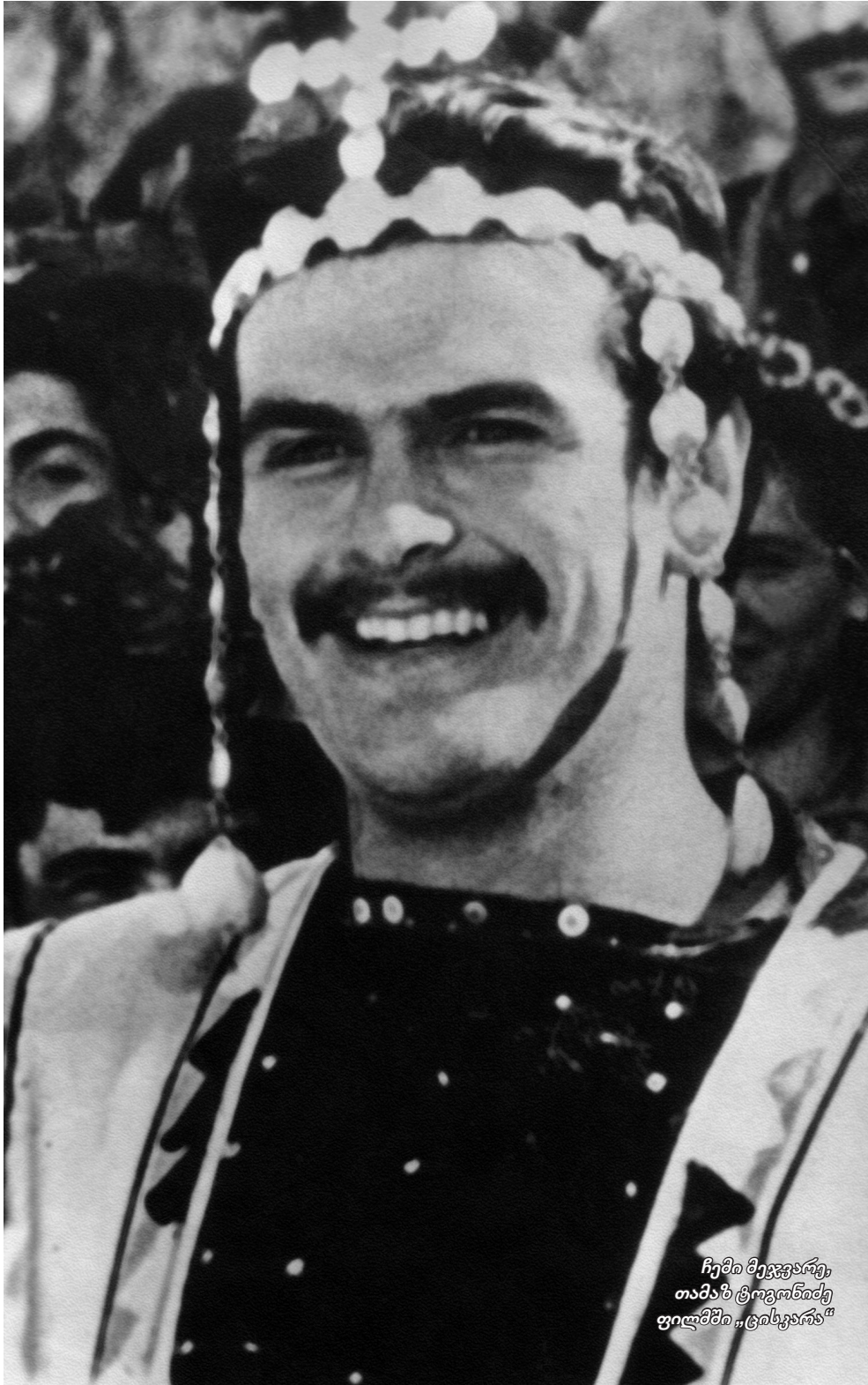
ცურვა მალევე მომწყინდა, რადგან იქ აზარტი ნაკლები იყო. როგორც ქართველთა უმეტესობას, მეც უფრო ემოციური სპორტის სახეობები მიზიდავდა, სადაც უშუალო ორთაბრძოლაში შეიძლება მოწინააღმდეგის დამარცხება.

ბატონმა ვახტანგ მარსაგიშვილმა შესაფერისი სპორტი შემირჩია: ფიზკულტურის ერთ-ერთი გაკვეთილისას წერილი გადმომცა და მითხრა – შალვა დიასამიძეს ნაუღე, უნივერსიტეტის ფიზკულტურის კათედრაზე მუშაობს და ბავშვებს სასწავლებლის ეზოში ავარჯიშებსო. როგორც მიხვდით, სარეკომენდაციო წერილი იყო.

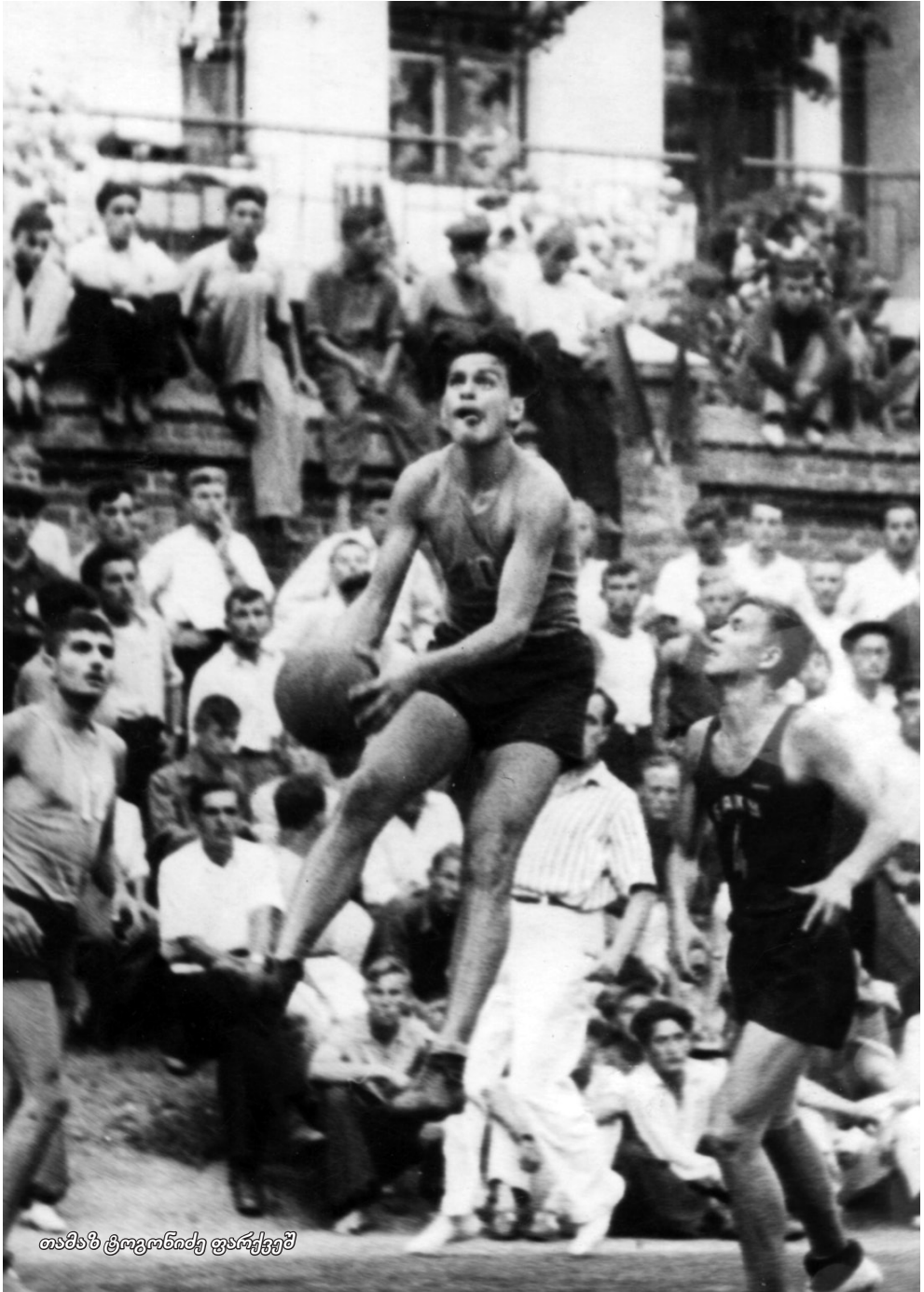
ჩემი ბინა უნივერსიტეტის პირდაპირ მდებარეობდა, უახლოეს მეგობარ თამაზ ტოგონიძესთან ერთად ინტერესით შევცქეროდი, ეზოში მოწყობილია მოედანზე როგორ ავარჯიშებდა შალვა დიასამიძე სასწავლებლის გუნდს, რის შემდეგაც მე და ჩემი თანატოლები გავდიოდით მოედანზე.

ბატონი შალვა ყოფილი დინამოელი იყო და მწვრთნელობაშიც დიდი გამოცდილება ჰქონდა, თუმცა, ერთ ადგილას არ ჩერდებოდა: მახსოვს, ერთხელ ავად გახდა, მის მოსანახულებლად მივედით და ჩვენს გაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, როცა უამრავი ამერიკული წიგნი ვნახეთ. ყველა კალათბურთის შესახებ.

თამაზ ტოგონიძე ჩემს გვერდით ცხოვრობდა. მასთან ძალიან ახლოს ვიყავი, ჩემი მეჯვარე გახლდათ. სამწუხაროდ ადრე გარდაიცვალა. შეიძლება, გვართ ბევრი არ იცნობდა, მაგრამ თუ ვიტყვი, რომ ფილმ „ცისკარაში“ მთავარ როლს თამაშობდა, ლამაზი სახის, წარმოსადგევი ახალგაზრდა ყველას თვალწინ წარმოუდგება. ცისკარას როლის შემსრულებლის შერჩევისას დიდი კონკურსი ჩატარებულა. თურმე, მასში კახი კავსაძეც მონაწილეობდა...

ჩემი მეგობარე,
თამაზ ტოგონიძე
ფილმში „ცისკარა“

თამაზ ტოგონიძე ფარეჯეშ

ფილმის გადაღების შემდეგ თამაზმა მაღალი პონორარი მიიღო, თუმცა, ის ფული რამდენიმე ქეიფმა შეინირა. რაშიც ლომის წილი ასტამურ აჩბას მიუძღოდა. იგი ჩვენი მეგობარი, მოქეიფე კაცი იყო. სხვათა შორის, სიმღერაცაა მასზე დანერილი, „ასტამურას ფული რად უნდა...“

მეოცე საუკუნის 50-იან წლებში სპორტისადმი ისეთი მიდგომა იყო, ნიჭს თუ გამოიჩენდი, ნამდვილად არ დაიკარგებოდი. აი, რატომ: ჯერ კლასები ეჯიბრებოდნენ ერთმანეთს, შემდეგ იკრიბებოდა ნაკრები და სკოლებს შორის ქალაქის პირველობაში მონაწილეობდა. გამარჯვებული საქართველოს ჩემპიონატში თამაშობდა, რომელშიც რეგიონების საუკეთესო გუნდები ასპარეზობდნენ. ამ შეჯიბრებაში თბილისის სახელით ტონო თამაშობდა. ტონო ბრჭყალებში იმიტომ არ ჩავსვი, რომ აბრევიატურაა, რუსულ ენაზე ასე ულერდა: *Тбилисский отдел народного образования*. ქართულად: „სახალხო განათლების თბილისის განყოფილება“.

ტონოს მიხეილ კეკელიძე წვრთნიდა, რომელიც ძალიან მცოდნე, სპორტზე შეყვარებული კაცი იყო. ზემოთ რომ ჩამოვთვალე საფეხურები კლასების პირველობიდან რესპუბლიკურ ჩემპიონატამდე, ყველა ეტაპი წარმატებით გავიარე და მეთექვსმეტე ტონოში მოვხვდი. იმ წელს ტონომ სოხუმში გამართული საქართველოს პირველობა მოიგო და ძაუჯიყაუში (დღევანდელი ვლადიკავკაზი) გასამართი საბჭოთა კავშირის პირველობისთვის დაიწყო მზადება. ჩვენს გუნდს ბათუმელი, ქუთაისელი კალათბურთელები დაემატნენ და საქართველოს ნაკრების სახელით გავედით საბჭოთა კავშირის პირველობაზე.

საკავშირო შეჯიბრებაში 1934-35 წლებში დაბადებულები თამაშობდნენ. მე კი ორი წლით უმცროსი გახლდით, 1936 წელს ვარ დაბადებული.

ნაკრებში მაინც ამიყვანეს, ხუთეულში მათამაშებდნენ. მეც პირველი სერიოზული გამოცდისთვის გამალებით ვემზადებოდი, მაგრამ ასაკის გამო დავისაჯე: პირველობის დაწყების წინ გამოსცეს კანონი, რომლის მიხედვით მონაწილეობის უფლება მხოლოდ 1934 და 1935 წელს დაბადებულებს ჰქონდათ. ძია მიმას (ნაკრებს მიხეილ კეკელიძე ხელმძღვანელობდა) სხვა გზა არ ჰქონდა, შინ დამტოვა.

გულდანწყვეტილი სოფელში ნაფრანჩალდი. იმ წელს დედუღეთში ჩავედი, ლამაზ იმერულ სოფელ ბაშში. სხვათა შორის, წარმოშობით საქართველოს ნაკრების ყოფილი კაპიტანი ვახტანგ ნაცვლიშვილიც იქიდანაა. ბაშში ბებიას და დედის ძმას ვსტუმრობდი ხოლმე.

არც მამაჩემის სოფელი იყო შორს – შუამთა, ვანის რაიონში. იქაც ძალიან მიყვარდა ჩასვლა და მამიდაჩემთანაც, რომელიც ჭყვიშში იყო გათხოვილი. მოგეხსენებათ, ჭყვისი გალაქტიონ ტაბიძის სოფელია, მამიდაჩემი მისი სახლიდან 500 მეტრის მოშორებით ცხოვრობდა. ხშირად მინახავს შარაზე მიმავალი გალაქტიონი, რომელთან გამოლაპარაკებასაც, რა თქმა უნდა, ბავშვები ვერ ვბედავდით.

სკოლაში პოეზია ძალიან მიყვარდა, ახლაც ბევრი ლექსი ვიცი, მეგობრებს უკვირთ, ასე კარგად როგორ გახსოვსო... ბევრი რამ მასწავლებლების დამსახურებაა, თითოთ საჩვენებელი სკოლა იყო და საუკეთესო პედაგოგები მუშაობდნენ. მეც კარგად ვსწავლობდი.

ბაშიდან თბილისში რომ დავბრუნდი, სასიამოვნო ამბავი დამხვდა: ჩემმა გუნდმა მიხეილ კეკელიძის ხელმძღვანელობით საკავშირო პირველობაზე ოქროს მედალი მოიპოვა. გამარჯვებულები ჩვენმა მთავრობამაც დააფასა და ხელით ნაქსოვი პერანგები დაურიგა. ასეთი სამოსი მაშინ ძალიან ფასობდა, მოდის მიმდევარ ხალხს ეცვა. მიუხედავად იმისა, რომ გუნდს ვერ გავყევი, ძია მიშას ძალისხმევით ერთი პერანგი მეც მერგო. ძალიან გამებნარდა, მწვრთნელისადმი პატივისცემა კი, კიდევ უფრო გამიღრმავდა.

მიხეილ კეკელიძე საოცრად ერუდირებული პიროვნება გახლდათ, ხელოვნების მოყვარული, შესანიშნავ ლექსებსაც წერდა. ერთხელ ჩვენთან „დაიტრაბახა“, რომ თვით გალაქტიონი დააინტერესა საკუთარი ლექსით. გალაქტიონ ტაბიძის საღამოზე სტუდენტი მიხეილ კეკელიძის ლექსი წაუკითხავთ, რომელსაც დიდ პოეტთან გაპაექრება უცდია. გალაქტიონს უთქვამს – ის ყმანვილი გამაცანით, ეს ლექსი ვინც დაწერაო.

რადგან პოეზიაზე ვლაპარაკობთ, ლირიკულად გადავუხვიოთ და მეოცე საუკუნის ბოლოსკენ გადავინაცვლოთ. საინტერესოდ დავმთხვა: მეც სწორედ იქ ვმუშაობდი, სადაც ძია მიშა ათწლეულების წინ – ტექნიკურ უნივერსიტეტში ფიზკულტურის კათედრის ხელმძღვანელად. სხვათა შორის, მიხეილ კეკელიძის სურათი კათედრის გამგის კაბინეტში დღესაც საპატიო ადგილასაა. თუმცა, იყო საშიშროება, არათუ სურათი ჩამოეხსნათ, მთლიანად ოთახი გადაკეთებულიყო...

ერთ პიროვნებას სურდა, ოთახი საკუთარი მასწავლებლის, რექტორის, თეიმურაზ ლოლაძის მუხეუმად გადაექცია. ცხადია, შევეწინააღმდეგე –

თბილისელმა თანაგუნდელებმა
ჩამოშაკეთებეს სოჭში, სადაც საკავშირო
წყარებთან ერთად შეკრებას გაედიოდა

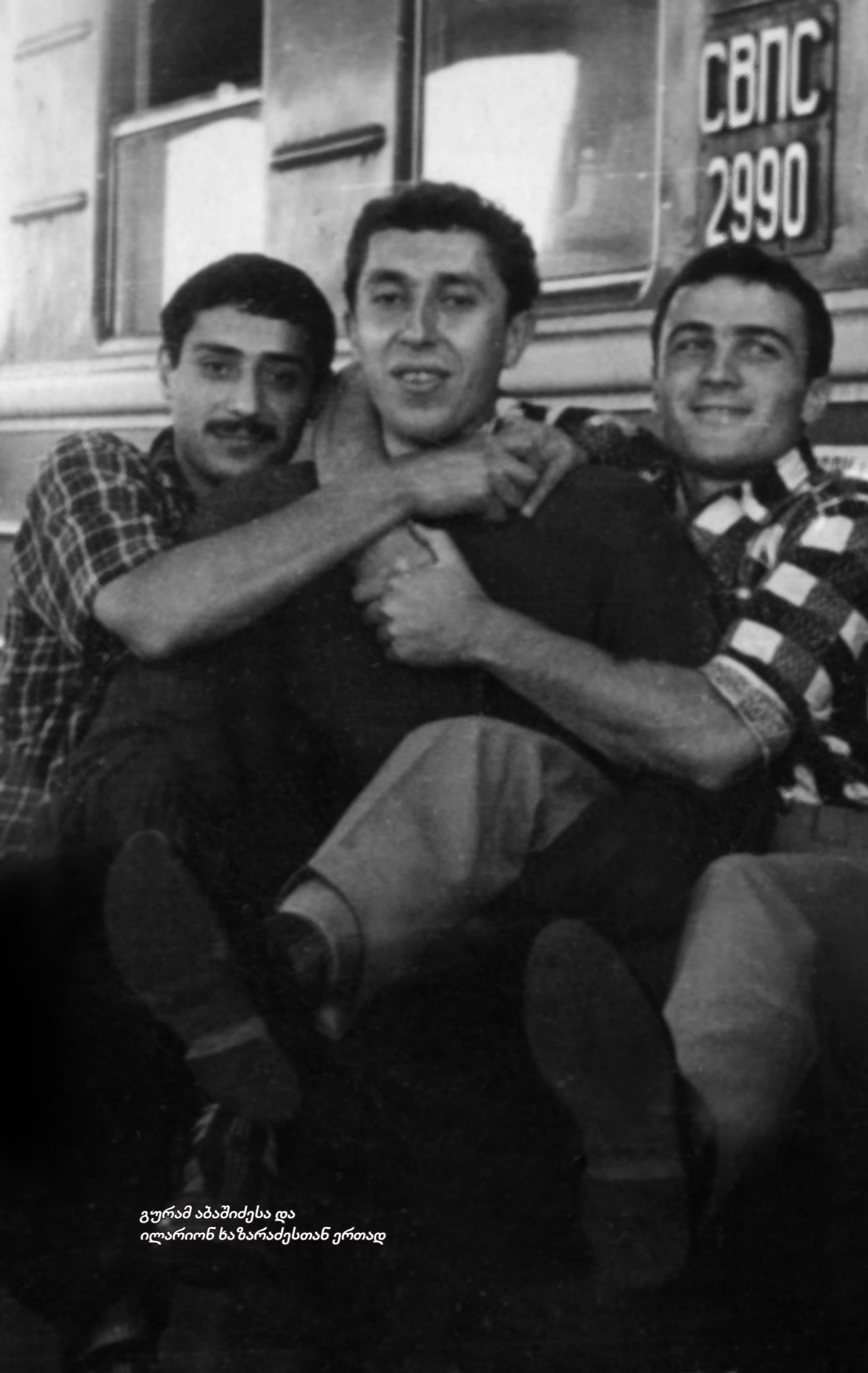
ბორჯომში, საქართველოს
მოსწავლეთა პირველობა

თუ შენი მასწავლებელი ლოლაძე იყო, ჩემი – კეკელიძე, რომელსაც კათედრის წინსვლაშიც დიდი წვლილი მიუძღვის და ქართული სპორტის განვითარებაშიც-მეთქი.

ამაჩემის სოფელი შუამთა ვახსენე, თუმცა არაფერი მითქვამს მამაზე, ვარლამზე. მან უნივერსიტეტის ეკონომიკური ფაკულტეტი დაამთავრა და სიკვდილამდე თავისი სპეციალობით მუშაობდა. ბოლოს ორჯონიკიძის რაიონის ბანკის დირექტორის მოადგილე იყო. ისიც და დედაჩემიც დადებითად უყურებდნენ ჩემს სპორტსმენობას, ყველანაირად ხელს მიწყობდნენ. დედა დიასახლისი იყო.

მყავდა სამი წლით უმცროსი ძმა ზურაბი. მას იმდენად ვაჟკაცური თვისებები ჰქონდა, რომ ჩემი გაცნობისას ამბობდნენ – შენ ზურას ძმა ხარ და არა პირიქითო. ტანვარჯიშით იყო გატაცებული. ტექნიკური უნივერსიტეტი დაამთავრა მსუბუქი მრეწველობის სპეციალობით. 1993 წელს, როცა საქართველოში ყველაფერი აირია, ავტოკატასტროფაში დაიღუპა. ბევრი ვეძებეთ, მაგრამ ვერც თვითმხილველი ვიპოვნეთ, ვერც დამნაშავე.

გარეგნულად მამის მამას, გერმანე მინაშვილს მამსგავსებენ, რომელიც რაიონში ცნობილი თამადა გახლდათ. დიდ სუფრებზე ეპატიჟებოდნენ და სახელი იმითაც ჰქონდა განთქმული, რომ მისი თამადობისას სუფრის წევრებს შორის ჩხუბი ერთხელაც არ ატეხილა. არადა, მაშინ ყველა იარაღასხმული დადიოდა. ბაბუა გერმანე ლხინის დანყებამდე ყველას მიუთითებდა იარაღი დიასახლისისთვის ჩაებარებინა და დამშვიდობებისას უბრუნებდა. წესად ჰქონდა: თავიდან გამოაცხადებდა - ვისაც სმაში გაჯიბრება უნდა, ჩემს მაგიდასთან დაჯდესო. ოღონდ, საპირფარეშოში გასვლა და დამარცხება ერთი იყო. ბაბუაჩემი ერთ ჩაფ ლვინოს სვამდა. ჩაფში, მოგეხსენებათ, 16 ლიტრი ლვინო ჩადის.

გურამ აბაშიძესა და
ილარიონ ხაზარაძესთან ერთად

კრეხის
სიძინძვე

თავისუფალი დრო, ფაქტობრივად, არ მქონდა.
მაგრამ, თუ დიდი მიზნების მიღწევა გსურს,
მომინებაც უნდა გამოიმუშავო.
სპორტსმენს განათლებაც სჭირდება,
რაც მის კარიერაში ძალიან ეხმარება

ბავშვობაში დავბრუნდეთ. წელიწადი მომინია მოცდა, ვიდრე საქართველოს ნაკრებთან ერთად საკავშირო პირველობაზე ვითამაშებდი. ძაუჯიყაუს შემდეგ შეჯიბრება უკრაინის ქალაქ დნეპროპეტროვსკში გაიმართა. ეს იყო ჩემი პირველი გასვლა საქართველოს ფარგლებს გარეთ და უკრაინული ამბებიდან ბევრი რამ დღესაც მკაფიოდ მახსოვს.

ოქროს მედლები ესტონელებმა არავის დაუთმეს. მათ მართლაც ძლიერი გუნდი ჰყავდათ, რომელშიც მარტინ ლაგა თამაშობდა, 205 სმ სიმაღლის მოძრავი კალათბურთელი. იგი პირველი იყო, ვინც ბურთს კალათში ტენიდა. მანამდე ამას არც სპარტაკიადებზე და არც საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატში არავინ აკეთებდა. პირველობის დასრულების შემდეგ ყველა გუნდი ერთ ხაზზე რომ მოვენწყეთ, ლაგას ჩატენვა ვთხოვეთ. ბურთი გამოუტანეს, მანაც ფეექტური საჩვენებელი გდება შეასრულა და ომახიანი ტაში დაიმსახურა.

ესტონეთზე კი დავწერე ბევრი, მაგრამ ალბათ, უფრო ჩვენი ამბები გაინტერესებთ: ქართველები ბოლო მატჩში უკრაინელებს შევხვდით. სატურნირო ცხრილში ისეთი სიტუაცია იყო, ჩვენს შორის გამარჯვებული მეორე ადგილს ინაღდებდა. გავიმარჯვეთ. არ მინდა, ვინმემ იფიქროს, რომ თავის საქებად ვწერ, მაგრამ ფაქტს ვერსად გავექცევით. უკრაინელთა წინააღმდეგ წარმატებით ვითამაშე, ნამატჩევს საქართველოს გოგონათა ნაკრების მწვრთნელი გერონტი ბაბახანიდი მოვიდა, გამარჯვება მომილოცა და მითხრა – გურამ, ნამდვილი ქართველი ხარო. ეს ამბავი დღესაც იმიტომ მახსოვს, რომ ბატონი გერონტი ამას რომ ამბობდა, თან გულამოსკვნით ტიროდა. როგორც მიხილ კეკელიძე, გერონტი ირაკლევიჩიც ყველასთვის საყვარელი მწვრთნელი იყო.

ჭაბუკობისას კიდევ ერთი შესანიშნავი მწვრთნელი გავიცანი – ანდრო ჟორდანიას. როგორც შემდეგ გავარკვიე, ჩემი მონაწილეობით ერთ-ერთი მატჩი უნახავს და თავისთან გადაყვანა დაუპირებია. ალბათ, მკითხველს კარგად მოეხსენება ვინ იყო ჟორდანიას. იგი თბილისის „დინამოს“ საფეხბურთო გუნდს წვრთნიდა და სწორედ ფეხბურთში ჩემი წაყვანა მოსურვებია.

იმ პერიოდის „დინამოში“ ალბათ, მეკარის პრობლემა იყო და ბატონმა ანდრომ კალათბურთისას კარგად მსტუნავი ბიჭი რომ შემნიშნა, თავისთან დამპატიჟა. ეს ამბავი ჩემი მეგობრის, ლევან ჭაჭიაშვილისგან შევიტყვე, რომელმაც მითხრა – ანდრო ჟორდანიას გიბარებსო.

რა თქმა უნდა, დავინტერესდი, მაგრამ ბევრი ფიქრის შემდეგ მაინც კალათბურთში დარჩენა გადავწყვიტე, რაზეც ერთმა გარემოებამ დიდი გავლენა მოახდინა: ჩემი თამაშით საბჭოთა კავშირის ახალგაზრდული ნაკრების მწვრთნელები იყვნენ დაინტერესებულები და ტაივანზე გასამართი მსოფლიოს ჩემპიონატისთვის გუნდშიც გამომიძახეს. თუმცა, საბოლოოდ საბჭოელებმა ტაივანში ჩასვლაზე პოლიტიკური მოტივით უარი თქვეს, ტაივანის ხილვის საშუალებაც დავკარგე და ფეხბურთიც. ამას ნამდვილად არ ვნანობ, რადგან კალათბურთმა ცხოვრებაში ძალიან ბევრი მომცა.

ილარიონ საზარაძე,
ლევან მოსეშვილი და მე

როგორი მეკარე გავხდებოდი, ეს ნამდვილად არ ვიცი. თუმცა, საფეხბურთო გოლკიპერისთვის საჭირო მაღალი ნახტომი და სწრაფი რეაქცია მქონდა.

სისწრაფესთან დაკავშირებით ერთი ეპიზოდი მახსენდება: ლესელიძეში ჩასულ დამსვენებლებს საინტერესო გასართობი გვექონდა – კენჭებს ხელის მაჯიდან იდაყვამდე გავიმწკრივებდით, ჰაერში ავაგდებდით და ყველა უნდა დაგვეჭირა. კარგი სპორტსმენები სამ კენჭს იჭერდნენ, მე – ოთხს.

გვექონდა ერთი საკალათბურთო ვარჯიში: ბურთი იატაკიდან ასხლეტით კედელზე უნდა მოგვერტყა, სწრაფად დაგვეჭირა... ერთი ბურთით ამ ვარჯიშის შესრულება ყველას შეუძლია, არც ორი ბურთითაა ძალიან რთული, მე სამ ბურთს ვათამაშებდი. ამას ჩემს მეტი ვერავინ ახერხებდა, მხოლოდ მოგვიანებით ვნახე დავით თორთლაძე ოთხ ბურთს როგორ იმორჩილებდა.

ჩამოვთვალე სპორტის რამდენიმე სახეობა – ცურვა, ფეხბურთი, კალათბურთი... თუმცა, ერთი შემთხვევის გამო შეიძლებოდა სულაც სპორტის გარეშე დავრჩენილიყავი, გლეხის სიბრძნემ გადამარჩინა...

ომის დროს, პატარაობაში, სანყის ოთხ კლასში პირველ სემესტრებს სოფელში ვსწავლობდი ხოლმე. ერთ დღეს სკოლის ფანჯრიდან გადმოვხტი და მაინცდამაინც წანვეტებულ შუშაზე დავხტი. საშინელი ტკივილი ვიგრძენი, შუშა ღრმად ჩამესო ტერფში, მეორე მხარესაც კი გამოვიდა. დედაჩემმა სოფლის ამბულატორიაში მიმიყვანა, თუმცა, იქ სათანადო პირობები არ იყო სამკურნალოდ, ურჩიეს, თბილისში წაიყვანეთო.

მაშინ მატარებელში მოხვედრა ძალიან ჭირდა. გადავწყვიტეთ სალამოს სამტრედიისკენ წავსულიყავით. სწორედ იქ იყო უახლოესი სადგური. ამასობაში ფეხი დამისივდა, როგორც აღმოჩნდა, სისხლი მომენამლა. არ ვიცი, რა ბედი მენეოდა სამტრედიისკენ მიმავლებს სოფლის გზაზე სინო ბახტაძე რომ არ შეგვხვედროდა. იგი 100 წელს მიტანებული, ბრძენი მოხუცი იყო თეთრი წვერით. დედაჩემს ჰკითხა:

– ქალბატონო შენუხებული ჩანხართ, რაშია საქმე?

დედამ ჩემი მდგომარეობა რომ აუხსნა, სინო ბახტაძემ დინჯად ურჩია:

– ნუ ნერვიულობთ, ერთ წამალს გასწავლით, უთუოდ უშველის: აიღეთ ჭყინტი ყველი (მარილი არ დააყაროთ) და ჭრილობაზე კომპრესის სახით დაადეთ. უებარი წამალია ნაჭრილობევი ფეხისთვის.

იმ სალამოს დედამ ყველაფერი ისე გააკეთა, როგორც მოხუცმა დაარიაგა. მეორე დილას რომ გავიღვიძე, ფეხი მთლიანად დამცხრალი მქონდა. წარმოუდგენელი იყო, მაგრამ ერთ კვირაში უკვე დავრბოდი.

07:00

საქართველოს კალათბურთელთა ნაკრების საბაზო გუნდი ტონო ახალი გამონწვევებისთვის ემზადებოდა. კვირაში სამჯერ პიონერთა სასახლეში ვვარჯიშობდით. კონკურენციაც სერიოზული იყო. ტონოს პარალელურად

ბაკურიაძე
მე, თამაზ ტოგონიძე
და ნოდარ ჯორჯიანი

შეიქმნა ტონო-2, რომელშიც ასევე კარგი ბიჭები თამაშობდნენ და თუ ფხას გამოიჩინდნენ, ჩვენთან გადმოჰყავდათ.

აზნაძის დასაწყისში „ახალი გამოწვევა“ ვახსენე. ტონო მხოლოდ ასაკობრივ შეჯიბრებებში როდი მონაწილეობდა, თბილისის პირველობაშიც თამაშობდა. ისეთი გუნდების წინააღმდეგ უწევდა გამოსვლა, როგორც „დინამო“ იყო. დინამოელებთან ჩემი პირველი დაპირისპირება კარგად მაგონდება, ძალიან ცოტა დაგვაკლდა მათ დამარცხებამდე.

მომდევნო, 1953 წელს უკვე „დინამოს“ მაისურით ვთამაშობდი თბილისის, საქართველოს თუ საბჭოთა პირველობებში. არადა, ჯერ სკოლაც არ მქონდა დამთავრებული. „დინამოს“ მიპატიჟებაზე, აბა, უარს როგორ ვიტყვი?! თუმცა, იოლი არ იყო ვარჯიშებისა და სწავლის შეთავსება. საინტერესო სისტემით ვემზადებოდით: ორშაბათს, სამშაბათს და ოთხშაბათს ორჯერადად ვვარჯიშობდით, ხუთშაბათს ვისვენებდით, პარასკევსა და შაბათს სანვრთნელ პროცესს ჩვეულ რიტმში ვუბრუნდებოდით და კვირას ისევ ვისვენებდით. ახალგაზრდობიდანვე დისციპლინის მოყვარული ვიყავი. ვარჯიშებზეც დროულად ვცხადდებოდი, ბოლომდე ვიხარჯებოდი.

არც სკოლაში მივდიოდი მოუმზადებელი, თუმცაღა, დინამოური ვარჯიშების შემდეგ ძალიან ვიღლებოდი, თავი ბალიშისკენ მიიწევდა, მე წიგნისკენ ვეძალდებოდი... თავისუფალი დრო, ფაქტობრივად, არ მქონდა. მაგრამ, თუ დიდი მიზნების მიღწევა გსურს, მოთმინებაც უნდა გამოიმუშავო.

საქართველოს მოსწავლეთა ნაკრების
მაისურით საკავშირო პირველობაზე

სპორტსმენს განათლებაც სჭირდება, რაც მის კარიერაში ძალიან ეხმარება.

სასწავლებელი ოქროს მედალზე დავამთავრე. აი, სწორედ ამ მედალზე ვამბობდი თავის დასაწყისში. მას მერე კალათბურთმა უამრავი ოქროს მედალი მაჩუქა, ისიც უნდა ითქვას, რომ თუნდაც ევროპის ჩემპიონატზე ოქროს მოგება ძალიან რთულია, მხოლოდ ერთეულების ხვედრია. სკოლას კი ოქროს მედალზე ბევრი ამთავრებდა, თუმცა, სასწავლებელში მიღებული ჯილდო ძალიან ფასეულია. ალბათ, იმიტომაც, რომ ეს იყო ჩემი პირველი ოქროს მედალი.

სკოლის დასრულების შემდეგ საკუთარი სურვილის საწინააღმდეგოდ პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში ჩავაბარე. სამედიცინოში მინდოდა მესწავლა, მაგრამ ახლობლები შემინდნენ, იმასაც მეუბნებოდნენ, პოლიტექნიკურს კარგი გუნდი ჰყავსო და ასე მოვხვდი ჰიდროტექნიკურ ფაკულტეტზე.

იქაც კარგად ვსწავლობდი... მიმაჩნია, ადამიანი რა საქმესაც მოჰკიდებს ხელს, გულით უნდა მიუდგეს, ინტერესი გამოიჩინოს. თუ ზერელებდ აპირებს რამის კეთებას, უმჯობესია, საერთოდ დაანებოს თავი, რადგან ზედაპირულად საქმის შესრულება პირველ რიგში თავის მოტყუებაა. ტყუილი კი ბუნებაში არ იკარგება და კარგს არაფერს იძლევა.

პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სამი კურსი ისე დავხურე, სულ ხუთები მყავდა, მხოლოდ ერთხელ დამინერეს ოთხიანი, ისიც უმალ გადავაბარე და ხუთიანით შევცვალე. ახალ თაობას შეიძლება ეუცნაუროს, მაგრამ ბევრს

ეცოდინება, რომ საბჭოთა პერიოდში სასწავლებლებში ხუთბალიანი შეფასება იყო. ხუთიანი დღევანდელ ათიანს უდრიდა.

ვისაც ჰიდროტექნიკურ ფაკულტეტზე უსწავლია, კარგად მოეხსენება, რაოდენ რთულია გეოდეზიის საგანი. კათედრის გამგე ნიკოლოზ თევზაძე იყო, დიდებული პიროვნება. რომელიც გამოცდის წინა დღისით დაიბარებდა და სტუდენტებს, ბილეთებს ჩამოურიგებდა და იქვე, სასწავლებელში შეეძლოთ ნიგნის გამოყენება, ჩანაწერების შესრულება, რათა მომდევნო, საგამოცდო დღისთვის ბილეთის საკითხები კარგად ჰქონოდათ მომზადებული. მიუხედავად ასეთი შეღავათისა, გეოდეზიის გამოცდას მაინც ბევრი ვერ აბარებდა, რადგან ძალიან რთული საგანი იყო. სხვათა შორის, ტექნიკური უნივერსიტეტის ადმინისტრაციული კორპუსის უკან ორ რიგად მაღალი ხეები რომ არის ჩამწკრივებული, სწორედ მისი ჩაყრილია.

მე და ჩემმა მეგობარმა ტანდემი შევექმენით, ერთად ვემზადებოდით გეოდეზიაში და ხუთიანები მივიღეთ, სწორედ იმ გამოცდის შემდეგ მოვიპოვეთ საერთო აღიარება – ძლიერი ჯგუფი. თუმცა, ინსტიტუტში ყველა როდი ეთანხმებოდა ამ აღიარებას. იყვნენ მასწავლებლები, რომლებიც ძალიან ძნელად წერდნენ ნიშნებს. მაგალითად, თეორიული მექანიკის ლექტორი გაიოზ ჭანკვეტაძე. თავისი საქმის მცოდნე, გამოცდილი სპეციალისტი იყო, თუმცა, ამავე დროს ცუდი გამომცდელი გახლდათ.

სემესტრის განმავლობაში ყოფაქცევაში რამდენჯერმე შენიშვნა მომცა, ალბათ, ჯგუფელთან ვლაპარაკობდი... გაიოზ ჭანკვეტაძე ერთხელაც დამემუქრა – მოხვალ სემესტრის ბოლოს გამოცდაზე და ნიშანს როგორ მიიღებ, მაგასაც ვნახავთო. სხვა გზა არ დამრჩა, სხვა საგნებთან შედარებით თეორიულ მექანიკაში განსაკუთრებულად მოვემზადე და გამოცდაზეც თამამად გავედი. ორი გამომცდელი გვეყავდა: გაიოზ ჭანკვეტაძე და გოგი დანელია. პირველი თეორიას გვასწავლიდა, მეორე – პრაქტიკას. ბატონი გოგი სტუდენტების საყვარელი სპეციალისტი იყო. სპორტიც ძალიან უყვარდა და ჩვენც თბილი ურთიერთობა ჩამოგვიყალიბდა, როგორც დიდსა და პატარა მეგობრებს.

გამოცდაზე ბილეთის აღებას არ ვჩქარობდი, მინდოდა ისეთ დროს გავსულიყავი, რომ გოგი დანელიას გამოვეკითხე. სპორტული მოხერხებულობა დამეხმარა და ბილეთით ბატონ გოგის მივაღექი. ჩავაბარე. გაიოზ ჭანკვეტაძემ ჰკითხა

- რას უნერ ამ ყმანვილს?
- ხუთიანს, - უპასუხა გოგი დანელიამ.

- რას, ხუთიანს?! არაფრის დიდებით! სემესტრის განმავლობაში მისი საქციელის გათვალისწინებით, საუკეთესო შეფასება არ ეკუთვნის! - გაცხარებული ბატონი გაიოზი სკამიდან წამოხტა და მე მომიბრუნდა:

- ყმანვილო, ერთ ვარიანტს გთავაზობ: ახლავე გინერ სამიანს. თუ ასეთი წინადადება ხელს არ გაძლევს, მაშინ ორ შეკითხვას დაგისვამ. თუ ერთზე მიპასუხებ, ოთხიანს დაგინერ, თუ ორივეზე - ხუთიანს, ხოლო თუ ვერც ერთზე ვერ გამცემ სწორ პასუხს, ჩათვლის წიგნაკში ორიანს გაგიფორმებ,

სპორტკომის ტონო ატლანტისზე

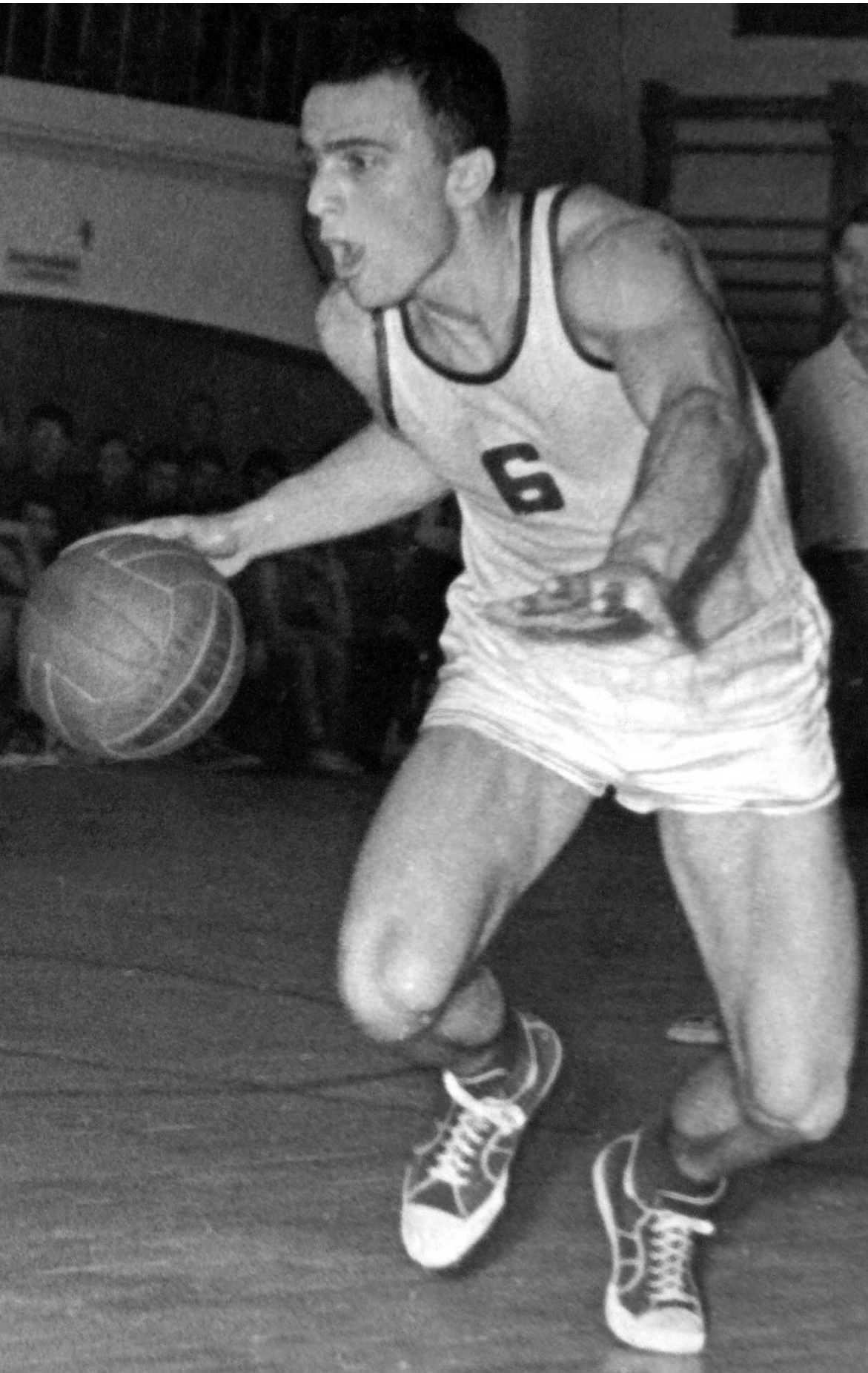
– ეს თქვა და ჩათვლის წიგნაკში სამიანის ჩასანერად მოემზადა, რადგან იცოდა, მის შეკითხვებზე პასუხს ბევრი ვერ გაბედავდა.

– ისეთ პოზიციაში მაყენებთ, ერთი გზა მრჩება: სამიანი აქამდე არც ერთ საგანში არ მიმიღია და არც ახლა ვარ თანახმა, ორი შეკითხვის დასმას ვირჩევ, – ვუთხარი თამამად.

რალა მეტი განვაგრძო, პირდაპირ გეტყვით – ორივე შეკითხვაზე ამომწურავად ვუპასუხე. ახლაც მახსოვს გოგი დანელიას თვალები, აღფრთოვანებული იყო, მის სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა, იმედები რომ გავუმართლე. გაიოზ ჭანკვეტაძე კიდევ უფრო გადაირია, ოლონდ, ამჯერად პოზიტიურად – გადამეხვია და მომილოცა. მას მერე, ვიდრე ტექნიკურ ინსტიტუტში ასწავლიდა, მუდამ ამბობდა: ერთადერთი სპორტსმენი, რომელმაც ჩემი ლექტორობის მრავალწლიან ისტორიაში თეორიული მექანიკა ჩამაბარა, გურამ მინაშვილი იყო.

არადა, მაშინ მეც დიდ რისკზე წავედი, რადგან ორი შეკითხვისთვის რომ არ მეპასუხა, ორიანს მივიღებდი. ასეთ დროს ბევრი სამიანს არჩევდა, თუმცა, სპორტულმა ჟინმა დამძლია და თან საკუთარი თავის იმედი მექონდა – თეორიულ მექანიკაში მართლაც კარგად ვიყავი მომზადებული.

უნივერსიტეტის დასრულების შემდეგ მცირე ხნით ენგურის კაშხლის მშენებლობაზე ვიმუშავე – ბეტონის ხარისხს ვამონმებდი. მაშინ მეგონა, დიდ საქმეს ვაკეთებდი, მაგრამ ნებისმიერი დიდი კაშხალი ხომ მის ირგვლივ ბუნებას მნიშვნელოვნად ცვლის...

ნოდარ
ქორჭიას
სიყვარული

საერთოდ, როცა ახალგაზრდა უმაცებს და
მწვერვალისკენ მიიწევს, მცირე შეფერხებაც
საკმარისია თავქვეზე დასაგონებლად.
ნოდარ ჯორჯიკიამ ეს ყველაფერი კარგად
იცოდა და აღარ შემაფერხბა...
კარიერა რომ დაასრულა,
სწორედ მას მერე ჩავატეხი ხუთეულში.

ნოდარ ჯორჯიკია ევროპაში
ერთ-ერთი საუკეთესო დამცველი იყო

08:00

ზაფხულის ცხელი დღე იყო, მე კი ორმაგად მცხებლოდა, რადგან პირველად უნდა შემეზიჯებინა „დინამოში“. გუნდი იმ ზაფხულს ფეხბურთელების ბაზაზე იყო დაბინავებული. ორადგილიან ნომერში მთავარმა მწვრთნელმა გიორგი ავალიშვილმა ნოდარ ჯორჯიკიასთან მიმიჩინა ადგილი.

კიდევ უფრო დამცხა: ჯერ ერთი, უკვე „დინამოში“ ვიყავი და მეორეც – ლეგენდარული ნოდარ ჯორჯიკიას გვერდით უნდა მეცხოვრა. უნდა გენახათ, როგორი ფეხაკრეფით დავდიოდი, რომ უფროსი თანაოთახელი არ შემეწუხებინა. ახალბედა სპორტსმენის გამოცდილ თანაამპლუელთან შესახლება ნლების განმავლობაში მიღებული პრაქტიკა იყო. ბევრ დადებით მომენტთან ერთად უარყოფითიც ჰქონდა – მძაფრდებოდა ხათრის გრძნობა.

მურთაზ ხურცილავას მონაყოლიდან მახსოვს: როცა იგი პირველად „დინამოში“ მოხვდა, ანდრო ზაზროშვილთან შეასახლეს. თურმე, იმდენად ესათრებოდა უფროსი პარტნიორისა, რომ ნომრის საპირფარეშოში კი არა, დერეფნის ბოლოს, საერთო ტუალეტში დადიოდა.

კალათბურთელი და ფეხბურთელი დინამოელები ერთ ბაზაზე ვცხოვრობდით. ერთმანეთთან ძალიან ვახლობლობდით. ფეხბურთელებს მძლოლი

ჰყავდათ, სახელად ანდრეი, რომელიც ჩვენც დიდ პატივს გვცემდა. თამაშზე გამგზავრების წინ მურთაზ ხურცილავასა და მის მეგობრებს ავტობუსში თავს რომ მოუყრიდა, კალათბურთელებს შემოგვძახებდა – ავტობუსში ადგილი მაქვს და ვისაც სურვილი გექნებათ, წამოგვყევითო.

საფეხბურთო მატჩებს ხშირად ვესწრებოდი, ფეხბურთელები კი კალათბურთზე დადიოდნენ. მახსოვს, პოლონეთში „დინამოს“ ერთ-ერთი საკალათბურთო მატჩისას საქომაგოდ ბევრი პოლონელი მოვიდა. გულშემატკივრის გათვალისწინებით ჩვენი მოწინააღმდეგე რიცხობრივ უმრავლესობაში აღმოჩნდა, თუმცა, შუა თამაშისას ჩვენთვის მოულოდნელად „დინამო“, „დინამო“ შემოგვესმა.

თურმე, საფეხბურთო „დინამოც“ პოლონეთში ყოფილა და ჩვენი თამაშის შესახებ რომ გაუგიათ, საქომაგოდ დარბაზში გამოქცეულან.

მეც როგორ არ უნდა მქონოდა ხათრი და რიდი, როცა ჩემს გვერდში სსრ კავშირისა და ევროპის წამყვანი კალათბურთელი იყო? ამასთან, ნოდარ ჯორჯიკია პირველი სკოლის დირექტორის, ცნობილი მწერლის ჯაჯუ ჯორჯიკიას ვაჟი გახლდათ.

ალბათ, მამისგან გამოჰყვა წიგნის სიყვარული – იგი ერთთავად კითხულობდა, წიგნის გარეშე არ მინახავს. პირველად რომ შეეხვდი, ოთახში, ხის სკამზე მოზრდილი წიგნი, გუსტავ ფლობერის ნაწარმოებთა კრებული ედო. ძალიან დამაინტერესდა და მეც მალევე წავიკითხე ფლობერის ნაშრომი.

ბატონი ნოდარის ამპლუსის მოთამაშე ვიყავი და მწვრთნელმა ალბათ, ამიტომაც შემასახლა მასთან. ნოდარ ჯორჯიკია კალათბურთის ნიუანსებზეც მელაპარაკებოდა და ცხოვრებისეულ ამბებსაც მიყვებოდა.

როგორც დიდ სპორტსმენებს ახასიათებთ, ძალიან საინტერესო პიროვნება გახლდათ და მასთან საუბარი ყველას სიამოვნებდა, თუმცა, ჩვენი საკალათბურთო ურთიერთობა დიდხანს არ გაგრძელებულა...

იკითხავთ: რატომ? რა მოხდა? საქმე ისაა, რომ ბატონმა ნოდარმა კარიერა ნაადრევად დაასრულა. როცა ეს გადაწყვეტილება მიიღო, კიდევ შეიძლო არაერთი წელი მაღალ დონეზე ეთამაშა, მაგრამ რომ დაინახა, ღირსეულად შეეცვლიდი, „დინამოში“ საკუთარი ადგილი დამითმო.

საერთოდ, როცა ახალგაზრდა უმატებს და მწვერვალისკენ მიიწევს, მცირე შეფერხებაც საკმარისია თავქვეზე დასაგორებლად. ნოდარ ჯორჯიკიამ ეს ყველაფერი კარგად იცოდა და აღარ შემაფერხა... კარიერა რომ დაასრულა, სწორედ მას მერე ჩავჯექი ხუთეულში.

საპირისპირო მაგალითი ახლაც თვალწინ მიდგას: „ბურევესტნიკში“ მეტად ნიჭიერი თანაგუნდელი მყავდა – მარენ კეკელია. იგი „დინამომ“ 1954 წელს, ეგვიპტურ ტურნეში სათამაშოდ მიიწვია, თან იმ პირობით, რომ „დინამოში“ გადავიდოდა.

ცხადია, ასეთი შეთავაზება „დინამოში“ კარიერის დაწყებას ნიშნავდა, რაზეც ყველა ახალგაზრდა ოცნებობდა. მარენი „ბურევესტნიკის“ თავკაც მიხეილ კეკელიძესთან მივიდა, სიტუაციაში გაარკვია და ჰკითხა – ნავიდე, თუ არაო? ძიმ მიშამ უპასუხა: როგორც გინდა, ისე მოიქეციო.

ჩემი მხრიდან ძნელია ამ სიტუაციის გაანალიზება, მაგრამ დღეს ვფიქრობ, რომ ძია მიშას კონკრეტული პასუხი უნდა გაცეცა, „დინამოში“ გაემვავ. მარენ კეკელია „ბურევესტნიკში“ დარჩა და ალბათ, იმიტომ, რომ „დინამოსთან“ ერთად ეგვიპტეში გამგზავრების შანსი დაკარგა, მოტივაციაც გაუნელდა. საბოლოოდ იმავე დონეზე დარჩა და ველარ განვითარდა. არადა, ჩემი აზრით, გაცილებით სახელოვანი კალათბურთელი უნდა ყოფილიყო.

ნებისმიერი კალათბურთელის ცხოვრებაში დგება ამა თუ იმ ნაბიჯის გადადგმის დრო, რასაც კარიერაზე დიდი გავლენის მოხდენა შეუძლია. ასეთ მომენტში ერთმა არასწორმა მოქმედებამ, შესაძლოა ყველაფერი თავდაყირა დააყენოს. თუ პროგრესის გზაზეა, თავადაც უნდა ეცადოს, გვერდზე წამითაც არ გადაუხვიოს. სხვათა შორის, მარენ კეკელიამ ერთხელ ისეთი ფანდი გამიკეთა, რაც საკალათბურთო ცხოვრებაში კარგ გაკვეთილად გამომადგა. ინსტიტუტის გუნდების შეხვედრაში მე და მარენი ერთმანეთის წინააღმდეგ აღმოვჩნდით. როგორც ყველა მეტოქეს, კეკელიასაც მონდომებით ვიჭერდი, ახლოდან ვიყვანდი, თვალეში შევცქეროდი რომ არ განძრეულიყო.

მარენმა ჩემთვის უცნობი ხერხი იხმარა – თვალი ისე გააყოლა, თითქოს მისმა თანაგუნდელმა ბურთი კალათისკენ გაგზავნა, სინამდვილეში კი ბურთი სულ სხვა მიმართულებით მოძრაობდა. მარენის ფანდზე წამოვეგე, უკან მივიხედე, რითაც კეკელიამ კარგად ისარგებლა და ხელიდან დამისხლტა.

ვერ ვიტყვი, ხშირად, მაგრამ ასეთი ფანდი მეც რამდენჯერმე გამოვიყენე. დაცვისას კი ერთხელაც არ მოვტყუებულვარ მარენის ხერხით. კარგი გაკვეთილი იყო-მეთქი, დავწერე. მართლაც, ეს გახლდათ თვალსაჩინო მაგალითი იმისა, რა ბედი გენევა, როცა დაცვაში თამაშისას მხოლოდ მეტოქეს უყურებ, მონინააღმდეგის მოძრაობასთან ერთად ბურთის გადაადგილებაც უნდა აკონტროლო.

„დინამოში“ ახალგაზრდა მხოლოდ მე როდი ვიყავი, გამოცდილი კალათბურთელების გვერდით თამაშობდნენ ახალბედები: გურამ აბაშიძე, ილო მირიანაშვილი, გურამ კუჭავა, მამია კვაჭანტირაძე. ვაჟა გვანცელაძე ახალგაზრდებსა და მწვრთნელთა საბჭოს შორის ერთგვარი შუამავალი იყო.

„დინამოში“ რომ ჩავირიცხე, ჯუმბერ ნიჟარაძე ბოლო სეზონს ატარებდა. ჩვენთვის დიდი გამოცდილება იყო ისეთი კალათბურთელების გვერდით თამაში, როგორებიც იყვნენ ვაჟა ჟღენტი, გივი აბაშიძე, ოთარ ქორქია, ნოდარ ჯორჯიკია, ლევან ინწკირველი, შოთა ქორქაშვილი...

შოთა მოგვიანებით, სპორტის სასახლის, მთავარი ინჟინერი გახდა. აკი აღვნიშნე – გუნდში მეტად განათლებული სპორტსმენები იყვნენ თავმოყრილნი-მეთქი. არ შემიძლია შოთა ქორქაშვილი ვახსენო და ერთ სამწუხარო ამბავს გვერდი ავუარო: იგი ცხოვრების ბოლო წლებში ახალ ზელანდიაში მოღვაწეობდა. იქვე გარდაიცვალა და ოჯახს 30 ათასი დოლარი სჭირდებოდა მისი საქართველოში გადმოსასვენებლად, მაგრამ ვერ შეაგროვა. ამის გამო გული ძალიან მწყდება.

მოსკოვი.
„მალაია არენა“.
ცსკა-„დინამო“

1953 წელს თბილისის „დინამოსთან“ ერთად საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი გახვდით...

თუმცა, ეს ცოტა თამამად თქმა გამოივიდა, რადგან იმ სეზონში თამაში იშვიათად მიწვედა. მე და გურამ აბაშიძე 14-კაციან განაცხადში ძირითადად მაშინ შევყავდით, როცა შედარებით სუსტ მეტოქეს ვეთამაშებოდით. სკოლის მოსწავლე ვიყავი და არ მქონდა სათანადო გამოცდილება, საჩემპიონო გუნდს ისე დავხმარებოდი, როგორც ზემოთ ჩამოთვლილი გამოცდილი კალათბურთელები.

თამაში კი მჭირდებოდა, რომ პროგრესი არ შენელებულიყო. სწორედ ამიტომ, მიხეილ კეკელიძემ გადამიყვანა „ბურევესტნიკში“, რომელიც ქვედა ლიგაში გამოდიოდა. თამაშიც მიწვედა და არც ძლიერი მეტოქეები გვაკლდა. ერთხელ ტტუ-ს (ტრამვაი ტროლეიბუსების სამმართველოს) სპორტულ დარბაზში „დინამოსთან“ მატჩს სპორტკომიტეტის თავმჯდომარე გიორგი სიხარულიძეც დაესწრო. მის თვალწინ ქვეყნის მთავარ გუნდს ტოლ-სწორად ვეთამაშეთ და იმდენად მოიხიბლა, რომ მეორე დღეს სპორტკომიტეტში დაგვიბარა მადლობის სათქმელად.

არ გეგონოთ, რადგან „ბურევესტნიკში“ ვთამაშობდი, „დინამოს“ წევრი არ ვიყავი – როცა „დინამოს“ მწვრთნელებს დავჭირდებოდი, მიხმობდნენ და მათამაშებდნენ. თუმცა, მახსოვს, „დინამომ“ ჩემპიონობა უკრაინაში რომ მოიპოვა, კიევის ტურში არ მითამაშია – „ბურევესტნიკს“ ამიერკავკასიის სპარტაკიადაზე გავყვევი. იმ მომენტისთვის მიხეილ კეკელიძის გუნდს უფრო ვჭირდებოდი.

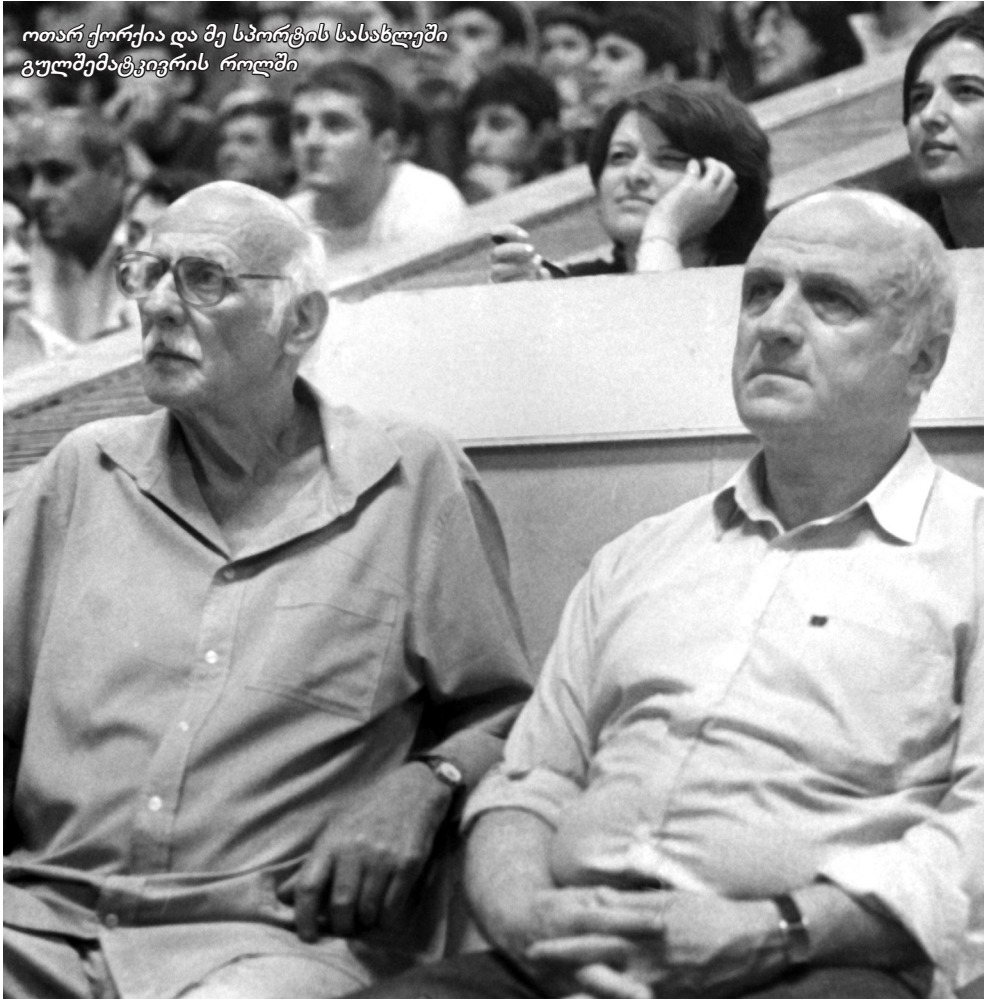
ნელ-ნელა „დინამოშიც“ ავთამაშდი. არაფერი გამჭირვებია, რასაც ორი ფაქტორი განაპირობებდა: გამოცდილი კალათბურთელები ძალიან თბილად დამხვდნენ და მეორე – „დინამო“ ტაქტიკურადაც გამართული გუნდი იყო, აწყობილ სისტემასთან მორგება კი არასოდესაა რთული.

სწორედ შემადგენლობისა და ტაქტიკის ნყალობით, „დინამო“ საბჭოთა კავშირის მოწინავე კლუბი გახლდათ. მას ვერც უკრაინელები უწევდნენ წინააღმდეგობას, ვერც ბალტიისპირელები და, ცხადია, ვერც შუაზიელები. ჩვენ ხომ სხვადასხვა ტაქტიკური სიახლის პიონერები ვიყავით.

მაგალითად, „დინამოში“ რომ ჩავირიცხე, სწორედ მაშინ დაიწყო გუნდმა შერეული ზონის თამაში: თან ზონაში ვიდექით, თან კალათბურთელებს ვინაწილებდით. ასეთი ტაქტიკა მოწინააღმდეგეებს აბნევდა, ბევრს მუშაობდნენ ჩვენი დაცვის გაჭრაზე, მაგრამ მაინც არ გამოსდიოდათ. იცით რატომ? იმიტომ, რომ ჩვენც ბევრს ვვარჯიშობდით, ახალ-ახალ ელემენტებს ვამატებდით, ერთ ადგილას არ ვჩერდებოდით.

მეტოქეებს დაცვის პარალელურად სიახლეებს სხვადასხვა კომპონენტში ვთავაზობდით – „დინამო“ ერთ-ერთი პირველი იყო, რომელმაც ერთდროულად ორი ცენტრი გამოიყვანა მოედანზე. ასეთ სტრატეგიას დღეს ბევრი გუნდი მიმართავს. მიმანია, რომ საქართველოს ნაკრებშიც შეიძლება

ოთარ ქორქია და მე სპორტის სასახლეში
გულშემატკვივრის როლში

ერთდროულად ზაზა ფაჩულიასა და გიორგი შერმადინის გამოყვანით ზოგიერთ მეტოქესთან დიდი უპირატესობის მოპოვება, მაგრამ მთავარი მწვრთნელი იგორ კოკოშკოვი რატომღაც ერიდება ზაზას და გიორგის მოედანზე ერთდროულად შეყვანას. არ ვამბობ, 40 წუთი ორი ცენტრით უნდა ვითამაშოთ-მეთქი, გარკვეულ მონაკვეთში კი, ასეთი ხერხი ჩვენს თამაშს გაამრავალფეროვნებს.

50-იან წლებში „დინამოში“ გივი აბაშიძე მთავარი ცენტრის პოზიციაზე თამაშობდა, რადგან ცოტა მოუქნელი იყო. ოთარ ქორქია კი მის უკან ირჯებოდა. ბატონი ოთარი ძალიან მოძრავი და ღონიერი იყო. მისი შეჩერება არათუ საბჭოთა, მსოფლიოს დონის ცენტრებს უჭირდათ. არადა, დღევანდელი საზომებით გოლიათი სულაც არ გახლდათ – 190 სმ.

იგი „დინამოს“ სული და გული იყო. იშვიათად, მაგრამ, მაინც, თუ ოთარ ქორქიას თამაში არ წაუვიდოდა, „დინამოსაც“ უჭირდა წარმატების მიღწევა.

ოლიმპიური ვერცხლის მედლის
სამი კავალერი: მე, ოთარ ქორქია
და ვლადიმერ უგრეხელიძე

10:00

ბატონ ოთარს მხოლოდ „დინამოში“ როდი ჰქონდა დიდი გავლენა, საბჭოთა კავშირის ნაკრების კაპიტანიც იყო და იქაც პატივისცემით სარგებლობდა. მას ბირჯომის წყალი უყვარდა, თამაშის შემდეგ რამდენიმე ბოთლს სვამდა. იმდენად ღირებულ კალათბურთელი იყო, რომ საბჭოთა ნაკრების საერთაშორისო მატჩებისას ერთი ჩემოდანი „ბორჯომი“ საგანგებოდ ოთარ ქორქიასთვის მიჰქონდათ.

თამამად ვიტყვი: არ შემხვედრია ფიზიკურად მასზე უფრო ძლიერი მოთამაშე. ოთარ ქორქია სამლიტრიან მოხუფულ ქილას თითებით ხსნიდა. თუმცა, მხოლოდ კალათბურთში როდი იყო წარმატებული – ბადროს ტყორცნაში საბჭოთა კავშირის არაერთი რეკორდიც დაუმყარებია.

საკუთარი თვალით არ მინახავს, მაგრამ ერთი ამბავი ლეგენდად იქცა: უკრაინელებს ბეხლენი კალათბურთელი ჰყავდათ, გვარად მედევედი, რომელსაც ერთ-ერთი შეხვედრისას ნოდარ ჯორჯიკიასთვის უწყენინებია. ნამატჩევს ოთარ ქორქიას პასუხი ერთი დარტყმით გაუცია... მეტი არც დასჭირვებია, რადგან როგორც ყვებოდნენ, მედევედი ქორქიას დარტყმის შემდეგ ორი მეტრით გაფრენილა და თავისით ველარ წამომდგარა.

ადრეც ხშირად მეკითხებოდნენ და ახლაც ინტერესდებიან, ვინ მიმაჩნია ქართული კალათბურთის ისტორიაში საუკეთესო მოთამაშედ. აქ ორი აზრი არ არსებობს – ოთარ ქორქია საბჭოეთის პერიოდის ნომერ პირველ კალათბურთელადაა აღიარებული. 1981 წელს საბჭოთა კავშირის კალათბურთის

75-წლის იუბილე საზეიმოდ მოსკოვში აღინიშნა. იქ სხვა ქართველებთან ერთად მეც ვიყავი მიწვეული. ორგანიზატორებმა ჩაატარეს გამოკითხვა 75-წლიან ისტორიაში საუკეთესო მოთამაშის გამოსავლენად. რუსებმა ყველა ღონე იხმარეს, რათა გენადი ვოლნოვს გაემარჯვა, მაგრამ პერიფერიულმა ქვეყნებმა ვაჯობეთ და საბოლოოდ, საუკეთესოდ ოთარ ქორქია დასახელდა. მან გამოკითხვაში დიდი სხვაობით ჩამოიტოვა ვოლნოვი.

მიუხედავად იმისა, რომ ოთარ ქორქია 190 სმ სიმაღლისა იყო, საქართველოს საუკეთესო კალათბურთელთა სიმბოლურ ნაკრებშიც ცენტრად დავაყენებდი. მესმის, ოთარი დღეს რომ თამაშობდეს, 210-220 სმ-ის წინახაზელებთან ბრძოლისას სიმაღლეში დაიჩაგრებოდა, მაგრამ ამოსავალი წერტილი კალათბურთელის ეპოქასთან შესაბამისობაა – ოთარ ქორქია კი ვიდრე კალათბურთს თამაშობდა, ევროპაში საუკეთესო ცენტრი იყო.

სიმაღლის კომპენსირებას არაბუნებრივი ფიზიკური ძალითა და გონიერებით ახერხებდა.

საქართველოს ყველა დროის სიმბოლური ნაკრები ვახსენე. არ დაგზარდებით და საუკეთესო ხუთეულს აქვე ჩამოგივლით. ოღონდ, წინასწარ გეტყვი, რომ აქცენტი სწრაფ, შემტევ კალათბურთზე მაქვს აღებული და გუნდში ისეთი კალათბურთელები მყავს შეყვანილი, რომლებიც ასეთ ტაქტიკას ამართლებენ. მაღალ ტემპში თამაში ხომ ქართულ ხასიათშია, შეტევის პირველივე ფაზაში დასრულება ქართველებზე უკეთესად არც ერთ პოსტსაბჭოურ გუნდს არ გამოსდიოდა.

ვფიქრობ, სუბიექტურობაში არავინ ჩამომართმევს, თუ გამთამაშებლად სიმბოლურში გურამ მინაშვილს დავაყენებ. მეორე ნომრად – ზურაბ საკანდელიძეს. როცა მე და ზურა ერთმანეთის გვერდით ვთამაშობდით, მეტოქეს ბურთს ავართმევდით თუ არა, ზურა უკვე მონინალმდეგის ნახევარზე იყო...

მესამე ნომრად, ფლანგის ფორვარდად, ვლადიმერ უგრეხელიძეს დავაყენებდი. მრავალმხრივი მოთამაშე იყო, სწრაფი გარღვევაც ეხერხებოდა და საშუალო დისტანციიდან ზუსტად ტყორცნაც. წინა ცენტრად, როგორც დღეს ეძახიან, მძიმე ფორვარდად მიხეილ ქორქიას გავამწესებდი. მართალია, იგი უკანახაზელივით მოქნილი და სწრაფი იყო, მაგრამ ნამდვილად არავის ჩამორჩებოდა ღონით. ამიტომ, ჩემს სიმბოლურ ხუთეულში მოძრავი მიშას წინა ცენტრად დავყენებ გუნდს მეტ მობილურობას შესძენდა. მთავარ ცენტრ ოთარ ქორქიაზე უკვე ვილაპარაკე...

50-იან წლებში „დინამოს“ ფარის მისადგომებამდე მიღწევას ბევრი გოლიათიც ვერ ახერხებდა. ახალგაზრდა ლატვიელი იანის კრუმინშიც (218 სმ) ვერაფერს აწყობდა გამოცდილ ქართველ წინახაზელებთან. თუმცა, მის წინააღმდეგ „დინამოს“ თავისი იარაღი ჰქონდა – ვაჟა გვანცელაძეს „კრუმინშის სპეციალისტს“ ვეძახდით. ვაჟა მოძრავიც იყო, ტანმაღალიც და კრუმინშს რომ აენებებოდა, არ ამოასუნთქებდა.

*მისკოვი. ლატვია-საქართველო.
ქორეჟია (№10), კრუშინში და ხეხტი (ბურთით)*

გგონიათ, მხოლოდ წინახაზელებით გადიოდა „დინამო“ ფონს? ხუთეულში ძალიან სწრაფები, ნოდარ ჯორჯიკია, ვაჟა ჟღენტი, ლევან ინწკირველი და ჯუმბერ ნიჟარაძე თამაშობდნენ. 1954 წელს ეგვიპტეში მოგზაურობისას საბჭოთა გუნდის უფროსმა ნოდარ ჯორჯიკიას თამაშს ასე უწოდა – „გველისებური“. მართლაც, ბატონი ნოდარი ძალიან სხარტი იყო, მოუხელთებელი, დაცვაში კი, ვისაც დაუდგებოდა, მისი საქმე წასული იყო.

ჰოდა, მონინააღმდგეებს „დინამოს“ სწრაფი თამაშისთვის ხარკის გადახდაც უწევდათ. მაღალ ტემპში ჭკვიანურად მოთამაშე ჩვენი გუნდის შეჩერება ურთულესი ამოცანა იყო. ბალტიისპირული გუნდები ტემპის დაგდებით ცდილობდნენ ჩვენს დამარცხებას – პოზიციურდ გვიტევდნენ, მრავალსვლიან კომბინაციებს ათამაშებდნენ. თუმცა, „დინამოსთვის“ არც პოზიციური თამაში იყო უცხო, ნებისმიერი სტილის მეტოქისთვის შეეძლო გასაღების მორგება.

ამ თავში „დინამოს“ თითქმის ყველა კალათბურთელის გვარი ჩამოვთვალო, ახალგაზრდებიც და გამოცდილებიც, მსოფლიოს კლასის მოთამაშეებზეც დავწერე. არაფერი მითქვამს მხსნელსა და გამხსნელზე, ალექსანდრე კილაძეზე. იგი თამაშის გამხსნელი და „დინამოს“ მხსნელი იყო. რატომ? იმიტომ, რომ ყველა მოთამაშე უპირატესობას ფარქვეშ შესვლას ანიჭებდა, კალათის ქვეშ მიძვრებოდნენ და ქულებს ახლო მანძილიდან აგროვებდნენ.

ალექსანდრე კილაძეს კი შორი მანძილიდანაც ისევე წარმატებით შეეძლო ესროლა, როგორც ახლოდან. სწორედ ამიტომ, მას მეტოქე ძალიან ახლოს ვთამაშებოდა. 50-იან წლებში სამეჟულიანი არ არსებობდა, არადა პერიმეტრის რკალი რომ ყოფილიყო და შვიდი მეტრიდან ნატყორცნი სამეჟულიანად ჩათვლილიყო, შურა კილაძე ერთი კი არა ერთნახევარი კალათბურთელი იქნებოდა.

განსაკუთრებით მაშინ, როცა მოედანზე ოთარ ქორქია იდგა, მოწინააღმდეგეები ფარქვეშ დაცვაზე მეტად ზრუნავდნენ, კალათთან დიდი სიმჭიდროვე იქმნებოდა. ასეთ დროს გუნდს მეჟულედ კილაძე ევლინებოდა – შორიდან ჩააგდებდა და მეტოქეებიც გარეთ გამოდიოდნენ. შესაბამისად, ჩვენს ცენტრებს უთავისუფლდებოდათ სივრცე.

კალათბურთს რომ ვთამაშობდი, მაშინ ოქმში მხოლოდ ქულები და ჯარიმები იწერებოდა. მარგი ქმედების კოეფიციენტიც რომ ეანგარიშათ, ალექსანდრე კილაძე დინამოელთაგან ერთ-ერთი საუკეთესო იქნებოდა.

საბჭოთა ნაკრების ყველაზე ტექნიკური და სწრაფი
კალათბურთელის, ვალდის მუიუნეკსისთვის იუმორი
და ხანდახან ასეთი „მაიმუნობაც“ უცხო არ იყო

სამი
უწინაესო
თქნით

„დინამოს“ კაპიტანი ვიყავი, სხვებისთვის მაგალითი უნდა მიმეცა და ამიტომ, რეჟიმს მაქსიმალურად ვიცავდი. ექიმები გვეუბნებოდნენ, ზედმეტი სითხე არ შეიძლება, ორგანიზმს ამძიმებს, კალათბურთელზე თამაშისას ცუდად მოქმედებსო. თურმე, შეცდომას ვუშვებდი, როცა წყლის დაღვევისგან თავს ვიკავებდი. თანამედროვე მედიცინა სპორტსმენებს სითხის მიღებას არ უკრძალავს, პირიქით - წყლის დასალევად სპეციალური ბოთლებიც კი გამოუშვეს. რა დოზით სვამენ, ყველაზე კარგად ჩოგბურთის მატჩებისას ჩანს - შესვენებისას ჩოგბურთელები სკამებზე რომ ჩამოსხდებიან, ერთ მოყუდებაზე რამდენიმე ყლუპით იგრილებენ ორგანიზმს.

საბჭოთა კავშირის ნაკრები სტეპან სპანდარიანის
(პირველ რიგში მარცხნიდან მეორე) თავკაცობით.
მარჯვნიდან მეორე მე გახლავართ

11:00

„შეჯიბრება დამთავრებული გვექონდა და თითო ჭიქა თეთრი ღვინო გავსინჯეთ, ჩილეს ღვინოები ხომ მსოფლიოშია ცნობილი“ – ეს ფრაზა პირველივე თავში დავწერე, 1959 წლის მსოფლიოს ჩემპიონატის ამბებს რომ ვიხსენებდი. სპორტი და ალკოჰოლი ბევრისთვის საინტერესო თემაა, რომელიც პროფესიონალური სპორტის დაბადებიდან იღებს სათავეს. ამ საკითხისადმი საკუთარი მიდგომა გამაჩნია და თუ დაგაინტერესებთ, მზად ვარ, მოგიტხროთ.

ალკოჰოლიანი სასმელების მიღება აკრძალული გვექონდა. ამას ვინ ჩივის, ვარჯიშებისა თუ თამაშების წინ წყალსაც არ ვსვამდით. „დინამოს“ კაპიტანი ვიყავი, სხვებისთვის მაგალითი უნდა მიმეცა და ამიტომ, რეჟიმს მაქსიმალურად ვიცავდი. ექიმები გვეუბნებოდნენ, ზედმეტი სითხე არ შეიძლება, ორგანიზმს ამძიმებს, კალათბურთელზე თამაშისას ცუდად მოქმედებსო.

თურმე, შეცდომას ვუშვებდი, როცა წყლის დაღვევისგან თავს ვიკავებდი. თანამედროვე მედიცინა სპორტსმენებს სითხის მიღებას არ უკრძალავს, პირიქით – წყლის დასალევად სპეციალური ბოთლებიც კი გამოუშვეს.

რა დოზით სვამენ, ყველაზე კარგად ჩოგბურთის მატჩებისას ჩანს – შესვენებისას ჩოგბურთელები სკამებზე რომ ჩამოსხდებიან, ერთ მოყუდებაზე რამდენიმე ყლუპით იგრილებენ ორგანიზმს.

მხოლოდ მატჩების დასრულების შემდეგ ვიღებდი სითხეს, ოღონდ 5-6 ყლუპს... თუმცა, წყალს არა – საგანგებო წვენს, რომელსაც ჩემი საიდუმლო რეცეპტით ვამზადებდი. არც ექიმს ურჩევია და არც სადმე ამომიკითხავს, ერთხელ სამი ელემენტი გადავურიე, ძალიან გემრიელი, სასარგებლო გამოვიდა და მას მერე ყოველი ვარჯიშისას ჩემი დოზა მიმქონდა. ენერგიას მმატებდა.

გაინტერესებთ საიდუმლო ექსტრაქტის რეცეპტი? არ დაგზარდებით, გაგანდობთ, მითუმეტეს, ინგრედიენტებისთვის გრძელი სია სულაც არ არის საჭირო: ერთ ჭიქა ყურძნის წვენს ლიმონს ვამატებდი, ერთ ჭიქა წყალსაც ვასხამდი და ვიღებდი გემრიელ წვენს, რომლის მიზეზითაც ერთხელ „დინამოდანაც“ წამოვედი. თან ისე გავბრაზდი, მტკიცედ მქონდა გადაწყვეტილი, რომ აღარ დავბრუნებულყავი.

არც ამ არასასიამოვნო ამბის მოთხრობას დაგზარდებით: ერთ-ერთი ვარჯიშის შემდეგ გასახდელში შევედი, ჩანთა გავხსენი, ბოთლი ამოვიღე და რას ვხედავ – შიგ წვენი აღარაა. მსგავსი ხუმრობები გუნდში ხდებოდა ხოლმე, მაგრამ ეს ხუმრობა არ იყო, ძალიან გავბრაზდი. ყველამ იცოდა, რას ნიშნავდა ჩემთვის ეს წვენი, თამაშებისას ზოგჯერ 4-5 კილოგრამი დამიკლია და დანაკარგის ასანაზღაურებლად ძალიან მნიშვნელოვანი იყო სითხის მიღება. ეს ყველაფერი კარგად მოეხსენებოდათ ჩემს თანაგუნდელებს და ამისდა მიუხედავად, ბოთლი მაინც დამიცალეს. ეს ჩემი უპატივცემლობა იყო. ჩავალაგე ჩანთა, ჩავიცვი და წამოვედი.

...ორი კვირა ისე გავიდა, გუნდში არ გამოვცხადდი. ამ დროის განმავლობაში მწვრთნელი გიორგი ავალიშვილი ყოველდღე ჩვენი სტუმარი იყო, ხან მე შესაუბრებოდა, ხან ჩემს მშობლებს, მარწმუნებდა, გუნდში დავბრუნებულყავი. თავიდან უარზე ვიდექი, მაგრამ ბოლოს გული მომიღბა და გავყევი.

ბატონ გიორგის დიდ პატივს ვცემდი და რომ არა ის, არავინ იცის სად გავაგრძელებდი კარიერას. გიორგი ავალიშვილი იშვიათი კაცი იყო, ერთადერთი, მისგან მხოლოდ კალათბურთის როდი ვსწავლობდით, სამაგალითო იყო ცხოვრების ნებისმიერ სფეროში.

მოგვიანებით, მის ხელში საბჭოთა კავშირის მასშტაბის კალათბურთელებად რომ ჩამოვყალიბდით, ერთ-ერთი გასვლითი ტურნეს დროს გადავწყვიტეთ მწვრთნელს გავხუმრებოდით. მსუბუქი ყოფაქცევის ქალს ფული გადავუხადეთ და ბატონ გიორგისთან ოთახში შევავ ზავნეთ. მოხდა ის, რასაც ველოდით, დაუპატიჟებელი სტუმარი მალევე გამოვიდა ოთახიდან. მას კი გაბრაზებული მწვრთნელი გამოჰყვა, რომელიც უმაღლესად მიხვდა, ვინ მოუწყო ეს ოინი.

ჩემს დროს სხვადასხვა ქვეყნის ექიმები სხვადასხვა სტანდარტებს აკანონებდნენ: თუ საბჭოეთში სითხის მიღება გრამობით შეიძლებოდა, სხვაგან არც ღვინოს უშლიდნენ. ისე არ გაიგოთ, თითქოს უცხოელი სპორტსმენები ალკოჰოლს თამაშის წინ სვამდნენ. ამა თუ იმ ტურნირის შემდეგ კი, იცოცხლეთ...

იანის კრავჩინში (№9) დაჯილდოებისას

უნგრელებს ქართველებს ვამსგავსებ. მათაც ჩვენსავით უყვართ ქეიფი და მოლხენა. ბევრსაც სვამენ და ცოტა რომ შეზარხოშდებიან, ჩვენსავით სიმღერის იმტაზე დგებიან. 50-იან წლებში უნგრეთში ძალიან პოპულარული იყო ნაკრების მოთამაშე იანოშ შიმონი. კალათბურთის თამაშზე არანაკლებ უყვარდა სუფრასთან ჯდომა, სმა და ლექსები. იანოშმა შანდორ პეტეფის პოეზია თითქმის ზეპირად იცოდა.

მოკლედ, საინტერესო პიროვნება იყო და ხალხსაც ამიტომ უყვარდა. მან უნგრელებს ისტორიული გამარჯვება მოუტანა – 1955 წელს, მადიართა ნაკრების მიერ ევროპის ჩემპიონატის მოგებაში დიდი წვლილი შეიტანა. ეს იყო უნგრეთის დიდი წარმატება კალათბურთში. არადა, ბუდაპეშტში გამართულ ამ ევრობასკეტზე ოთარ ქორქია და საბჭოთა კავშირის ნაკრები უპირობო ფავორიტებად ითვლებოდნენ, მაგრამ მესამე ადგილს დასჯერდნენ.

მომდევნო ევროპის ჩემპიონატზე (1957 წელს, ბულგარეთში) საბჭოთა კავშირის ნაკრებში მეც მოვხვდი, უნგრელებზე შური ვიძიეთ და მეოთხედ მოვიპოვეთ ევროპის საუკეთესო ნაკრების წოდება. იგივე გავიმეორეთ 1959 წელს (თურქეთის ევრობასკეტზე).

იანოშ შიმონი სოფიიდანაც განზილებული გავუშვით და სტამბოლიდანაც.

თუმცა, თურქეთში გამართული ჩემპიონატის შემდეგ იანოში მანც თავანუელი ჩავიდოდა უნგრეთში. მან ხომ გოლიათი იანის კრუმინში დაამარცხა. კრუმინში 218 სმ სიმაღლისა იყო, შიმონი – 194 სმ.

ალბათ, გაინტერესებთ, რაში აჯობა უნგრელმა ლატვიელს.

ევროპის ჩემპიონატის დასრულების შემდეგ, როგორც წესი, დიდი ბანკეტი მოეწყო, სადაც ყველა გუნდი დაპატიჟეს. შიმონი ჩვენს მაგიდასთან მოვიდა და კრუმინში სმაში გამოიწვია. გაგვიკვირდა მადიარის ასეთი სითამამე, თუმცა, უარით გასტუმრება არ შეიძლებოდა. ძნელი წარმოსადგენი იყო, ორი თავით დაბალ ადამიანს როგორ უნდა ეჯობნა ლატვიელი მთაკაცი კრუმინშისთვის. ის ხომ კალათბურთელობამდე მეტყევე იყო.

შეჯიბრების წინ დაიდო პირობა: ერთმანეთის პირისპირ უნდა დამსხდარიყვნენ, სადღეგრძელოები რიგრიგობით ეთქვათ და ყოველი ჭიქა ხუთი წუთის შუალედში დაეღიათ. სასმელად „სლივოვიცა“ შეარჩიეს, 60-გრადუსიანი(!) ქლიავის არაყი.

პირველი მიჭახუნების შემდეგ მთელი დარბაზი კრუმინშსა და შიმონს შემოეხვია. უმეტესობა უნგრელს ქომაგობდა, რადგან გაცილებით საინტერესო იქნებოდა პატარა კაცის გოლიათთან გამარჯვება. საბჭოთა ნაკრების წევრები კი, კრუმინშს ვამხნეებდით.

სოფში, მეგობრების გარემოცვაში

2-2 ლიტრი რომ დალიეს, მოხდა საოცრება: ლატვიელმა გულივერმა გამოაცხადა – „ბოლშე ნე მოგუ“ (მეტი აღარ შემიძლიაო)... არ დავიჯერეთ, შევავალიანეთ, იანის, მიდი, კიდევ შეგიძლია, შიმონმა როგორ უნდა გაჯობოსო. თუმცა, ჩვენი მცდელობა ამო გამოდგა – კრუმინშმა მარცხი აღიარა და სკამიდან ძლივს წამოვაცენეთ. უნგრელი კი ისე გამოიყურებოდა, იფიქრებდით, ერთ ლიტრს კიდევ დალევსო.

12:00

ევროპის 1957 და 1959 წლის ჩემპიონატებს ისე ჩავუარე, თითქოს საინტერესო ამბები მხოლოდ სუფრასთან ხდებოდა. არადა, ჩემი პირველი ოფიციალური სანაკრებო მატჩი სწორედ ბულგარეთის დედაქალაქ სოფიაში შედგა. სიტყვა „ევრობასკეტი“ აქამდე რამდენჯერმე ვახსენე. კალათბურთს რომ ვთამაშობდი, ასე არავინ უწოდებდა, თუმცა, უცხოურიდან შემოსული ამ სიტყვის ქართულში დამკვიდრების მოწინააღმდეგე სულაც არა ვარ. მოკლეა, კონკრეტულად გვეუბნება, რა სპორტზე და რა სახის ღონისძიებაზეა ლაპარაკი.

საბჭოთა კავშირის ნაკრები ევროპის 1957 წლის ჩემპიონატისთვის რომ ემზადებოდა, სწორედ მაშინ მოვხვდი პირველად საბჭოეთის გუნდში. მწვრთნელი კონკრეტულ კალათბურთელს არასოდეს ურეკავდა. მას შემდეგ, რაც ნაკრების შემადგენლობა გაცხადდებოდა, საქართველოს სპორ-

ტკომიტეტში მოსკოვიდან გამოგზავნიდნენ ოფიციალურ წერილს კანდიდატების სიით. კომიტეტი ვალდებული იყო კალათბურთელთა მგზავრობა უზრუნველყო, ხოლო მოსკოვში ჩასვლის შემდეგ ყველაფერს საკავშირო სპორტკომიტეტი აკეთებდა.

ათეულობით წლისა და საბჭოთა კავშირის ნაკრებში ჩატარებული უამრავი თამაშის შემდეგ, შესაძლოა ცოტა მკრთალი კონტურებით ჩანდეს ნაკრებში გამოძახების ამბავი, მაგრამ მაშინ, 1957 წელს ეს ჩემთვის დიდი ბედნიერება იყო. ნებისმიერი სპორტსმენი ხომ იმიტომ შრომობს, რაც შეიძლება მეტს მიაღწიოს. ჰოდა, საბჭოთა კავშირის ნაკრებში მოხვედრა იმას ნიშნავდა, რომ ევროპის მაღალ მწვერვალებამდე ერთი ხელის განვდენა რჩებოდა.

ნაკრებში მწვრთნელმა გიორგი ტიხონოვმა მიმიწვია. მას ვიტაუტას კულაკაუსკასი ეხმარებოდა. ამა თუ იმ შეჯიბრებისთვის მზადება ფიზიკური დატვირთვებით იწყებოდა. საამისოდ კი შესანიშნავი ადგილი, სოჭი შეირჩა. შეკრების პირველივე დღეს კულაკაუსკასმა სოჭიდან მაცესტამდე დაახლოებით 10 კილომეტრი გვარბენინა.

ეს ძალიან ბევრია, განსაკუთრებით მათთვის, ვინც დასვენების შემდეგ ვარჯიშს ახლად იწყებს. უნდა გენახათ, რა დღეში ვიყავი მომდევნო სამი დღის განმავლობაში – სანოლიდან ძლივს ვდგებოდი. ჩემმა კუნთებმა ასეთ დატვირთვას ვერ გაუძლო. არ გეგონოთ, თითქოს, მხოლოდ მე გამიჭირდა, მთელი გუნდი ჩემს მდგომარეობაში იყო და სანყის დღეებში სანვრთნელი პროცესი არასრულფასოვნად წარიმართა.

სოჭიდან პოდმოსკოვიეში გადავინაცვლეთ, საბჭოთა კავშირის ნაკრების ერთგვარი აგარაკი სერებრენი ბორში მდებარეობდა. იქიდან კი ვარჯიშებისთვის მოსკოვში ავტობუსით ჩავდიოდით. „ბორი“ რუსულიდან ქართულ თარგმანში წინვოვან ტყეს ნიშნავს. იქ განსაკუთრებული ჯიშის, მოვერცხლისფრო ნაძვები ხარობდა, შესანიშნავი საკურორტო ზონა იყო. სერებრენი ბორში პარტიული მაღალი რანგის მუშაკები ისვენებდნენ. კალათბურთელები, სპორტის ბევრი სახეობის წარმომადგენლებთან შედარებით, პრივილეგირებულები ვიყავით.

ევრობასკეტამდე, საკონტროლო მატჩებისთვის ბულგარეთში გავემგზავრეთ და ვერ ვიტყვი, რომ კარგი თამაშით იქაურები გავაკვირვეთ. შესაძლოა, ეს გახდა მწვრთნელთა ცვლილების მიზეზი – გიორგი ტიხონოვი ისე წავიდა გუნდიდან, რომ არც ერთ ოფიციალურ შეჯიბრებაში ნაკრებს არ გაძლოლია. მწვრთნელის ცვლილებას კალათბურთელებზე გავლენა არ უნდა მოეხდინა, რადგან ყველა ერთი მიზნისთვის ვიყავით გაერთიანებულნი. საბჭოთა კავშირის ნაკრები ჩემს დროს წარმატებას იმიტომაც აღწევდა, რომ ერთ მუშტად შეკრული და დისციპლინირებული გუნდი იყო. ასეთ კოლექტივად უშუალოდ ჩემპიონატებისა თუ ოლიმპიადების დაწყებამდე იქცეოდა ხოლმე, თორემ მოსამზადებელ ეტაპზე ერთმანეთის მტრები ვიყავით. ალბათ, იმიტომ, რომ კონკურენტს ვხედავდით.

მასხოვს, ერთ-ერთი შეკრებისას იური ოზეროვმა სახეში ისეთი სიძლიერით ამომარტყა, სამი დღე ვერ ვჭამდი. ოფიციალური მატჩების დაწყებამდე

1957 წელი. სოფია. ევროპის ჩემპიონატის ფინალი.
ზუპკოვის ამ ცყორცნით ჩემპიონის პედი გადაწყდა

ორი დღით ადრე კი სიტუაცია საპირისპიროდ იცვლებოდა და ერთმანეთს ვეხუტებოდით, საერთო მიზნისთვის ვერთიანდებოდით. ოღონდ, ჩვენი ერთობა მოჩვენებითი ნამდვილად არ იყო.

13:00

გიორგი ტიხონოვი სტეპან სპანდარიანმა შეცვალა და სწორედ მისი ხელმძღვანელობით გავეშურეთ სოფიაში, სადაც ევროპის ჩემპიონატი გველოდა. ეს იყო 1947 წლის შემდეგ პირველი ევროპირველობა, რომელშიც საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა ოთარ ქორქიას გარეშე ითამაშა.

შეჯიბრება ერთი ამოსუნთქვით ჩავატარეთ. იმხანად კარგი გუნდი ჰყავდა ბულგარეთს, რომლის რიგებში ძმები, გიორგი და ლუბომირ პანოვები თამაშობდნენ, გამოკვეთილი ლიდერი იყო ცენტრი ილია მირჩევი.

ფინალში სწორედ ბულგარელები შეგვხვდნენ. მატჩი „ლევისკის“ სტადიონზე, ღია ცის ქვეშ გაიმართა. პირველ ტაიმში მასპინძლები აშკარად გვეჯობდნენ და დანინაურდნენ კიდევ, თუმცა, მძიმე ბრძოლაში მაინც მოვახერხეთ პანოვებისა და სავსე ტრიბუნების დამარცხება – 60:57.

1959 წელს საბჭოთა ნაკრებში უკვე ჩემი სიტყვა მეთქმოდა. სტამბოლში, ადგილობრივებმა ჩვენდამი დიდი ყურადღება გამოიჩინეს, ქალაქის ერთ-ერთ საუკეთესო სასტუმროში მოგვათავსეს. დაახლოებით ისეთში, ახლა ხუთვარსკვლავიანს რომ უწოდებენ.

სტამბოლში ბევრი საინტერესო ნაგებობა იყო. გასასეირნებლად საღამოობით ვიცლიდით. ქალაქის ცენტრში რესტორნები უხვად იყო თავმოყრილი, ზოგის კართან წითელი ფარნები ენთო, ზოგან – არა. დავინტერესდით, სხვადასხვა რესტორნის კართან, ერთნაირი ფარანი რატომ ეკიდა? როგორც აღმოჩნდა, წითელი განათების მიღმა „ქალებით ვაჭრობდნენ“... თუმცა, ჩვენთვის ეს აკრძალული იყო და იქით ვერც ვიხედებოდით.

ასევე დამამახსოვრდა ექსკურსია ალთინის მეჩეთში. ალთინი თურქულად ოქროს ნიშნავს. ისტორიული ცნობაა: სულთანი ხალხს დაჰპირებია, რომ მეჩეთის ოთხ მინარეთს მთლიანად ოქროში ჩასვამდა. დაპირების შესასრულებლად საჭირო ოქრო რომ ვერ მოაგროვდა, ოთხის ნაცვლად ექვსი მინარეთი ააშენა, რადგან „ალთინ“ ექვსსაც ნიშნავს. არადა, როგორც წესი, მუსულმანურ მეჩეთებს ოთხი მინარეთი აქვს.

1959 წელს საკალათბურთო კაბადონზე ახალმა ქვეყანამ გამოანათა – ევრობასკეტის ფინალში საფრანგეთს დავუპირისპირდით. მატჩი საფეხბურთო სტადიონზე იყო დაგეგმილი, თუმცა, ინჟიმა და დარბაზში გადაიტანეს. ფრანგებთან განსაკუთრებულად კარგად ვითამაშეთ დაცვაში. მათ მთავარ იმედს, ჟან კლოდ ლეფევრს ჩვენი კალათისკენ გზა გადაუუკეტეთ და გამარჯვებაც ჩვენ დაგვრჩა.

ლეფევრი კრუმინძივით ტანმალალი იყო, ცოტა მოუხეშავი, თუმცა, გუნდისთვის დიდი სარგებლის მოტანა შეეძლო. მატჩის დასრულების შემდეგ თასის აღება ვიზიემეთ, გუნდური სურათიც გადავიღეთ და ერთი ისეთი

*საბჭოთა დელეგაცია სოფიაში,
გიორგი დიმიტროვის მავზოლეუმთან*

ფოტოც, მთელი ევროპული გაზეთები რომ მოიარა: ფოტოგრაფმა ორ გიგანტს, კრუმინშსა და ლეფევრს შორის დამაფიქსირა. სტანდარტული საზომებით დაბალი არა ვარ (186 სმ), თუმცა, მათთან ლილიპუტს ვგავდი.

ფინალის დასრულებასა და ჩვენს ზეიმს, ტრიბუნებზე საპირისპირო რეაქცია მოჰყვა – განანწყენებულმა გულშემატკივრებმა თვალის დახამხამებაში დატოვეს დარბაზი. თუ ფიქრობთ, თურქები გულშემატკივრობდნენ ფრანგებს, ცდებით. საქმე ისაა, რომ ფინალის დღეს სტამბოლში შემოვიდა ფრანგული კრეისერი, რომელიც სავსე იყო მეზღვაურებით, რომლებსაც სამფეროვანი ბერეტები ეხურათ. ჰოდა, დარბაზიც სამფეროვნებით პირთამდე გაივსო.

საკმარისად გამოცდილები ვიყავით, რომ მონინაალმდეგის მხურვალე ქომაგობას ჩვენზე არ ემოქმედა, თუმცა, არიან კალათბურთელები, რომლებზეც სავსე ტრიბუნები მაინც ახდენს ზეგავლენას. მათ რიცხვს არ მივეკუთვნებოდი, პირიქით – მეტოქის ქომაგის სიუხვე ჩემზე გამაღიზიანებლად მოქმედებდა. სწორედ ამიტომ, გასვლით შეხვედრებში გაცილებით უკეთ გამომდიოდა თამაში, ვიდრე საკუთარი გულშემატკივრის წინაშე.

მთავარი კი ის არის, რომ ასეთ დროს არ ვიბნეოდი, მაქსიმალური კონცენტრაციით ვთამაშობდი. პასუხისმგებლობა მიორმაგდებოდა. მაგალითსაც მოვიხმობ: ისევე როგორც დღევანდელ კალათბურთში, ტექნიკური ჯარიმისას ტყორცნებს ვისაც გუნდი გადაწყვეტდა, ის ისროდა. ძია მიშა კეკელიძე ასეთ დროს მე მითითებდა – საჯარიმოს ხაზზე დადექო. მართალია, ბევრი თანაგუნდელი ჩემზე უკეთ სტყორცნიდა, მაგრამ ტექნიკურ ჯარიმებს მაინც მე ვასრულებდი. არ ყოფილა შემთხვევა ამეცილებინოს. ალბათ, იმიტომ, რომ ბურთს კალათში ჩემი სულიც მიჰყვებოდა.

ყურადღებას მიაქცევდით სიტყვებს: „ბევრი თანაგუნდელი ჩემზე უკეთ სტყორცნიდა“. ნამდვილად ასე იყო. შეიძლება გაგიკვირდეთ – თუ სხვები უფრო კარგად აგდებდნენ, მაინცდამაინც გურამ მინაშვილს რატომ ინვეზდნენ საბჭოთა კავშირის ნაკრებში?

ჯერ ერთი – ცუდად არ ვტყორცნიდი, შორი დისტანციიდანაც შემედლო ჩაგდება და განსაკუთრებით ფარქვეშ შესვლა მიყვარდა.

და მეორე – კალათბურთი მხოლოდ შეტევა არ არის, ვურჩევ მომავალმა თაობამ გაითვალისწინოს: ნაკრებში ვერავინ მოხვდება, თუ დაცვაში საიმედოობით არ გამოირჩევა. თამაში სწორედ დაცვიდან იწყება! საკალათბურთო აქსიომაა: კარგი შეტევით თამაშის მოგება შეიძლება, კარგი დაცვით – შეჯიბრებისა.

საბჭოთა კავშირის ნაკრებისა თუ თბილისის „დინამოს“ მწვრთნელები თამაშს ასე არჩევდნენ: ოქმში ითვლიდნენ კალათბურთელის ქულას და ადარებდნენ იმ მოთამაშისას, რომელსაც ის იჭერდა. თუ მონინაალმდეგს შენზე ნაკლები ქულა აღმოაჩნდებოდა, მწვრთნელებისგან დადებით შეფასებას იღებდი. შეიძლებოდა, 4-5 ქულა ჩაგეგდო, მაგრამ მაინც ყველაზე სასარგებლო ყოფილიყავი. მითუმეტეს, თუ მწვრთნელები მონინაალმდეგის სნაიპერის დაჭერას დაგავალბებდნენ.

ქართული გუნდები შეტევაზე მეტს ფიქრობენ, ვიდრე დაცვაზე.

არადა, გადავხედოთ ახლო თუ შორეულ ისტორიას – „დინამო“ თუ ნაკრები შედეგს მხოლოდ მაშინ აღწევდა, როცა დაცვაში მტკიცედ თამაშობდა.

14:00

1959 წლის სტამბოლური ევრობასკეტიდან ჯერ გულშემატკივრობის თემაზე გადავდი, შემდეგ დაცვაზე და მომდევნო ევროპის ჩემპიონატისკენ გზა გაგვიგრძელდა. სინამდვილეშიც ასე იყო – ოთხი წელი მომიწია მოცდამ, ვიდრე მესამედ გავემგზავრებოდი ევრობასკეტზე.

1961 წელს საევროპე ნაკრებში ვერ მოვხვდი. ვიცი, მიზეზითაც დაინტერესდებით, მაგრამ ზუსტი პასუხი არ მაქვს. უბრალოდ, მწვრთნელმა არ გამომიძახა. შესაძლოა, გარკვეული გავლენა წინა წელს რომში გამართულ ოლიმპიადაზე მომხდარმა ინციდენტმა იქონია... ამის შესახებ უფრო კონკრეტულად მაშინ დავწერ, იტალიას რომ ვესტუმრებით, მანამდე პოლონეთის ქალაქ ვროცლავში შევიაროთ, სადაც 1963 წლის ევრობასკეტი გაიმართა.

მაშინ 27 წლისა ვიყავი, საკმაოდ გამოცდილი და საბჭოთა კავშირის ნაკრების სასტარტო შემადგენლობაშიც იოლად დავბრუნდი.

ვროცლავში მოედანზე მე-4 ნომრით გამოვდი. კარიერაში სულ ორ შეჯიბრებაში მეცვა ოთხნომრიანი მაისურა: პოლონეთის ევრობასკეტზე და ბრაზილიაში 1963 წელს გამართულ მსოფლიოს ჩემპიონატზე. ახლაც მკაფიოდ ჩამესმის, მარაკანას მცირე მოედანზე დიქტორის ომახიანი შეძახილი – „ნუმერო კუატრო, გურამ მინაშვილი!“

მანამდე საბჭოთა კავშირის ნაკრებშიცა და „დინამოშიც“ ზურგზე 6-იანი მენერა. „დინამოში“ რომ მიმიწვიეს, სწორედ მაშინ დაანება თავი კალათბურთს ჯუმბერ ნიჟარაძემ, რომელიც მეექვსე ნომრით თამაშობდა. ცნობისთვის, იგი პაოლო იაშვილის სიძე იყო. ამჟამად რაგბის კავშირის ხელმძღვანელი რომ არის, გიორგი ნიჟარაძე, სწორედ მისი მამა გახლდათ.

მოკლედ, ახალწვეულს თავისუფალი მხოლოდ ექვსი ნომერი დამხვდა და ნამდვილად არ გამჩენია პრეტენზია სხვა ნომერი მომეთხოვა. ორნიშნა რიცხვის არჩევას კი ბევრი ერიდებოდა. რატომ? კარგად დაფიქრდით და გამოიცნობთ...

აი, რატომ: 50-იან წლებში მაისურებსა და ნომრებს ცალ-ცალკე გვირიგებდნენ, რიცხვები ზურგზე ჩვენ უნდა მიგვეკერებინა. როცა შეკრებაზე ვიყავით, ოჯახის წევრებს ვერ დავიხმარებდით და საკუთარი ხელით გვინევდა ძაფის აგება... ერთნიშნა რიცხვის მიკერება ორჯერ იოლი იყო და სწორედ ამიტომ არ მიყვარდა ორნიშნა ნომრები. თუმცა, ერთხელ მაინც მომიწია 13-ნომრიანი მაისურით თამაში – 1957 წლის ევროპის ჩემპიონატზე, სოფიაში.

ვროცლავში გამგზავრების წინ ტრადიციას არ ვუღალატეთ, შეკრების დასკვნითი ეტაპი პოდმოსკოვიეში, სერებრენი ბორში გავიარეთ.

ერთ სალამოს ოთახში მთავარი მწვრთნელი ალექსანდრ გომელსკი მენვია და მკითხა:

– რა ნომრით გსურს ევროპის ჩემპიონატზე თამაში?

საბჭოთა კავშირი-რუმინეთი

– მთავარია, გუნდს გამოვადგე და ზურგზე რა ნომერი მენერება, დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, – ვუპასუხე.

– თბილისის „დინამოში“ 6 ნომერი ხარ...

– დიახ.

– არმენაკ ალაჩაჩიანი მოსკოვის ცსკა-ში ამავე ნომრად თამაშობს. ასე რომ, უნდა ავირჩიოთ, ან შენ ჩაიცვამ ექვსიანს, ან ალაჩაჩიანი.

– ალაჩაჩიანს მიეცით, მე არ მინდა.

ალექსანდრ გომელსკი ამ დიალოგის შემდეგ ოთახიდან ჩაფიქრებული გავიდა. როგორც შემდეგ შევიტყვე, პირდაპირ ალაჩაჩიანთან შესულა და მისთვისაც უკითხავს 6 ნომრიანი მაისურის შესახებ. არმენაკს უთქვამს – მინაშვილმა ჩაიცვასო.

რამდენიმე დღის შემდეგ ეს ამბავი თავად გომელსკიმ გამოაქვეყნა: „სოვეტსკი სპორტის“ ჟურნალისტებს ჩემი და ალაჩაჩიანის სიტყვები გაანდო და დასძინა – ეს ფაქტიც ადასტურებს ევროპის ჩემპიონატის წინ ნაკრებში რაოდენ კარგი ურთიერთობებიანო.

„სოვეტსკი სპორტში“ მთავარი მწვრთნელის სიტყვები რომ წავიკითხე, ნამდვილად არ გამკვირვებია, რადგან ალაჩაჩიანის ხასიათი კარგად ვიცოდი, იგი რეპატრირებული სომეხი იყო, ქართველივით ხელგაშლილი, ერთად სადმე რომ ვისადილებდით, ფულის გადახდას ვერ ვასწრებდი. ნიჭიერი იყო როგორც საკალათბურთო მოედანზე, ისე მის მიღმა – ხუთ ენაზე ლაპარაკობდა.

ალაჩაჩიანი ეგვიპტეში დაიბადა და სირიაში ცხოვრობდა. არაბული ენა კარგად იცოდა, სომეხი იყო და სომხურიც, რა თქმა უნდა მისი მშობლიური იყო. სირიაში, ფრანგულ კოლეჯში სწავლობდა, ხოლო ცსკა-ში გადასვლის შემდეგ რუსულიც შეისწავლა. დამატებით კი ინგლისურში მეცადინეობდა. ცსკა-მდე იგი ჯერ ერევნის „არარატში“ თამაშობდა, შემდეგ უვაის ახტაევთან ერთად – ყაზახეთში.

ალაჩაჩიანს კარგად ჰქონდა შესწავლილი ხილის დადებითი თვისებები და მას ვაშლის თუ ფორთოხლის გარეშე ვერ ნახავდით – ჩანთა ერთთავად ხილით ჰქონდა გამოტენილი.

პოლონეთში მეექვსე ნომრით ალაჩაჩიანი თამაშობდა. ევროპის ჩემპიონატზე პირველი შეხვედრა აუტსაიდერ ფინეთთან ჩავატარეთ, მეორე კი ჩვენი ჯგუფის კიდევ ერთ ფავორიტ პოლონეთთან. მე და არმენაკი ერთდროულად მოედანზე ხშირად არ ვიყავით, რადგან ორივე გამთამაშებლები გახლდით, მაგრამ ეპიზოდებში მაინც გვინევდა გვერდიგვერდ თამაში. იგი სწრაფი უკანახაზელი იყო, თუმცა, შორიდან სროლით არ გამოირჩეოდა. პოლონელები ალაჩაჩიანს ახლოს არ იჭერდნენ, თუ კალათისგან მოშორებით იყო, საერთოდ არ მეურვეობდნენ, სანაცვლოდ ჩვენს სნაიპერთან ორი დამცველი გადადიოდა.

ეს ანტიკალათბურთია, მონინააღმდეგის უპატივცემულობას უსვამს ხაზს, დაახლოებით ისეთი საქციელია, მოკრივეს ქამარს ქვემოთ რომ დაარტყა. ამერიკაში ერთ შემთხვევასაც ვერ ნახავდით, მეტოქე უმთავალყურეოდ მიეტოვებინოთ. ეს დაუნერელი კანონია. თუმცა, ჯოხს მეორე მხარეც

აქვს – NBA-ში არ მოიძებნება მოთამაშე, თავისუფალ პოზიციაში დარჩენილი სახიფათო არ იყოს.

მოკლედ, პოლონეთთან არმენაკი თამაშიდან იყო გამოთიშული, რამაც ძალიან შეაწუხა, მომიახლოვდა და წამწურჩულა:

– გურამ, მითხარი, როგორ მოვიქცე.

– შეტევას რომ წამოვიწყებთ, ფართან შეირბინე, მეტოქის ცენტრს ჩაუარე და ფლანგზე გადადი, – ვურჩიე სპონტანურად.

ასეც მოიქცა და თამაშშიც დაბრუნდა: ფარქვეშ შეჭრით ალაჩაჩიანი მონინააღმდეგე ცენტრს აბნევდა, ფრთაზე გასულმა კი არაერთხელ მიიღო ბურთი და კალათისკენ გზაც რამდენჯერმე ცარიელი დახვდა. ყველაზე მთავარი კი ის იყო, რომ ფარისკენ დაძრულ არმენაკს მისი მეურვეც მიჰყვებოდა, რომელიც ბოლომდე თუ არ გაჰყვებოდა ფლანგზე, სადღაც სამწამიან ზონასა და არმენაკს შორის გაჩერდებოდა, შესაბამისად, საბჭოთა კავშირის უკანახაზელებს შეტევისთვის ცენტრალური ხაზი გვითავისუფლდებოდა. მატჩის დასრულებისთანავე ალაჩაჩიანი ჩემთან მოვიდა და ჩურჩულით მადლობა გადამიხადა.

პოლონელებს ჯგუფშიც ვაჯობეთ (64:54) და ფინალშიც (61:45). არადა, კარგი გუნდი ჰყავდათ და წარმატების იმედიც ჰქონდათ, თუმცა, საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა მეშვიდედ, მე კი მესამედ მოვიპოვე ევროპის ჩემპიონატის ოქრო.

• DONO DELLA CASSA DI RISPARMIO IN BOLOGNA •

V TROFEO MAIRANO
Bologna 10-14 Settembre 1958

ის, ისინი!..

ჩემპიონების დაჯილდოების შემდეგ გამოაცხადეს საუკეთესო კალათბურთელის გვარიც, რომელიც უვილზე მთავრდებოდა. საკუთარი გვარის მოსმენა ძალიან გამეხარდა. მართალია, მაინანოს თასზე შედეგიანად ვითამაშე, მაგრამ ბოლომდე მაინც არ ველოდი საუკეთესოდ დასახელებას.

*საბჭოთა კავშირის ნაკრების შეკრება სოჭში.
 ზედა რიგში მარცხნიდან პირველი ილარიონ
 საზარაძე, მე – პირველ რიგში, მარჯვნიდან
 მეორე, ბოჩუარიოვსა და სემიონოვს შორის*

15:00

მედლებზე დასაწყისშიც ბევრი დაწვრთვა და შეგექმნებოდათ წარმოდგენა, რას ვფიქრობ ამა თუ იმ ჯილდოს შესახებ. სსრ კავშირისგან განსხვავებით, ევროპის პირველობებზე მედალს განაცხადში მყოფ ყველა კალათბურთელს აძლევდნენ, მნიშვნელობა არ ჰქონდა მატჩების 50 პროცენტი ჰქონდა ჩატარებული, თუ – ერთი პროცენტი. 1957 წლის ევრობასკეტზე საბჭოთა კავშირის ნაკრებთან ერთად მეც გავიმარჯვე, მაგრამ არ ვთვლი, რომ მედალი მე მოვიგე. მომდევნო ევრობასკეტებზე უკვე გუნდის მნიშვნელოვანი ნაწილი ვიყავი და ოქროს გამოჭედვაში ჩემი წვლილიც დიდი იყო. თუმცა, ყველაზე მეტად მაინც მაირანოს მედალი მიყვარს...

აღლო მაირანო, 1946-54 წლებში, იტალიის კალათბურთის ფედერაციის პრეზიდენტი იყო. მაშინ სპორტის ეს სახეობა აპენინებზე ახალ საფეხურზე ავიდა და პრეზიდენტმა დიდი პოპულარობაც მოიპოვა. სწორედ 1954 წელს ჩაეყარა საფუძველი მაირანოს თასის გათამაშებას, რომელშიც ევროპის საუკეთესო გუნდები მონაწილეობდნენ: ევრობასკეტის საპრიზო ადგილზე გასული სამი ნაკრები და მასპინძელი იტალია. მაირანოს თასი ლუნ წლებში თამაშდებოდა, მაშინ, როცა გუნდები ევროპის ჩემპიონატისგან თავისუფალნი იყვნენ. მონაწილეთა შემადგენლობითა და მნიშვნელობით ეს შეჯიბრება ევროპის ჩემპიონატს ნამდვილად არ ჩამოუვარდებოდა.

მაირანოს თასის გათამაშება სულ ხუთჯერ ჩატარდა, აქედან სამჯერ პირველობა სსრ კავშირს დარჩა. 1956 წელს ქართველთაგან მაირანოს თასზე ალექსანდრე კილაძემ ითამაშა. 1958-ში კი ჩემი ჯერიც დადგა.

აღდო მაირანოს სამშობლო ბოლონია იყო და ტურნირიც ამ ქალაქში იმართებოდა. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ბოლონია იტალიის უმთავრესი საკალათბურთო ქალაქია. იტალიაში გასამგზავრებლად საგანგებოდ ვემზადებოდი, რადგან ეს უნდა ყოფილიყო ჩემი პირველი გასვლა კაპიტანის ტურ ქვეყანაში.

იტალიური შთაბეჭდილებები 1993 წელსაც გავუზიარე მეცნიერსა და პუბლიცისტ შოთა ვადაჭკორიას, რომელმაც ეს ყველაფერი გაზეთ „მაცნეში“ დანერა:

„სწორედ მაშინ, 1958 წელს აღმოვაჩინე ჩემში საოცარი თვისება... საოცარი და ამავე დროს იმდენად რეალური, ხელშესახები, რომ თვითონვე სახტად დავრჩი: თურმე, ნამდვილი, დაწყობილი ცხოვრება სად ყოფილა! ყველაფერი რომ ადამიანისთვის კეთდება! ადამიანი, პიროვნება ყველაზე მაღალი ღირებულება რომ არის ცხოვრებისა! ამის გაცნობიერებამ რალაც უცნაური აღმაფრენა შემიძინა არა მარტო ცხოვრების ხალისის გახსნის თვალსაზრისით, არამედ სულიერთან ერთად ფიზიკური ძალების აღმავლობის მხრივაც.

აღბათ, ამიტომ გამომივიდა განსაკუთრებული თამაში მაირანოს თასზე.“

იტალიის სილამაზემაც ნარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა. კოხტა ქუჩები, უძველესი მონასტრები, საოცარი ხალხი... ხელიდან არ ვუშვებდით შანსს, თავისუფალ დროს ბოლონია რომ არ დაგვეთვალიერებინა. ერთ-ერთი ასეთი გასვლისას გადავწყვიტეთ თან ტანისამოსი და სუვენირები შეგვეძინა. ოთხმა თანაგუნდელმა მთელი ქალაქი შემოვიარეთ და უკან დაბრუნებას ვაპირებდით, როცა დანარჩენებმა ჩემი მარტო დატოვება გადანყვიტეს. ასეთი ხერხით გახუმრება სცადეს. გამოუვიდათ კიდეც – ისე მოეფარნენ თვალს, კვალიც ვერ შევნიშნე. ერთი კი გავიფიქრე, ნეტავ იანის კრუმინშიც წამოგვეყვანა, მისი გაბარიტების კაცი ვერსად გაქრებოდა-მეთქი...

გაებრაზდი, მაგრამ რას ვიზამდი? – საყველპურო ინგლისური მოვიმარჯვე და ერთ გამვლელს ვკითხე:

- ხომ არ იცით, სასტუმრო...
- რომელი სასტუმრო გნებავთ?
- სასტუმრო...

...სახელი დამავინცდა. აღარ მახსოვდა, სად ვიყავით დაბინავებულნი. არ ვიცოდი, რა მელონა, მაგრამ ნამდვილად არ მინერვიულია – ერთი მხრივ საინტერესოც იყო უცხო, ლამაზ ქალაქში გზის გაგნება. სასტუმრომდე დიდი წვალეებით მივედი. ჩემი თანაგუნდელები კი სიცილით შემომეგებნენ.

ჩემი დანახვა ძალიან გაუხარდა დომენიკს, სტუდენტს, რომელიც საკალათბურთო ტურნირის მსვლელობისას ჩვენს სასტუმროში მუშაობდა. სათვალისანი, გამხდარი ბიჭი იყო ღარიბი ოჯახიდან. უნივერსიტეტში არდადეგები რომ დაეწყო, საზაფხულო სამუშაოდ ჩვენს სასტუმროში იპოვა საქმე.

*რომის ოლიმპიადის წინ. ამხანაგური მატჩი საფრანგეთის
ნაკრებთან. მარცხნიდან: ვალდმანისი, მუიუნეკსი, მე,
ტრაზინი, სემიონოვი, უგრეხელიძე, კორნეევი, ვოლნოვი,
ზუბკოვი, ვალტინი, პეტროვი, კრუშინში*

უკრაინელი გლადუნის წინააღმდეგ

დავმეგობრდით. დომენიკმა იტალია კიდევ უფრო დადებითი კუთხით გამაცნო.

1958 წელს, მაირანოს თასისთვის საბრძოლველად იტალიაში ევროპის ჩემპიონ სსრკ-სთან ერთად ვერცხლის მედალოსანი ბულგარეთი და ბრინჯაოს მფლობელი ჩეხოსლოვაკია ჩამოვიდნენ. შეჯიბრება წრიული სისტემით გაიმართა და ბოლო შეხვედრაში იტალიას დავუპირისპირდით. მოგების შემთხვევაში მაირანოს თასს ზედიზედ მეორედ მოვიგებდით...

დაძაბული და ნერვიული თამაში გამოდგა, იყო განევ-გამონევაც. იტალიის ნაკრებში თამაშობდა ენტონიო კალეპოტა, ტანმაღალი, თუმცა, თხელი აღნაგობის ახალგაზრდა. ერთ ეპიზოდში იგი ჩვენმა წინახაზელებმა იატაკზე დაანარცხეს და უნდა გენახათ, როგორ წამოფრინდა, რა სიტყვებით იგინებოდა, თანაც რუსულად! ამ ინციდენტის გამო შეხვედრა არ ჩაშლილა, ჩვენ კი ტურნირის დასრულების შემდეგ შევიტყვეთ კალეპოტას ისტორია: თურმე, მამამისს უკრაინის ქალაქ ოდესაში უმუშავია და მომავალ კალათბურთელსაც პატარაობაში უკრაინაში დაუნყია თამაში. მამალი რუსული გინებაც სწორედ ოდესაში უსწავლია. მოკლედ, მაირანოს თასი

არავის დავუთმეთ და საუკეთესო მოთამაშისთვის განკუთვნილი მშვენიერი მედალიც დავიმსახურე. ის ერთი უნცია (28.3495 გრამი) ოქროთია ჩამოსხმული, ზედ გამარჯვების ქალღმერთი ნიკეა გამოსახული.

ჩემპიონების დაჯილდოების შემდეგ გამოაცხადეს საუკეთესო კალათბურთელის გვარიც, რომელიც შვილზე მთავრდებოდა. საკუთარი გვარის მოსმენა ძალიან გამეხარდა. თან თანაგუნდელებს გავხედე და შევატყე, ჩემი აღიარება ყველას არ ესიამოვნა. მართალია, მაირანოს თასზე შედეგიანად ვითამაშე, მაგრამ ბოლომდე მაინც არ ველოდი საუკეთესოდ დასახელებას. ჯილდო კოსტუმში გამონყობილმა იტალიელმა გადმომცა, მილოცავდა, რაღაცას მიხსნიდა, ძალიან ბევრი მელაპარაკა, მაგრამ არაფერი მესმოდა. თუმცა, ზრდილობის ნიშნად თავს ვუქნევდი, ვეუბნებოდი – „სი, სინიორ, სი!“

იტალიასთან, ჩეხოსლოვაკიასთან თუ ბულგარეთთან, ჩემს შედეგებზე ყურადღება განგებ არ გამიმახვილებია. ახლა ეს დიდად საინტერესო არც არის, რადგან მაღიარეს, ე.ი. ურიგოდ არ მითამაშია.

ახლა, ალბათ, უკეთ ხვდებით, რატომაა ბოლონიიდან ჩამოტანილი ოქროს მედალი ჩემი კოლექციის ყველაზე ღირებული ექსპონატი. ოლონდ, იგი მე აღარ მეკუთვნის – ბიძინა ივანიშვილს ვაჩუქე. მიმაჩნია, რომ სამშობლოსთვის განეული ღვანლისთვის ამ ჯილდოს ჩემზე მეტად იმსახურებს. თუმცა, ვინაიდან იგი საჩუქრებს არ იღებს, მაირანოს ოქრო ისევ ჩემს სეიფშია. ბატონ ბიძინას ერთხელ შევხვდი, მაგრამ მედლის გადაცემის საშუალება არ მომეცა. იმედს არ ვკარგავ, რომ ადრე თუ გვიან დანაპირებს შევასრულებ. კაცის სიტყვა ჰაერში არ უნდა დარჩეს.

სხვათა შორის, იტალიიდან დაბრუნებიდან ერთ თვეში, მაშინდელ საგარეო საქმეთა სამინისტროში დამიბარეს, რომელიც ათონელის ქუჩაზე მდებარეობდა. როგორც ჩანს, ბოლონიურმა ამბებმა მათ ყურამდეც მიაღწია და საქართველო-იტალიის საზოგადოების საპატიო ნიშნად ამირჩიეს. სპორტსმენისთვის ასეთი მიწვევა სასიამოვნო იყო, თუმცა, ქართულ-იტალიურ საზოგადოებაში ტრიალი დიდხანს არ მომიწია – არჩევის შემდეგ აღარ დავუძახივარ.

16:00

მოსკოვის ცსკა-ს ხელმძღვანელებმა ნოდარ ჯორჯიკიასა და ოთარ ქორქიას მოსკოვის ცენტრში მდებარე რამდენიმე ბინის გასაღები მიუტანეს და უთხრეს – რომელიც გნებავთ, აირჩიეთო. სანაცვლოდ კი ცსკა-ში უნდა გადასულიყვნენ. ორივესგან უარი მიიღეს. მაშინ ქართველთათვის მხოლოდ ერთი გუნდი არსებობდა – „დინამო“, რომელიც ნაკრების მაგივრობასაც სწევდა და თითოეული ჩვენიანისთვის საამაყო იყო. ამიტომ, კალათბურთელი თუ „დინამოში“ მოხვდებოდა, ეს უკვე ოცნების ასრულებას ნიშნავდა და სხვა გუნდში გადასვლაზე აღარ ფიქრობდა. ამასთან, „დინამო“ საბჭოეთის ერთ-ერთი საუკეთესო გუნდი გახლდათ და სულაც არ იყო ჩემპიონობის მოპოვების მიზნით სხვაგან გადასვლა აუცილებელი.

ჩემი მოყვარე და მტერი:
ალექსანდრ გომელსკი
და იური ოზეროვი

მეც მქონდა შეთავაზება მოსკოვის „დინამოდან“. რადგან ჩვენ და მოსკოვის „დინამოს“ ერთი ხელმძღვანელობა ჰყავდა, გაცილებით იოლად მოგვარდებოდა ყველა ნიუანსი, მაგრამ მოსკოვში წასვლაზე უარი ვთქვი.

...თუმცა, ერთხელ მაინც დავფიქრდი. თან სერიოზულად. ოღონდ არც რუსულ, არც ბალტიისპირულ და არც რომელიმე დასავლეთ ევროპულ გუნდში გადასვლაზე. წარმოიდგინეთ საკუთარი თავი ჩემს ადგილას: **NBA**-ს წარმომადგენლის, „ნიუ იორკ ნიკერბოკერსის“ მწვრთნელი მოდის და განვდით ფურცელს, რომელიც, არც მეტი არც ნაკლები, გამზადებული კონტრაქტია. მხოლოდ ერთი გრაფაა შესავსები – უნდა ჩავწერო ხელფასის სახით რა ოდენობის თანხა მსურს.

არ მოაწერდით ასეთ ფურცელს ხელს? მე... მოვანერე თუ არა, ქვემოთ წაიკითხავთ, მანამდე თანმიმდევრობით უნდა გავცეთ პასუხი შეკითხვებს: სად, რა გარემოებაში შემომთავაზეს კონტრაქტი? რატომ, რამ განაპირობა ნიუიორკელთა ჩემდამი დაინტერესება?

1959 წელს ამერიკის საავიაციო სასწავლებლის გუნდმა ჩილეში გამართულ მსოფლიოს ჩემპიონატზე ფიასკო რომ განიცადა, უკვე მოგახსენეთ. აშშ-ში ქვეყნის პრესტიჟის საქმე იყო თითოეულ საკალათბურთო შეჯიბრებაში პირველობა, ამიტომ ჩილეში განვითარებულმა ამბებმა ამერიკელები სერიოზულად დააფიქრა. ისიც იცოდნენ, რომ მთავარი კონკურენტი

საბჭოთა კავშირის ნაკრები იყო. კარსმოდგარი ოლიმპიადის წინ (1960 წელს) ხუმრობა აღარ შეიძლებოდა, აუცილებელი იყო საბჭოთა ძალის რეალურად შეფასება და იმის მიხედვით გარკვევა, რა ძალის გუნდი უნდა წასულიყო რომის ოლიმპიადაზე.

სწორედ ჩვენი შეფასების მიზნით ოკეანისგალმელებმა შტატებში მიგვიწვიეს და ისე მიგვიღეს, როგორც უმაღლესი რანგის სტუმრებს შეშვენიდათ. ერთი დიდი თვითმფრინავი გამოგვიყვეს, რომელიც ოცდლიანი ვიზიტისას მუდმივად ჩვენ გვემსახურებდა. რომელ ქალაქშიც გაგჩერდებოდა, იმის აეროპორტში გველოდა, მხოლოდ ბორტგამცილებლები იცვლებოდნენ, ისიც იშვიათად.

ნიუ იორკში საუკეთესო სასტუმროში დაგვაბინავენ – „ვორლდ ოფ ასტორიაში“, რომელშიც ჩვენს ჩასვლამდე ერთი თვით ადრე ნიკიტა ხრუშჩოვი ცხოვრობდა. სასტუმრო 48-სართულიანი იყო. ჩვენ 22-ზე ვცხოვრობდით. დერეფანში ერთ მხარეს ექვსი ლიფტი მოძრაობდა, ზოგი – ჩვეულებრივი, ზოგი ძალიან სწრაფი.

ლიფტიც კი გემოვნების მიხედვით შეგეძლო აგერჩია. კერძებზე ხომ არაფერს ვამბობ. ერთხელ ნიუ იორკის ცნობილ ჰოლანდიურ რესტორანში დაგვაპატიჟეს. როგორც წესი, მენიუ მოგვიტანეს. ვფურცლეთ, ვფურცლეთ და ნაცნობი ბევრი ვერაფერი აღმოვაჩინეთ. ბოლოსდაბოლოს თავად მასპინძლებმა ამოგვიჩიეს მენიუ და სუფრაზე ერთმანეთის მიყოლებით გაჩნდა საუკეთესო კერძები. ჩვენს გაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, როცა თითოეულ კაცს დიდი ქოთანის დაგვიდგეს. ყოველ ქოთანში თითო ქათამი იყო. მადას არ ვუჩივოდით, მაგრამ მაინც ვერ გავუმკლავდით.

ჩვენი გამგზავრება-დაბრუნების ზუსტი თარიღის გახსენება რთულია, თუმცა, კონკრეტულ რიცხვებს ახლა დიდი მნიშვნელობა არა აქვს. ამერიკური ვოიაჟი 1959 წლის ბოლოს შედგა, მანამდე მოვილიეთ ჩილეს მსოფლიოს ჩემპიონატი და თურქეთის ევრობასკეტი. 25 ნოემბერს ამერიკაში შევხვდით. ეს ჩემი დღეობაა, სწორედ 25-ში ვარ დაბადებული. ეს ამერიკელებმაც გაიგეს და სასტუმროს რესტორანში დიდი ტორტი მომართვეს. ასეთი წესი ჰქონიათ: ვისი დაბადების დღეცაა, ტორტი იმან უნდა დაჭრას, ხოლო ვინც იუბილარის ხელიდან ერთ ნაჭერს მაინც მიიღებს, მთელი წელი ბედნიერი იქნება.

ამ ჩვეულების შესახებ არაფერი ვიცოდი და გაოგნებული შევყურებდი, სხვადასხვა მაგიდებიდან ჩემკენ მომავალ ქალბატონებს. რიგი დადგა, ტორტის დაჭრას ვერ ავუღიოდი... კარგად გავთვალე და ყველას ვამყოფინე.

17:00

პირველი მატჩი ნიუიორკულ „ფილიპს 66-თან“ ჩავატარეთ. ეს გუნდი AAU-ს ლიგას წარმოადგენდა, რაც NBA-ს შემდეგ რიგით პირველი დივიზიონი იყო: მასში საუკეთესო არაპროფესიონალი კალათბურთელები თამაშობდნენ და სწორედ იქიდან ირჩეოდა აშშ-ის საოლიმპიადე ნაკრები.

„ფილიპს 66-ს“ „მედისონ სკვერ გარდენში“ დაფუძირისპირდით. ამ დარბაზში სათამაშოდ განსაკუთრებულად ვემზადებოდით. ამაყადაც შევედით, მაგრამ რას ვხედავთ – ტრიბუნები ცარიელია. შეხვედრას მხოლოდ ამერიკის კალათბურთის ფედერაციის ხალხი ესწრებოდა.

გულშემატკივრის არყოფნის მიზეზი რომ ვკითხეთ, საოცარი პასუხი მივიღეთ: ყველა ბილეთი ერთ ადამიანს შეუძენიაო... თუ მართლა, ერთმა კაცმა გადაიხადა ყველა ბილეთის ფული, ნამდვილად საბჭოთა კავშირის მტერი უნდა ყოფილიყო. თუმცა, ვერ ვხვდები, ჩვენ რაღას გვერჩოდა – კალათბურთელები ხომ ამერიკაში მხოლოდ სათამაშოდ ვიყავით ჩასულნი.

აქამდე ვთქვი, რომ სავსე ტრიბუნების წინაშე უფრო კარგად ვთამაშობდი. „ფილიპს 66-თან“ შეხვედრა გამონაკლისი იყო. თუმცა, წავაგეთ.

მეორე დღეს, ნიუ იორკის აეროპორტში ჩვენი ლაინერი მოვძებნეთ და გეზი კანზას სიტისკენ ავიღეთ. ბრწყინვალე ადგილი გამოდგა. მის გარეუბანში მდებარეობდა სტუდენტური ქალაქი ლოურენსი, რომლის გუნდთანაც მეორე მატჩი ჩავატარეთ.

ამჯერადაც დავმარცხდით, თუმცა, ნიუიორკული მატჩის მსგავსად, თავიდან ბოლომდე თანაბარი ბრძოლა იყო.

კანზასში ბევრი საინტერესო რამ ვნახეთ, განსაკუთრებით ხალხი და მათი ხასიათი იყო გამორჩეული. ერთი ანეკდოტიც მოგვიყვინ და დასძინეს, სწორედ ამის მიხედვით შეგექმნებათ ნათელი წარმოდგენა კანზასსა და კანზასელებზეო:

„ორი მეგობარი ნიუ იორკში ჩავიდა და მანჰეტენზე გაისეირნა. ყავა მიირთვეს და ორივე ყავისა ერთმა გადაიხადა. საღამოს ავტოსალონში გაიარეს და უკანასკნელი მარკის ავტომობილები მოეჩინათ. მეორე კანზასელმა უთხრა მეგობარს – ნება მომეცი, ამჯერად მე დაგვატიყო მანქანაზე და ორივეს საფასური გადავიხადო.“

უკანასკნელი მარკის ავტომობილებზე გამახსენდა და თუ არ მიწყენთ, ლირიკულად გადავუხვევ: საქართველოში ერთი ამბავია ატეხილი, სახელმწიფო მოხელეები ერთმანეთზე უკეთეს მანქანებს ყიდულობენ, ზოგჯერ მოადგილეს უფროსზე უკეთესი ავტომობილი ჰყავს...

ერთ ტელეგადაცემას ვუყურე, რომელშიც ესპანეთის გუნდში მოასპარეზე რუს ველომბოლს ჰკითხეს – რა მანქანა გყავსო? უბრალო მარკა დაუსახელა. ჟურნალისტს გაუკვირდა და დღესაც ყურში მიწივის სპორტსმენის პასუხი: უფლება არა გვაქვს ჩვენი ავტომობილი შეფისაზე უკეთესი იყოსო. ეს 60-იანებში კი არა, 2014 წელს მოვისმინე.

რა თქმა უნდა, ყველა ადამიანს თავისუფალი არჩევის უფლება უნდა ჰქონდეს, მაგრამ სუბორდინაციის დაცვა აქაც აუცილებელია. რამდენიმე წლის წინათ შევედი ჯამლეთ ხუბაშვილის კაბინეტში, რომელიც სპორტის სასახლის დირექტორის მოადგილე იყო. ოთახი ბრწყინვალედ ჰქონდა მოწყობილი. იქ ყოფნას არაფერი ჯობდა. ვუთხარი: სპორტის სასახლის დირექტორზე უკეთესად მოწყობილი კაბინეტი არ უნდა გქონდეს-მეთქი. დამეთანხმა.

მართლაც, სტუმარი ჯერ მოადგილის საოცრად მოწყობილ კაბინეტში რომ შევა, შემდეგ უფროსის უბრალო ოთახში, რას იფიქრებს?!

სამერიკაში გამაოცა ერთმა შემთხვევამ. უფრო სწორად ავტოსაგზაო შემთხვევის შემდეგ მძლოლთა რეაქციამ. ერთმანეთს ორი ახალთახალი მანქანა შეეჯახა. ჩვენში ასეთ დროს კარგად მოგეხსენებათ, რა ხდება – ურთიერთბრალდება, განევ-გამონევა, ლანძღვა-გინება, თავის დაძვრენის ათასი უღირსი ხერხის გამოყენება... იმიტომ, რომ ჩვენი საბრალო ადამიანებისთვის ყველაფერი პრობლემურია: ავტონაწილების შექენაც, კეთილსინდისიერი ოსტატის პოვნაც, რასაც მოსდევს უამრავი დაკარგული დრო და ტყავის გაძრობამდე დიდი ხარჯი!

ამერიკაში, აი, რა მოხდა: ორივე მანქანიდან კეთილმოსურნე, ოდნავ უხერხულობის გამომხატველი ღიმილით გადმოვიდნენ მძლოლები, თავაზიანი სიტყვები და სავიზიტო ბარათები გაცვალეს, თავაზიანადვე დაემშვიდობნენ და მორჩა – ამოიწურა მთელი კონფლიქტი!

შემდეგ ამიხსნეს: იქ ავტომობილები ისეა დაზღვეული, მათი შეკეთება კი არა, სრული გაახლებაც კი არავითარ უხერხულობასთან და ხარჯებთან არ არის დაკავშირებული.

კანზასის შემდეგ ვითამაშეთ კლივლენდში; მერე – სასოფლო სამეურნეო ცენტრ პეორიაში; ამას მოჰყვა ოქროს მაძიებელთა ქალაქი დენვერი და თვითმფრინავების მწარმოებელი ქალაქი სიეტლი.

როგორც აღვნიშნე, ამერიკაში 20 დღე დაყავით, 6 თამაში ჩავატარეთ, 2 მოვიგეთ... საერთო ანგარიში 3:2 იყო, ჩვენი საელჩოს წარმომადგენელი რომ მოვიდა და გვითხრა – ამერიკულ ტურნეს ფრედ, 3:3 თუ დაამთავრებთ, კიდევ 60-60 დოლარს დაგიმატებთო.

საბჭოთა კავშირის სპორტკომიტეტიდან 20 დღეში 60 დოლარი მივიღეთ. დღევანდელი საზომებით, ეს ძალიან ცოტაა, არც მაშინ იყო თვალისმომჭრელი თანხა, თუმცა, ორი, ძვირფასი, ნეილონის ქურქის შექენა შეიძლებოდა, რომელიც ჩვენთან ძალიან ძვირი ღირდა.

მოკლედ, ჩვენი ბიუჯეტი 60-დან 120 დოლარამდე რომ გაგვეზარდა, სიეტლური მატჩის მოგება იყო საჭირო. კარგადაც დავიწყეთ, მეტოქეს გავასწარით, თუმცა, ამერიკელმა მწვრთნელმა უმალ შეცვლები განახორციელა და მოედანზე გამოსულმა ორმა კალათბურთელმა სიეტლელთა ჩამორჩენა უმალ გააბათილა. ამის შემდეგ მშვიდად დასხდნენ სკამზე. ისევ გავასწარით, ისევ გამოვიდნენ და ისევ დაგვენივნენ. სწორედ ამ ორი კალათბურთელის დამსახურებით მასპინძლებმა მცირე სხვაობით დაგვამარცხეს, ამერიკული ტურნე 2:4 დავასრულეთ და დამატებითი 60 დოლარიც ფიქრებში გაქრა.

როგორც შემდეგ გაირკვა, შეცვლაზე შემოსული კალათბურთელები, მატჩის ბედი რომ გადანყვიტეს, NBA-ში „სიეტლის“ ღირსებას იცავდნენ. უთუოდ გუნდის ვარსკვლავები იქნებოდნენ.

18:00

რამდენიმე ამბავი გავიხსენე ნიუიორკულ, კანზასურ, სიეტლურ მატჩებზე, თუმცა, არაფერი მითქვამს დენვერულსა და კლივლენდურზე. არადა, სწორედ ამ ორ შეხვედრაში გავიმარჯვეთ. გგონიათ, სათქმელი არაფერია? სალაპარაკო რომ არის, კოლორადოული მოვლენები გემრიელი ლუკმასავით ბოლოსთვის იმიტომ მოვიტოვე.

1959 წელს, გაზეთ „სოვეტსკი სპორტის“ 10 დეკემბრის ნომერში „დენვერი“-საბჭოთა კავშირის მატჩის შესახებ მწვრთნელები, სტეპან სპანდარიანი და ალექსანდრ გომელსკი მონოლოგის სახით მოგვითხრობენ. სათაური ასეთია: „მატჩის გმირები – სემიონოვი და მინაშვილი“.

მოდით, ჩვენც მოვკალათდეთ სავარძელში, მოვიმარჯვოთ „სოვეტსკი სპორტი“ და ერთად გავეცნოთ მწვრთნელების მონაყოლს:

„ამერიკაში ჩასვლის შემდეგ თვითმფრინავი ჩვენთვის ტაქსივითაა, ბევრს ვმოგზაურობთ. თან დაგვყვება ამერიკის ქალთა ნაკრების შვიდი კალათბურთელი.“

50-იანების დენვერი

დენვერი 1600 მეტრის სიმაღლეზეა ზღვის დონიდან. ეს ქალაქი ახალგაზრდაა, ოქროს მაძიებლებმა დააარსეს. სულ რამდენიმე წლის წინათ ქალაქის მთავარი ტრანსპორტი ცხენი იყო, ახლა კი დენვერი შესანიშნავი ტრასებითაა დაქსელილი, ყოველ ფეხის ნაბიჯზე ტრამვაის შეხვედებით.

„დენვერ ტრეკერსი“ NBA-ში თეთრი ფორმით თამაშობს, წარმატებულადაც. ჩვენთან მოგებაც ამ გუნდის გეგმის რიგითი პუნქტი იყო. გაზეთებმა დაწერეს კიდევ: საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა წააგო „ფილიპსთან“, „კატერპილერთან“, „ვიკერსთან“, ახლა კი „დენვერთან“ დამარცხების დროა.

ზოგიერთ დენვერელ კალათბურთელს მსოფლიოს 1959 წლის ჩემპიონატიდან უკვე ვიცნობდით, მათ შორის უაიდს, რომელიც ჩილეში გამართულ მუნდიალზე აშშ-ის ლირსებას იცავდა. თამაშზე კინალამ დავაგვიანეთ – ქუჩები გადატვირთული იყო და ჩვენს ავტობუსს ბევრი ბარიერის გადალახვა მოუწია, ვიდრე არენა „კოლოსეუმს“ მივადგებოდით. დარბაზში 11 ათასი გულშემატკივარი თბილად შეგვხვდა.

ჯერ ქალთა ნაკრებმა ითამაშა აიოვას კოლეჯთან, რომელსაც სხვა ვარსკვლავები ჰყავდა დამატებული. 52:46 მოვიგეთ.

ამას მოჰყვა ვაჟთა ნაკრების მატჩი. მართალია, მეტოქე ძალიან ძლიერი იყო, მაგრამ ჩვენი გუნდი საათის მექანიზმივით მოქმედებდა და ინიციატივასაც მალევე დაეუფლა. ხუთეული: მინაშვილი, ვალდმანისი, კორნეევი, სემიონოვი, ზუბკოვი. მჭიდრო პრესინგით შევბოჭეთ მასპინძლები, ხოლო

შეტევაში მაღალმა ტემპმა ანგარიშშიც დაგვანინაურა. საოცრად თამაშობდნენ სემიონოვი და მინაშვილი. საბოლოოდ სწორედ ისინი გახდნენ მატჩის გმირები. პირველმა 21 ქულა ჩააგდო, მეორემ – 19. პირველი ტაიმი 49:37 მოვიგეთ.

მეორე ნახევრის დასაწყისში სასტარტო ხუთეულის სამ წევრს დასვენების საშუალება მივეცით, მხოლოდ მინაშვილი და კორნეევი დავტოვეთ მოედანზე. გამოვიდნენ მუჟნიეკსი, სტუდენეცკი და კრუმინში. ამ უკანასკნელის გამოჩენამ ამერიკელები აიძულა ზონური დაცვა აეგოთ. ნაბიჯმა გაამართლა, მასპინძლები თამაშში დაბრუნდნენ და ბოლო ნამებზე ანგარიშიც გაათანაბრეს – 82:82.

კანადელმა და მექსიკელმა არბიტრებმა დამატებითი დრო დანიშნეს. მესამე ტაიმი განსაკუთრებით ცხარე ბრძოლაში წარიმართა. 94:93-ზე ამერიკელებმა ორი საჯარიმოს ტყორცნის უფლება მოიპოვეს. დარბაზმა ჩაისუნთქა, მაგრამ შვებით ვერ ამოისუნთქა – ვერც ერთმა ნატყორცნმა მიზანს ვერ მიაღწია. მატჩის დასრულებამდე 11 წამი რჩებოდა... 10 წამი... 9... ბურთი მინაშვილს ჰქონდა – დრიბლინგი მთელს მოედანზე და ტაბლოზე 96:93 აენტო. გამარჯვება! ეს იყო საბჭოთა კავშირის ნაკრების საუკეთესო მატჩი არსებობის ისტორიაში.

თამაშის შემდეგ ჩვენთან მოვიდა NBA-ს გუნდ „ნიკერ ბაკერის“ მთავარი მწვრთნელი ბულერი და გვითხრა: ახლავე სიამოვნებით ავიყვან ზუბკოვსა და მინაშვილს. რა თქმა უნდა, ჩვენგან ზრდილობიანი უარი მიიღო...”

ჩემი მხრიდან დავაზუსტებ: ოვერტაიმი ჩაგდებული 14-დან 10 ქულა მე მეკუთვნოდა. მთავარმა მწვრთნელმა ალექსანდრ გომელსკიმ „ზრდილობიანი უარი“ ახსენა. ეს არც იყო გასაკვირი, რადგან საბჭოთა მმართველობისას ამერიკაში თუნდაც სათამაშოდ კალათბურთელის გადასვლა, მის მოღალატედ გამოცხადებას ნიშნავდა. ასეთი დრო იყო...

ალექსანდრ გომელსკიმ მხოლოდ გაკვრით დაწერა NBA-ს გუნდის შეთავაზებაზე. აი, ზუსტად რა მოხდა: „ნიკერ ბაკერის“ ხელმძღვანელობა ჩვენთან რომ მოვიდა, თან გამზადებული კონტრაქტი მოიტანა. ყველაფერი კონკრეტულად ეწერა, მხოლოდ ერთი გრაფა იყო თავისუფალი – სახელფასო თანხისა. გვითხრეს, რა ოდენობაც გინდათ, ის ჩანერეთო. ხელშეკრულება სამწლიანი იყო.

კარიერის დასრულების შემდეგ კალათბურთელს პენსიას იმ შემთხვევაში უნიშნავდნენ, თუ NBA-ში 3 წელზე მეტს ითამაშებდა. ამიტომ, თავიდან ყველა გუნდი ცდილობდა ხელშეკრულება 3 წელს არ გადასცილებულიყო, ვაითუ მოთამაშეს ვერ გაემართლებინა.

საუბარს მეც ვესწრებოდი. გომელსკიმ კონტრაქტს რომ დახედა, ნიუიორკელებს მიუბრუნდა – კიდევ ვინმეს ხომ არ აიყვანდითო? არადა, ხელშეკრულება მხოლოდ ჩემთვის იყო შედგენილი. ამერიკელებმა ალექსანდრ ზუბკოვი დაასახელეს. „სოვეტსკი სპორტის“ ტექსტს თუ დააკვირდით, როცა ორი კალათბურთელია ნახსენები, ჩემი გვარი ყოველთვის მეორედ წერია: სემიონოვი და მინაშვილი, ზუბკოვი და მინაშვილი, არადა მატჩის

ლატვიელი მეგობრებთან.
მუიუნინიესი და კრუმინში

შემდეგ თანაგუნდელებმა სწორედ მე ამაგდეს ჰაერში. არ ვამტკიცებ, რომ ამერიკიდან ინფორმაციის გადაცემისას მწვრთნელი მასახელებდა რუსი კალათბურთელების შემდეგ. შესაძლოა, სულაც ჟურნალისტს სურდა ქართულ გვარზე წინ რუსული დაეწერა. საბოლოოდ მთლად ობიექტური არ გამოვიდა...

დავუბრუნდეთ ამერიკელებთან საკონტრაქტო საუბარს: მათ თვალწინ ალექსანდრ გომელსკიმ მკითხა – თანახმა ხარო? რა თქმა უნდა, ამერიკაში თამაში ძალიან მინდოდა, თუმცა, მთლად კონკრეტული პასუხი ვერ გავეცე. გომელსკი კი ნიუიორკელებს მიუბრუნდა და აუხსნა: ხელშეკრულებაზე ხელმოწერის უფლება არა გვაქვს, მოსკოვში ჩავალთ, სპორტკომიტეტის თავმჯდომარეს დაველაპარაკებით და კონტრაქტიც მერე გავაფორმოთ...

FBI-დან ერთი პიროვნება გვყავდა მომაგრებული, სახელად ფომა. რუსულ-ინგლისური ლექსიკონი ვაჩუქე და დავუმეგობრდი. „ნიკერ ბაკერსიდან“ წინადადების მიღების დღეს იგი ჩემთან მოვიდა და ღიმილით მითხრა:

– ასეთი შანსი ადამიანს ცხოვრებაში ერთხელ ეძლევა. გირჩევ უარი არ თქვა.

– მესმის, მაგრამ საბჭოეთში ამას ვერ გაიგებენ, სპორტსა და პოლიტიკას ვერ გამოიწნავენ.

– თუ საბჭოელების გემინია, ისეთ ადგილას დაგმალავ, ამერიკელებიც

კი ვერ გიპოვნინან. მოაწერე ხელი და ცხოვრებასაც საგრძნობლად გაიუმჯობესებ.

ერთ მომენტში ვიფიქრე, ეს კაცი მოსკოვის სპეცსამსახურებმა ხომ არ მომიგზავნეს მეთქი, თუმცა, მალე დავრწმუნდი, რომ ასე არ იყო. ფომაც უარით გავისტუმრე, რადგან ვიცოდი, ამერიკაში დარჩენა და ჩემი ოჯახის წევრების დაჭერა ერთი იქნებოდა...

დინამიკი სახელად „დინამო“

ვიქტორ ვასილევნი:
„ამბობენ, ხელოვნებაში ყველა უანრი კარგია,
გარდა მოსაწყენისაო. ამ გამოთქმით თუ
ვიხელმძღვანელებთ, შეიძლება ითქვას, რომ
თბილისის საკალათბურთო გუნდი „დინამო“ ამ
სფეროში ა კლასია, ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო
უანრი. ყოველ შემთხვევაში, თბილისელთა მატჩებზე
პუბლიკა არასოდეს იწყენს.“

საბჭოთა კავშირის ნაკრებთან ერთად საერთაშორისო არენაზე წარმატებები, რა თქმა უნდა, სასიხარულოა. თუმცა ძალიან მინდოდა, თბილისის „დინამოც“ ასეთივე შედეგიანი ყოფილიყო საკლუბო მასშტაბით. ქართველი ხალხი ისევე გაგვეხარებინა, როგორც რამდენიმე წლის წინათ, ოთარ ქორქიასა და ნოდარ ჯორჯიკიას დროს. ეს იოლი სულაც არ იყო, მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა კავშირის ნაკრებში თამაშით არაერთი დინამოელი ვილებდით საერთაშორისო გამოცდილებას.

1954 წლის საბჭოთა კავშირის ჩემპიონ „დინამოს“ შემადგენლობიდან 60-იან წლებამდე მხოლოდ ორი კალათბურთელი თამაშობდა – ალექსანდრე კილაძე და ლევან ინწკირველი. ეს იმაზე მეტყველებდა, რომ გუნდში თაობათა ცვლის პროცესი მიმდინარეობდა. ეს იყო ერთ-ერთი მიზეზი, რის გამოც საკავშირო პირველობაზე ოქროს მედლების მოპოვება გაგვიჭირდა.

მეორე მიზეზი საბჭოეთის მასშტაბით ახალი „მანქანის“ გამოჩენა იყო, რასაც მოგვიანებით შევხებით. მანამდე თანმიმდევრობით მივყვეთ მოვლენებს...

ოთარ ქორქიას „დინამოდან“ წასვლის შემდეგ (1957 წელს) ცენტრის პოზიცია ახალგაზრდა ანზორ ლეჟავამ დაიკავა. მის შემცვლელად კი შედარებით მოძრავი ილარიონ ხაზარაძე თამაშობდა. ჩვენი მწვრთნელი, გიორგი ავალიშვილი წინა ხაზში ცვლილებებს მეტოქეთა მიხედვით ახორციელებდა. ზოგჯერ, როცა მოედანზე ანზორ ლეჟავა იყო, მონინააღმდეგეები ტანდაბალ ხუთეულს გვიპირისპირებდნენ, სწრაფად გადადიოდნენ შეტევაში, რომ ანზორს ვერ ჩაესწრო. ამ დროს მწვრთნელი ან ლეჟავას ცვლიდა, ან დანარჩენ ოთხ კალათბურთელს გვავალებდა განსაკუთრებული ყურადღებით ყოფნას – სწრაფად უნდა დავბრუნებულიყავით დაცვაში, მეტოქისთვის პირველი შეტევის შედეგიანად დასრულების საშუალება რომ არ მიგვეცა.

მაღლე გუნდში ამირან სხიერელი გამოჩნდა, ღონიერი, თანაც მოძრავი წინახაზელი. „წინა ცენტრის“ (დღევანდელ საკალათბურთო ენაზე – მძიმე ფორვარდის) ფუნქციებს ზოგჯერ ილარიონ ხაზარაძე ასრულებდა, სწრაფი თამაშისას კი, ძირითადად – ლევან მოსემვილი, რომელიც ფარქვემაც შედეგიანად ირჯებოდა და ფრთიდან შეტევაც შეეძლო. ასეთივე ტიპის ფორვარდი გახლდათ რევაზ გოგელია. არ უნდა დაგვაგინყდეს „პტიცა“, ვლადიმერ უგრეხელიძე, რომელთან ერთადაც რომის ოლიმპიადაზე ვერცხლის მედალი მოვიპოვე.

უკანა ხაზში, გავიმეორებ, ჩემპიონი გუნდიდან ლევან ინწკირველი და ალექსანდრე კილაძე დარჩნენ. ლევანი გამთამაშებელი იყო, შურა – უზადო მსროლელი. შორიდან ასევე კარგად სტყორცნიდა ვალერი ლომაძე. სასტარტო ფლეიმეიქერი კი, მე გახლდით. ბათუმიდან ნიჭიერი და სხარტი კალათბურთელები შემოგვიერთდნენ – ვალერი ალთაბაევი და ანტონ კაზანჯიანი.

როცა წარმატებაზე ფიქრობ, არ შეიძლება, ერთ თანაგუნდელთან კარგი ურთიერთობა გქონდეს, მეორესთან – ცუდი. თუმცა, „დინამოში“ იყო

დინამიადის გამარჯვებული
თბილისის „დინამო“

კალათბურთელი, რომელთანაც ყველაზე ახლოს ვიყავი. ილარიონ ხაზარაძე ჩემი უახლოესი მეგობარი გახლდათ და ბოლომდე ასეთ მეგობრებად დავრჩით. დიდი ხანი არ არის, რაც რთული ოპერაცია გავიკეთე. საავადმყოფოდან გამოწერის დრო რომ დადგა, ლარიკამ საბოლოოდ მომჯობინებამდე თავისთან ცხოვრება შემომთავაზა. თურმე საგანგებოდ თეთრეულიც უყიდია, სკამ-სანოლიც... ასეთი პატივისცემა როგორ უნდა დაივინყო?! თუმცა მისი წინადადება არ მივიღე, შინ გამოვშუშდი.

ჩვენი მეგობრობის ამბავი რომ იცოდნენ, გასვლითი ტურებისას მწვრთნელები მე და ლარიკას ერთ ნომერში გვათავსებდნენ. ერთ სეზონში მას „დინამოში“ კარგი თამაში დაუფასდა და საბჭოთა კავშირის ნაკრებში მიიწვიეს. ერთად ვიყავით შეკრებაზე, მონდომებითაც ვარჯიშობდა, მაგრამ ოფიციალური შეჯიბრების წინ განაცხადს მიღმა დატოვეს. მაშინ ვერც მე მოვახერხე მწვრთნელებზე სათანადო ზემოქმედება.

სრ მეგულება ამ ავტობიოგრაფიის მკითხველი, რომელსაც ახსნა სჭირდებოდეს, რას ნიშნავს სიტყვა „პტიცა“. ვლადიმერ უგრეხელიძეს მართლაც შეეძლო ჩიტვიით ჰაერში ასვლა და იქ წამიერად შეჩერება.

უგრეხელიძის მეტსახელს თავისი ახსნა აქვს, მე კი რატომ მეძახდნენ „კაპუსტას“, ბევრმა არ იცის. ეს სახელი კონსტანტინე გამსახურდიამ რომ გაიგო, გადააქართულა – „კომბოსტო“. შეიძლება ვინმეს ეგონოს, „კაპუსტა“ იმიტომ შემერქვა, რომ ბევრის ჩაცმა მიყვარდა. ასე ნამდვილად არ ყოფილა. „კაპუსტა“ მეექვსე-მეშვიდე კლასში მომავალმა მეურნემ, ანზორ მენტეშაშვილმა შემარქვა. მას ოდნავ წვრილი თვალები ჰქონდა და „კიტაიას“ ვეძახდი. ბრაზდებოდა. ერთხელაც სამავიეროს გადახდა გადანყვიტა,

საფრანგეთის ტურნეს დროს

ოლონდ ფანტა ზიის უნარი არ იყო და თავისი მეგობრის, გამა ლომაიას მეტ-სახელი დამარქვა. გამას „კაჩან კაპუსტას“ ეძახდნენ.

ეს სახელი პირველად რომ გავიგე, მეც გავბრაზდი. თანაკლასელებსაც მეტი რა უნდოდათ – უმალ აიტაცეს ანზორ მენთეშაშვილის იდეა და „კაპუსტა“ შემარქვეს.

20:00

1958 წელს „დინამოში“ კაპიტნის არჩევის საკითხი დადგა. ოთარ ქორქიას შემდეგ კაპიტანი ალექსანდრე კილაძე იყო. ერთ-ერთ კრებაზე მთავარმა მწვრთნელმა გიორგი ავალიშვილმა წამოაყენა წინადადება – კაპიტნად გურამ მინაშვილი ავირჩიოთო. კალათბურთელებს შეეძლოთ, დათანხმებოდნენ ან არ მიეღოთ მწვრთნელის წინადადება.

იმ კრების შემდეგ „დინამოს“ კაპიტანი გავხდი, რაც, ვფიქრობ, არც გუნდისთვის იყო ცუდი. საერთოდ, მომხრე ვარ, კაპიტანი გამთამაშებელი იყოს, რადგან მას თამაშისასაც დიდი პასუხისმგებლობა აკისრია. სწორედ მან უნდა წარმართოს შეხვედრის მსვლელობა და უხელმძღვანელოს თანაგუნდელებს.

ერთი მხრივ, კაპიტნის სტატუსი კარგია, მაგრამ მას დიდი პასუხისმგებლობაც ახლავს. კაპიტანი გუნდისთვის სამაგალითო არა მხოლოდ მოედანზე, მის გარეთაც უნდა იყოს.

50-იანი წლების ბოლოს „დინამოში“ საინტერესო შემადგენლობა შეიკრიბა, გუნდი თანაბრად იყო დაბალანსებული, გამოცდილებაც გვემატებოდა, თუმცა, როგორც მკვიდრი სახლი ვერ აშენდება ერთ წელიწადში, ძლიერი გუნდის შენებასაც დრო სჭირდებოდა.

საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატში აუტსაიდერები სულაც არ ვიყავით, მუდმივად საპრიზო პოზიციებისთვის ვიბრძოდით, არც ცსკა-ს ძლევა იყო ჩვენთვის უცხო და არც რიგელების. საკავშირო პირველობა ტურების სისტემით მიმდინარეობდა: მონაწილე გუნდები ხან ერთ ქალაქში იკრიბებოდნენ, ხან მეორეში და ხუთ-ხუთ მატჩს მართავდნენ.

ეს კარგ ფიზიკურ მომზადებას მოითხოვდა. არსებობს მოსაზრება, თითქოს ქართველები ფიზიკურად ყოველთვის მოვიკოჭლებთ, ჩემი აზრით კი, ეს ასე არ არის – თუ გინდა, სხვას არაფერში ჩამორჩე, მასზე ღონიერი და გამძლე იყო, სათანადოდ უნდა იშრომო. გიორგი ავალიშვილის ხელმძღვანელობით „დინამოელები“ სამაგალითოდ ვშრომობდით, ვერ ვიტყვი, ფიზიკური კონდიციებით, ვთქვათ, ლატვიელებს ვჯობდით, მაგრამ არც ჩამოვუვარდებოდით.

თუმცა, ისევე, როგორც მეტოქეები, ტურის ბოლოს ჩვენც გამოფიტულები ვიყავით, პირველ მატჩებს კი ყოველთვის უმაღლეს დონეზე ვატარებდით... კალათბურთის ქართველ გულშემატკივარს უნდა ახსოვდეს გრიგოლ რობაქიძის სიტყვები, რომელიც მან „დინამო“ – „რეალის“ შეხვედრის შემდეგ დაწერა: ქართველები, საკუთარი ხასიათიდან გამომდინარე, ომების დროს მთელს ძალას პირველ შეტაკებას შევალევდით და თუ დასაწყისში ვერ გადავწყვეტდით ბრძოლის ბედს, შემდეგ გვიჭირდა, მეშინოდა, თბილისის „დინამოს“ მადრიდის „რეალთან“ მატჩისას ასე არ დამართნოდაო.

სხვათა შორის, ვაკვირდები, რომ საქართველოს დღევანდელი ნაკრებიც სწორედ ქართული ხასიათის გუნდია. ევროპის ჩემპიონატებზე პირველი შეხვედრები ისე ჩაატარა, მთელი ევროპა აალაპარაკა, 2011 წელს ლიტვაში ბელგიას სძლია დიდი სხვაობით, 2013 წლის ევრობასკეტზე – პოლონეთს. ბოლო შეხვედრებში გაუჭირდა...

ეროვნულ გუნდს ძველი „დინამოს“ კიდევ ერთი თვისება გადმოჰყვა: საშინაო მატჩებში სულ სხვა ნაპერწკლით თამაშობს. ქართველებით გავსებული ტრიბუნები განსაკუთრებულ გავლენას ახდენენ ნაკრებზე და ახდენდნენ „დინამოზე“.

1950-იან და 60-იან წლებში დარბაზი ბოლომდე ივსებოდა, ტევა არ იყო და ბილეთის შოვნა წარმოუდგენელი გახლდათ. ახლობლები კალათბურთელებს ბილეთების შოვნაში დახმარებას გვთხოვდნენ. რა თქმა უნდა, ვეხმარებოდით, მაგრამ ქართველი გულშემატკივრის პრეტენზიულობის ამბავიც მოგეხსენებათ – ყველა მატჩზე საუკეთესო ადგილზე სურს იჯდეს. მოთამაშეთა ოჯახის წევრებისთვის სპორტის სასახლეში მეხუთე და მეთერთმე-

ტე სექტორები იყო განკუთვნილი. მე-5 სათადარიგოთა სკამთან ახლოს იყო, მე-11 კი, სამთავრობო ლოჯის ზემოთ, მეორე იარუსზე.

ასე რომ, თბილისში გამართული ყოველი მატჩი 20-25 მანეთი მიჯდებოდა. როცა ბილეთი მანეთი ან მანეთნახევარი ღირს, ახლობელს მასში ფულს ხომ არ გამოართმევ?! მაშინ ეს თანხა სულაც არ იყო სახუმარო: „დინამოში“ თავიდან ხელფასად 80 მანეთი მქონდა, შემდეგ – 180. საბჭოთა კავშირის უმაღლესი ლიგის გუნდებში ძირითადად ასეთი ხელფასები იყო. მხოლოდ ცსკა-ს კალათბურთელები იღებდნენ ცოტა მეტს – ოფიცრობისას.

რას ნიშნავს „ოფიცრობისას“? საქმე ის არის, რომ მოსკოვის არმიელთა გუნდში თითქმის ყველას ენიჭებოდა ოფიცრის წოდება, ზოგი ლეიტენანტი იყო, ზოგი კაპიტანი, ზოგიც მაიორი... არც მე მიხდიდნენ ხელფასს, როგორც კალათბურთელს – სპორტსაზოგადება „დინამოში“ ვიყავი გაფორმებული, თუ არ ვცდები, მწვრთნელად...

თბილისში, სავსე ტრიბუნების წინ თამაში ყველა მეტოქეს აფიქრებდა. შინ ხშირადაც ვიმარჯვებდით. ისევე, როგორც მომდევნო წლებში, სამი ძირითადი კონკურენტი გვყავდა: მოსკოვის ცსკა, რიგის ასკ და კაუნასის „ჟალგირისი“.

ლიტვური გუნდი საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი 1951 წელს გახდა, მაშინ, როცა თბილისის „დინამოს“ ოქროს ხანა ედგა. „ჟალგირისის“ შემადგენლობაში მაღალი დონის კალათბურთელები გამოდიოდნენ – კაზის პეტკიავიჩუსი, იუსტინას ლაგუნავიჩუსი, სტიაპას ბუტაუტასი... ისინი ოთარ ქორქიასა და ნოდარ ჯორჯიკიას თაობის კალათბურთელები იყვნენ და 50-იანი წლების შუა პერიოდში კარიერაც დაასრულეს. შესაბამისად, „ჟალგირისიც“ ისეთ მდგომარეობაში აღმოჩნდა, როგორშიც თბილისის „დინამო“ – იქაც თაობათა ცვლის პროცესი დაიწყო. ალბათ, ამიტომაც, კაუნასელებსაც დიდხანს მოუწიათ მოცდა საკავშირო ჩემპიონატის ოქროს მედლებამდე.

თუმცა, ეს სულაც არც უნდა გაგვიკვირდეს, რადგან 50-იანი წლების ბოლომდე თვით საბჭოთა კავშირის საუკეთესო კალათბურთელთა კრებულს – ცსკა-საც მოუწია პოზიციების დათმობა. ვის დაუთმო? ნუ ავჩქარდებით, ხომ შევთანხმდით, რომ მოვლენებს თანმიმდევრობით მივყავით.

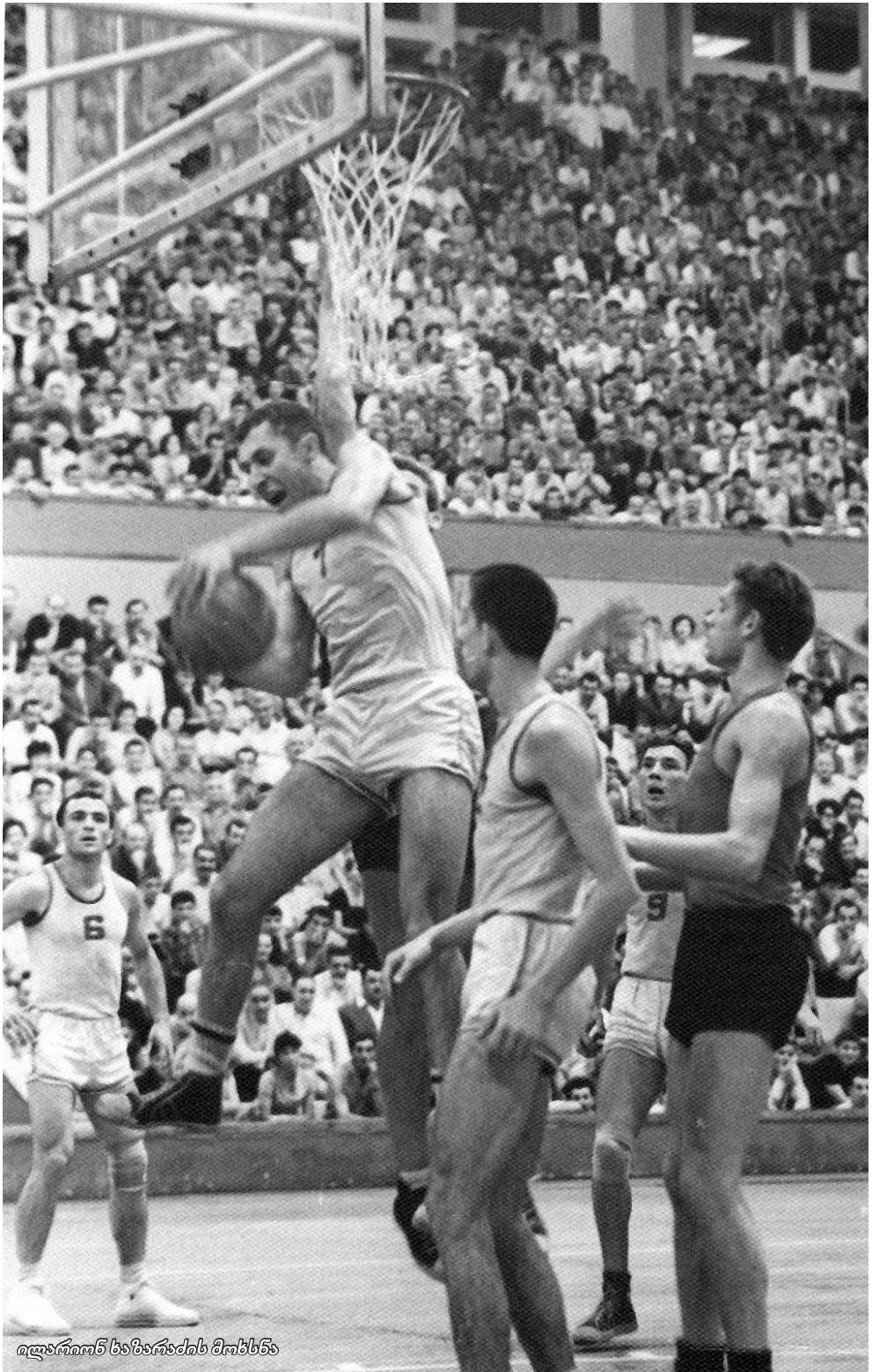
21:00

უნდა გენახათ, 1958 წელს გაზეთები როგორ ელოდნენ თბილისის „დინამოსა“ და მოსკოვის ცსკა-ს დაპირისპირებას. ლატვიელი ჟურნალისტები გვაქეზებდნენ, წერდნენ, რომ ქართველებს შეგვეძლო არმიელების დამარცხება. მოსკოველები კი მორიგი ტიტულის მოგებას გეგმავდნენ.

ახლაც თვალწინ მიდგას საგაზეთო ფურცლები, სადაც ჩემპიონატის სატურნირო მდგომარეობა იყო დაბეჭდილი: რიგის ოფიცერთა სახლის გუნდი ერთი ქულით ჩამორჩებოდა ცსკა-ს. დარჩენილი გვქონდა თითო შეხვედრა – ჩვენ არმიელებს უნდა დავპირისპირებოდით და თუ დავმარცხდებოდით, ცსკა-ს კალათბურთელები ოქროს მედლებს მოიპოვებდნენ.

*მწვრთნელი მიხეილ კეკელიძე
დინამოელებთან*

ილარონ ხაზარაძის მოხსენა

თბილისის „დინამოს“ გამარჯვების შემთხვევაში კი საბჭოთა კავშირის ჩემპიონის გამოსავლენად დამატებითი მატჩი უნდა გამართულიყო – ასკ-ცსკა.

ჩვენთვის ამ შეხვედრას სატურნირო თვალსაზრისით არავითარი მნიშვნელობა არ ჰქონდა, თუმცა, როგორც ყოველთვის, ბოლომდე უნდა დავხარჯულიყავით. პირველ რიგში, პრესტიჟის საქმე იყო ცსკა-ს მოსკოვში დამარცხება. მეორეც, ჩვენს მეგობრებს, ლატვიელებს გავუმართავდით ხელს. ქართველებს ლატვიელებთან, ესტონელებთან და ლიტველებთან განსაკუთრებით თბილი ურთიერთობა გვქონდა, ბევრ ბალტიისპირელთან ვმეგობრობდი. გავიხსენოთ თუნდაც რომის ოლიმპიადა, იტალიასთან მატჩში როგორ მოითხოვეს ლატვიელებმა მოედანზე ჩემი დაბრუნება... არმიელებთან გადამწყვეტი შეხვედრის წინ რიგელები დაგვიპირდნენ – ოლონდ თქვენ მოიგეთ და მალარიჩი ჩვენზე იყოსო.

ურთულესი „ამოცანა ამოვხსენით“ – ცსკა მისსავე მოედანზე დავამარცხეთ, პარალელურად, რიგელებმა ბოლო ტურში თავისი მატჩი მოიგეს და ცსკას ქულებით გაუთანაბრდნენ. დაინიშნა დამატებითი შეხვედრა, რომელსაც საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი უნდა გამოეყვინა. იმარჯვეს ლატვიელებმა და ზედიზედ მეოთხედ დაეუფლნენ ოქროს მედლებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ცსკა-„დინამოს“ შეხვედრა რუსებს ჩემპიონობის დაკარგვად დაუჯდათ, იქაურ ჟურნალისტებს მაინც არ დაუკარგავთ ობიექტურობის გრძნობა და ბევრისთვის მოულოდნელად, ჩვენს თამაშზე აღფრთოვანებით წერდნენ. მახსოვს „სოვეტსკი სპორტში“ გამოქვეყნებული მიმოხილვის სათაური: „ხაზარაძე კვანძს ჭრის“. ის გაზეთი ახლაც ჩემს არქივშია...

აი, ისიც – „ხაზარაძე კვანძს ჭრის“. მიმოხილვაში იმდენად საინტერესოდაა დახასიათებული ქართული კალათბურთი, რომ რამდენიმე ამონარიდი აუცილებლად უნდა გაგაცნოთ.

შესავალში ვკითხულობთ, პირველი ტაიმი არმიელებმა მოიგეს (36:34), თუმცა საბოლოო გამარჯვება თბილისელებს დაგვრჩა – 78:74.

აი, რას მოგვითხრობს პუბლიკაციის ავტორი ვიქტორ ვასილევი:

„ამბობენ, ხელოვნებაში ყველა ჟანრი კარგია, გარდა მოსაწყენისაო. ამ გამოთქმით თუ ვიხელმძღვანელებთ, შეიძლება ითქვას, რომ თბილისის საკალათბურთო გუნდი „დინამო“ ამ სფეროში ა კლასია, ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო ჟანრი. ყოველ შემთხვევაში, თბილისელთა მატჩებზე პუბლიკა არასოდეს იწყებს.

სტაროსტინის თქმით, ტემპერამენტი ფეხბურთის დენთია, კიდევ უფრო დინამიკურ თამაშში, კალათბურთში ტემპერამენტი ნამდვილი დინამიტია. იმდენად, რამდენადაც თითოეული დინამოელი ასეთი „დინამიტით“ ბუნებისგან უხვადაა დაჯილდოებული, მათი მონაწილეობით გამართული მატჩები თავბრუდამხვევ ტემპში მიმდინარეობს.

არც „დინამო“-ცსკა იყო გამონაკლისი. თუმცა, სტუმრებმა თავიდანვე ვერ ჩართეს მეოთხე სიჩქარე. შესაძლოა, სასტარტო მლეღვარების გამო, მინაშვი-

ლის, ხაზარაძისა და აბაშიძის შეტევები ზუსტი ტყორცნებით ვერ სრულდებოდა. ამით ისარგებლეს არმიელებმა და კარპოვის, ბოჩკარიოვისა და სემიონოვის საშუალო ტყორცნების წყალობით ხუთქულიანი უპირატესობა მოიპოვეს.

18:13-ზე ცსკა-ს მწვრთნელმა ალექსეევმა სამი წამყვანი კალათბურთელი შეცვალა, მათი მეორე ტაიმისთვის გამოზოგვა განიზრახა. ეს შეცდომა აღმოჩნდა – ათამაშებულმა დინამოელებმა ჯერ ანგარიში გაათანაბრეს, შემდეგ კი დაწინაურდნენ კიდევ. ეს უმთავრესად მინაშვილის, ინკირველისა და ხაზარაძის დამსახურება იყო. გურამი და ლევანი მეტოქის ნახევარზე კომბინაციებს ისე ათამაშებდნენ, ფინტებითა და მოულოდნელი გადაცემებით გაოგნებულმა არმიელებმა არ იცოდნენ, რა ელონათ.

ამასობაში ბურთი ტანმაღალ ხაზარაძემდე მიდიოდა, რომელიც ერთი დარტყმით კვეთდა ჩახლართულ კვანძს.

ერთი მოსკოველი ინკირველისკენ გაიჭრა... ორთაბრძოლა! უცებ ცრუმოდრაობა მარცხნივ, მოტყუებული მეტოქე წამიერად ჩამორჩა ლევანს და გზა კალათისკენ ხსნილია. ახტა და... ბურთი მინაშვილს გადაანოდა. გურამმა ხაზარაძეს დაუთმო და ტაბლოზე თბილისელთა სასარგებლოდ 6-ქულიანი სხვაობა დაფიქსირდა.

დინამოელთაგან მხოლოდ ხაზარაძე როდი აგდებდა. მან 22 ქულა მიითვალა, მინაშვილმა და ინკირველმა – 17-17.

ცსკა-ს მოგების შანსი მაინც შერჩა. ამის მიზეზი ქართველთა ჯარიმები იყო. მოედანი ჯერ აბაშიძემ დატოვა, შემდეგ – შესანიშნავად მოთამაშე ხა-

ილარიონ ხაზარაძესა და
კალათბურთის სერვ ვარსკვლავთან
ვლადე დივაცთან ერთად

ზარაძემ. თუმცა, არმიელთა სამწუხაროდ, დინამოელებს ძირითადად არა-
ნაკლები რეზერვი აღმოაჩნდათ. ხაზარაძის გასვლით განცდილი სიხარული
ცსკა-ს კალათბურთელებს მალევე ჩაუხშო უგრეხელიძემ, რომელსაც გუნ-
დში „პტიცას“ ეძახიან ერთი თვისების გამო – ჰაერში ძალიან მსუბუქად და
სწრაფად შეუძლია აფრენა.

4-4-ჯარიმიანი ინსკირველისა და მინაშვილის წინააღმდეგ არმიელები
დიდი მონდომებით თამაშობდნენ, ფარქვეშ შეჭრას ცდილობდნენ, მაგრამ
ვერც ამ ორ კალათბურთელს მიაღებინეს მეხუთე ფოლი და ვერც თამაში
გადაარჩინეს. „დინამომ“ ცსკა 78:74 დაამარცხა“.

ლატვიელებმა დანაპირები შეასრულეს და თბილისელებს მოსკოვის ცს-
კა-ს ძღვეის სანაცვლოდ საჩუქარი გვიძღვნეს – ერთი ყუთი უნგრული,
ტოკაის ჯიშის ღვინო. ყუთში 750 გრამიანი ბოთლები ენყო და ღვინო მხო-
ლოდ მადის გასახსნელად აღმოჩნდა საკმარისი...

რიგის ასკ-ში მართლაც საოცარი თაობა შეიკრიბა: იანის კრუმინში, მა-
იგონის ვალდმანისი, ოლგერტ ხეხტსი, აივარს ლიონჩიკი, ვალდის მუიჟნი-
ეკსი...

აი, სწორედ ლატვიური „მანქანის“ გამოჩენა იყო ერთ-ერთი მთავარი მი-
ზეზი 1950-იანი წლების ბოლოს თბილისის „დინამოსა“ და მოსკოვის ცსკა-
ს პოზიციების დათმობისა. ფარქვეშ კრუმინშის, ფლანგებზე კი სწრაფი
და კარგი მსროლელი რიგელი კალათბურთელების შეჩერება საბჭოეთშიც
ბევრს უჭირდა და მის ფარგლებს გარეთაც.

სამი ქართველი ქრეული ხუთი რაცვოელი

ენით აუწერელი სიხარული იყო. ემოციები დუღდა და გადმოდუღდა. რასაკვირველია, „მცირე არენაზე“ ქართველი გულშემატკივრებიც იყვნენ, რომლებიც შეხვედრის დასრულებისთანავე მოედანზე აღმოჩნდნენ, არადა, ფიცარნავი ცრიბუნებიდან ორი მეცრის სიღრმეში, მიწაში იყო ამოჭრილი. ამას დავეუმატოთ მოაჯირის სიმაღლე და გამოდის, რომ გულშემატკივარი 2.5 მეცრის სიმაღლიდან დაუფიქრებლად ხცებოდა, ჩვენთან ერთად რომ გაეზიარებინა დიდი სიხარული.

22:00

1959, 1960 და 1961 წლებში საბჭოთა კავშირის პირველობაზე ვერცხლის მედელები მოვიგეთ. ვერ ვიტყვი, ამა თუ იმ შეჯიბრების საბოლოო შედეგზე მსაჯობამ დიდი გავლენა მოახდინა-მეთქი, მაგრამ ეს ის თემაა, გვერდს ვერ ავუვლით. ალბათ, ბევრს აინტერესებს, როგორი იყო მსაჯობა თუნდაც თბილისის „დინამოსა“ და მოსკოვის ცსკა-ს შორის.

ჩვენს თამაშზე, ცხადია, ქართველს მსაჯად არ დანიშნავდა, ცსკა-ს მატჩებს კი რუსები სჯიდნენ. რომ ვიკითხავდით – რატომ ნიშნავთ რუსებსო, გვპასუხობდნენ – მოსკოვის გუნდი თამაშობს, არბიტრი კი ლენინგრადელიაო. თუმცა ხშირ შემთხვევაში ისევ რუსი მსაჯი გვერჩინა, რადგან ნამუსზე ბოლომდე არ აიღებდა ხელს. ვთქვათ, შუააზიელი არბიტრი ყველა ღონეს ხმარობდა, ზოგიერთებისთვის ეს იამოვნებინა, ჩვენ კი ვიჭყლიტობდით. იყო ესტონელი მსაჯი, გვარად კიაბი. არ ვიცი, რატომ, მაგრამ აშკარად არ მოვუდიოდით თვალში – სისხლს გვიშრობდა.

გაინტერესებთ, თბილისის „დინამო“ თუ ცდილობდა მსაჯების გადაბირებას? მოგახსენებთ: ჩვენი „ჩამწყობების“ მთავარი ამოცანა იყო, მსაჯი იმაზე დაეთანხმებინათ, რომ მეტოქეს არ მიმხრობოდა. „დინამოსადმი“ სიმპათიაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტი იყო. ნამდვილად არ მახსენდება შემთხვევა, ჩვენს მეტოქეს მსაჯობისადმი უკმაყოფილება გამოეხატოს.

რაც შეეხება ჩემს დამოკიდებულებას არბიტრებთან, მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან ემოციური გახლდით, მოედანზე ზედმეტობებს არ ვაკეთებდი. კარიერაში ერთხელაც არ გავუძევებიავართ. მოედნის მიღმა ყველა მსაჯთან ნორმალური ურთიერთობა მქონდა.

ქართველებსაც გვყავდა კარგი არბიტრები: უმაღლესი ლიგის მატჩებს ლევან ფალავანდიშვილი მსაჯობდა, თუმცა უმეტესად კომისრის ფუნქცია ჰქონდა. მაღალი დონის არბიტრები იყვნენ ვახტანგ ჯაფარიძე, მურმან ქურიძე, როლანდ ხომერიკი, გოგი ავალიშვილი...

23:00

1959 წელს ჩვენი და ლატვიელების დაპირისპირება დღეს უკვე ლეგენდის ხარისხშია აყვანილი. არაერთხელ დაწერილა სამი ქართველის მიერ ხუთი რიგელის ძლევის ამბავზე. როგორც აღვნიშნე, ამ ბალტიისპირული ქვეყნის გუნდი 1955-1958 წლებში სამჯერ გახდა საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი. მოსკოვში გამართულ ხალხთა სპარტაკიადაზეც მოქმედი ჩემპიონის სტატუსით ჩამოვიდა. ფინალურ ჯგუფში ვითამაშეთ საქართველოს, ლატვიის, მოსკოვისა და ლენინგრადის ნაკრებებმა. ვიდრე უშუალოდ მოვლენებზე გადავიდოდე, გეტყვით, რომ სასჭოთა კავშირის ხალხთა სპარტაკიადა საბჭოეთის დიდი საკალათბურთო ჩემპიონატი იყო. ყველაზე მეტად სწორედ 1959-ში მივეუახლოვდი ამ ტიტულს...

ბოლოსწინა ტურში ჩვენი მეტოქე ლატვია იყო. შეხვედრა „ლუჟნიკების“ „მალაია არენაზე“ გაიმართა. საქართველოს ნაკრებს გიორგი ავალიშვილი და მიხეილ კეკელიძე წვრთნიდნენ. ფავორიტად ჩვენი მეტოქე ითვლებოდა, თუმცა თავიდანვე არაფერი დავუთმეთ და შეხვედრა ბოლომდე თანაბარ ბრძოლაში წარიმართა. იანის კრუმინშისა და მისი მეგობრების წინააღმდეგ თამაშისას ხშირად გვიწევდა წესის დარღვევა და საჯარიმოებით მეტისმეტად დავიტივრეთ.

მაღე სათადარიგოთა რესურსი ამოიწურა და ხუთნი დავრჩით. დამატებით დროში ვლადიმერ უგრეხელიძეც ვერ გადაურჩა მეხუთე ჯარიმას... ლევან მოსეშვილმაც იგივე ბედი გაიზიარა და ხუთკაციან ლატვიასთან მატჩის დასრულება სამ ჩვენიანს მოუწია – გურამ აბაშიძეს, ვალერი ალთაბაევს და თამაზ კაკაურიძეს.

სიტუაცია, ცხადია, ძალიან დაიძაბა, თუმცა ქართველები მაინც არაფერს უთმობდნენ რიცხვმეტ მოწინააღმდეგეს. სწორედ ამ დროს „ლუჟნიკების“ მთავარ მოედანზე საფეხბურთო მატჩი დასრულდა და მაცურებლებში უმალ გავრცელდა ხმა გვერდით, „მალაია არენაზე“ მიმდინარე უთანასწორო ბრძოლის შესახებ. ფეხბურთიდან კალათბურთზე იმდენი გულშემატკივარი მოვიდა, „მალაია არენა“ პირთამდე გაივსო, რამაც შეხვედრას ხიბლი და ინტერესი შემატა. თავიდან, რა თქმა უნდა, ყველა ჩვენ გვექომაგობდა, სურდათ ენახათ, მოუგებდა თუ არა სამკაცციანი გუნდი ხუთკაციანს.

სხვათა შორის, „მალაია არენა“ ნამდვილად არ მქონდა კარგად დაცდილი. საბჭოთა კავშირის ახალგაზრდულ ნაკრებთან ერთად მწარე მარცხი ვინც ვინე უნგრელებისგან. არადა, ევროპის ახალგაზრდული ჩემპიონატის მოგების ფავორიტები ვიყავით. უნგრეთთან მატჩის ბოლო წუთზე მინიმალური სხვაობით ვიგებდით. უკანასკნელი შეტევა მეტოქეს უნდა განეხორციელებინა. მათი კაპიტანი იწონებდა გრემინგერი სისწრაფით გამოირჩეოდა.

ბოლო შეტევის წინ ჩემს თანაგუნდელ კუტუზოვთან სპეციალურად მივედი და ვუთხარი – კუტია, სხვა არაფერზე იფიქრო, მხოლოდ გრემინგერს უყურე, არ გაგეპაროს-მეთქი.

...კუტუზოვი არასწორად დადგა, უნგრელთა კაპიტანმა სწრაფი გარღვევით ორი ქულა ჩააგდო და ევროპის ახალგაზრდულ ჩემპიონატზე მეორე ადგილი მიგვიჩინა.

1959 წელს, ლატვიელებთან მატჩის შემდეგ „მალია არენა“ ჩემს მეხსიერებაში საპირისპიროდ, დადებითი კუთხით ჩაენერა. როგორც აღვნიშნე, ტრიბუნები ქართველებს გვექმამგობდნენ, თუმცა ეს დიდხანს არ გაგრძელებულა – ერთმა ეპიზოდმა გულშემატკივარი ლატვიელებისკენ შეატრიალა.

მაშინ, როცა სათადარიგოთა სკამზე შემცვლელი აღარ დაგვრჩა, ლევან ინწკირველი მეტოქესთან შეჯახების შემდეგ მოცელილივით დაეცა. ისეთი შთაბეჭდილება რჩებოდა, თითქოს სერიოზული ტრავმა მიიღო და მედპერსონალი ძალიან შეწუხდა. დიდი აჟიოტაჟის შემდეგ ლევანი ფეხზე წამოდგა და ჩვეულებრივად გაირბინა. მაყურებელი უმალ მიხვდა, რომ ინწკირველმა ისიმულანტა და პოზიცია შეიცვალა – დარჩენილ დროში ლატვიელებს ქომაგობდა.

მატჩის შემდეგ ლევანს ვკითხე – ასე რატომ მოიქეცი-მეთქი. მიპასუხა: შემცვლელები აღარ გვყავდა, ლატვიელებთან შედარებით საგრძნობლად დაღლილები ვიყავით, იმიტომ გავაფორმე, რომ დრო გამეყვანა და თანაგუნდელებისთვის ამოსუნთქვის საშუალება მომეცაო.

სწორი იყო თუ არა სიმულაცია, ახლა რთული განსასაზღვრია, თუმცა პაუზა მე და ვალერი ალთაბაევს ძალიან ნაგვადგა. ყველაზე ნაკლები ფოლი ვალერის ჰქონდა და ვხვდებოდი – მოედანზე ბოლო წუთამდე დარჩენის სხვებზე უკეთესი შანსი ჰქონდა. ამიტომ, ვიდრე თამაში განახლდებოდა,

გვერდით მდებარე მცირე, მიწიან მოედანზე გავიყვანე და ჯარიმების რეპეტიცია გავატარე.

სწორადაც გავთვალე: მესამე დამატებითი დროის ბოლო წამებზე, 2 ქულის სხვაობით რომ ვიგებდით, ალთაბაევის წინააღმდეგ ლატვიელებმა წესები დაარღვიეს. ისიც საჯარიმოს ხაზზე თამამად დადგა, ორივე ტყორცნა მიზანში მოარტყა და ჩვენს გუნდს ლეგენდარული გამარჯვება მოუტანა.

ალთაბაევა საჯარიმო ტყორცნებით ტაბლოზე 88:84 დააფიქსირა, თუმცა ეს არ იყო საბოლოო ანგარიში. ბალტიისპირელებმა ორი ქულა მაინც ჩააგდეს, მეტის გაკეთება ვეღარ მოასწრეს და მოგება ჩვენ დაგვრჩა – 88:86.

ენით აუწერელი სიხარული იყო. ემოციები დულდა და გადმოდულდა. რასაკვირველია, „მცირე არენაზე“ ქართველი გულშემამტკივრებიც იყვნენ, რომლებიც შეხვედრის დასრულებისთანავე მოედანზე აღმოჩნდნენ, არადა, ფიცარნაგი ტრიბუნებიდან ორი მეტრის სიღრმეში, მიწაში იყო ამოჭრილი. ამას დაფუმატოთ მოაჯირის სიმაღლე და გამოდის, რომ გულშემამტკივარი 2.5 მეტრის სიმაღლიდან დაუფიქრებლად ხტებოდა, რათა ჩვენთან ერთად გაეზიარებინა დიდი სიხარული. ქართველებს ხომ პარსვა გვეზარება, ჰოდა, საერთო სიხარულისას იმდენი გვკოცნეს, მოედნიდან გასულებს ლოყები დანითლებული გვქონდა. ჩვენი ამბავი რომ გაიგო, საქართველოს სპორტკომიტეტის თავმჯდომარემ გიორგი სიხარულიძემ საკუთარი ხარჯით რესტორან „არაგვი“ დაგვპატიჟა. იმ პერიოდში ქართული რესტორანი „არაგვი“ მოსკოვში პირველი იყო. ყუათიანად ვისადილეთ, თუმცა ალკოჰოლური არაფერი მიგვირთმევია, მთავარი მატჩი ხომ წინ იყო.

მეორე დღეს დავისვენეთ, მესამეს კი მოსკოვის ნაკრებს „დავეჭიდეთ“. დავმარცხდით და შეჯიბრება მეორე ადგილზე დავასრულეთ. ალბათ, ლატვიასთან საოცარი მოგების შემდეგ ემოციურად გამოვიფიტეთ.

ცსკა-ს კალათბურთელების,
ალაჩაჩიანისა (№6)
და ზუბკოვის გარემოცვაში

„დინამო“: ძიასარი ფაქტორი ხემათონა დასე

ალექსანდრ გომელსკი:
„ჩემპიონთა თასის გათამაშების დაწყებამდეც ვიცოდით, რომ ფინალში თბილისის „დინამო“ შეგვხვდებოდა. იგი დღეს სამართლიანად ითვლება ევროპაში ერთ-ერთ საუკეთესო კლუბად. უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში ლაცვიელებს ქართველებთან დაპირისპირებებში უარყოფითი ბალანსი გვაქვს. შარშან „დინამოსთან“ ორჯერ ვითამაშეთ და ორჯერვე დავმარცხდით. ერთი მაგჩი წელსაც წავაგეთ, ამიჯომ ვეცდებით რევანშის აღებას, თუმცა წინასწარ ვგრძნობ, რომ ეს ურთულესი საქმე იქნება. „დინამო“ის გუნდია, რომელსაც კრიტიკულ მომენტში ძალების არააღამიანური მობილიზება შეუძლია.“

1960 წელს, რომის ოლიმპიადადამდე სამიოდე თვით ადრე, მთელი საკალათბურთო ევროპის ყურადღება თბილისისკენ იყო მოპყრობილი. 10 მაისს ხომ ჩვენს დედაქალაქს ჩემპიონთა თასის სამგზის მფლობელი რიგის ასკ სტუმრობდა.

მართალია, ზედიზედ სამი წლის განმავლობაში სსრ კავშირის ჩემპიონატში რიგელებს გავასწარით და მეორე ადგილი დავიკავეთ, მაგრამ ისინი გაცილებით წარმატებულები იყვნენ საერთაშორისო არენაზე. სწორედ იანის კრუმინშის ასკ-ში გამოჩენას დაემთხვა ევროპის ჩემპიონთა თასის დაარსება, რომლის იდეა ფრანგულ გამოცემა „ეკიპს“ ეკუთვნის.

პირველი გათამაშება 1958 წელს ჩატარდა და ლატვიელებმა ჩემპიონობა არავის დაუთმეს, არც მომდევნო სეზონში ჰყავდათ ბადალი ევროპის უპირველეს საკლუბო შეჯიბრებაში. 1960 წელს კი ჩემპიონთა თასზე თბილისის „დინამოც“ გამოჩნდა...

სპეციალურად ასკ-სთან მატჩისთვის ვერის ბაღში (მაშინდელ კიროვის პარკში) მდებარე მიხეილ კეკელიძის სახელობის დარბაზი ლამაზად გადახურეს. ეს იყო პირველი თაღოვანი გადახურვა საქართველოში და რაც ყველაზე მთავარია – მთლიანად შუშებით იყო დაფარული. მას მერე ვერის ბაღის დარბაზი რამდენჯერმე შერემონტდა და ახლა უკვე ლითონის თალითაა გადახურული.

ისევე, როგორც სხვა კალათბურთელებს, ღია ცის ქვეშ თამაში მეც გარკვეულ დისკომფორტს მიქმნიდა. როცა საქმე ეხება სპორტის იმ სახეობას, სადაც სანტიმეტრები ბევრს წყვეტს, პატარა ნიავსაც კი შეუძლია მთელი თამაში გააფუჭოს. კალათბურთელი მოედანზე გასვლისას არ უნდა ფიქრობდეს, ქარი საიდან უბერავს და ტყორცნისას დამატებითი გამოთვლები არ უნდა სჭირდებოდეს.

თუმცა, ნამდვილად ვერ დავიჩივლებ, რომ მუდმივად ღია ცის ქვეშ გვიწევდა თამაში. თბილისში იყო ორი არენა, სადაც საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატის შეხვედრებს ვმასპინძლობდით – მაშინდელი ლენინის სახელობის და ტრამვაი-ტროლეიბუსების სამმართველოს დარბაზები. „დინამოს“ სტადიონზეც იყო დახურული მოედანი, მაგრამ იქ მხოლოდ სავარჯიშოდ მივდიოდით, ოფიციალური შეხვედრების ჩატარება გამორიცხული იყო, რადგან სტანდარტებს არ შეესაბამებოდა – სიგანეში იყო პატარა.

„ლენინის დარბაზში“ ჩეხოსლოვაკიის ნაკრებსაც კი ვუმასპინძლეთ. რადგან თბილისის „დინამო“ სსრ კავშირსა თუ ევროპაში ძლიერ გუნდად ითვლებოდა, ჩეხოსლოვაკებმა ჩვენთან ამხანაგური მატჩებისთვის ჩამოსვლა გადანყვიტეს. შეხვედრის პერიპეტიებზე უფრო საინტერესო ერთი დეტალი იყო. თქვენ დეტალი ეძახეთ და, დიდი ოფლისღვრა მოუწიათ მშენებლებს, რომ მატჩამდე საქმე დროულად დაესრულებინათ.

მოკლედ, „დინამო“-ჩეხოსლოვაკიის მატჩის სანახავად მოსვლა ცეკას პირველმა მდივანმა ვასილ მუჟავანაძემ ისურვა. დარბაზს სპეციალური

ილარიონ ხაზარაძესა და გიზო ვაბესვირიასთან
(მომავალში „დათა თუთაშხიას“ მეორე
რეჟისორი) ერთად გაგრაში

ლოჟა არ გააჩნდა, არადა, მუჟავანაძეს გულშემატკივრებში ვერ ჩასვამდნენ. ვერც მეორე სართულზე მიუჩენდნენ ადგილს. მოიყვანეს არქიტექტორები და ბევრი თათბირის შემდეგ გადანყვიტეს, მოედანთან ახლოს კედელი გაეჭრათ და საპატიო სტუმართა ლოჟა იქ მოენყოთ.

ვასილ მუჟავანაძე, ფაქტობრივად, გვერდითი ხაზიდან ადევნებდა თვალს მატჩის მიმდინარეობას, კალათბურთელებს დიდი სიფრთხილე გვმართებ-

და, რომ საქართველოს პირველი პირისთვის ბურთი არ მოგვერტყა. ყველაფერმა კარგად ჩაიარა, ის მატჩი მოვიგეთ. კარგად ჩაიარა გუნდისთვის, თორემ, ვერ დავიტრაბახებ, რომ მოედანზე ყველაფერი ისე გამომივიდა, როგორც მსურდა. კალათბურთში ასეა, მუდმივად ერთ დონეზე ვერ ითამაშებ. არადა, სწორედ იმ მატჩზე დასწრება ისურვა დედაჩემმა, მითხრა, მაინტერესებს, როგორ თამაშობ, ჩეხოსლოვაკიასთან მატჩზე წამიყვანეო.

დარბაზში ხუთასამდე კაცი ეტეოდა და ამ დაპირისპირების წინ ბილეთების შოვნა გართულდა. მხოლოდ ერთი ბილეთი მომცეს, ისიც მეორე სართულზე, ქომაგთა შორის. მოგეხსენებათ, რაოდენ დაუოკებლები არიან ქართველი გულშემატკივრები, ემოციების მოთოკვა არ უყვართ. ერთ ეპიზოდში ჩემი მოქმედება არ მოეწონა დედაჩემის მეზობლად მყოფ ახალგაზრდას და დედა შემაგინა.

დედამ მთელი ტაიმი ითმინა და შესვენება რომ დაიწყო, ახალგაზრდას მიუბრუნდა – შვილო, წელან რომ შეაგინე, იმ კალათბურთელის დედა მე გახლავარო. თურმე, ამ სიტყვების შემდეგ ის ახალგაზრდა დარბაზში აღარ გამოჩენილა.

25:00

ქართველ გულშემატკივრებში განსაკუთრებული სიხარული გამოიწვია „დინამოს“ საერთაშორისო სარბიელზე გასვლამ. ჩვენი გუნდი 1959-60 წლების სეზონში პირველად ჩაერთო ჩემპიონთა თასის გათამაშებაში, რომელშიც ჩვენთან ერთად რიგის ასკ მონაწილეობდა. როგორც წესი, ამ შეჯიბრებაში ქვეყნის ჩემპიონი ერთვებოდა, დინამოელებს ზამთრის პირველობა გვქონდა მოგებული, ჩემპიონთა თასის გათამაშება კი გაზაფხულზე დაიწყო... რაც შეეხება რიგის ასკ-ს, ეს გუნდი გათამაშებაში მოქმედი ჩემპიონის სტატუსით მონაწილეობდა.

ლატვიელები ჩემპიონთა თასზე მესამე რაუნდიდან ჩაერთნენ, ჩვენ – მეორიდან. ახლა რომ ვუყურებ მატჩების შედეგებს, კარგად მახსენდება თითოეული დაპირისპირება, თუმცა, რომელშიც განსაკუთრებული არაფერი მომხდარა, იმ მატჩის მიმდინარეობაზე წერით თავს არ შეგანწყენთ.

მოკლედ, მერვედფინალში ბუქარესტის „სტიაუა“ შეგვხვდა, რომელთან პირველი მატჩი ოთხი ქულის სხვაობით დავთმეთ. ეს არც უნდა გაგვიკვირდეს, რადგან თბილისის „დინამო“ საერთაშორისო ასპარეზზე პირველ შეხვედრას ატარებდა. განმეორებით მატჩში, შინ უკვე თავისუფლად ვითამაშეთ და დიდი სხვაობითაც გავიმარჯვეთ.

მეოთხედფინალში გაცილებით სერიოზული მეტოქე გვყავდა – ბულგარეთის „აკადემიკი“, რომელიც საჩემპიონოდ შემართულიყო. საიდან ასეთი ამბიციაცა? „აკადემიკოსებმა“ წინა ორ სეზონში ჩემპიონთა თასის ფინალში ითამაშეს და ორჯერვე ლატვიელებთან დამარცხდნენ. მესამედ კი „აკადემიკი“ რიგის ასკ-მდე ჩვენ არ მივუშვით. თუმცა, მახსოვს, თანაბარი თამაშები გამოვიდა. ძმები პანოვები და მირჩევი სწორედ ამ გუნდში თამაშობდნენ...

შემდეგ იყო კიდევ ერთი სოციალისტური ქვეყანა – პოლონეთი, რომლის „პოლონიასაც“ მადა გასჩენოდა, რადგან წინა ეტაპზე ესპანური „ბარსელონა“ ჰყავდა დამარცხებული. თუმცა, შეიძლება ითქვას, პირველივე მატჩში გადავწყვიტეთ ფინალისტის ბედი. ნამდვილად არ ვაპირებდით არავისთვის არაფრის დათმობას. ფინალშიც კი, ფავორიტის სტატუსით შევაბიჯეთ.

„დინამო“-ასკ.
მარცხნიდან –
მუიუნიეკსი,
ლომაძე, მე (196)
და ვალდმანისი

თუ არ გჯერათ, ლატვიელთა მთავარ მწვრთნელ ალექსანდრ გომელსკის მოვუსმინოთ. ამას რომ ვნერ, გაზეთი „ლელო“ მაქვს გადაშლილი, რომელშიც ქართველი ჟურნალისტის, ვაჟა დანელიას საინტერესო სტატიაა 1960 წლის ამბებზე. აი, რას ამბობდა უშუალოდ ფინალის დაწყებამდე გომელსკი:

“ჩემპიონთა თასის გათამაშების დაწყებამდეც ვიცოდით, რომ ფინალში თბილისის „დინამო“ შეგვხვდებოდა. იგი დღეს სამართლიანად ითვლება ევროპაში ერთ-ერთ საუკეთესო კლუბად. უკანასკნელი ორი წლის განმავლობაში ლატვიელებს ქართველებთან დაპირისპირებებში უარყოფითი ბალანსი გვაქვს. შარშან „დინამოსთან“ ორჯერ ვითამაშეთ და ორჯერვე დავმარცხდით. ერთი მატჩი ნელსაც წავაგეთ, ამიტომ ვეცდებით რევანშის აღებას, თუმცა, წინასწარ ვგრძნობ, რომ ეს ურთულესი საქმე იქნება. „დინამო“ ის გუნდია, რომელსაც კრიტიკულ მომენტში ძალების არაადამიანური მობილიზება შეუძლია. საბჭოთა კალათბურთის ისტორიაში სამუდამოდ შევიდა 1959 წლის ლეგენდარული მატჩი, სადაც სამმა ქართველმა უთანასწორო ბრძოლაში დაამარცხა საათივით აწყობილი ლატვიელთა გუნდი. ეს ფაქტი კომენტირებას არ საჭიროებს.“

ლატვიელებს სწრაფ თამაშში ვჯობდით, თუმცა, უკვე დავნერე, რომ მუდმივად ცდილობდნენ ტემპის დაგდებას, რათა ბოლომდე გამოეყენებინათ კრუმიწმით მიღებული უპირატესობა. მასზე სპეციალური კომბინაციები

ენყობოდა, ბურთს რომ მიიღებდა, ჩაგდება არ უჭირდა. ამასთან, ლონიერი იყო, დაცვაშიც მყარად იდგა და მეტოქისთვის ფარქვეშიდან ბურთის ჩაგდება დიდი თავსატეხი იყო.

კრუმინშის წინააღმდეგ ძირითადად ანზორ ლეჟავა თამაშობდა, მაგრამ იგი ლატვიელ გიგანტს სიმაღლეშიც ჩამოუვარდებოდა და გაბარიტებშიც. როცა ფარქვემ საქმე აწყობილი გაქვს, უკანახაზელებსაც ეხსნებათ ხელფეხი. უფრო თავისუფლადაც სტყორცნიან და უფრო ზუსტადაც. მით უმეტეს, რომ ლატვიელებს არასოდეს დაენუნებოდათ სროლის სიზუსტე.

„ტემპის შენელება! ეს იყო ჩვენი პირველი და მთავარი ამოცანა, – გომელსკიმ ეს უკვე პირველი ფინალის შემდეგ, ახლადგადახურულ ვერის ბაღის დარბაზში უთხრა ქართველ ჟურნალისტებს, – არავითარი გარღვევა, არავითარი სისწრაფე, თუნდაც ამისი საშუალება ბევრი გვექონოდა. კარგად ვიცოდით, რაოდენ დამლუპველია დინამოელთა რიტმის აყოლა – ამან წლებულს უკვე წაგვაგებინა ერთი თამაში საკავშირო პირველობაზე და დაგვაკარგვინა ვერცხლის მედალი.“

ჩვენი მიზანი იყო ლეჟავას მაქსიმალურად განეიტრალება და ამით კრუმინშისთვის მოქმედების ფართო დიაპაზონის მიცემა. ამის განხორციელებაში თბილისელებიც დაგვეხმარნენ. მათ თავად გამოთიშეს ლეჟავა, რომელსაც, როგორც კრუმინშს, უბურთოდ მცირე სარგებლის მოტანა შეუძლია.“

გაზეთ „ლელოში“ ამ შეხვედრას „შეცდომათა მატჩი“ ეწოდა. ერთ შეცდომაზე მიგვითითა ნამატჩივეს მაიგონის ვალდმანისმა: „დაცვაში დინამოელებს ყველაფერი სწორად არ ჰქონდათ გადაწყვეტილი. ჩვენი ყველაზე ტექნიკური და სწრაფი კალათბურთელის, ვალდის მუიჟნიეკისთვის უნდა მიეჩინათ ყველაზე საიმედო მცველი გურამ მინაშვილი. დიდხანს და თავისუფლად გადიოდა მუიჟნიეკი დინამოელთა ფარის ქვეშ და ერთი და იგივე ხერხით უშეცდომოდ იღებდა კალათს. მისთვის ხელის შეშლას კი არავინ ცდილობდა. მუიჟნიეკის მხოლოდ მაშინ მიაქციეს ყურადღება, როცა თამაშის ბედი გადაწყდა.“

1960 წლის „ლელოში“ ჩემი მეგობრის, ვალდის მუიჟნიეკის კომენტარია: „შეხვედრის დაწყებამდე მორალურად ვიყავი მომზადებული მინაშვილის წინააღმდეგ სათამაშოდ და, მართალი გთხრათ, შვება ვიგრძენი, როცა მცველად უგრეხელიძე დამიყენეს. აღნიშნულ შეხვედრაში დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ფსიქოლოგიურ ფაქტორს. ამ მხრივ ჩრდილოელები უკეთ მომზადებულნი აღმოვჩნდით.“

ვალდმანისის სიტყვებს ათწლეულების შემდეგ რომ ვკითხულობ, ჩემს დანაშაულსაც ვგრძნობ. მართალია, კაპიტნობის მხოლოდ ორწლიანი გამოცდილება მქონდა, მაგრამ, ალბათ, აქტიურად უნდა ჩავრეულიყავი ტაქტიკური სქემის შეცვლაში. შემეძლო, მწვრთნელთან მივსულიყავი და მუიჟნიეკის მეურვეობა საკუთარ თავზე ამეღო. თუმცა, სიმართლე ითქვას, მისი დაჭერა არც ჩემთვის იყო სახალისო საქმე.

მომავალში ხშირად ვერთვებოდი სათამაშო სქემის შეცვლასა თუ შერჩევაში. არსებობს გამოთქმა – მატჩს მწვრთნელი აგებს და კალათბურთელები

იგებენო. არ ვეთანხმები, მიმაჩნია, რომ თამაშს იგებს და აგებს გუნდის თითოეული წევრი, სათადარიგოთი დაწყებული, მთავარი მწვრთნელით დამთავრებული. ამიტომ, როგორც გამთამაშებელი და როგორც კაპიტანი, დიდ პასუხისმგებლობას ვგრძნობდი. ვისაც კალათბურთი უთამაშია, დამეთანხმება, რომ ზოგჯერ მოედანზე უცებ გადაწყვეტილი მცდარი აზრი სჯობს დღეობით ნაფიქრ ტაქტიკურ ვარიანტს.

სმირად ვცვლიდით ზონურ დაცვას პერსონალურით, ან – პირიქით. ასევე, ვანანილებდით ადგილებს შეტევისას, ვინ სად უნდა დამდგარიყო, სად უნდა ამოსულიყო „ნინა ცენტრი“ და ა.შ.

შეიძლება, გაგიჩნდათ შეკითხვა – მწვრთნელები როგორი თვალთ უყურებდნენ მოთამაშეთა „თვითნებობას“? არ მახსოვს, რომელიმე მწვრთნელს ჩემი გადაწყვეტილება შეეცვალა. ალბათ, იმიტომ, რომ ჭეშმარიტებასთან ახლოს იყო, ან სულაც მეორე მიზეზი არსებობდა – არ სურდათ კაპიტანთან დაპირისპირება...

მიმაჩნია, რომ გუნდი, რომელშიც კალათბურთელებიც აზროვნებენ, გაცილებით მეტს მიაღწევს, ვიდრე მხოლოდ მწვრთნელზე ჩამოკიდებული გუნდი.

ჩემპიონთა თასის პირველ ფინალში ლატვიელებთან 10 ქულის სხვაობით დავმარცხდით (51:61). ეს გულდასაწყვეტი იყო, მაგრამ ტრაგედია სულაც არ გახლდათ – არაერთხელ დაგვიმარცხებია თუნდაც ცსკა მისსავე მოედანზე.

განმეორებითი მატჩისთვის მოსამზადებლად ერთ კვირაზე ნაკლები გვქონდა. შედარებით უკეთესადაც შევხვდით ლატვიურ დაპირისპირებას, მაგრამ ვერც მეორე შემთხვევაში მოვახერხეთ ჩვენი პლუსების გამოყენება, რაშიც დიდი წვლილი ლატვიელთა მწვრთნელს მიუძღვის. მარცხს მაინც ვერ გადავურჩით, თუმცა ნაკლები სხვაობით – 62:69. ამ შეხვედრაში 15 ქულა ჩავაგდე.

საერთოდ, ფინალში წაგება ყოველთვის მწარეა, რადგან ხვდები, რომ ერთი ნაბიჯი გაკლდა ტრიუმფამდე, ერთი რამ სხვანაირად რომ გაგეკეთებინა, შეიძლება ოქრო შენ დაგრჩენოდა... თუმცა, სწორედ მწარე გაკვეთილები ყველაზე უკეთ გმატებს გამოცდილებას და შეცდომებსაც აღარ იმეორებ.

თბილისის დინამოელებმა ჩემპიონთა თასზე სადებიუტო სეზონში დავინახეთ, რომ ტიტული ერთი ხელის განწვედნაზე იყო და ყველას გვჯეროდა, როცა მეორედ მოგვეცემოდა ჩემპიონთა თასზე თამაშის საშუალება, შანსს ხელიდან არ გავუშვებდით.

*რომის ოლიმპიადიდან დაბრუნებულები:
ვლადიმერ უგრეხელიძე, მოჭიდავე ვასტანკ
ქორიძე და მე. ეს ქული აშშ-ს ნაცრების
კალათბურთელმა ბელამიმ მარუქა*

სეცესა
როძის

სეცესა

სახით ახლაც ცხადად მახსოვს ჩემი მოწინააღმდეგე,
თუმცა გვანს ვერ ვიხსენებ. სხვათა შორის, არც
მაშინ გამჩენია გვარის დამახსოვრების სურვილი.
მისი მოქმედება საკალათბურთო წესებს სცდებოდა,
ხელეებით მიჭერდა, უხეშობდა...
ერთ მომენტში სახე ძალიან ახლოს რომ მომიცანა,
ბურთი ორივე ხელით გვერდზე გავწიე და იდაყვი
პირდაპირ ცხვირში ჩავუშვი! უმალ სისხლი წასკდა,
ერთი ამბავი ატყდა და თამაშიც დროებით შეწყდა.

თუ ყურადღებით წაიკითხეთ თავი ევროპის ჩემპიონატების შესახებ, დააკვირდებოდით, რომ ერთი პასუხგაუცემელი შეკითხვა მაინც დაგვრჩა. ევრობასკეტებზე 1957, 1959 და 1963 წლებში ვითამაშე. 1961 წლის ევროპა გამოვტოვე. მიზეზი, შესაძლოა, რომის ოლიმპიადა იყოს-მეთქი, დავწერე. რა მოხდა რომში? აი, შეკითხვა, რომელზე პასუხის დროც დადგა.

როგორ ჩავედით იტალიაში, რა შთაბეჭდილება მოახდინა რომმა და მსგავს დეტალებზე ქვემოთ ვისაუბროთ, აქ კონკრეტულ შემთხვევაზე მოვყვები, რომელმაც პირდაპირი თუ არა, ირიბი გავლენა მაინც მოახდინა ევროპის 1961 წლის ჩემპიონატზე ჩემს ნაკრებსმიღმა დარჩენაზე.

რომში გადამწყვეტი მატჩი იტალიასთან ვითამაშეთ, რის შემდეგაც სტეპან სპანდარიანს საბჭოელი ჟურნალისტების კრიტიკა დაატყდა თავს, „სოვეტსკი სპორტმა“ ისიც დანერა, მთავარ მწვრთნელს გურამ მინაშვილიც არ ემორჩილებო. „სკუადრა აძურასთან“ მატჩისას იყო მომენტი, მართლაც არ მინდოდა მოედნის დატოვება, ცოტა შევეწინააღმდეგე კიდეც, თუმცა დღეს ვთვლი, რომ მწვრთნელმა ჩემი შეცვლა რომ გადაწყვიტა, სწორად მოიქცა.

ახლა უფრო კონკრეტულად განვიხილოთ ზემოთ ნახსენები მომენტი: იტალია-სსრკ-ის შეხვედრისას სტეპან სპანდარიანმა, ტრადიციისამებრ, სასტარტო ხუთეულში დამაყენა და მასპინძელთა მთავარი ბომბარდირის, მე-9 ნომრის, მარიო ალეზინის მეურვეობა დამავალა. მატჩი გეგმიურად დაიწყო, მონინააღმდეგეს თამაშის საშუალებას არ ვაძლევდით, ჩვენ კი ქულას ქულაზე ვაგროვებდით და ანგარიშში სხვაობაც ჩვენს სასარგებლოდ იზრდებოდა.

იტალიელები იძულებულნი გახდნენ, ტაქტიკა შეეცვალათ, ძალიან მჭიდრო პრესინგი დაგვიპირისპირეს, გვახრჩობდნენ. ჩემს ვიზავის იმდენად ახლოს მოჰქონდა ჩემთან სახე, მეგონა, შეჭმას მიპირებდა. ასეთი მეურვეობა, ერთი მხრივ, უსიამოვნოა, მაგრამ, როცა კარგ ტექნიკას ფლობ, შენს სასარგებლოდაც შეგიძლია გამოიყენო. მე მსგავს შემთხვევებში სტიმული მემატებოდა, რაც უფრო ახლოდან მიჭერდა მეურვე, მით იოლად შემეძლო მისი მოტყუება.

სახით ახლაც ცხადად მახსოვს ჩემი მონინააღმდეგე, თუმცა გვარს ვერ ვიხსენებ. სხვათა შორის, არც მაშინ გამჩენია გვარის დამახსოვრების სურვილი. მისი მოქმედება საკალათბურთო წესებს სცილდებოდა, ხელებით მიჭერდა, უხეშობდა...

ერთ მომენტში სახე ძალიან ახლოს რომ მომიტანა, ბურთი ორივე ხელით გვერდზე გავწიე და იდაყვი პირდაპირ ცხვირში ჩავუშვი! უმაღლ სისხლი წასკდა, ერთი ამბავი ატყდა და თამაშიც დროებით შეწყდა.

მატჩი „პალაცესტოდან“ საგანგებოდ „პალაცოში“ გადაიტანეს. იტალიელებმა იცოდნენ, რომ საბჭოთა კავშირთან „ვერცხლის მატჩისთვის“ 5-ათასიანი დარბაზი მაყურებელს არ დაიტევდა და 12-ათასიან „პალაცოში“ ამიტომაც გვათამაშეს. ტრიბუნებზე ნემსი არ ჩავარდებოდა, ადგილობრივებს

რომი, 1960 წელი. ოლიმპიური სოფელი.
წყალბურთელ გივი ჩიქვანაიასა და ვლადიმერ
უგრეხელიძესთან ერთად

ვერცხლის მოგების შანსი ჰქონდათ და ყველას სჯეროდა, რომ ჩვენი დამარცხება რეალური იყო.

იტალიელი კალათბურთელის სისხლი და მოედანზე 100-ლირიანი ხურდა ფულის სეტყვა ერთი იყო. წარმოუდგენელი რამ ხდებოდა, ვიდრე ჯიბეებში ხურდის მარაგი არ ამოწურეს, იტალიელები არ გაჩერდნენ. ჩვენს სათაღარიგოთა სკამთან ფული რამდენიმე ფენად „იღო“.

სკამს მივუახლოვდი და იქ მჯდომ ვლადიმერ უგრეხელიძეს ქართულად წავჩურჩულე – „პტიცა“, ფული მოაგროვე, ხვალ დაგვჭირდება-მეთქი. დარბაზის ადმინისტრაციას ხურდებისგან მოედნის გასუფთავებაში ჩვენც მივეხმარეთ და მეორე დღეს მე და უგრეხელიძემ ნასეტყვი ფულით ძვირფასი „პლასტინკები“ შევიძინეთ.

ჯიბედაცარიელებული გულშემატკივარი მაინც არ ცხრებოდა, ყურისწამლებად სტვენდა, სპანდარიანმა მდგომარეობის განმუხტვის მიზნით შეცვლა ითხოვა და სათაღარიგოთა სკამისკენ მიხმო. იმ მომენტში მეც ალევებული ვიყავი და ნამდვილად არ მინდოდა მოედნიდან გასვლა, თუმცა მალევე დაგვჯექი.

სწორედ ეს ეპიზოდი დაიხვიეს ხელზე ჟურნალისტებმა, ჩემსა და მწვრთნელს შორის გაუგებრობაზე ალაპარაკდნენ. თან იმას ამტკიცებდნენ, სპანდარიანს გუნდში გავლენა აღარ აქვსო. რეალურად არანაირი კონფლიქტი არ მომხდარა, ჩვენი ურთიერთობა იმ ეპიზოდს ნამდვილად არ შეუცვლია. თუმცა, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ სწორედ ამ ამბის გაბუქების გამო მოერიდა სპეტან სპანდარიანი ევროპის 1961 წლის ჩემპიონატზე ჩემს წაყვანას.

„პალაცოში“ დავბრუნდეთ. ჩემი შეცვლით ქომაგი ჩაცხრა, თამაში გაგრძელდა, მაგრამ სულ სხვა სცენარით: ალეზინიმ აიწყვიტა და მისი ქულების წყალობით იტალია არა მხოლოდ დაგვეწია, გაგვასწრო კიდეც. დაიწყო მეორე ტაიმი და სიტუაცია არ შეცვლილა, არადა, ამჟამად, ვერცხლის მოგება თუ გვინდა, ტაქტიკური ცვლილებაა საჭირო.

სათაღარიგოთა სკამის ბოლოში ვიჯექი და გაბრაზებული შევცქეროდი მოედანზე მიმდინარე მოვლენებს. მეორე ტაიმის დასაწყისში ჩემს გვერდით, თაღარიგში აღმოჩნდნენ ლატვიელები: ოზერსი, კრუმინში, ვალდმანისი და მუიჟნიეკსი. მოულოდნელად ერთმანეთში ლატვიურად დაიწყეს ლაპარაკი. მათი ენა არ მესმოდა, თუმცა ყური მოვკარი, რომ რამდენჯერმე ჩემი გვარი ახსენეს. მინაშვილი ხომ ლატვიურადაც მინაშვილია და ურდუს ენაზეც. მაინტერესებდა, მაგრამ ვერ ვხვდებოდი მათი საუბრის შინაარსს. თან ისე ვიჯექი, თითქოს არაფერი მესმოდა.

ბოლოს ერთი-ერთი რიგელი მთავარ მწვრთნელთან მივიდა და „მინაშვილთან“ ერთად რუსული სიტყვაც შეურია – „ნა პოლე“ (მოედანზე). როგორც ჩანს, სტეპან სპანდარიანს ჩემი არსებობა დაავინწყდა და ლატვიელთა შეხსენება დროული აღმოჩნდა. მწვრთნელმა დამიძახა, მოედანზე დამაბრუნა და მატჩის ბოლომდე აღარ გამოვუცვლივარ. ისევ მარიო ალეზინის ავენებე და მეორე ტაიმი ქულამწირი გამოუვიდა. იტალია 78:70 დავამარცხეთ,

რომის ოლიმპიადა კი, მეორე ადგილზე დავასრულეთ.

27:00

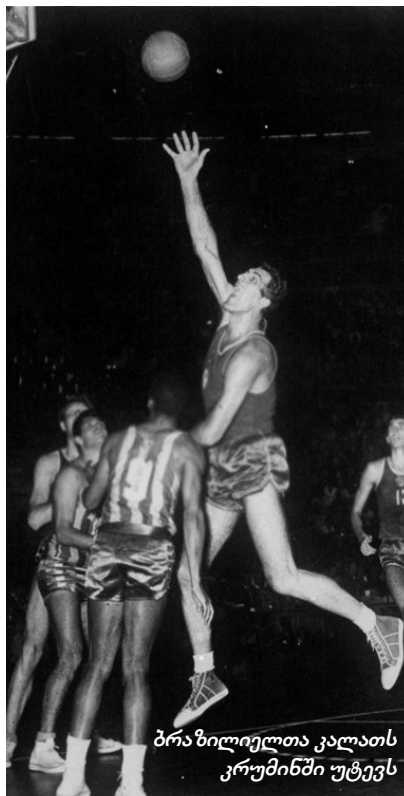
რას ნიშნავს მეორე ადგილისთვის მატჩი? – იკითხავთ. როგორც წესი, საერთაშორისო ტურნირებში იმართება ფინალი, რომლის გამარჯვებული ოქროს მედალს იღებს, მეორე – ვერცხლს. რომის ოლიმპიადაზე საკალათბურთო შეჯიბრება კლასიკური სისტემით არ ჩატარებულა, სამი ჯგუფური ეტაპი ვითამაშეთ.

პირველ ეტაპზე ამერიკულ გარემოცვაში მოვხვდით: ბრაზილიასთან, მექსიკასთან და პუერტო რიკოსთან. მექსიკასა და პუერტო რიკოს იოლად გავუსწორდით, თუმცა, მტვრევა-მსხვრევას მაინც ვერ ავცდით. ამ საქმეშიც იყო ქართული კვალი...

თუმცა, ყველაზე მეტად ჩემი თანაგუნდელი, ალბერტ ვალტინი დაზარალდა, სისხლიანი ფეხით სათადარიგოთა სკამთან მოირბინა და ექიმს დახმარება სთხოვა. იმ მომენტისთვის მეც სკამზე ვიჯექი, მწვრთნელს ისიც ჰქონდა ნათქვამი, ვისაც გსურთ, შეგიძლიათ გასახდელში წახვიდეთო, რადგან პუერტო რიკოსთან დიდი სხვაობით ვიგებდით და მატჩის დასრულებას თითქმის აღარაფერი უკლდა.

პუერტორიკოელებთან მატჩში მომხდარი ამბავი ოლიმპიადის გამორჩეულ მომენტთა შორის მოხვდა: ერთ-ერთი ბოლო შეტევისას საბჭოელებმა ბურთი პუერტორიკოელთა კალათისკენ სტყორცნეს, თუმცა იგი რგოლში არ ჩაეშვა და უკან გადმოვარდა. ბურთის დაუფლებისთვის ვლადიმერ უგრეხელიძე და ალექსანდრ პეტროვი ახტნენ. პეტროვი მარჯვნიდან იყო შესული და ბურთი რომ ვერ დაიჭირა, კალათს ჩამოეკიდა, გაქანდა, ფარი კი იატაკზე იმდენად მყარად არ იდგა, რომ პეტროვის მკვეთრი მოძრაობისთვის გაეძლო, ისიც შეტორტმანდა, მარცხნივ გადაყირავდა და ფარის სქელი შუშის მსხვრევის ხმამ დარბაზი წამიერად გააყრუა.

ვლადიმერ უგრეხელიძე სწორედ იმ მხარეს დახტა, საითაც ფარი გადავარდა, თუმცა ზურგით იყო და ეს პროცესი არ დაუნახავს. ღვთის წყალობით, ფარი სანტიმეტრებით ასცდა ჩვენს „პტიცას“. ოდნავ შიგნით რომ დამხტარიყო, ესოდენ დიდი წონის კონსტრუქცია თავზე დაემხობოდა. როგორც გითხარი, ყველაზე მეტად ვალტინი დაზარალდა, უგრეხელიძე კი

ბრაზილიელთა კალათს კრუმინში უტყვს

მცირე ნაკანრით გადარჩა. სხვათა შორის, დამსხვრეული ფარის ერთ-ერთი ნატეხი რელიქვიის სახით თბილისში წამოვიღე.

იტალიელებს სათადარიგო ფარი არ აღმოაჩნდათ და მატჩიც შეწყდა. არ ვიცი, პუერტორიკოელებს რისი იმედი ჰქონდათ, მაგრამ ჯიუტად ითხოვდნენ გადათამაშებას, რაც ფიბას მაშინდელმა ხელმძღვანელმა უილიამ ჯონსმა არ დაუშვა. მატჩის საბოლოო შედეგად ის ანგარიში დაფიქსირდა, რაც ფარის ნაქცევამდე ტაბლოზე ეწერა (100:63).

28:00

რაც შეეხება ბრაზილიასთან დაპირისპირებას, ტრადიციულად, თანაბარი გამოდგა, ბოლო წუთებზე დავმარცხდით (54:58). სამხრეთამერიკელებს ორი ლიდერი ჰყავდათ, ამაური და ბუტკაუსკასი. ეს უკანასკნელი ლიტველი იყო. მისი მშობლები ბრაზილიაში ჩასულიყვნენ სამუშაოდ და ბუტკაუსკასიც იქ გაიზარდა. სამწუხაროდ, იგი ავტოავარიაში ახალგაზრდა დაიღუპა.

ამაურისთან დაკავშირებით კი, ფიასკო მახსენდება. ოღონდ რომის ოლიმპიადიდან სამი წლის შემდეგ, მსოფლიოს ჩემპიონატზე. ბრაზილიასთან მატჩის წინ მთავარმა მწვრთნელმა ალექსანდრ გომელსკიმ იკითხა: ამაურის ვინ დაიჭერსო? თანაგუნდელებს გადავხედე და ვთქვი – მე დავუდგები-მეთქი.

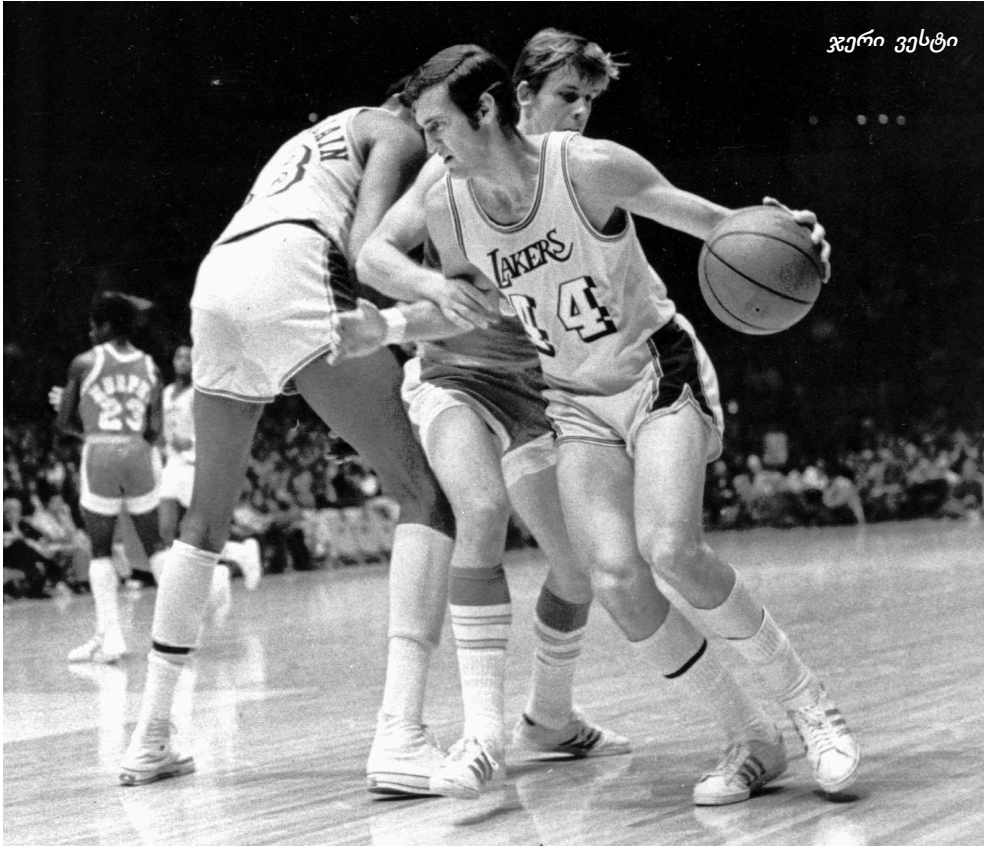
ამაური ჩემზე მაღალი იყო, 195 სმ სიმაღლისა. იგი ბევრს მოძრაობდა და ცენტრის პოზიციასაც ხშირად იკავებდა. ბოლომდე დავყვებოდი, თუმცა წესების დარღვევაც მიწევდა. ნამდვილად არ მეგონა, ურუგვაელი მსაჯი საბოლოოდ ასე თუ გამიმეტებდა. მას ვეძმაკაცებოდი და კარგი ურთიერთობაც ჩამომიყალიბდა. თუმცა ბრაზილიელმა სნაიპერმა იმდენი ქნა, ათ წუთში ხუთი ჯარიმა მივიღე და მოედანი ნაადრევად დავტოვე.

დაცვაში თამაშისას სხვა ასეთი ფიასკო ნამდვილად არასოდეს მომსვლია, მიუხედავად იმისა, რომ 1960 წლის ოლიმპიადაზე ოსკარ რობერტსონსა და ჯერი ვესტს ვეთამაშებოდი.

რომში აშშ-ის ნაკრებთან მეორე ჯგუფურ ეტაპზე ვითამაშეთ. ჩვენთან ერთად იყო იუგოსლავია და ურუგვაი. ამ ორ გუნდს ვაჯობეთ, ამერიკელებთან კი ვერაფერი გავანწყეთ და, ფაქტობრივად, ამ ეტაპზევე გაირკვა ოლიმპიური ჩემპიონის ბედი – ფინალურ ოთხეულში აშშ-ს ჩვენთან მოგება გადაჰყვა, იტალიისა და ბრაზილიის ძლევა კი არ გასჭირვებია...

წინა წელს მსოფლიოს ჩემპიონატზე განცდილი წარუმატებლობის შემდეგ ამერიკელებმა რომში ძალიან ძლიერი გუნდი ჩამოიყვანეს. ყველაფერს თავი რომ დავანებოთ, შემადგენლობაში ჰყავდათ ჯერი ვესტი და ოსკარ რობერტსონი, რომლებმაც 1960 წელსვე ითამაშეს NBA-ში.

ამერიკელთა მთელი დელეგაცია ოლიმპიურ სოფელში ცხოვრობდა, მხოლოდ რობერტსონი დააბინავეს ცალკე, მდიდრულ სასტუმროში, თან მეგობარი გოგონა ახლდა. ეს ყველაფერი ხილულად ხდებოდა, არავინ არაფერს

მალავდა. ოსკარი ასეთი შეღავათებით იმიტომ სარგებლობდა, რომ იტალიაში გამომგზავრებამდე გადაწყვეტილი იყო – ამერიკაში დაბრუნებულს NBA-ში უნდა ეთამაშა.

რობერტსონი თითქმის ორი მეტრის სიმაღლისა იყო და მის წინააღმდეგ არ მითამაშია, ჩვენი ფორვარდები მეურვეობდნენ. ვესტის განეიტრალება კი მწვრთნელმა მე დამავალა. პირველი ტაიმი მეტ-ნაკლებად თანაბარი გამოვიდა, თუმცა მეორეში ამერიკელებმა ტემპს უმატეს და მათი შეკავება მთელ გუნდს ძალიან გაუჭირდა.

თამაშისას ჩემი შემცვლელი, ვალდის მუიჟნიეკსი მომიახლოვდა და შემომჩივლა: გურამ, როგორ დავიჭირო, შეხედე, დაფრინავს – რომ ახტება, მისი ტრუსის ბოლო ცხვირთან მიფრიალებსო. მაღალ ნახტომში ტყორცნა ნებისმიერი კალათბურთელისთვის დიდი ფსიქოლოგიური უპირატესობაა. ასეთ დროს იცი, ვერავინ დაგიფარებს და სროლის სიზუსტე კიდევ უფრო მატულობს. ვესტის შეჩერება ჩვენ კი არა, NBA-ს სუპერმოთამაშეებსაც უჭირდათ. ის ხომ 1960 წელსვე მოხვდა „ოლ სტარში“...

ისიც გეცოდინებათ, NBA-ს საქვეყნოდ ცნობილი ლოგოს შექმნისას სწორედ ჯერი ვესტის ფიგურა გამოიყენეს.

აღბათ, დააკვირდით, რომ რომაული ამბების თხრობისას დიდი ყურადღება დაეთმე უშუალოდ მოედანზე მიმდინარე მოვლენებს. ეს არც არის გასაკვირი, რადგან იტალიაში ჩაფრენისთანავე ისეთი რეჟიმი დაგვინებს, ქალაქის დასათვალისწინებლად გავლას ვერ ვახერხებდით. არადა, იოლი წარმოსადგენია, როგორ გვანტერესებდა რომაული ქუჩების, მუზეუმების, კოლიზეუმის ნახვა.

ვაცნობიერებდით, რომ იტალიაში, პირველ რიგში, სათამაშოდ ვიყავით ჩასულნი, ყველა შეხვედრას მაქსიმალურად მობილიზებულნი უნდა შევხვედროდით, რომ მიზნისთვის მიგვეღწია. მიზანი კი ამერიკელების შემდეგ მეორე ადგილის დაკავება იყო. მედლის მოგებისთვის დამატებითი სტიმულიც გვექონდა: საპრიზო ადგილზე გასული საბჭოთა სპორტსმენები მათი შეჯიბრების დასრულების შემდეგ რომში ოლიმპიადის დახურვამდე რჩებოდნენ. ვისაც სურვილი ჰქონდა, შეეძლო არც დარჩენილიყო, თუმცა, ვინ იტყოდა იტალიაში კიდევ რამდენიმე დღით ცხოვრებაზე უარს?

„ვერცხლის მატჩიდან“ დახურვის ცერემონიალამდე სამი დღე იყო. ამ დროში გაცილებით მეტი ვნახე, ვიდრე მანამდე.

ტურნირის დასრულების მერე თავს განტვირთვის უფლებასაც ვაძლევდით: მე და იური კორნევი ოლიმპიური სოფლის რამდენიმე მზარეულს დავუმეგობრდით, რომლებსაც წითელი ღვინო ჰქონდათ შენახული. ამ ამბის გამოაშკარავება და მათი სამსახურიდან დათხოვნა ერთი იქნებოდა, ამიტომ მე და კორნევი შეფარულად, ყავის ფინჯნებით მივდიოდით მზარეულებთან, ისინი კი ყავის ნაცვლად წითელ ღვინოს გვისხამდნენ. სადილისას ყავისთვის სამი-ოთხჯერ ვდგებოდით სუფრიდან, რაც ბევრს აკვირებდა – როდის აქეთ დაიწყეთ ამდენი ყავის სმაო...

სხვათა შორის, ფრანგი კალათბურთელების მაგიდეზე მატჩის დღესაც კი იდგა ოთხი ლიტრიანი ბოთლი წითელი ღვინით. თითო ჭიქის დაღვევას ექიმები და მწვრთნელები არ უკრძალავდნენ. პირიქით, გამოკვლეული ჰქონდათ, რომ მცირე დოზით სუფთა ღვინის მიღება სასარგებლო იყო. ფრანგების მიზაძვით ექსპერიმენტი საბჭოელებმაც ჩაატარეს, სუფრასთან მათაც ოთხი ლიტრი ღვინო მოჰქონდათ, თუმცა ექსპერიმენტმა არ გაამართლა: რუსმა კალათბურთელებმა ხრიკს მიმართეს – მოილაპარაკეს და ერთ დღეს ორი კალათბურთელი სვამდა ყველას წილს, მეორე დღეს – მეორე დუეტი, სხვები აღარ ეცილებოდნენ. ასე რომ, სასტუმროში ყოველდღე ორი კარგად გამობრუნული მოთამაშე ადიოდა. ცხადია, არასათამაშო დღეებში...

აღბათ, მიხვდით, საბჭოთა ექსპერიმენტი რომის ოლიმპიადაზე არ ჩატარებულა. თუმცა, საბჭოთა ხრიკები რომშიც ვიხილეთ. შორი გზით მოვუაროთ: იტალიელები ოლიმპიადას საოცრად მომზადებულები შეხვდნენ. ოლიმპიურ სოფელში ოთხი სხვადასხვა მხარის სასადილო მოწყვეს. შესასვლელში შუშის დიდი სფეროები იდგა, ონკანს მოუშვებდი და ფორთოხლის წვენი დაწყებული, ეგზოტიკური წვენებით დამთავრებული, რასაც მოიხურებდი, იმას დალევდი.

სასადილოში ხარჩოსა და საცივს ვერ შეხვდებოდით, თუმცა ნებისმიერი გემოვნების ადამიანისთვის იყო უგემრიელესი კერძები. მახსოვს, ყველაზე მეტად თევზი მომეწონა, ისე გემრიელად მომზადებული თევზი არც მანამდე გამესინჯა და არც მას მერე. ნებადართული იყო საკვების ოთახებში შეტანაც. საინტერესო სანახავი იყო შინისკენ მიმავალი არაერთი სპორტსმენი, რომლებსაც ჯიბეები ბანანებით ჰქონდა გამოტენილი და უბეებიც ხილით გაევსოთ.

საბჭოთა დელეგაციას რომში ბევრი ტურისტი ჩამოჰყვა, რომლებიც ხშირად სტუმრობდნენ ოლიმპიურ სოფელს. თუმცა ესეც აკრძალული იყო, ოლიმპიელები სოფელში საგანგებო საშვებით შევდიოდით. აი, სწორედ ეს საშვები გაჰქონდათ ტურისტებისთვის და ისინიც ოლიმპიელების სტატუსით შემოდიოდნენ. იოლი მისახვედრია, რომ ძირითადად სასადილოს სტუმრობდნენ. მასპინძლები იმდენად გულუხვები აღმოჩნდნენ, კერძები სპორტსმენებისთვისაც საკმარისი იყო და ტურისტებისთვისაც.

გემრიელმა საკვებმა იმდენად გაგვიტაცა, წონაში საგრძნობლად მოვიმატეთ, თუმცა კალათბურთელებს არც დაკლების პრობლემა შეგვქმნია და არც თამაშს დასტყობია კარგი სასადილოს კვალი.

სერიოზული პრობლემის წინაშე აღმოჩნდნენ სპორტის სხვა სახეობების წარმომადგენლები, ისინი, ვისაც შეჯიბრების წინ სასწორზე უწევთ შედგომა, ძირითადად კი მოჭიდავეები. ოლიმპიადა დაწყებული არ იყო, საბჭოთა ბანაკში საგანგებო მდგომარეობა რომ გამოცხადდა. მკაცრად დადგინდა: ყოველი დღის ბოლოს თითოეული ოლიმპიელი უნდა აწონილიყო და თუ დადგენილ წონას გადააჭარბებდა, იმავე ღამეს ვარჯიშით უნდა დაეგდო ზედმეტი „კილოგრამები“.

ვლადიმერ
უგრეხელიძის
ჩატეხვა

მოჭიდავეები სითხეს აღარ იღებდნენ, რაც ერთობ რთული გასაძღები იყო. ამაში თავად დავრწმუნდი, როცა აბაზანაში საოცარი სცენა ვნახე: როგორც ჩანს, დიდი ხანი ითმინა ერთმა რუსმა მოჭიდავემ, მაგრამ ბოლომდე ვეღარ გაძლო – საკუთარი თვალით ვნახე, როგორ ჩაჰყო თავი ქაფიან წყალში და მადიანად დაეწაფა.

რომის ოლიმპიადაში 16 ქართველი სპორტსმენი მონაწილეობდა, რომელთაგან შინ მედლით ათზე მეტი დავბრუნდით. მძლეოსანმა რობერტ შავლაყაძემ და კლასიკურად მოჭიდავე ავთანდილ ქორიძემ პირველობა არავის დაუთმეს.

ძალიან მაინტერესებდა ჩვენიანების გამოსვლის ხილვა, მაგრამ საგანგებო გრაფიკი არც ამის საშუალებას მაძლევდა. ამა თუ იმ სპორტსმენის წარმატების შესახებ საღამოს ვიგებდით. რამდენადაც გამიხარდა, იმდენად გამიკვირდა, როცა ოლიმპიურ სოფელში თქვეს – შავლაყაძემ ოქრო მოიგო. გაკვირვების მიზეზს კი მასთან დილის საუბარში იპოვნით:

– რობერტ, როდის გადიხარ საასპარეზოდ? – ვკითხე ოლიმპიურ სასადილოში.

– დღეს. ჯერ კვალიფიკაცია მიწვეს...

– სამწუხაროდ, ვერ მოვალ, რეჟიმს ვერ დავარღვევ. წარმატებას გისურვებ, აბა, შენ იცი!

– მაძლობა გურამ, მაგრამ არაფრის იმედი არ მაქვს.

– რატომ?

– ღამით თითქმის არ მძინებია... არა მგონია, მაღალი ნახტომისთვის ენერგია მეყოს.

...სალამოს სულ სხვა ხასიათზე მყოფი რობერტ შავლაყაძე ვნახე. იგი ოლიმპიურ სოფელში გმირის სტატუსით დაბრუნდა.

მოსკოვში ჩამოსულ რობერტს, როგორც განსაკუთრებული დამსახურების სპორტსმენს, ლენინის ორდენი გადაეცა, ხოლო მე, როგორც ვერცხლის მედალოსანს – „საპატიო ნიშნის“ ორდენი. ცხოვრებაში სულ ორი ორდენი მაქვს მიღებული. პირველზე უკვე მოგახსენეთ, მეორე – „ღირსების ორდენი“ ეღუარდ შევარდნაძის დროს გადმომცეს.

რომ არა არასასიამოვნო შემთხვევა, ამ წიგნს კიდევ ერთი ვრცელი თავი დაემატებოდა, რომელშიც ტოკიოს (1964) ოლიმპიადაზე მოგითხრობდით.

როგორც წესი, ოლიმპიადისთვის მზადება წინა ოლიმპიადის დასრულებისთანავე იწყება. რომის თამაშების შემდეგ საბჭოთა კავშირის ნაკრების მთავარ მწვრთნელად ალექსანდრ გომელსკი დაინიშნა. იგი თავიდანვე მომიაზრებდა გუნდის სასტარტო გამთამაშებლად და ერთ შეკრებასაც არ გამოკვლებივარ. ჩემთან ერთად გუნდში ლევან მოსეშვილს იწვევდნენ, რომელიც შემდეგ ტოკიოს ოლიმპიადის ვერცხლის პრიზიორი გახდა.

იაპონიაში გაფრენამდე ორი თვით ადრე ალექსანდრ გომელსკი სიკვდილს სასწაულით გადაურჩა: მოსკოვის მეტროპოლიტენის სადგურზე მდგომს ხელი ჰკრეს და მატარებელმა რამდენიმე მეტრზე ათრია. გრძნობადაკარგულს ჯიბეები გაუსინჯეს და დოლარები აღმოაჩნდა, რაც იმხანად დაუშვებელი იყო. საკავშირო კომიტეტის ხელმძღვანელობამ ნაკრების მთავარი მწვრთნელის პოსტიდან გაათავისუფლა. როგორც შემდეგ გაირკვა, დროებით, რადგან მის შემცვლელ ოზეროვს ოლიმპიადაზე გუნდი მაინც ვერ ანდეს და ტოკიოში გაფრენის წინ გომელსკი მთავარ მწვრთნელად დააბრუნეს. მის არყოფნაში ოზეროვმა ჩემი გუნდიდან დათხოვნა მოასწრო, ხოლო ბოლო მომენტში ნაკრებში ველარ შემიყვანეს.

საბჭოთა გუნდმა ტოკიოშიც მეორე ადგილი დაიკავა და იაპონიიდან დაბრუნების შემდეგ ლევან მოსეშვილმა საკუთარი აზრი გამანდო: ფინალში, ამერიკის ნაკრებთან გამთამაშებლის პრობლემა გვექონდა, შენ რომ გუნდში ყოფილიყავი, შეიძლება ოქროც მოგვეგოო. დღეს ძნელი სათქმელია, ლევანმა ეს გულის გაკეთების მიზნით მითხრა, თუ მართლაც ასე მოხდებოდა...

ცხვან-ს საჯარიმოში

გაბუსკული ანბნულეტი

იგალიელებს კარგად ვყავდით შესწავლილები და ისიც მოეხსენებოდათ, რომ სწორედ კილაძეზე გადავიცანდით აქცენცს. ამიტომ, დიდი ძალები მიმართეს შურას წინააღმდეგ. გვერდიდან შემოცანილი ბურთი მე მივიღე, მოედანზე კალათბურთელთა განლაგებას თვალი მოვაფლე, მივხვდი, რომ კილაძეს ბურთს ვერ გადავაწვდიდი, ვერც თურქვეშ შევიდოდი, რადგან იქ მეცოქეთა სიუხვე იყო და არც საამისო დრო რჩებოდა. ამასობაში ჩემთვის არასასურველ პოზიციაზე აღმოვჩნდი, დრო კი არ ითმენდა, სატინალო სინენამდე 5 წამით აღრე ავიწიე, შორიდან ვცყორცნე და ბურთი კალათში ჩაეშვა - 74:68!

იტალიაში ორი წლის შემდეგაც მომინია თამაშმა, ოღონდ ამჯერად ჩრდილოეთის დედაქალაქ მილანში: 1963 წელს ჩემპიონთა თასის მეოთხედფინალში „სიმენტალს“ შევეჭიდეთ. მართალია, ეს გახლდათ ევროსარბიელზე მესამე გამოსვლა და ყველაზე მნიშვნელოვან, 1962 წლის ამბებზე ჯერ არაფერი გვითქვამს, მაგრამ ზოგჯერ სიუჟეტი ქრონოლოგიის დარღვევას გვპატიობს. არა მხოლოდ ქართული კალათბურთის, ქართული სპორტის ერთ-ერთი ყველაზე ნათელ, 1962 წელზე წიგნის ბოლოს ვისაუბროთ.

1962-63 წლებში კვლავ ორი საბჭოური გუნდი გავიდა ჩემპიონთა თასზე – თბილისის „დინამო“ და მოსკოვის ცსკა. ეს ის პერიოდი იყო, შიდა ასპარეზზე მოსკოვის არმიელები პირველობას არავის რომ ანებებდნენ. ლატვიური ასკ და ჩვენ ღირსეულ კონკურენციას ვუნევედით, მაგრამ საბჭოთა კავშირის ჩემპიონობის მოპოვებას ვერ ვახერხებდით.

ცსკა-ს ერთ მატჩში დამარცხება შესაძლებელი იყო, მაგრამ პროცესში ისინი გვჯობნიდნენ. ამიტომ მოუწია თბილისის „დინამოს“ დიდხანს მოცდა, ვიდრე 1954 წლის შემდეგ მეოთხედ მოიპოვებდა საბჭოთა კავშირის ჩემპიონობას. დინამოელებმა ეს 1967 წელს მოახერხეს, თუმცა, იმ დროს გუნდში აღარ ვიყავი.

მოსკოვის ცსკა 1962-63 წლების სეზონის ჩემპიონთა თასის გათამაშებაში მეორე წრიდან ჩაერთო, ჩვენ – მესამიდან, რაც პირდაპირ მიუთითებდა, რომ საერთაშორისო საზომებით არმიელებზე წინ ვიყავით.

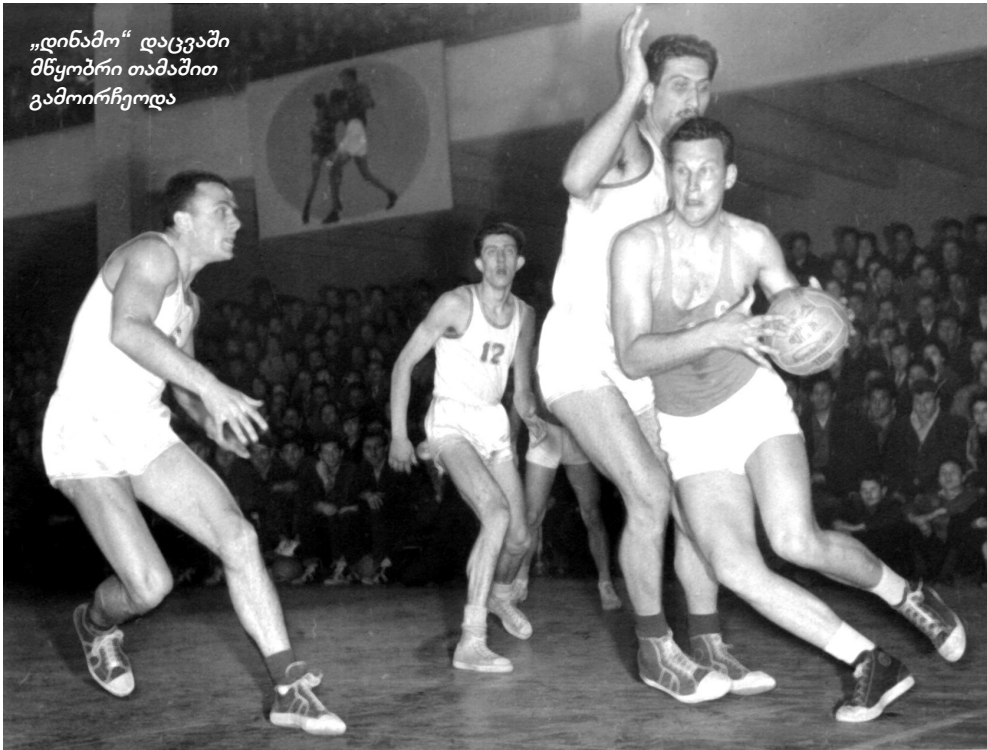
მესამე წრეში შეჯიბრების ერთ-ერთი ფავორიტი მილანის „სიმენტალი“ დაგვიპირისპირდა. მასში საუკეთესო იტალიელი კალათბურთელები იყვნენ თავმოყრილნი და შესაფერისადაც თამაშობდნენ. რატომღაც, ყველა დარწმუნებული იყო, რომ „სიმენტალთან“ წავაგებდით – ეს განსაკუთრებით მოსკოვის ცსკა-ს კალათბურთელებს სურდათ, რადგან მომდევნო ეტაპზე სწორედ ჩვენს წყვილში გამარჯვებულს ხვდებოდნენ და თბილისში სტუმრობას მილანში გამგზავრება ერთჩიფნათ.

მართლაც წავაგეთ. ოღონდ პირველი შეხვედრა, თბილისში. თავიდან ბოლომდე თანაბარი თამაში იყო და გადამწყვეტ წუთებში მილანელებმა 7 ქულით გაგვასწრეს. ბოლო შეტევის უფლება ჩვენ დაგვრჩა, თუმცა, დრო ძალიან ცოტა იყო. მატჩი სპორტის სასახლეში იმართებოდა, რომლის ტრიბუნები ქართველი გულშემატკივრით იყო სავსე და იოლი წარმოსადგენია, რას განიცდიდა თითოეული ჩვენი ქომაგი საშინაო მატჩში დამარცხების გამო.

შეხვედრის უკანასკნელ წამებზე გულშემატკივარს ხალისი ოდნავ დავუბრუნე: ბურთი სწრაფად გადმოვიტანე მეტოქის ნახევარზე, მოედნის ცენტრს გადავაბიჯე თუ არა, „სიმენტალის“ კალათისკენ ვტყორცნე და ჩემი გაოცება ქომაგის მქუხარე შეძახილში ჩაიკარგა – ბურთი კალათში ჩაეშვა და ხუთი ქულის სხვაობით დავმარცხდით. ზუსტი ანგარიში რომც არ გახსოვდეს, ინტერნეტს ისეთი მენსიერება აქვს, არაფერს გამოგაპარებს – 65:70.

„დინამო“-„სტიაუა“

თითქოს, ყველაფერი გადანყვეტილი იყო – შინ ხუთი ქულით დამარცხებულ გუნდს სტუმრად, თანაც მილანში, წარმატების შანსი არ უნდა ჰქონოდა. ასე ფიქრობდნენ მოსკოვის ცსკა-ს, თუ იტალიის „სიმენტალის“ კალათბურთელები, ბევრი გარეშე პირი, მაგრამ არა თბილისის „დინამო“, რომელსაც გომელსკის თქმისა არ იყოს, კონკრეტული მატჩისთვის ძალეზის არაადამიანური მობილიზება შეეძლო.

ვერ ვიტყვი, მილანელებს თავდაჯერებამ გაუნია დათვური სამსახური-მეთქი. ასე რომ ყოფილიყო, დიდი სხვაობით წააგებდნენ. როგორც თბილისური შეხვედრა, მილანური მატჩიც ქულა-ქულაში წარიმართა და გულშემატკივარი თავიდანვე შეეგუა, რომ გამარჯვებულის ბედი ბოლო წამებზე უნდა გადანყვეტილიყო.

„სიმენტალს“ უპირატესობა ჰქონდა – ოთხი ქულით წაგებაც ხელს აძლევდა. მოკლედ, ყველაფერი „მილიმეტრებში“ იყო გათვლილი და მატჩის დასრულებამდე 13 წამით ადრე იტალიელები სათავისო სხვაობით აგებდნენ – 68:72. ბოლო შეტევის უფლება ამჯერადაც „დინამოს“ დარჩა. ჩვენმა მწვრთნელმა, ოთარ ქორქიამ წუთშესვენება აიღო და გამარჯვების კომბინაცია შეგვახსენა: ყველას უნდა გვემუშავა ალექსანდრე კილაძის გამოთავისუფლებაზე, რომელიც ჩვეულ სტილში სტყორცნიდა, თუ ჩააგდებდა, ექვსი ქულით დაენინაურდებოდი და საშინაო, ხუთქულიან მარცხს გავაბათილებდით. იტალიელებს კარგად ვყავდით შესწავლილები და ისიც მოეხსენებოდათ, სწორედ კილაძეზე გადავიტანდით აქცენტს. ამიტომ, დიდი

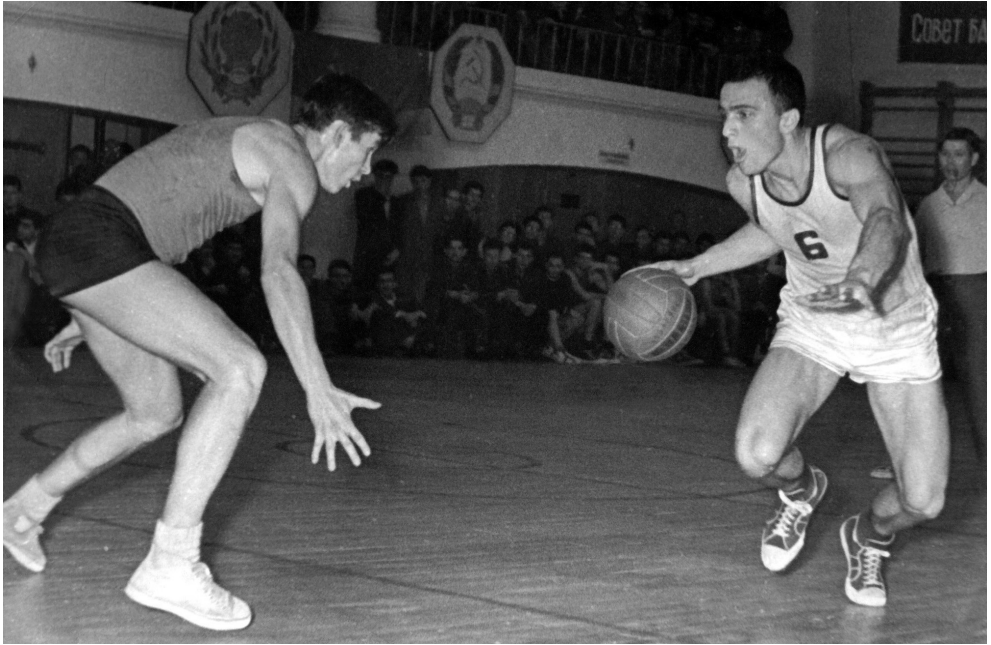

ძალები მიმართეს შურას წინააღმდეგ. გვერდიდან შემოტანილი ბურთი მე მივიღე, მოედანზე კალათბურთელთა განლაგებას თვალი მოვაველე, მივხვდი, რომ კილაძეს ბურთს ვერ გადავანვდიდი, ვერც ფარქვეშ შევივლოდი, რადგან იქ მეტოქეთა სიუხვე იყო და არც საამისო დრო რჩებოდა. ამასობაში ჩემთვის არასასურველ პოზიციაზე აღმოვჩნდი, დრო კი არ ითმენდა, საფინალო სირენამდე 5 წამით ადრე ავიწიე, შორიდან ვტყორცნე და ბურთი კალათში ჩაეშვა – 74:68!

იტალიელები გადაირიგნენ, „ფორტუნა, ფორტუნაო“, გაიძახოდნენ.

კალათბურთი ამიტომაცაა დიდებული, რომ ერთმა ტყორცნამ, წამის ერთმა მეასედმა, დიდი ნუხილი შეიძლება საოცარ სიხარულად გიქციოს. მილანში მართლაც ქართულად, გულით გავიხარეთ. საოცარი სანახავი იყო ანტონ კაზანჯიანი, რომელიც მატჩის დასრულებისთანავე „სიმენტალის“ კალათისკენ გაფრინდა და ისე ჩამოეკიდა, ფეხებით კინალამ შიგ ჩახტა.

მილანიდან „დინამო“ საქართველოში გამოეშურა, მე – მოსკოვში გადაფრინდი, რადგან საბჭოთა კავშირის ნაკრების მატჩი მელოდა. ნაკრების წევრი არმიელები ცხვირჩამოშვებულები დამხვდნენ, ერთი კვირა არ მელაპარაკებოდნენ. მიზეზი ნათელი იყო: სწორედ ჩემმა ერთმა ტყორცნამ მოუსპო მათ მილანში გამგზავრების საშუალება. არადა, როგორც შემდეგ მითხრეს, „სიმენტალთან“ „დინამოს“ თბილისში დამარცხების შემდეგ იტალიური ვოიაჟისთვის დიდ გეგმებს სახავდნენ. მე კი შეკრებაზე მამლაყინ-ნასავით თავანუელი დავდიოდი.

საბჭოთა კავშირის ნაკრების შეკრებისა და მატჩების შემდეგ ისევ „დინამოს“ დაუბრუნდი, რომელთან ერთად ჩემპიონთა თასის ნახევარფინალში მოსკოვის ცსკა-ს წინააღმდეგ უნდა მეთამაშა.

რადგან, წინა წლის საერთაშორისო შედეგების გათვალისწინებით ფავორიტი „დინამო“ იყო, განმეორებითი შეხვედრა თბილისში უნდა ჩაგვეტარებინა, თუმცა, მოსკოვში ისეთი სხვაობით დავმარცხდით, ფაქტობრივად, პირველივე მატჩის შემდეგ დავკარგეთ ფინალში გასვლის შანსი (59:76). კარგად მახსოვს, მოსკოვური შეხვედრა ჰოკეის მოედანზე გაიმართა. ერთ ეპიზოდში არმენაკ ალაჩაჩიანი ბურთის გადასარჩენად პირითი ხაზისკენ გადახტა, თავი ვერ შეიმაგრა და ფიცარნაგიდან გადასული ყინულზე გაცურდა. იმდენად ცუდად დაეცა, შეგვეშინდა, სერიოზული ტრავმა არ მიელო, თუმცა, ყველაფერი კარგად დასრულდა.

განმეორებით თამაშში, რისკზე წავედით, ან უნდა დიდი სხვაობით მოგვეგო, ან ასევე დავმარცხებულიყავით. არც არმიელებმა დაგვითმეს რამე და საბოლოოდ ანგარიშში მინიმალური სხვაობა დაფიქსირდა (79:78 ცსკა-ს სასარგებლოდ). რომ არა მოსკოვში არასახარბიელოდ ჩატარებული 40 წუთი, ჩემპიონთა თასის ფინალში ისევ მადრიდის „რეალი“ გველოდა, რომელსაც ცსკა-მ სამმატჩიან დაძაბულ ბრძოლაში აჯობა.

მოვლენებს რეალურად რომ შევხედოთ, ცსკა არათუ საბჭოთა კავშირში, ევროპაშიც საუკეთესო გუნდი იყო. მასში ხომ საბჭოეთის საუკეთესო კალათბურთელები იყვნენ თავმოყრილნი. სსრკ-ის კალათბურთის ფედერაცია სწორედ არმიული კლუბის გაძლიერებაზე მუშაობდა. თუ სადმე მაღალი დონის მოთამაშე გამოჩნდებოდა, უმალ ცსკა-ში მიჰყავდათ.

ასე გადაიყვანეს არკადი ბოჩკარიოვი „სპარტაკიდან“, მიხაილ სემიონოვი და ვიქტორ ზუბკოვი – როსტოვიდან, არმენაკ ალაჩაჩიანი და უვაის ახტაევი ყაზახეთიდან... სხვათა შორის, უვაისი ჩრდილოკავკასიელი იყო, რომლის მშობლები შუა აზიაში გადაასახლეს და მანაც ჯერ ყარაგანდაში დაიწყო თამაში, შემდეგ ალმა-ატაში გადავიდა.

როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ცსკა-დან შეთავაზებები ქართველებსაც გვექონდა და ბალტიისპირელებსაც, თუმცა, ყოველი წინადადების შემდეგ მოსკოველებს უარით ვისტუმრებდით, რადგან ჩვენს რესპუბლიკებშიც გვყავდა ძლიერი გუნდები („დინამო“, „ჟალგირისი“, ასკ) და ნამდვილად არ გვჭირდებოდა მაღალი მიზნების მისაღწევად ცსკა-ში თამაში. იმასაც ვითვალისწინებდით, რომ წამყვანი კალათბურთელის მოსკოვში წასვლა დიდად დაეტყობოდა ჩვენს მშობლიურ კლუბებს. ბალტიისპირეთიდან ცსკა-ში პირველები ესტონელები გადავიდნენ, მათ შორის გამორჩეული იაკ ლიპსო გახლდათ.

31:00

მას მერე, რაც კარიერა დავასრულე, ბევრმა წყალმა ჩაიარა, საბჭოთა კავშირიც დაიშალა, მაგრამ ცსკა კვლავ ევროპის ერთ-ერთი საუკეთესო კლუბია. მასში უკვე ქართველიც გამოჩნდა – მანუჩარ მარკოიშვილი, რაც ჩემი აზრით ხაზს უსვამს მანუჩარის მაღალ კლასს.

საერთოდ, უკეთესი იქნებოდა, ქართველი კალათბურთელების ერთ კლუბში თავმოყრა, რომელიც ძველი „დინამოს“ დარად ევროსარბიელზე მაღალი მიზნებისთვის იბრძოლებდა. მერწმუნეთ, ამჯერადაც მაღალი შედეგი გვექნებოდა, მაგრამ მას შემდეგ რაც საქართველომ დამოუკიდებლობა მოიპოვა და საზღვრები გაიხსნა, გაჩნდა საშუალება ევროპის საუკეთესო კლუბებში კვალიფიკაციის ამაღლებისა, ჩვენი მოთამაშე რაც უფრო ძლიერ გუნდში მოხვდება, მით უკეთესია.

სამწუხაროდ, ახალმა ცხოვრებამ ისიც მოიტანა, რომ ქართულ კლუბებს არა აქვთ საშუალება მაღალი კლასის კალათბურთელებს ფული უხადონ. სწორედ ამიტომ, გვიხარია ჩვენი მოთამაშეების NBA-სა თუ ევროპის გუნდების წამყვან პოზიციებზე ხილვა. მარკოიშვილმა ხომ პირველივე მატჩების შემდეგ დაიმკვიდრა ადგილი ცსკა-ს შემადგენლობაში. მას უკანახა-ზელისთვის საჭირო ყველა თვისება აქვს, დაცვაშიც მეტად საიმედოა და როგორც ლიდერს შეჰფერის, შეუძლია ინიციატივის საკუთარ თავზე აღება და თამაშის მოგება.

საქართველოს ნაკრების ყველა მატჩს ვადევნებ თვალს. ეროვნული გუნდის ყოველ გამარჯვებას ჩემი ახალგაზრდობის დროინდელი „დინამოს“ წარმატებად აღვიქვამ. როგორც ნებისმიერ ქართველს, მინდა, გუნდმა რაც შეიძლება მეტს მიაღწიოს, ამიტომ ნურავინ დამძრახავს თუ ვიტყვი – საქართველოს ნაკრებში დადებითთან ერთად ბევრ უარყოფითსაც ვხედავ.

რა არ მომწონს? მთავარი მწვრთნელი, იგორ კოკოშკოვი, რომელთან პიროვნულად არაფერი მაქვს საწინააღმდეგო. არ მომწონს, რომ ეროვნულ გუნდს არაქართველი დამრიგებელი ჰყავს. მეორეც, მაქვს პრეტენზიები მის მიერ თამაშის წარმართვასთან დაკავშირებით.

მაგალითად: ძალიან ერიდება ექსპერიმენტებს, არადა, ნებისმიერი მწვრთნელი მუდმივად ახლის ძიებაში უნდა იყოს. როცა მეტოქე გაშიფრავს, მწვრთნელს უკვე ახალი რამ უნდა ჰქონდეს მოფიქრებული. იგორ კოკოშკოვი საქართველოს ნაკრებს 2008 წლიდან ხელმძღვანელობს და მას მერე მხოლოდ ერთ მატჩში გამოიყვანა ერთდროულად ზაზა ფაჩულია და გიორგი შერმადინი, ისიც დაახლოებით ხუთი წუთით. ეს იყო ჰოლანდიაში, რის შემდეგაც მწვრთნელმა თქვა – სიახლემ გაამართლაო. თუ გაამართლა, მას მერე რატომ არ მიუმართავს ასეთი ტაქტიკისთვის? როცა ორი ასეთი ტანმალალი, მობილური ცენტრი გყავს, შენი ტაქტიკა უნდა მოახვიო მეტოქეს და არა პირიქით – მის შემოთავაზებულ სტრატეგიას აჰყვე.

არც დაცვითი ტაქტიკა გამოირჩევა მრავალფეროვნებით. გუნდი ძირითადად ზონურ დაცვაში დგას. არის შერეული ზონაც, მაგრამ მიმაჩნია, გაცილებით მეტს მივალწევდით, მეტოქეს დაცვისას სშირად თუ შევთავაზებდით მოულოდნელობებს. მართალია, 50-იანი წლების შემდეგ საკალათბურთო ტაქტიკა ძალიან დაიხვეწა, მაგრამ მაშინ ჩვენი მწვრთნელები არაერთი სტრატეგიული სიახლის შემოქმედნი იყვნენ. უნდა გენახათ, როგორ უჭირდათ მეტოქეებს ჩვენი დაცვის გარღვევა, „ქართულ ზონას“ რომ ვთამაშობდით – ზონაში ვიდექით და ამავე დროს ბურთიან კაცს პერსონალურად ვეთამაშებოდით. ასეთ დროს, მონინააღმდეგეებს, პირველ რიგში ფსიქოლოგიურად უჭირდათ გადანწყობა.

ისე არ გაიგოთ, თითქოს ნაკრების დღევანდელ მწვრთნელს რამეს ვასწავლიდე, უბრალოდ მინდა, სწორედ კოკოშკოვის ფორმაციის ნაკრების მაგალითზე განვაზოგადო საკუთარი მოსაზრება – საქართველოს ნაკრებმა „ქართულად უნდა ითამაშოს“, მისგან მეტოქე ყოველ წამს სიახლეს უნდა

ელოდეს, მაღალ ტემპში მოთამაშე ქართველების დაწევა უჭირდეს...

ყველაზე დიდ შეცდომად ტემპის დაგდება მიმაჩნია. მართალია, თანამედროვე კალათბურთში პირველ შეტევას ისე ხშირად აღარ იყენებენ როგორც უნინ. თუმცა, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ჩვენც უნდა დავივიწყოთ სწრაფი შეტევები. ეს ხომ ქართულ ხასიათშია, ჩვენს თამაშზე ყოველთვის დიდ გავლენას ახდენდა ემოციურობა, რაც ფეთქებადობას განაპირობებდა. არ ვამბობ, 40 წუთი გუნდმა თავქუდმოგლეჯილი უნდა ირბინოს, მაგრამ შესაძლებლობისთანავე შეიძლება პირველ სწრაფ იერიშზე გადასვლა. საამისოდ დღესაც შესანიშნავი კონტინგენტი გვყავს – ფორვარდები ვიქტორ სანიკიძე და თორნიკე შენგელია. მათ ხომ თვალის დახამხამებაში შეუძლიათ მოედნის მთელს სიგრძეზე გადაკვეთა, არც ბურთის ტარება უჭირთ. გვყავს ასევე მოძრავი ცენტრები, გიორგი შერმადინი და ზაზა ფაჩულია, რომლებსაც მოხსნის შემდეგ გარღვევაზე გასული თანაგუნდელისთვის ზუსტი პასის გაცემა ეხერხებათ.

საქართველოს ნაკრების პლუსად კი შემართება მიმაჩნია, რაც კალათბურთელებს ჯერაც არ დაუკარგავთ. მას შემდეგ, რაც საქართველომ დამოუკიდებლობა მოიპოვა, დიდი ხანი მოგვინია სანაკრებო წარმატებების ლოდინი. 2011 წლის ევროპის ჩემპიონატზე გასულ ჩვენს გუნდს უკვე ეტყობოდა თავდაჯერება, რის გარეშეც გრანდებთან შედეგის მიღწევა წარმოუდგენელია.

1962 წელს თბილისის „დინამომ“ ბაქოდან დაიმატა „ლეგიონერი“ ალექსანდრ პეტროვი. მაშინ სიტყვა ლეგიონერს ბრჭყალები ნამდვილად სჭირდებოდა, დღეს – არა: როგორც ვიცი, ნებისმიერ ნაკრებს ერთი ლეგიონერის დამატების უფლება აქვს. ისევე როგორც პეტროვი გამოგვადგა, ასევე გვადგებიან სანაკრებოდ ჩამოყვანილი ამერიკელი კალათბურთელები.

ერთი უცხოელის დამატების წინააღმდეგი არა ვარ. პირიქით, შეიძლება გუნდი ძლიერი იყოს, მაგრამ ერთ რგოლში ჰქონდეს პრობლემა. ლეგიონერსაც სწორედ ისეთს აარჩევ, როგორიც გჭირდება.

ძალიან მომწონდა შემონდ უილიამსი, რომელსაც ზურგს NBA-ს გამოცდილება უმაგრებდა. მართალია, მას კლასით ვერ გაეჯიბრებოდა, მაგრამ საქართველოს ნაკრებს დიდი სარგებელი მოუტანა ტაირონ ელისმა. მას მერე ყოველ წელს ახალი ამერიკელი ჩამოგვყავს. არც ეს მიმაჩნია გამართლებულად – გუნდთან მოსარგებად ამერიკელს უფრო სჭირდება დრო. მისთვის ერთთვისანი ვარჯიშ-თამაში საკმარისი არ არის.

მეოცე საუკუნის 60-იანი წლებისა და ამჟამინდელ ცსკა-ზე მსჯელობამ თემიდან ნაწილობრივ გადაგვახვევინა: ჩემი დროის „დინამოზე“ ვლადპარაკობდი და მოულოდნელად თანამედროვე ეპოქაში, საქართველოს ნაკრებთან აღმოვჩნდი. ალბათ, არც ეს იყო შემთხვევითი, აკი აღვნიშნე – დღევანდელ ნაკრებში ძველ „დინამოს“ ვხედავ-მეთქი.

რა შედეგები აქვს ეროვნულ გუნდს, მკითხველს კარგად მოეხსენება. 60-იანების „დინამოს“ მიღწევაზე კი წიგნის ბოლოს წაიკითხავთ, მანამდე გუნდში ერთი კალათბურთელის შემოსვლაზე მოგითხრობთ, რომელიც მალე იქცა ევროპული კალათბურთის ვარსკვლავად – ზურაბ საკანდელიძე.

მფრინავი
ზურაბ
საკანდელიძე

ქალი თარი პეტიტი ჯიბ

ზურაბ საკანდელიძის ძმა, ანზორი შედარებით უფროსი იყო და პირველივე შეხვედრისთანავე რესტორანში სასადილოდ დამპყავიყა. ვისაუბრეთ „დინამოზე“ სხვადასხვა საკალათბურთო თემაზე და, რა თქმა უნდა, ზურაზე - ანზორმა მითხრა, ჩემს ძმას შენ გაბარებო. ან თქმა რად მინდოდა? - პირველივე ვარჯიშზე დავრწმუნდი მის შესაძლებლობებში და თვალნათლივ წამომიდგა ზურას მომავალი, ბრწყინვალე კარიერა. ასეთი ნიჭის ადამიანს კი ახალგაზრდულ ასაკში განსაკუთრებული ყურადღება სჭირდება.

1962 წელს ევროპულ არენაზე წარმატებული გამოსვლის შემდეგ კიდევ უფრო შეგვემატა გამოცდილება, თავდაჯერება, მაგრამ უფრო გაძლიერდნენ ჩვენი მეტოქეები. სხვადასხვა გარემოებები ერთ ჯაჭვად აიკინდა და სამი წელი ისე გავიდა, საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატში მედლების გარეშე დავრჩით. ამას ვერც ენთუზიაზმის განელება და ვაბრალებ...

1964-65 წლების სეზონში კვლავ დავბრუნდით საპრიზო სამეულში, თუმცა, ყველაზე დაბალი სინჯის, ბრინჯაოს მედლები მოვიპოვეთ. მოსკოვის ცსკა პირველობას აღარავის უთმობდა, წამოიწია უკრაინულმა კალათურთმაც და 1965 წელს მეორე ადგილზე სწორედ კიეველები გავიდნენ.

ამასობაში, „დინამოს“ სამწვრთნელო შტაბშიც განხორციელდა ცვლილება – ოთარ ქორქია ლევან ინწკირველმა შეცვალა. გუნდში ნიჭიერი ახალწვეულებიც გამოჩნდნენ...

ვიდრე „დინამოში“ ჩაირიცხებოდა, ვიცოდით, რომ ქუთაისში თამაშობდა პერსპექტიული ახალგაზრდა ზურაბ საკანდელიძე. ასეთი კალათურთელეების სარბიელზე გამოსვლა ყოველთვის „დინამოში“ მოხვედრით მთავრდებოდა და ერთ დღესაც ზურიკო ჩვენს ვარჯიშზე გამოცხადდა.

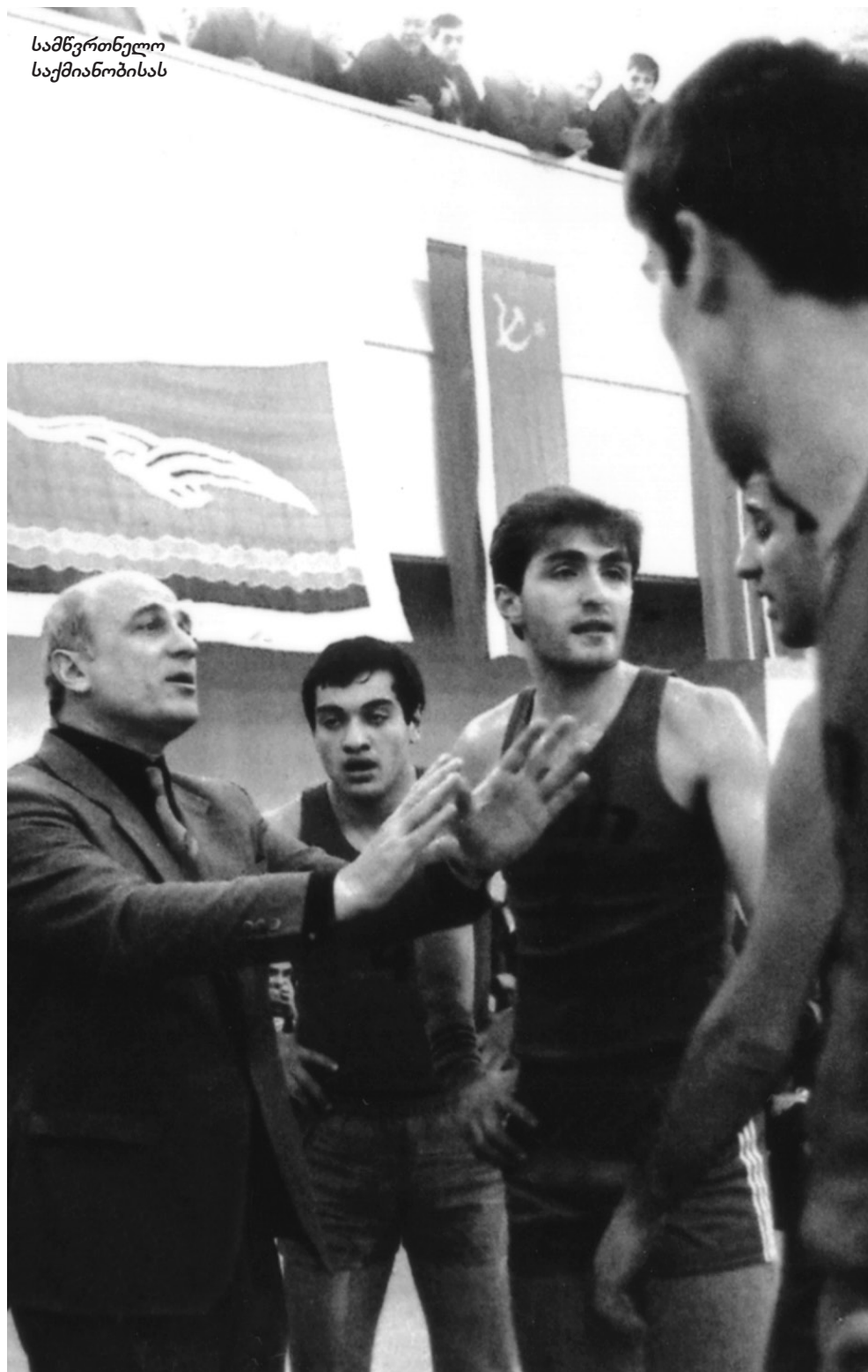
მისი ძმა, ანზორი შედარებით უფროსი იყო და პირველივე შეხვედრისთანავე რესტორანში სასადილოდ დამპატიჟა. ვისაუბრეთ „დინამოზე“ სხვადასხვა საკალათურთო თემაზე და, რა თქმა უნდა, ზურაბ საკანდელიძეზე – ანზორმა მითხრა, ჩემს ძმას შენ გაბარებო. ან თქმა რად მინდოდა? – პირველივე ვარჯიშზე დავრწმუნდი მის შესაძლებლობებში და თვალნათლივ წამომიდგა ზურას მომავალი, ბრწყინვალე კარიერა. ასეთი ნიჭის ადამიანს კი ახალგაზრდულ ასაკში განსაკუთრებული ყურადღება სჭირდება. ზურიკოს ჩემი კეთილგანწყობა მუდამ თან სდევდა. ცხრა წლით უფროსი ვიყავი და, შეიძლება ითქვას, „დინამოში“ ჩემს „ფრთებქვეშ“ გაიზარდა.

ზურაბ საკანდელიძე მოედანზე რას წარმოადგენდა, ქართველ გულშემატკივარს კარგად მოეხსენება. კარიერის დასაწყისშივე იოლად დაიმკვიდრა ადგილი „დინამოს“ ძირითად შემადგენლობაში. უკანა ხაზში მე და ზურა ვთამაშობდით. მის მონაცემებს საუკეთესოდ ვიყენებდი:

მოგეხსენებათ, თბილისელები საბჭოთა კავშირში ყოველთვის ელვისებური იერიშებით გამოვიჩნეოდით. მატჩში, საერთო ქულების 20-30 პროცენტი პირველ შეტევაზე მოდიოდა. ჩვენს გუნდში რეაქტიული საკანდელიძის გამოჩენის შემდეგ მონინააღმდეგეებს საქმე კიდევ უფრო გაურთულდათ. თუ სხვა თანაგუნდელს საკუთარი ნახევრიდან პასს პირდაპირ ხელში ვაძლევდი, ზურიკოს ორი მეტრით წინ ვანვდიდი, რადგან მისი სისწრაფე გარანტია იყო იმისა, რომ ბურთს აუცილებლად დაიჭერდა. თამამად შემოძლია ვთქვა, საკანდელიძე იყო ყველაზე სწრაფი კალათურთელი, რომელსაც ჩემს გვერდით უთამაშია.

მიხარია ისიც, რომ ჩემი მისდამი ყურადღებას უკვალოდ არ ჩაუვლია. როცა ზურა ვარსკვლავი გახდა, საბჭოთა კავშირის, მსოფლიოს ჩემპიონა-

სამწვრთნელო
საქმიანობისას

ტები და ოლიმპიადა მოიგო, ყოველ ინტერვიუში მახსენებდა: რომ შეეკითხებოდნენ, ვინ იყო საუკეთესო პარტნიორი, ჩემზე მიუთითებდა. შეიძლება ეს ჩემი მხრიდან ზედმეტად ამაყად ჟღერდეს, არც უნდა ინერებოდეს, მაგრამ მიხარია, რომ ზურაბ საკანდელიძის მწვერვალისკენ სვლაში მოკრძალებული წვლილი მეც მიმიძღვის.

ზურიკოს გამოჩენიდან მომდევნო წელს „დინამოში“ ქუთაისიდან კიდევ ერთი მომავალი ვარსვლავი ჩაირიცხა – მიხეილ ქორქია. იგი თავიდან სათადარიგო იყო. ჩემი სიმპათია მიშამაც პირველივე შეხვედრიდან დაიმსახურა.

მას კარგად ესმოდა კალათბურთის არსი და იცოდა, დაცვაში საიმედო თამაშის გარეშე წარმატებას ვერ მიაღწევდა. ამიტომ, ხშირად მოდიოდა და მეკითხებოდა – ამა თუ იმ კონკრეტულ სიტუაციაში როგორ მოვიქცე, რა გავაკეთოო. გამოცდილებას ხალისით ვუზიარებდი და მისმა მონდომებამ სასიკეთო შედეგი გამოიღო – მიშა ძლიერ დამცველად ჩამოყალიბდა.

არც შეტევაში თამაში უჭირდა და ლოგიკურია, რომ მისი და საკანდელიძის გარჯა მხედველობიდან არ გამორჩენიან საბჭოთა კავშირის ნაკრების მწვრთნელებს. თითქმის ათწლეულის განმავლობაში საბჭოეთის ნაკრების უცვლელი წევრები იყვნენ და ყველაზე მნიშვნელოვანი გამარჯვების მთავარ შემოქმედებად იქცნენ: 1972 წლის ოლიმპიადის ფინალში საბჭოთა კავშირმა აშშ რომ დაამარცხა მიშა და ზურა სასტარტო ხუთეულში თამაშობდნენ.

33:00

28 წელი რომ შემისრულდა, კარიერის დასრულებაზე პირველად მაშინ დავფიქრდი. სიმართლე გითხრათ, რას ვფიქრობდი ზედმიწევნით აღარ მახსოვს, თუმცა, იმ დროინდელი სურათის აღდგენაში 1965 წლის გერმანული გაზეთი „დოიჩერ სპორტეხო“ დაგვეხმარება, რომელშიც ჩემი ინტერვიუ გამოქვეყნდა:

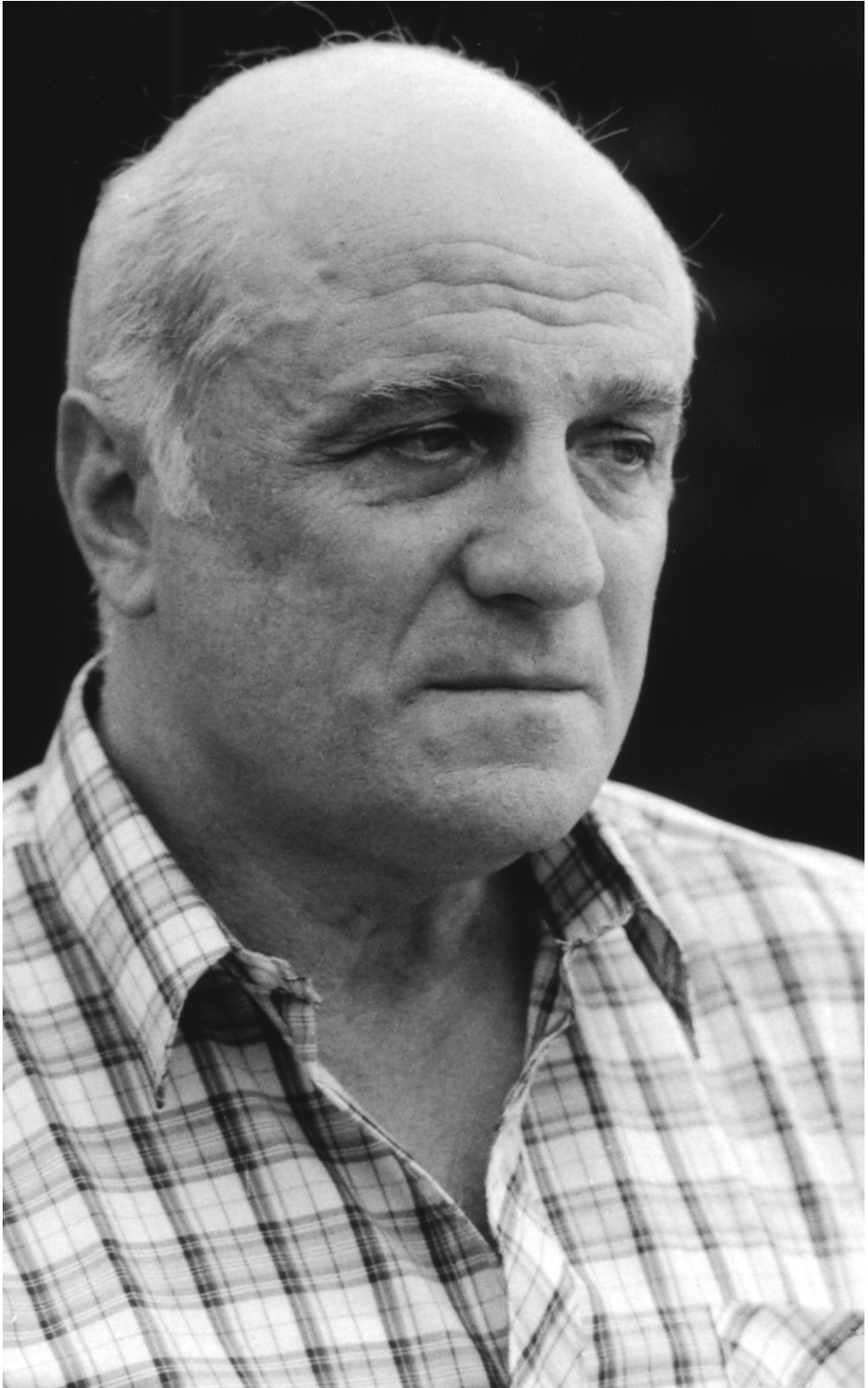
„ბუქარესტის დინამიადაზე გამარჯვების შემდეგ კალათბურთიდან წასვლაზე სერიოზულად დავფიქრდი. თუმცა, თბილისში დაბრუნების შემდეგ შევიტყვე, რომ „დინამოს“ გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკიდან მონვევა მოუვიდა, დაიგეგმა რამდენიმემატჩიანი ტურნე. სწორედ ამ ამბავმა შემაცვლევინა გადაწყვეტილება. მიუხედავად იმისა, რომ ბევრ გერმანელ კალათბურთელთან მეგობრული ურთიერთობა მქონდა, გერმანიას არ ვიცნობდი, რადგან ჩემს მეგობრებს ძირითადად საბჭოთა კავშირში ვხვდებოდი. გრდ-ში ჩასვლა კი არ მიწევდა.“

„დოიჩერ სპორტეხო“ ჟურნალისტი გვასხენებს, რომ გერმანიაში ჩასულს პირველი მატჩის გამოტოვება მომიხდა – მაღალი სიცხეების გამო დასუსტებული ვიყავი. იგი იქვე დაინტერესდა: – რატომ გადაწყვიტეთ კარიერის 28 წლის ასაკში დასრულება, საქართველოში ამ ასაკის სპორტსმენები უკვე ხანდაზმულებად ითვლებიან?

მეულესთან თამარ
გამსახურდიასთან

– ასაკი მთავარი არ არის, – მივუგე, – გადამწყვეტია შესაძლებლობები. უნდა გავითვალისწინოთ, რომ საბჭოთა კავშირის ნაკრებში პირველად 1957 წელს გამომიძახეს. თავიდან მე-14 კაცი ვიყავი, ხუთეულში მოსახვედრად სამწლიანმა შრომამ მომიწია. შანსი მომეცა თუ არა, მწვრთნელებს დავემტკიცე, რომ ხუთეულში ადგილს ვიმსახურებდი. იმ პერიოდში სსრკ-ში კარგ გამთამაშებლად ვითვლებოდი. ეს შედეგებზეც აისახა, ევროპის 1959 და 1963 წლების ჩემპიონატებზე დიდი წვლილი შევიტანე გამარჯვებაში, ხოლო 1958 წელს მაირანის თასის საუკეთესო კალათბურთელად დამასახელეს. 1963 წელს კი ნაკრებში კარგი ახალგაზრდა გამთამაშებლები გამოჩნდნენ

და გზა მათ დავუთმე. გავიდა კიდევ ორი წელი და „დინამოშიც“ მოიყარა თავი ნიჭიერმა თაობამ. დროა ჩემი ადგილი იმათ სასარგებლოდ გავათავი-სუფლო.

გერმანულ გაზეთს ისიც ვუთხარი, რომ კალათბურთის მოედანთან დამ-შვიდობება მტკიცედ მქონდა გადაწყვეტილი და ამას, ალბათ საქართველო-ში დაბრუნების შემდეგ გავაკეთებდი.

ადრე თუ გვიან, ნებისმიერი სპორტსმენის კარიერაში დგება მომენტი, როცა გვერდზე უნდა გადგეს და ადგილი ახალგაზრდებს დაუთმოს. ეს მო-მენტი ჩემს კარიერაში შედარებით ადრე დადგა, რაც დიდწილად ჩემი და-ოჯახებით იყო განპირობებული. ვიქორწინე თამარ გამსახურდიაზე. ჩვენ დიდი სიყვარული გვავერთიანებდა, რაც თუნდაც იმაში გამოიხატა, რომ მისი გარდაცვალების შემდეგ მეორედ აღარ დავოჯახებულვარ. არადა, ძა-ლიან ახალგაზრდამ დამტოვა.

თანამედროვე ავტობიოგრაფიულ წიგნებში ბევრი უცხოელი ვარსკვლავი ლაპარაკობს საკუთარ გრძნობებზე, მეუღლეებზე, მათთან პირველ შეხვედ-რაზე, ურთიერთობებზე. უამრავ დაფარულს გვიმხელს... მე კი მიმაჩნია: ღმერთისგან ისეა მოაწყობილი ორთა სიყვარული, რომ მისი გაზიარება ახლო მეგობართანაც კი არ შეგიძლია და იფარგლები ზოგადი ფრაზებით. შეიძლება, მკითხველს გურამ მინაშვილის პირად ცხოვრებაზე უფრო მეტის წაკითხვა სურდეს, მაგრამ იმედი მაქვს, გამიგებს – ჩემი სიყვარული ჩემს გულის კუნჭულშია და მის საჯაროდ გამოტანას ნამდვილად ვერ შევძლებ.

კალათბურთისთვის თავის დანებების ერთ-ერთ მიზეზად მგზავრობით გადაღლის ფაქტორიც შეიძლება დავასახელო. პილოტებს საათებს უთვლი-ან, რამდენი აქვთ გატარებული ჰაერში. მეც ასე ვიყავი, ხშირი მგზავრობა მიწვედა და ვერ ვიტანდი თვითმფრინავის ბენზინის სუნს, ერთი შემთხვე-ვის გამო შიშის გრძნობაც გამიჩნდა...

ზემოთქმულის გარდა კარიერის დასრულებას ხელი შეუწყო მოტი-ვაციის კლებამ. რაც საბჭოთა კავშირში მოთამაშე სპორტსმენს შეეძლო, ყველაფერი მოგებული მქონდა – ჩემპიონატი, ჩემპიონთა თასი, ევროპის პირველობა, მსოფლიო ჩემპიონატი (არაოფიციალურად)... რაც შეეხება ოლიმპიადას, 60-იან წლებში ოლიმპიურ შეჯიბრებაში ამერიკელების და-მარცხება წარმოუდგენელი იყო. თუმცა, კალათბურთი ჩემი ცხოვრების ნა-წილად იქცა და იოლი სულაც არ იყო ერთი ხელის მოსმით დამშვიდობება. „დინამოდან“ წასვლის შემდეგ ორ სხვადასხვა გუნდში ვითამაშე და გარკვე-ული პერიოდის შემდეგ ჩემს გუნდს ისევ დავუბრუნდი. ოლონდ დროებით.

კარიერის დასრულების შემდეგ სამწვრთნელო საქმიანობას შევუდექი. ბავშვებს 55-ე სკოლაში ვავარჯიშებდი, თუმცა დიდხანს არ მიმუშავია... მწვრთნელის პოსტს მოგვიანებით კიდევ დავუბრუნდი: ტექნიკურ უნივერ-სიტეტში ფიზკულტურის კათედრის გამგეობას ამავე სასწავლებლის გუნ-დის მწვრთნელობას ვუთავსებდი, მაგრამ ამჯერადაც მალევე დავასრულე სამწვრთნელო კარიერა. მწვრთველობა არ აღმოჩნდა ის საქმე, რომელსაც ცხოვრების ბოლომდე მივყვებოდი.

„დინამო“ ტრაპთან

ღავწერე – ფრენის შიში გამიჩნდა-მეთქი. ეს ერთმა შემთხვევამ განაპირობა: მოსკოვიდან თბილისში ვბრუნდებოდი. კავკასიონს რომ მივუახლოვდით, საჰაერო ორმოში ჩავვარდით... „ორმოში ჩავარდნა“, თანაც საჰაეროში შეიძლება მარტივად უღერდეს, მაგრამ რეალურად საქმე სხვაგვარად იყო, ფრენის დასრულების შემდეგ მფრინავებმა გადარჩენა მოგვილოცეს, ასეთი შემთხვევები ძალიან იშვიათად ხდება და ყოველთვის კარგად არ სრულდებაო.

განსაკუთრებით მძიმედ განვიცადეთ ეს ამბავი უკანა სალონში, ღვედების გარეშე მსხდომებმა. თვითმფრინავმა კუდი ისე მოიქნია, რომ სხვადასხვა სკამებში გადავვარდით. ჩემი ადგილიდან რამდენიმე სავარძლით უკან, ერთი ქალბატონის გვერდით აღმოვჩნდი. ჯერ ჩემკენ გამოიხედა, შემდეგ დაბლა დაიხედა და მიმითითა – აგერ, ჩემი ფეხსაცმელი გდია და თუ არ შენუხდებით, მომანოღეთო...

გაოცებულმა შევხედე, ფეხსაცმლის დრო იყო?! – ჯერაც არ ვიცოდით, რა ბედი გვენია, გადავრჩით თუ დავიღუპეთ...

შეუსრულეთ
დასრულეთ

ამბობენ, გიორგი გეგეშიძემ საბჭოთა კავშირის
პირველ პინს, ნიკიტა ხრუშჩოვს სპორტის სასახლის
რეალური პროექტი დაუმალა, რადგან იცოდა,
მოსკოვი პერიფერიაში ასეთი მასშტაბური დარბაზის
მშენებლობას არ მოიწონებდა...

კარიერის ბოლოს მადლობა საქმით გადავუხადე ჩემს მწვრთნელ მიხეილ კეკელიძეს, რომელიც პოლიტიკური ინსტიტუტის „ბურევესტნიკს“ წვრთნიდა. ეს გუნდი უმაღლესი ლიგის კარიბჭესთან იყო მიმდგარი და თუ ბოლო ტურშიც წარმატებით იასპარეზებდა, მომავალ სეზონში თბილისის „დინამოსთან“ ერთად უმაღლეს ეშელონში თამაშის უფლებას მოიპოვებდა.

გადამწყვეტი ტური ბაქოში გაიმართა. მე და ანზორ ლეჟავა „ბურევესტნიკთან“ ერთად აზერბაიჯანში გავემგზავრეთ და დიდი ბრძოლის გადატანა მოგვინია ვიდრე მიზანს მივალწევდით. რთული შეხვედრები რომ გვქონდა მახსოვს, მაგრამ პერიპეტივებზე ვერაფერს მოგითხრობთ. მთავარი მატიჩი სვერდლოვსკის გუნდთან ჩავატარეთ, რომელიც „ბურევესტნიკის“ უშუალო კონკურენტი იყო.

გავიმარჯვეთ, ჩვენი ინსტიტუტის გუნდი უმაღლეს ლიგაში გადავიყვანეთ და ისევ „დინამოს“ დავუბრუნდით.

1967 წლიდან „დინამოში“ აღარ ვთამაშობდი, მცირე ხნით ტტუ-ში გამოვდიოდი. არ დავმალავ – ჯამაგირისთვის, რადგან იგი ოსტატების გუნდი არ იყო, ძირითადად თავისი პროფილის სანარმოების გუნდების საკავშირო სპარტაკიადებზე მონაწილეობდა.

ტტუ-ს საკალათბურთო გუნდი სპორტსაზოგადოება „სპარტაკს“: ეკუთვნოდა და ერთ ზაფხულს სწორედ სპარტაკიადაზე გავეშურეთ მაშინდელ სტალინგრადში, რომელსაც ახლა ვოლგოგრადი ჰქვია. რა შედეგით დავბრუნდით თბილისში ამას ახლა დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, იმ ვოიაჟიდან ერთი შემთხვევა მახსენდება:

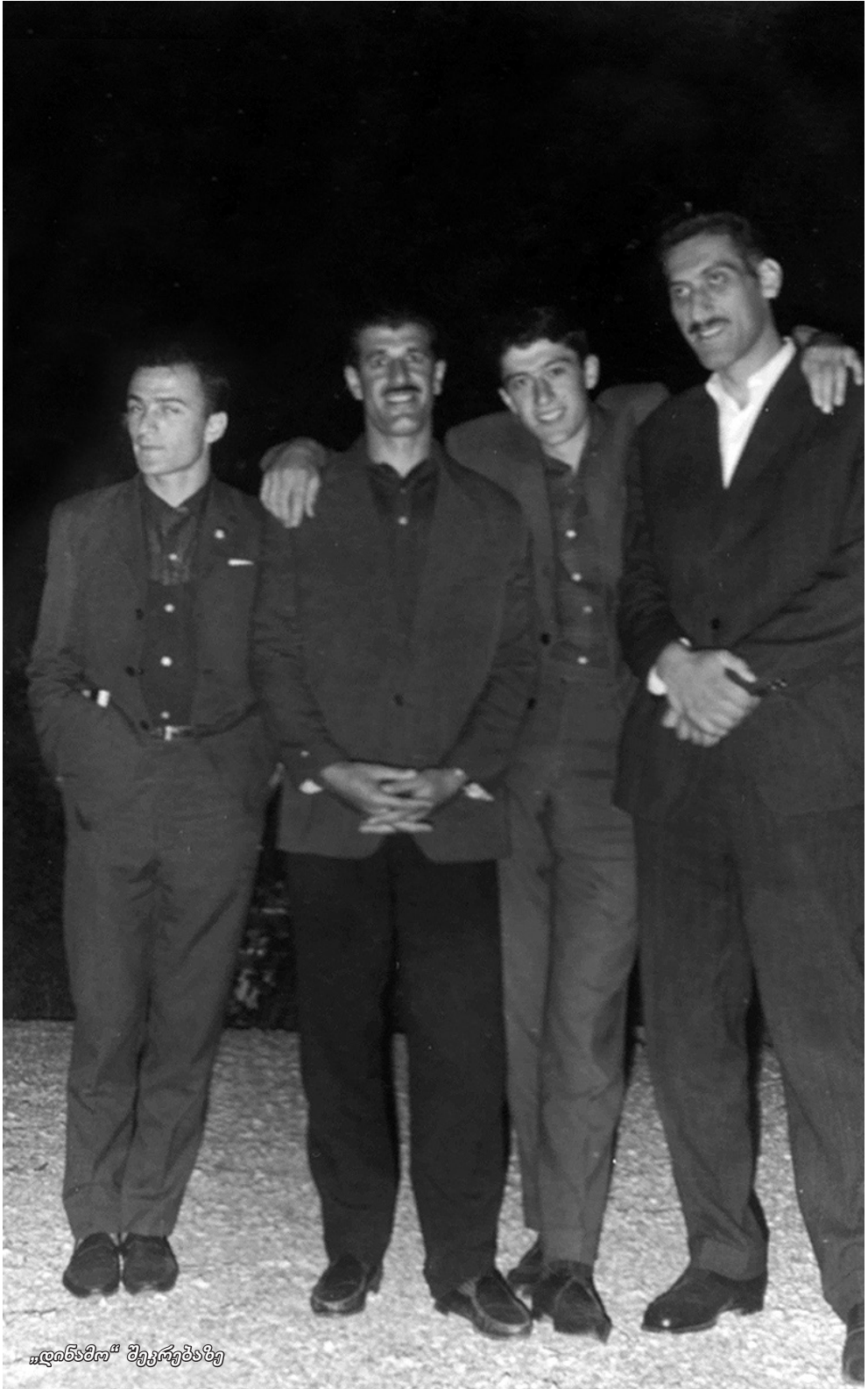
სპორტსაზოგადოება „სპარტაკის“ თბილისური განყოფილება მაშინ იმდენად სუსტი იყო, რომ რუსეთში გასამგზავრებლად ახალი ეკიპირების ნაცვლად ძველი დაგვირიგეს. არ გეგონოთ, ნახმარი იყო, უბრალოდ ნაცრისფერი კოსტუმები ზამთრისთვის გახლდათ შეკერილი – ძალიან თბილი იყო, ზაფხულში ვერ ჩაიცვამდი. ჩვენ კი გაგანია ზაფხულში ვიყავით სტალინგრადში.

1968 წელს თბილისის „დინამომ“ საბჭოთა კავშირის ჩემპიონობა რომ მოიპოვა, გუნდში აღარ ვიყავი. თუმცა, მომდევნო წელს საქართველოს ნაკრებში დავბრუნდი და სპარტაკიადაზე ვიასპარეზე.

ამ შეჯიბრების წინ მაშინდელმა კალათბურთის ფედერაციის პრეზიდენტმა, ამავე დროს ვაჭრობის მინისტრმა თოხაძემ თავის კაბინეტში დამიბარა და მითხრა: გვჭირდება, გვინდა სპარტაკიადაზე ნაკრებმა მაღალი შედეგი უჩვენოს და იქნებ დაეხმარო. თან დაამატა – რომ ჩამოხვალ „ვოლგას“ დაგახვედრებო. სიტყვის შესრულების სანაცვლოდ ვაჭარი პარტნიორს ულვაშს რომ აძლევდა, თოხაძეც დაახლოებით ასე დამპირდა.

სპარტაკიადაზე ისე ვერ გამოვედით, როგორც გვსურდა, შედეგი ვერ ვაჩვენეთ და საქართველოში უმედლოდ დავბრუნდით. ვაჭრობის მინისტრმა პირობა დაარღვია და მანქანა აღარ მომცა. თუმცა, „ვოლგა“ მაინც

„დინამიკი“ შეკრებაზე

გამოვიყვანე, ოღონდ მაშინდელი ცეკას მდივნის, გიორგი გეგეშიძის დახმარებით. იგი საოცარი კაცი იყო, სწორედ მისი დამსახურებაა სპორტის სასახლე ასეთი ფართო მასშტაბებისა რომ აშენდა. როგორც ამბობენ, გიორგი გეგეშიძემ საბჭოთა კავშირის პირველ პირს, ნიკიტა ხრუშჩოვს სპორტის სასახლის რეალური პროექტი დაუმალა, რადგან იცოდა, მოსკოვი პერიფერიაში ასეთი მასშტაბური დარბაზის მშენებლობას არ მოინებოდა...

35:00

აქტიური სპორტსმენობისას ჩემი კალენდარი ჩვეულებრივი ადამიანის კალენდრისგან განსხვავებული იყო – მასში წითელი ხაზით სათამაშო დღეები აღინიშნებოდა. წელი პირველი იანვრიდან კი არა, ადრეული გაზაფხულიდან, საკალათურთო სეზონის გახსნასთან ერთად იწყებოდა...

კარიერის დასრულების შემდეგ ჩემი კალენდარიც შეიცვალა, ოღონდ ჩვეულებრივს მაინც არ ემთხვეოდა: ყოველ წელს ჩემი ცხოვრება აგვისტოდან აგვისტომდე, ლესელიძიდან ლესელიძემდე თარიღდებოდა. ყოფილ სპორტსმენებთან, მეგობრებთან ერთად ტრადიციად ვაქციე ზაფხულის ბოლო თვეს ლესელიძეში დასვენება. მოდიოდნენ ხელბურთელები, ფეხბურთელები, მოჭიდავეები. ჩვენთან იყო ხელბურთელი იმედო ფხაკაძე, მოჭიდავე ლევან თედიაშვილი ოჯახთან ერთად, „ვრემიას“ კორესპონდენტი თენგიზ სულხანიშვილი...

ერთთვიანი საგზური ძვირი არ ღირდა, პროფკავშირებიდან დაბალ ფასში შეიძლებოდა შექენა. თუმცა, მარტო ხომ არ წახვიდოდი, ოჯახთან ერთად გასამგზავრებლად და დამატებითი ხარჯებისთვის 5 ათას მანეთამდე გვჭირდებოდა.

არც გემრიელი კერძები იყო ძვირი, მაგალითად, გოჭი 25 მანეთი ღირდა. ხილულში დიდ პატივს ვცემ ლელვსა და საზამთროს. ლესელიძეში იმიტომაც მიყვარდა ჩასვლა, რომ იქ ძალიან გემრიელი ლეღვი გვხვდებოდა. სოხუმელას უწოდებენ.

დილას ადრე ვდგებოდით ხოლმე. ოთახიდან გამოსულს იმედო ფხაკაძე შემეჩეხა და მითხრა:

– გურამ, ჩემს გარეშე მოგინევთ დასვენება, თბილისში ვბრუნდები.

– როგორ? გუშინ სხვა აზრზე იყავი, ღამით რამ მიგაღებინა ასეთი გადწყვეტილება? – ვკითხე გაკვირვებულმა.

– ნაცნობებმა პოკერის სათამაშოდ დამპატიყეს და დასვენებისთვის გამოყოფილი ფული სულ წავაგე.

– რამდენი?

– 5 ათასი მანეთი.

– დღეს დარჩი, პოკერს ვითამაშებ და ვეცდები არც მე წავაგო ბევრი. თუ მოვარტყი, იქნებ შენი დასარჩენი ფულიც მოვიგო, – ვუთხარი იმედოს და იმ დღისით შელამებამდე პოკერის მაგიდასთან გავატარე.

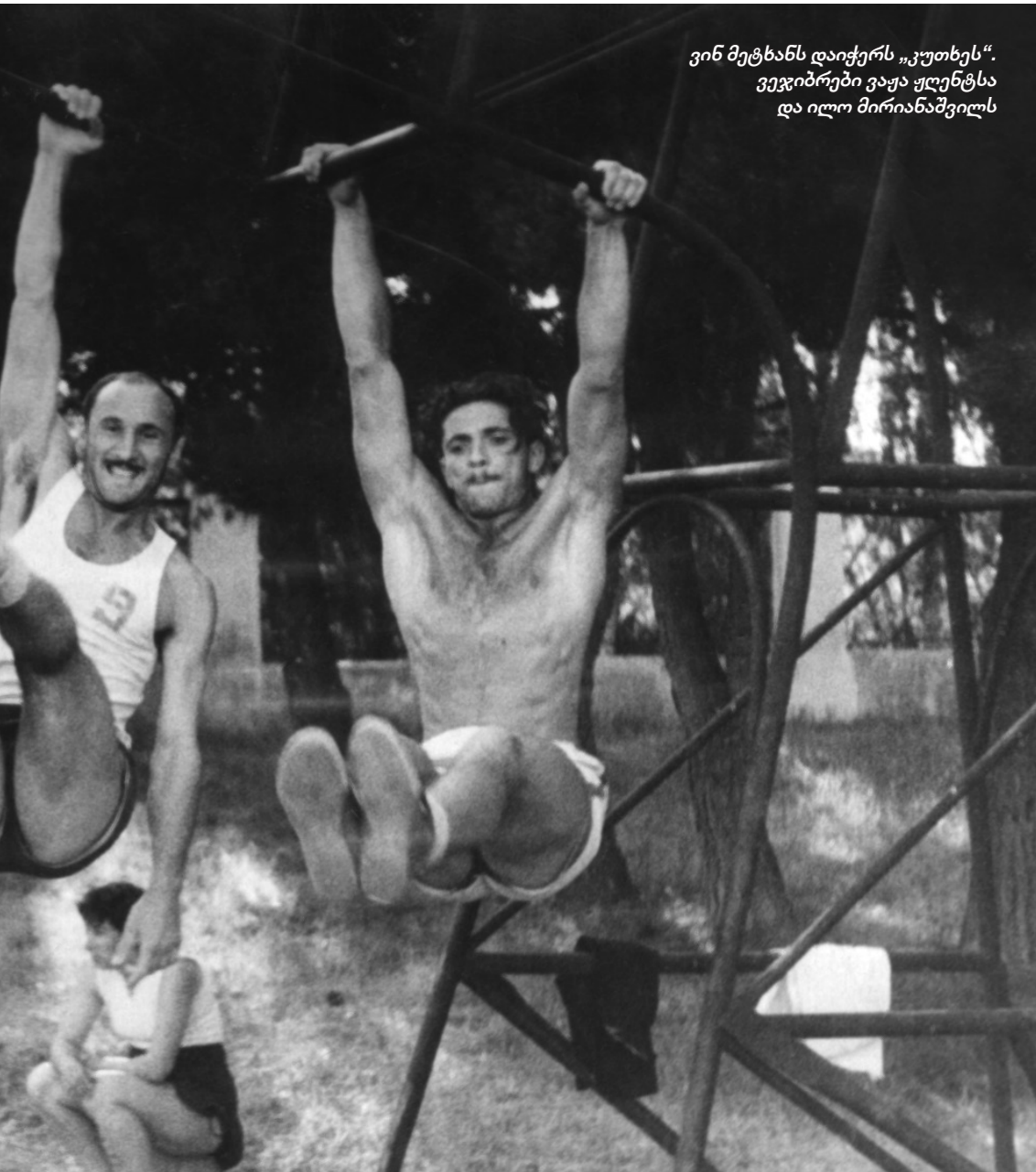
საქმე კარგად წავიდა, 5 ათასი არა, მაგრამ 4 ათასი, თავისი კუდით კი

მოვიგე, გახარებულ იმედო ფხაკაძეს ჩავუთვალე და მანაც შეფუთული ჩანთა ხელახლა ამოალაგა. მართალია, მეც დიდ რისკზე წავედი, მაგრამ ამის გამო კიდევ უფრო სასიამოვნო იყო დანაპირების შესრულების განცდა.

კალათბურთელობისას აზარტულიც ვიყავი და ემოციურიც, მაგრამ ისიც გემახსოვრებათ, რომ დავწერე – ზედმეტი არასოდეს მომდიოდა და მსაჯს

ვინ მეტხანს დაიჭერს „კუთხეს“.
ვეჯიბრები ვაჟა ჟღენტსა
და ილო მირიანაშვილს

კარიერაში არასოდეს გავუძევეებივარ. პოკერსაც გართობის მიზნით ვთამაშობდი.

აზარტთან გამკლავება იოლი საქმე როდია... უახლოესმა მეგობარმა ზურაბ ჯობენავამ 50 ათასი მანეთი წააგო. სხვათა შორის, იგი რამდენიმე სპორტული წიგნის ავტორი გახლდათ.

ერთხელაც შემომჩვილა – გურამ, ამ პროცენტის გადახდას ველარ ავუ-დივარო. გამოვკითხე და აღმოჩნდა, რომ პროცენტის სახით ყოველთვიურად 5 ათას მანეთს იხდიდა. ეს თანხა დღევანდელი საზომებითაა „მსუყე“ და წარმოიდგინეთ, რაოდენ რთული იქნებოდა მისი გადახდა 30-40 წლის წინათ. ზურას რომ დავემშვიდობე, დავფიქრდი, რით შემიძლია დავეხმარო-მეთქი. გონებაში მოვხაზე გარკვეული სქემა და ზურაბ ჯობენავას მევახშეს მივადექი:

– ზურას გადასახდელ 50 ათასს ახლევე მოგცემ, – ვუთხარი, – ოღონდ შენ არ გამყიდო, მან იფიქროს, რომ პროცენტის გადახდას აგრძელებს. ყოველ თვე 5 ათასი მანეთი შემეგროვე და 2-3 თვეში ერთხელ გამოგართმევ-მეთქი.

ალბათ, მიხვდით რა იყო ამ სქემის პლუსი: ზურას პროცენტი აღარ დაერიცხებოდა და 10 თვეში ვალსაც დაფარავდა. ფული ერთიანად რომ არ გადამეხადა, 10 თვის შემდეგ 50 ათასი ისევ ვალად დარჩებოდა.

საქართველოში დღეს განსაკუთრებით მწვავედ დგას დავალიანებული იპოთეკარების პრობლემა. მევახშეთათვის ფულის გასტუმრების სანაცვლოდ ბევრი რჩება უსახლკაროდ. ამ საკითხის მოგვარება სხვადასხვა ხერხით შეიძლება, მათ შორის ჩემი სქემით, თუმცა, საამისოდ საჭიროა სახელმწიფოსა თუ მეცენატებს გაუჩნდეთ ხალხის დახმარების სურვილი. თუ ისინი მოინდომებენ, უამრავი მოქალაქე ამოისუნთქებს.

სანდრო გლურჯიძესთან,
ვლადიმერ უგრეხელიძესა
და ვაჟა ულენტთან

50 ათასი მანეთის ერთიანად გადახდის საშუალებას ჩემი სამსახური ნამდვილად არ მაძლევდა. კალათბურთელის კარიერა რომ დავასრულე, პროფესიით ვმუშაობდი ენერგეტიკისა და ჰიდროტექნიკურ მშენებლობათა სამეცნიერო კვლევით ინსტიტუტში. უმცროსი მეცნიერ-თანამშრომელი ვიყავი და ჯამაგირიც უმცროსისთვის შესაფერისი მქონდა.

ნიგნის დასაწყისშიც დავწერე, ენგურჰესის კაშხლის მშენებლობაზე ვმუშაობდი, ბეტონის ხარისხს ვამოწმებდი-მეთქი. რადგან იგი მთლიანად ბეტონით შენდებოდა, აუცილებელი იყო ყოველდღიური კონტროლი, საუკეთესო ხარისხის ბეტონი უნდა ყოფილიყო.

1984-2006 წლებში კი საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში ფიზიკულტურის კათედრას ვხელმძღვანელობდი. ცხადია, არც იქ მქონდა ისეთი ხელფასი, 50 ათასი ერთიანად მომეგროვებინა, მეგობარს ვალი კალათბურთელობისას დაზოგილი ფულით გავუსტუმრე.

შეიძლება, ბევრმა იფიქროს, რომ თუნდაც ჩემპიონთა თასის მოგებისთვის მთავრობამ უხვად დაგვაჯილდოვა, მაგრამ ასე ნამდვილად არ იყო. ეგებ გაგეცინოთ კიდეც, ევროპის უმთავრეს საკლუბო ტურნირზე გამარჯვებისთვის მიღებული პრემიის ოდენობა რომ დაგისახელოთ. თუმცა, არ ვიჩქარებ, ჯერ სხვა რიცხვები გვაქვს ჩამოსაწერი – 1962 წლის ჩემპიონთა თასის მეოთხედფინალში, ნახევარფინალსა და ფინალში „დინამოს“ მიერ ჩაგდებულ-მიღებული ქულები...

მოსკოვური
ქართული
ყენივის
კვამლე

განმეორებითი შეხვედრის წინ დაირხა ხმა, თითქოს ჩვენზე ზეწოლა განხორციელდა და თამაშის დათმობა დაგვევალა. ეს ყველაფერი საბჭოთა სპორტის ინტერესების გათვალისწინებით უნდა გაგვეკეთებინა, რადგან იმ დროისთვის ცსკა ჩემპიონთა თასის მოქმედი მფლობელი იყო და ფინალში იგი უკეთ დაიცავდა ტიტულს. პასუხად, მინდა დაბეჭითებით ვთქვა: ასეთი ზეწოლა არ ყოფილა, ნამდვილად არავის მოუთხოვია თამაშის წაგება. თბილისშიც გავიმარჯვეთ (77:66) და ფინალის საგზური მოვიპოვეთ.

36:00

სიყმანვილეში დიდი ყურადღებით ვუდგებოდი ყოველ ვარჯიშსა თუ მატჩს. ჩანთას რომ ჩავალაგებდი, ბოლოს გულისყურით შევამოწმებდი, ფეხსაცმელი, პირსახოცი და სხვა საჭირო ნივთები ხომ არ დამრჩა-მეთქი. მგზავრობაზეც მე მიწევდა ზრუნვა. მაშინ, ძირითადი ტრანსპორტი ტროლეიბუსი იყო, რომლის ბილეთებით ჯიბეები გამოტენილი მქონდა.

„დინამოში“ მოხვედრის შემდეგ ბილეთებზე ფიქრი აღარ მიწევდა, გუნდში მუშაობდა პიროვნება, რომელსაც პირადად ევალეობდა მგზავრობასთან დაკავშირებული ყოველგვარი ფორმალობის მოგვარება. არც ჩვენ გვექონდა საფიქრალი – თვითმფრინავის ბილეთი სადმე არ დაგვრჩენოდა. ზემოთ ნახსენები პიროვნება ბილეთებს ერთიანად ყიდულობდა და აეროპორტში გვხვდებოდა.

არც თბილისი-მოსკოვი-ჟენევის ბილეთი ჩამვარდნია ხელში, არადა, მისი შენახვა, რელიქვიის სახით, ურიგო არ იქნებოდა.

საკუთარ ჩანთაზე კი, ისევ ისე ვზრუნავდი, როგორც ყმანვილობისას. „ადიდასის“ შავი ჩანთა მქონდა. მართალია, ეს ფირმა დიდი ხნის დაარსებული იყო, მაგრამ მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ, სპორტის სწრაფმა განვითარებამ მნიშვნელოვანი ბიძგი მისცა დამხმარე დარგების განვითარებას. „ადიდასი“ და „პუმა“ წარმოებას სწრაფად აფართოვებდნენ.

მსოფლიოს საუკეთესო ბრენდების ეკიპირებაზე ხელი მხოლოდ მათ მიგვიწვდებოდა, ვისაც საზღვარგარეთ გვიწევდა გასვლა, სანაკრებო თუ საკლუბო თამაშებზე. საბჭოთა კავშირში კი ყველა დიდ ორგანიზაციას თავისი სამკერვალო ჰქონდა. მაგალითად: ჩვენ მოსკოვში, „დინამოს“ ქარხანაში შეკერილ ფორმას გვირიგებდნენ. სეზონის დასაწყისში რომ ჩაგვაბარებდნენ,

ბოლოსთვის, ნახმარი უკან უნდა დაგვებრუნებინა, რომ შემდეგ ისევ ახალი მიგველო.

შელახვას არა უშავდა, დაკარგვა კი იმას ნიშნავდა, რომ სანაცვლოდ ახალი ფორმა უნდა გეყიდა და დაკარგულის ნაცვლად ჩაგებარებინა.

ვერავის გავაკვირვებ, თუ ვიტყვი, რომ საბჭოთა წარმოების ეკიპირება ევროპული თუ ამერიკული ბრენდების ნაწარმს ჩამოუვარდებოდა. ამასთან დაკავშირებით მეტად კურიოზულ მდგომარეობაში ჩავდექით მთავრობასთან შეხვედრისას. ამ ამბავს კურიოზს დღეს ვუწოდებ, თორემ მაშინ მეტად არასასიამოვნო მდგომარეობა შეიქმნა ვიქტორ ზუბკოვის ერთი ფრაზის გამო.

სსრკ-ის ნაკრების წევრები ერთ-ერთი შეჯიბრების წინ საკავშირო კომიტეტის თავმჯდომარემ რომანოვმა საგანგებო მიღებაზე მიგვიწვია. როგორც წესი, ვილაპარაკეთ ქვეყნისთვის ჩვენს მიერ ნაჩვენები შედეგების მნიშვნელობაზე და ა.შ. მოულოდნელად ზუბკოვი სკამიდან წამოდგა და წამოაყრანტალა: რატომ ხდება ისე, რომ ჩვენს ქვეყანაში წარმოებული ყველაფერი ცუდია, საზღვარგარეთული – კარგი. თქვენ წარმოიდგინეთ, ჩვენი წარმოების თასმების ფეხსაცმელში გაყრასაც ვერ ვახერხებ. თასმებიც კი ამერიკული მაქვსო.

ამ სიტყვებს წამიერი სიჩუმე მოჰყვა, მთავრობის წარმომადგენლებიც უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდნენ და ჩვენც...

...საბოლოოდ ზუბკოვის დაუფიქრებელი მოქმედება გუნდისთვის სასარგებლო აღმოჩნდა – შეჯიბრებაზე გამგზავრების წინ ახალთახალი ამერიკული ფეხსაცმელი დაგვირიგეს.

1962 წელს უკვე მქონდა მაღალი ხარისხის ამერიკული, „ოლ სტარის“ ფირმის სპორტული ფეხსაცმელი. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ძვირი ღირდა და „ოლ სტარები“ ყველას როდი ეცვა. მართალია, დღეს ტექნოლოგია წინ გაიჭრა და კალათბურთელებს საოცრად კომფორტული, მსუბუქი ბოტასი აცვიათ, მაგრამ 60-იანი წლებისთვის „ოლ სტარის“ პროდუქცია საუკეთესოდ ითვლებოდა.

მას მოსდევდა ჩინური სპორტული ფეხსაცმელი. ხარისხს ვერ დაუნუნებდი, ჩვენში პოპულარულიც იყო, გაცილებით უკეთესი, ვიდრე საბჭოური წარმოების ანალოგიური პროდუქცია.

რაც შეეხება ბურთებს, თავიდან უნგრული გვექონდა. ტყავისა იყო, რასაც შემდგომში ამერიკული რეზინის ბურთები ჩაენაცვლა. საბჭოთა კავშირის პირველობები სწორედ ამერიკულით ტარდებოდა. აშშ-დან ბურთები სეზონის დასაწყისში ჩამოჰქონდათ და ყველა გუნდს უნაწილებდნენ.

ასე და ამგვარად, ვეცადე, მკითხველს მეტ-ნაკლებად კარგი წარმოდგენა შექმნოდა, რით იყო გავსებული ჩემი ჩანთა. გეზიც იცით: ყენევისკენ.

თუმცა, აკი, გითხარით, შვეიცარიისკენ მოსკოვის გავლით უნდა გავფრინდეთ-მეთქი. ეს შეგიძლიათ პირდაპირი მნიშვნელობითაც გაიგოთ და გადატანითაც:

თბილისიდან ჟენევისკენ პირდაპირი ფრენა დღეს, 21-ე საუკუნის დამოუკიდებელ საქართველოში არ ხორციელდება და რა გასაკვირია, 1962 წელსაც ტრანზიტული რეისით (მოსკოვის გავლით) გავმგზავრებულიყავით ევროპის შუაგულისკენ.

გადატანით მნიშვნელობაში, აი, რას ვგულისხმობ: 1962 წლის ჩემპიონთა თასის ფინალი ჟენევაში გაიმართა, იქ კი ვერ მოვხვდებოდით, თუ ნახევარფინალში მოსკოვურ ცსკა-ს არ ვაჯობებდით. მანამდე იყო ბუქარესტი („სტიაუა“) და სტამბოლი („დარუშაფაკა“). მოკლედ, ჩვენს „რაციონში“ კიდევ ერთხელ შევიდა საერთაშორისო მატჩები.

37:00

1960 წელი კვლავ გონებაში მიტრიალებდა, განსაკუთრებით 1962 წელს ევროპის ჩემპიონთა თასის პირველი მატჩის წინ, რომლის სათამაშოდ რუმინეთში გავემგზავრეთ. ვფიქრობდი ინდივიდუალურ ჯილდოებზე, მაირანოს თასზე, საბჭოთა კავშირის ნაკრებთან ერთად ნაჩვენებ შედეგებზე, მაგრამ ქართველი სპორტსმენისთვის ყველაზე დიდი მიღწევა მაინც ჩემპიონთა თასის მოგება იქნებოდა. ეს ხომ იმას ნიშნავდა, რომ „დინამო“ არა მხოლოდ საბჭოთა კავშირში, ევროპაში საუკეთესო გუნდი გახდებოდა. ჩემპიონთა თასზე გამარჯვების განსაკუთრებულობა იქიდანაც ჩანს, რომ 1962 წლის შემდეგ (და არც მანამდე) ევროპაში საუკეთესო ვერც ერთი ქართული კლუბი ვერ გახდა. მხოლოდ კალათბურთში კი არა, სპორტის სხვა გუნდურ სახეობებშიც.

მაღალი მწვერვალების დასალაშქრად მზად ვიყავით, როგორც მენტალურად ასევე ტაქტიკურად. კალათბურთელებს ერთმანეთის გვერდით არაერთი წელი გვექონდა ნათამაშები და შეიძლება ითქვას, უსიტყვოდ გვესმოდა ერთმანეთის.

ჩვენი ტაქტიკის სრულყოფისთვის მხოლოდ ერთი რამ იყო საჭირო: ტანმაღალი, ოღონდ მოძრავი ცენტრი, რადგან ევროპის წამყვან კლუბებს ყოველთვის ჰყავდათ ისეთი ტანმაღალი კალათბურთელები, რომელთა შეკავებისთვის ანზორ ლეჟავაზე სწრაფი ცენტრი გვეჭირდებოდა. ეს დანაკლისიც სათანადოდ შევავსეთ – საგანგებოდ ჩემპიონთა თასზე სათამაშოდ „დინამოს“ ბაქოდან დაემატა ალექსანდრე პეტროვი.

ფიბა-ს მაშინდელი დებულების თანახმად ჩემპიონთა თასზე მოასპარეზე კლუბს შეეძლო საკუთარი ქვეყნის სხვა გუნდებიდან ორი კალათბურთელი დაემატებინა. რა თქმა უნდა, ყველა ცდილობდა, შემადგენლობაში ის პოზიციები შეევსო, სადაც ყველაზე მეტად უჭირდა. თბილისის „დინამოში“ „ლეგიონერი“ მხოლოდ პეტროვი იყო, არადა, ჟენევაში ფინალის სათამაშოდ 11 კალათბურთელი გავემგზავრეთ. ჩემთვის დღესაც გაურკვეველია რატომ არ გვყავდა მეთორმეტე მოთამაშე... ამის გამო ხომ საქართველომ ჩემპიონთა თასის მფლობელი ერთი კალათბურთელი დაკარგა.

დღეს ამ თემაზე მხოლოდ ვარაუდის გამოთქმა შეიძლება. ვფიქრობ, მწვრთნელ, ოთარ ქორქიას გადანყვეტილი ჰქონდა პეტროვის დარად კიდევ ერთი კალათბურთელის დამატება საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატის რომელიმე გუნდიდან. ეს ცსკა არ იქნებოდა, რადგან არმიელებიც ჩვენთან ერთად მონაწილეობდნენ ჩემპიონთა თასზე, შეიძლებოდა მოსკოვის „დინამოდან“, ან ლატვიური გუნდიდან დაგვემატებინა...

თუმცა, როგორც ჩანს, ჩვენმა მწვრთნელმა მასზე ბოლო მომენტში თქვა უარი, ან სულაც საბურთების მონესრიგება ვერ მოასწრო მოთამაშემ, რომლის ვინაობას, ალბათ, ვერასოდეს გავიცებთ.

ცხადია, ოთარ ქორქიასთან არავითარი პრეტენზია არა მაქვს, მან მართლაც დიდი როლი ითამაშა გუნდის კიდევ უფრო შეკვრაში და მაღალი მიზნების მიღწევაში. თუმცა, უცნაური იყო მთავარი მწვრთნელის – გიორგი ავალიშვილის შეცვლის გარემოებები. როგორც გაზეთებიდან შევიტყვეთ, ბატონი გიორგი მთავრობაში დაუბარებიათ და უთქვამთ – გუნდი არ გემორჩილებათ, გავლენა დაკარგეთ, რაც შედეგებზეც ისახება და პოსტი უნდა დატოვოთო. ეს 1961 წელს მოხდა.

დღესაც თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ გიორგი ავალიშვილის შეცვლა უფროსობის ახირება იყო, რადგან არც გუნდში იყო დაპირისპირება და საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატში შედეგიანადაც ვთამაშობდით. რაც შეეხება კალათბურთელთა მხრიდან მწვრთნელის დაუმორჩილებლობას, ეს საფუძველშივე უნდა გამოირიცხოს, რადგან ბატონი გიორგი ძალიან სუფთა ადამიანი იყო, ხოლო როცა ურთიერთობა პატიოსნებაზეა დამყარებული, სალი კლდესავითაა, მას ვერაფერი გატეხს.

ისტორია მეორდებოდა, 62-ში ჩემპიონთა თასი სწორედ ისე დავინყეთ, როგორც 60-ში – რუმინეთის „სტიაუს“ დაუპირისპირდით. ამჯერადაც მეორე წრიდან ჩავებით გათამაშებაში და კვლავ თანაბარი ორთაბრძოლები გაჩაღდა.

პირველი შეხვედრა ბუქარესტში, მთავარ საფეხბურთო მოედანზე, ღია ცის ქვეშ გაიმართა. რუმინელები დიდი იმედით ელოდნენ შეჯიბრების სტარტს, ტრიბუნებზეც ბევრი გულშემამტკივარი შეიკრიბა და აეროპორტშიც ვიგრძენით, რაოდენ დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ჩვენთან მატჩს რუმინელები – ტრაპიდან ჩამოსვლა ვერ მოვასწარიით, რომ ადგილობრივი მხატვრები დაგვხვდნენ და თითოეული ჩვენგანის სახე ჩაიხატეს. მეორე დღისით რუმინული პრესა ჩვენი კარიკატურებით იყო აჭრელებული.

იქაური ქომაგის იმედი სანახევროდ გამართლდა: შეხვედრა დაძაბული გამოდგა და ბოლო წამებამდე თანაბარ ბრძოლაში ჩაიარა, თუმცა, გამარჯვება ჩვენ დაგვრჩა – 77:76. მკაფიოდ მახსოვს „სტიაუს“ ერთი მოხუცი ქომაგის ბოხი ხმა, რომელიც ერთგვარად ღირიჟორის ფუნქციასაც ასრულებდა, ორგანიზებულ და ხმაურთან ქომაგობას უზრუნველჰყოფდა.

განმეორებითი მატჩის წინ „სტიაუს“ დიდი თავსატეხის წინაშე აღმოჩნდა: გუნდის გამოცდილი ლიდერი, გამთამაშებელი მიჰაი ნედეფი თვითმფრინავით არ მგზავრობდა.

რუმინეთიდან ყველგან მატარებლით დადიოდა, საქართველო კი ძალიან შორს იყო და ბუქარესტიდან თბილისამდე მგზავრობისთვის დიდი დრო იყო საჭირო. საბოლოოდ ნედეფმა მაინც გადაწყვიტა საქართველოში წამოსვლა, მატარებლით ჩამოვიდა და მატჩის წინ თანაგუნდელებსაც შეუერთდა. თუმცა, როგორც შემდეგ გაირკვა, სულ ტყუილად იწვალა – რუმინელებს თბილისშიც მოვუგეთ (82:77) და ჩემპიონთა თასის მეოთხედფინალში გავედით.

შემდეგი გაჩერება სტამბოლი იყო, სადაც „დარუშაფაკა“ გველოდა. თურქები რუმინელებზე ნაკლები ოპტიმიზმით როდი ელოდნენ „დინამოსთან“ პაექრობას, მათაც თვალში ვეპატარავებოდით. ალბათ იმიტომ, რომ საბჭოეთიდან მხოლოდ ცსკა-სა და რიგის ასკ-ს სახელი იყო ევროპაში გავარდნილი და თბილისის „დინამოს“ ნაკლებად იცნობდნენ.

„დარუშაფაკასთან“ თამაშის შესახებ ნათელ წარმოდგენას თურქეთში მცხოვრები ქართველების მონათხრობი შეგვიქმნის, რომლებიც მატჩის დასრულების შემდეგ კალათბურთელებს შემოგვეხვივნენ და საქართველოს შესახებ შეკითხვები დაგვაყარეს. როგორც გვითხრეს, სტამბოლის არენაზე ჩვენს ხმაურიანად მხარდაჭერას ერიდებოდნენ. არა იმიტომ, რომ დანარჩენი გულშემატკივრისა ეშინოდათ, უბრალოდ არ გვიცნობდნენ და ფრთხილობდნენ – ვაითუ ქართველებმა დიდი სხვაობით წააგონ და ჩვენც შევრცხვეთო. მატჩის ბოლოს კი ემოციები ველარ შეიკავეს და ჩვენთან ერთად გაიხარეს.

მიუხედავად იმისა, რომ „დარუშაფაკაში“ იმ დროისთვის თურქეთის საუკეთესო კალათბურთელები შეკრიბეს და არაფორმალურ თურქეთის ნაკრებად აქციეს, მაინც დამაჯერებლად დავამარცხეთ (80:67).

შინ არცთუ მცირე სხვაობით წაგება სტამბოლელებისთვის მძიმე გადასატანი გამოდგა. იმდენად მძიმე, რომ განმეორებითი შეხვედრის წინაც ვერ მოახერხეს მდგომარეობიდან გამოსვლა. კალათბურთში კი ფსიქოლოგია ბევრს ნიშნავს. ასე და ამგვარად, „დარუშაფაკას“ თბილისის სპორტის სასახლეში უფრო იოლად ვაჯობეთ. ამჯერად კიდევ უფრო „მსუყე“ სხვაობით (84:49).

ნახევარფინალში საბჭოთა კლასიკა განმეორდა: თბილისის „დინამო“-მოსკოვის ცსკა. არმიელები ჩვენზე ძლიერები იყვნენ, ნარჩევი შემადგენლობა ჰყავდათ და სულაც არ სჭირდებოდათ ახალ-ახალი ხრიკების გამოყენება ჩვენთან თამაშისთვის. დინამოელები კი ფაქტობრივად საბჭოეთის ნაკრების – ცსკა-ს დასამარცხებლად საკუთარ თავს ზემოთ უნდა ავმხტარიყავით, მეტოქისთვის ათასგვარი ტაქტიკური სიახლე უნდა შეგვეთავაზებინა.

მოსკოვური შეხვედრის წინ ასეც მოვიქეციით. მწვრთნელს შევთავაზე: რადგან წინასწარ ცხადია, რომ არმენაკ ალაჩაჩიანი „ამენებება“, ფარქვეშ შევალ და ცენტრის პოზიციაზე ვითამაშებ-მეთქი. ასეთ მოქმედებას, წესითა და რიგით შედეგი უნდა გამოეყო, რადგან არმენაკზე 10 სანტიმეტრით მაღალი გახლდით და ფართან ახლოს მყოფს მისი წინააღმდეგობის დაძლევა არ უნდა

გამჭირვებოდა. ამ დროს კი ჩვენი ცენტრი სამწამიანი ზონიდან უნდა გასულიყო, თავისი კაციც გაეყოლებინა და სამოქმედო არეალი მე დამრჩენოდა.

მწვრთნელმა, ოთარ ქორქიამ აზრი მოიწონა და თამაშის დასაწყისში მის რეალიზაციასაც შევეუდექით, მაგრამ მოხდა გაუთვალისწინებელი რამ: არმიელთა დაცვის გადალახვა რთული აღმოჩნდა და ფარქვემ შესულს თანაგუნდელები ბურთს ვერ მანვდიდნენ. ერთხელ ვცადეთ, მეორედ, მესამედ, ბოლოსდაბოლოს ჩანაფიქრზე უარი ვთქვი და ჩემს პოზიციას, გამთამაშებლობას დავუბრუნდი.

ერთმა ხრიკმა ვერ გაამართლა, მაგრამ მოსკოველთა დასამარცხებლად კიდევ უამრავი გვექონდა მოფიქრებული. ერთ-ერთი ვლადიმერ უგრეხელიძის ნახტომი იყო. მას კარგად გამოსდიოდა ეგრედწოდებული „მიშელოვკას“ (ქართულ შესატყვისად, ალბათ, კატა-თაგვობანა გამოდგება) თამაში – ჯერ ფარქვემ ცენტრის პოზიციაზე შევიდოდა, შემდეგ დატრიალდებოდა და ფრთისკენ გადმოინაცვლებდა. ბურთს რომ მიიღებდა, ახტებოდა და ფარიდან ასხლეტით ბურთს კალათში ათავსებდა. ზოგჯერ დროზე ადრე რომ ახტებოდა, დავუძახებდი – რას აკეთებ „პტიცა“, ჰაერში გაჩერდებოდა და თუ სატყორცნი სივრცე ვერ უთავისუფლდებოდა, პასს გარეთ მიბრუნებდა.

უგრეხელიძის შედეგიანობაში
მნიშვნელოვნად განაპირობა
ჩვენი ცსკა-სთან გამარჯვება

მოსკოვური შეხვედრაც ერთგვარად „კატა-თავგობანაში“ მიიღია – ხან ერთი გუნდი დანიშურდებოდა, ხან – მეორე. გადამწყვეტ მომენტში კი მეტი სიმტკიცე ჩვენ გამოვიჩინეთ და ცსკა მისსავე მოედანზე 4 ქულის სხვაობით დავამარცხეთ (75:71).

უგრეხელიძის თამაშის სტილი შემთხვევით როდი ვახსენე – მისმა შედეგიანობამ (22 ქულა) მნიშვნელოვნად განაპირობა ჩვენი გამარჯვება.

მიუხედავად იმისა, რომ ცსკა ჩვენთან ისედაც ფავორიტად ითვლებოდა, საბჭოთა კავშირის კალათბურთის ფედერაცია და მსაჯთა კოლეგია მაინც ყველანაირად უწყობდა ხელს. ასეთ არათანაბარ პირობებში მოხვედრილი ნებისმიერი გუნდი დაჩაგრულად გრძნობდა თავს. არც თბილისის „დინამო“ იყო გამონაკლისი. იოლი წარმოსადგენია, რას არ იღონებდნენ რუსები, რომ საერთაშორისო არენაზე წარმატებისთვის ცსკა-ს მიეღწია. მითუმეტეს, რომ ჩემპიონთა თასის ნახევარფინალში პერიფერიის გუნდს, თბილისის „დინამოს“ ხვდებოდა.

განმეორებითი შეხვედრის წინ დაირხა ხმა, თითქოს ჩვენზე ზენოლა განხორციელდა და თამაშის დათმობა დაგვევალა. ეს ყველაფერი საბჭოთა კავშირის საკეთილდღეოდ უნდა გაგვეკეთებინა, რადგან იმ დროისთვის ცსკა ჩემპიონთა თასის მოქმედი მფლობელი იყო და ფინალში იგი უკეთ დაიცავდა ტიტულს. პასუხად, მინდა დაბეჯითებით ვთქვა: ასეთი ზენოლა არ ყოფილა, ნამდვილად არავის მოუთხოვია თამაშის წაგება. თბილისშიც გავიმარჯვეთ (77:66) და ფინალის საგზური მოვიპოვეთ.

რემპიონთა თასის ნახევარფინალში განგებ წაგება ვისაც არ უნდა მოე-
თხოვა, ნამდვილად არაფერს დავთმობდით. გარიგება არასპორტულ
საქციელად მიმაჩნია და არასოდეს მიმიღია მონაწილეობა ჩაწყობილ თა-
მაში...

...თუმცა, არა! მახსენდება რიგის ასკ-სთან ერთი თბილისური შეხვედრა,
რომლის მოგების შემთხვევაში ლატვიელები ცსკა-ს გადაასწრებდნენ.
ჩვენთვის კი სატურნირო თვალსაზრისით არც მოგება ნიშნავდა რამეს, არც
– წაგება. ეს იყო ერთადერთი გარიგებული მატჩი, რომელშიც მონაწილეო-
ბა მივიღე.

მაიგონის ვალდმანისის მეურვეობა დამევალა. თამაშისას ჩავჩურჩულე:
მაიგა, მიჩვენე მოძრაობა ერთ მხარეს და სწრაფად დატრიალდი მეორე
მხარეს. ისიც ასე იქცეოდა, ფარქვეშაც შედიოდა, მაგრამ ვერ აგდებდა.
ალბათ, იმიტომ, რომ წინასწარი შეთანხმების გამო კონცენტრაცია მასაც
აკლდა. მორიგი ტყორცნა რომ ააცილა, ვალდმანისი მოვიდა და ჩამჩურ-
ჩულა – გურამ, რა ვენა, არაფერი გამომდისო...

მთელმა სპორტის სასახლემ იცოდა, რა მნიშვნელობა ჰქონდა გამარჯვე-
ბას ლატვიელებისთვის და მათი გაჩემპიონება ყველას გაუხარდებოდა,
თუმცა, გულშემატკივარს მაინც არ მოეწონა ყველაფერის თვალნათლივ
დანახვა და პროტესტიც გამოხატა. შესვენებისას გასახდელში საქართვე-
ლოს ცენტრალური კომიტეტის ადმინისტრაციული განყოფილების გამგე
შემოვიდა და გაცხარებულმა გვითხრა: ეს რა ხდება?! თუ მატჩის დათმობა
გინდათ, წააგეთ, მაგრამ იბრძოლეთ, ხომ ხედავთ, გულშემატკივარი რო-
გორ ხვდება ასეთ გულგრილ თამაშსო!

სხვათა შორის, იმ დღეს, ვალერი ალთაბაევი მთელი გუნდის წინააღმ-
დეგ წავიდა, მტკიცედ განაცხადა: „ცირკის ცხენი“ არა ვარ, გამოვალ და
კალათბურთს ვითამაშებო! იმ მომენტში ალთაბაევის პოზიცია არ მოგვე-
წონა, მაგრამ დღევანდელი გადასახედიდან შემიძლია ვთქვა, რომ სწორად
მოიქცა. სპორტსმენმა თამაში ნებით არასოდეს უნდა დათმოს.

...თუმცა, აქ არის ერთი მაგრამ: ჩვენი საქციელი იყო ერთგვარი პროტესტი,
პასუხი მოსკოვის არასპორტულ მოქმედებებზე, რის გამოც ხშირად დავჩა-
გრულვართ ქართველებიც და ლატვიელებიც.

მილოცვა მადრიდის
„რეალის“ კაპიტანისგან

ჩემთვის

დასი

ჩვენს!

ესპანელებით გავსებული არენა ოთხი ქართველი ქომაგის წინააღმდეგ... ტრიბუნებზე მხოლოდ ოთხი ჩვენი თანამემამულე იჯდა, ოღონდ როგორი ქართველი! მათ შორის იყო დიკა კედია თავის ფრანგ ქმართან ერთად. დიკა ეროვნული დემოკრატიული პარტიის პირველი ხელმძღვანელის სპირიდონ კედიას შვილი გახლდათ; მაცჩს ესწრებოდა გალაქტიონის მუზა მერი შერვაშიძე, რომელიც ასევე ემიგრანტად ქცეულიყო; საქომაგოდ მოვიდა შალვა დადიანის პირველი მეუღლე ნინო ჩხეიძე; ქართული პროზის პატრიარქის, გრიგოლ რობაქიძის მაცჩის შემდგომი შთაბეჭდილებები ხომ ნებისმიერმა ქართველმა ქომაგმა იცის.

მოსკოვში ფიქრობდნენ, რომ ჩემპიონთა თასის ფინალში მადრიდის „რეალთან“ გამარჯვების შანსი ცსკა-საც კი დაბალი ჰქონდა, „დინამო“ ხომ წყალნალეული იყო და ფინალში ჩვენი გასვლით ჩემპიონთა თასს უკვე დაკარგულად თვლიდნენ. მხოლოდ ქართველებსა და ბალტიისპირელებს გაგვეხარდა ნახევარფინალში ცსკა-ს დამარცხება. თუმცა, რეალობას თვალი უნდა გაუფსნოროთ, როცა შანსებზე ვლაპარაკობთ, მადრიდელებთან მოგების ჩვენზე მეტი შანსი მოსკოვის არმიელებს მართლაც ჰქონდათ, მაგრამ, ეს მხოლოდ წინასწარ ჩანდა ასე.

შვეიცარიაში ფინალური მატჩის გასამართად გამგზავრების წინ მოსკოვში, საკავშირო სპორტკომიტეტში დაგვიბარეს. ვესაუბრეთ კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილეს, რომელსაც ჯერაც ვერ მოენელებინა ცსკა-ს ჩემპიონთა თასიდან გამოთიშვა. ლაპარაკისას გარკვეული პოლემიკა წარმოიშვა და დღესაც არ დამვიწყებია მისი მეტისმეტად უტაქტო ნათქვამი: სხვათა შორის, არმიელი ალაჩაჩიანი შენზე უკეთესად თამაშობსო. თუ არა გულის მოსაოხებლად, სხვა რაში უნდა დასჭირვებოდა ამის თქმა?

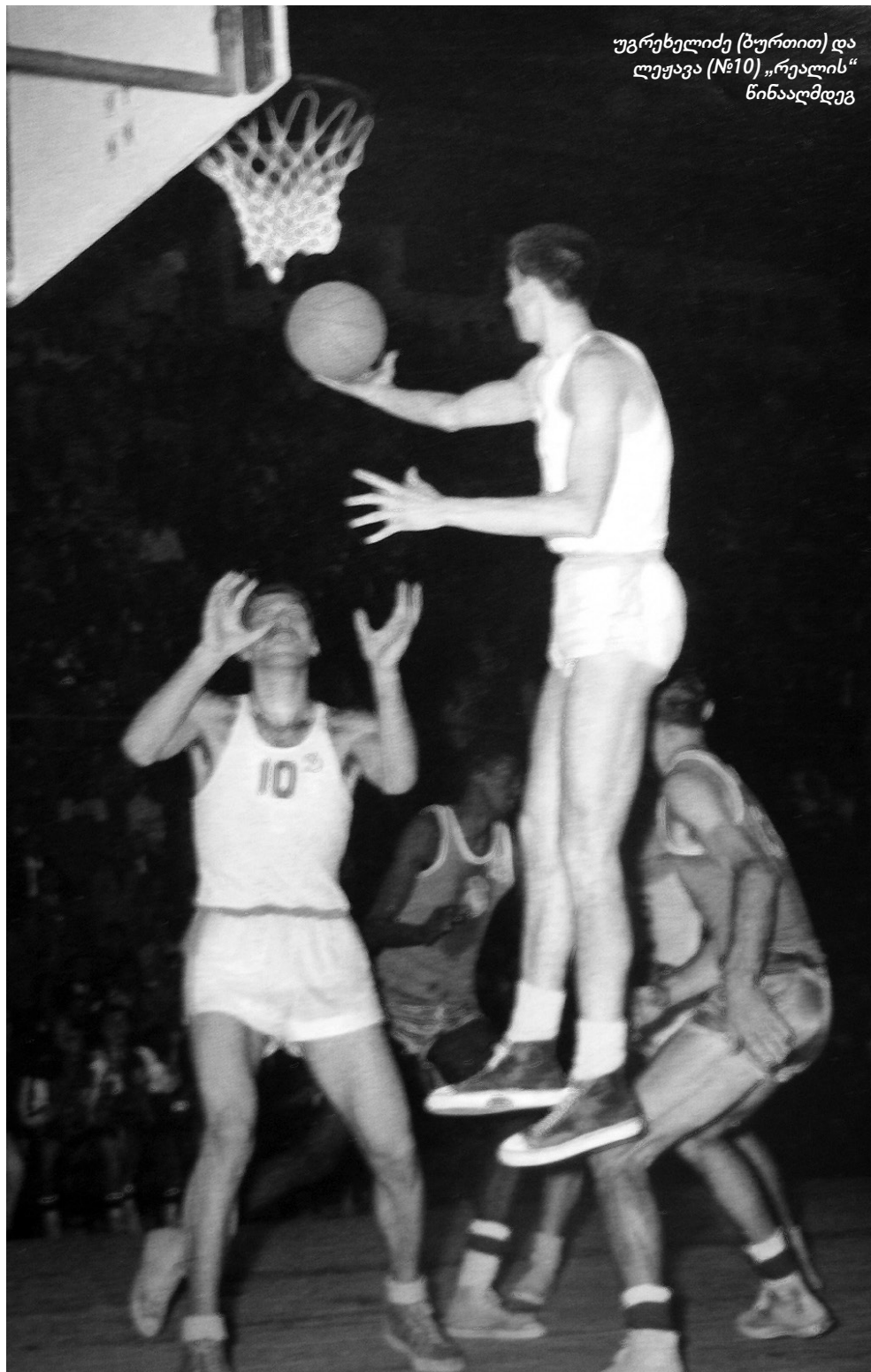
დიდი დავა გამოიწვია 1962 წლის ჩემპიონთა თასის ფინალის გამართვის ადგილმა. მოგეხსენებათ, წესითა და რიგით შინ და გასვლაზე უნდა გვეთამაშა, მაგრამ ესპანეთში ფრანკოს რეჟიმი იყო, რომელსაც მტრული დამოკიდებულება ჰქონდა საბჭოთა კავშირთან და ესპანელებმა ჩვენს მადრიდში შეშვებაზე უარი განგვიცხადეს – ვიზები არ მოგვცეს. მათთვის სულ ერთი იყო, ქართველები ვიყავით, თუ რუსები, ესპანეთში საბჭოთა კავშირის მოქალაქეებს შესვლის უფლება არ ჰქონდათ.

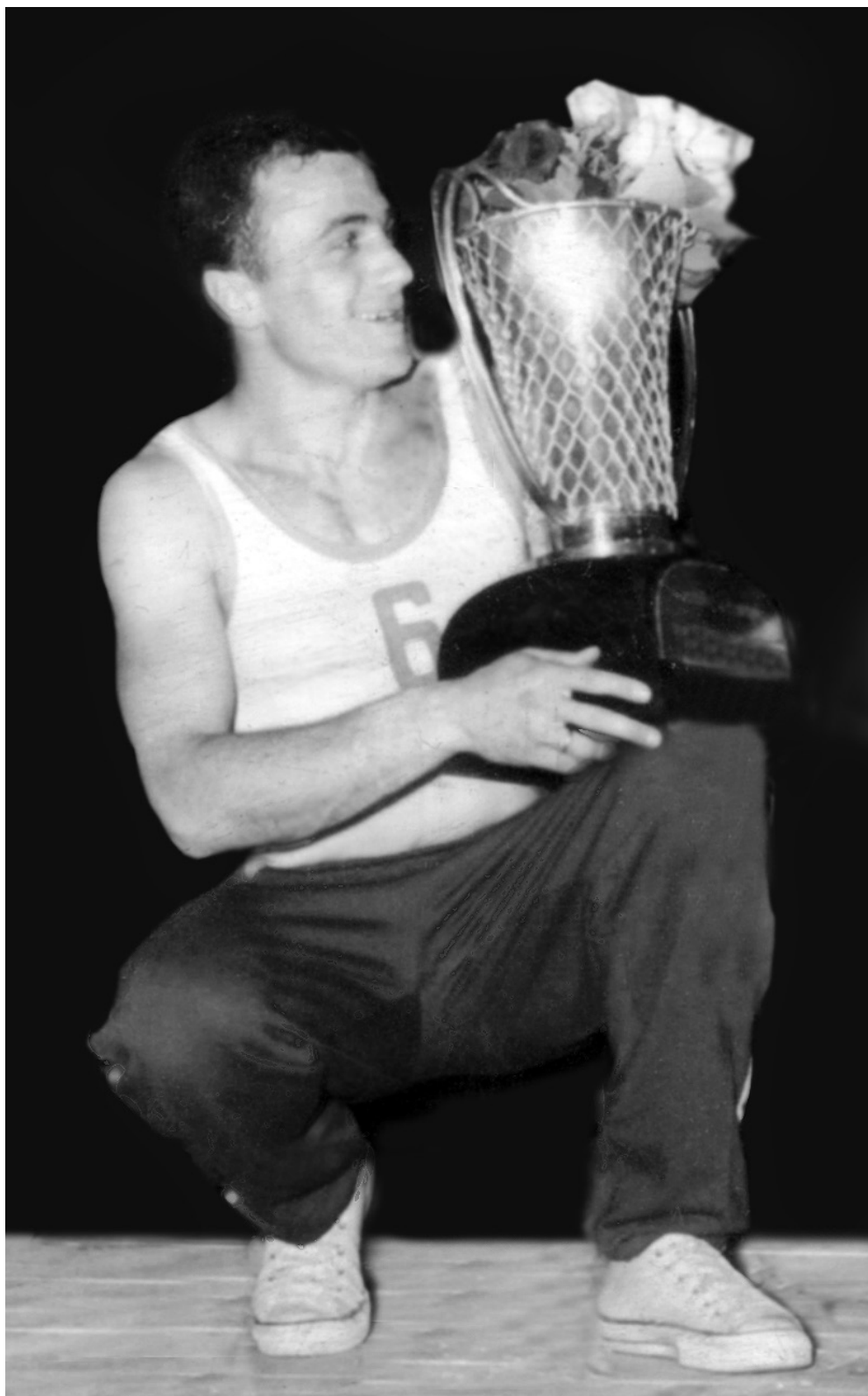
ფიბა ორივე მხარესთან აწარმოებდა მოლაპარაკებებს და საბოლოოდ გადაწყდა – ვერცხლის კალათის მფლობელი ერთ მატჩს გაერკვია. შეხვედრისთვის ნეიტრალური ქვეყანა – შვეიცარია შეირჩა. რადგან გავიმარჯვეთ, დღეს თამამად ვიტყვი, რომ ჩვენთვის შინ და გარეთ თამაშს ერთი შეხვედრა სჯობდა. ხომ შეიძლებოდა, თბილისში მოგების შემთხვევაში მადრიდში ყველაფერი ჩვენს საწინააღმდეგოდ წასულიყო და ორი მატჩის ჯამში „რეალს“ ეჯობნა?!

ქართული კალათბურთის ისტორიაში ყველაზე მნიშვნელოვანი შეხვედრა 29 ივნისისთვის დაინიშნა. ესპანელი კალათბურთელები ჟენევაში ერთი კვირით ადრე ჩავიდნენ, ჩვენ – დაახლოებით დღენახევრით ადრე. შესაბამისად, მოსამზადებლად და ახალ მოედანთან ადაპტაციისთვის მეტოქეს მეტი დრო ჰქონდა. რადგან ანშლავს ელოდნენ, მატჩი შუაევროპული დროით 21:30 საათზე დაიწყო.

მანამდე მაქსიმალურად ვცდილობდით დასვენებას, კარგადაც გამოვიძინეთ და სადილის შემდეგ ქალაქშიც გავისეირნეთ. ჟენევაში, ერთ-ერთ მთავარ ხიდზე გადასვლისას გამურული კაცი შემხვდა, ამკარად ეტყობოდა, რომ ბუხრის მწმენდავი იყო. გაგონილი მქონდა, ამ პროფესიის ადამიანს თუ შეხვდები, ის დღე კარგად ჩაივლისო. მისი ჟენევის ხიდზე დანახვა სიკეთის ნიშნად აღვიქვი.

უგრეხელიძე (ბურთით) და
ლეჟავა (№10) „რეალის“
წინააღმდეგ

ვერ ვიტყვი, რომ ეს ცრურწმენაა, უბრალოდ ასეთ ნიუანსებს ყურადღებას ინტერესის მიზნით ვაქცევდი. მქონდა ერთი აკვიატებული ჩვევა: მონაწილეთა გვარების გამოცხადების შემდეგ, ორი-სამი წუთით კალათში ტყორცნას რომ დავასრულებდით, თუ სხვები სათადარიგოთა სკამისკენ მიდიოდნენ, მე მოედანს ისე არ დავტოვებდი, რომ არ ავმხტარიყავი და ბადეს ხელით არ შევხებიყავი.

ჟენევის დარბაზში („პატინუარ დუ ვერტენსში“) დიქტორმა გურამ მინაშვილი რომ გამოაცხადა, დარბაზს თვალი მოვავლე და კიდევ უფრო ავენთე. აკი, მოგიტხრეთ, განსაკუთრებით კარგად მაშინ ვთამაშობდი, როცა მეტოქეს უფრო მეტი ქომაგი ჰყავდა-მეთქი. 29 ივნისს

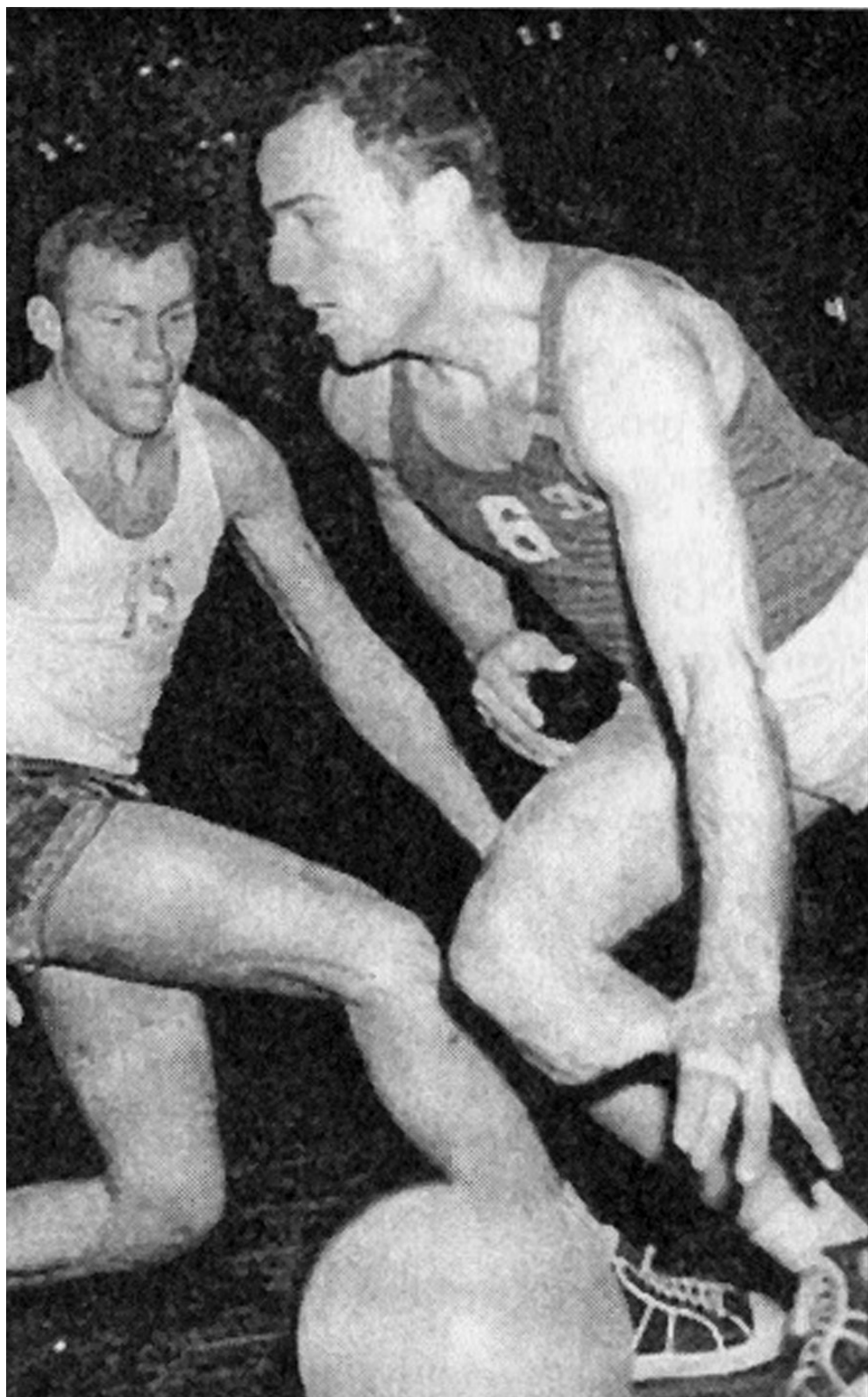
დარბაზი მთლიანად რძისფრად შეღებილიყო, დულდა და გადმოდულდა. „რეალის“ თეთრი დროშებიც ფრიალებდა და ესპანეთის წითელ-ყვითლებიც. მადრიდში ქომაგობა მაშინაც გვარიანად იცოდნენ. იქაური გულშემატკივრები ერთიანად დაძრულიყვნენ და შვეიცარიაში ჩამოსულიყვნენ.

ესპანელებით გავსებული არენა ოთხი ქართველი ქომაგის წინააღმდეგ... ტრიბუნებზე მხოლოდ ოთხი ჩვენი თანამემამულე იჯდა, ოღონდ როგორი ქართველი! მათ შორის იყო დიკა კედია თავის ფრანგ ქმართან ერთად. დიკა ეროვნული დემოკრატიული პარტიის პირველი ხელმძღვანელის სპირიდონ კედიას შვილი გახლდათ; მატჩს ესწრებოდა გალაქტიონის მუზა მერი შერვაშიძე, რომელიც ასევე ემიგრანტად ქცეულიყო; საქომაგოდ მოვიდა შალვა დადიანის პირველი მეუღლე ნინო ჩხეიძე; ქართული პროზის პატრიარქის, გრიგოლ რობაქიძის მატჩისშემდგომი შთაბეჭდილებები ხომ ნებისმიერმა ქართველმა ქომაგმა იცის. მისი „გველის პერანგი“ საბჭოთა კავშირში აკრძალული ნაწარმოები იყო, თუმცა, 1962 წლისთვის ნაკითხული მქონდა. გრიგოლ რობაქიძის შესახებ ბევრს ჰყვებოდა ჩემი სიმამრი კონსტანტინე გამსახურდია.

ისინი გერმანიაშიც ერთდროულად სწავლობდნენ და საქართველოშიც ხშირად ხვდებოდნენ.

ჩემპიონთა თასის ფინალის დღეს გრიგოლ რობაქიძესთან მიმართებაში ისეთი შეცდომა დავუშვი, საკუთარი თავისთვის დღემდე ვერ მიპატიებია. თუმცა, ეს მატჩის შემდეგ მოხდა, მანამდე უშუალოდ შეხვედრაზე ვილაპარაკოთ.

ეს იყო თამაში, რომელშიც კარგი ინდივიდუალისტებით დაკომპლექტებული ორი გუნდი დაუპირისპირდა ერთმანეთს. ჩვენს შემადგენლობაზე ნათელი წარმოდგენა უკვე შეგექმნებოდათ, მადრიდის „რეალში“ კი ემილიანო როდრიგესი, სტენ მორისონი და უეინ ჰაიტაუერი თამაშობდნენ. სხვათა შორის, ჰაიტაუერს 1960 წელსაც შეიძლება შევხვედროდი, მაგრამ რომის ოლიმპიადაზე ტრავმის გამო ვერ გაემგზავრა. „რეალის“ შემდეგ მან NBA-ს მიაშურა და მალალ დონეზეც ითამაშა.

როცა მოედანზე ინდივიდუალურად ძლიერი კოლექტივები გადიან, ბევრს წყვეტს ერთი-ორი მოთამაშის მოქმედება. ჰაიტაუერმა 30 ქულა ჩააგდო, როდრიგესმა – 21. ასეთი ვარსკვლავებისთვის კი „დინამოს“ სხვა გზით უნდა ეჯობნა... ეს გზა დიდი ხნის ნაპოვნი გვექონდა – გუნდურობა: ქართველები სწრაფად კი ვთამაშობდით, მაგრამ არა სტიქიურად, იერიშზეც მწყობრად გადავდიოდით და თავსაც დალაგებულად ვიცავდით. გუნდური თამაშის მანიშნებელია ისიც, რომ ფინალში ხუთ კაცს მოგვიგროვდა ქულები 9-დან 17-მდე.

თავიდანვე ყველაფერი კარგად გამოგვივიდა, პირველი ტაიმი 38:36 მოვიგეთ. საწყის 20 წუთში აშკარად დავინახეთ, რომ არც „რეალი“ იყო დაუძლეველი და არც ჰაიტაუერი – აუღებელი ციხესიმაგრე. კიდევ უფრო შეგვემატა სითამამე. ვიყენებდით ყველა კოზირს, შეტევას პირველ ფაზაშიც ვასრულებდით, თუმცა, მატჩის ბოლოს, როცა მადრიდელებმა ფარქვეშ მიმავალი ყველა გზა ჩაკეტეს, შორეულ ტყორცნებზე გადავერთეთ. ამ საქმეში კი ბადალი არ ჰყავდა ალექსანდრე კილაძეს, მას ვლადიმერ უგრეხელიძეც შეეშველა და მატჩის ბოლოს, 30-ქულიანმა ჰაიტაუერმა მეხუთე ჯარიმა რომ მიიღო, გამარჯვებულიც გაცხადდა. 90:83 მოვიგეთ.

საოცარი შეგრძნება იყო, მეცხრე ცაზე ვიყავით სულიერადაც და ფიზიკურადაც!

გრიგოლ რობაქიძე

ძალა
ქართული:
მკათა!

მაშინ ჩვენგან ითხოვდნენ ყველა საქმეში
სახელმწიფოებრივი გადაწყვეტილების მიღებას.
ეს სახელმწიფო საქართველო კი არა, საბჭოეთი
იყო. ბევრი დავკარგე, გრიგოლ რობაქიძეს რომ არ
შეეხვედი. დარწმუნებული ვარ, ძალიან გაუხარდებოდა
კონსტანტინე გამსახურდიას სიძის გაცნობა, ამავე
დროს „დინამოს“ კაპიტნისა, იმ „დინამოსი“, რომელიც
რამდენიმე საათის წინ ევროპის პირველ გუნდად იქცა.

39:00

მაშინ სათანადოდ ვერ ვაცნობიერებდით, რაოდენ დიდი რამ გავაკეთეთ საქართველოსთვის. სამაგიეროდ, კარგად აცნობიერებდა გრიგოლ რობაქიძე, რომელსაც ნამატჩიევს ჩვენთან შეხვედრა მოსურვებია და უთქვამს, ამა და ამ გასასვლელთან დაგელოდებითო. თუმცა, ეს ამბავი მხედველობიდან არ გამოპარვია ჩვენს საბჭოელ მეთვალყურეს და დარბაზიდან სხვა გასასვლელით გაგვიყვანა.

უკვე გვიანი იყო, მაგრამ თვალის მოხუჭვა არავის გახსენებია, ბანკეტზე წავედით, სადაც სწორედ ის შეცდომა დავუშვი, რომელზეც ზემოთ დავწერე. შუა ქეიფისას დიკა კედია მოვიდა და მითხრა – გურამ, თამაშს გრიგოლ რობაქიძე ესწრებოდა, გარკვეული მიზეზების გამო მან თქვენთან შეხვედრა ვერ მოახერხა და შინ გაეშურა. გავიდეთ ბანკეტიდან, მასთან წაგიყვან და ბატონ გრიგოლს ძალიან გავახარებთო.

პირდაპირ ვამბობ – იმ მომენტში უჭკუობა გამოვიჩინე. დღევანდელი გადასახედიდან ცუდი საქციელი ჩავიდინე, რაც დღემდე სანანებლად მაქვს – დიკას უარი ვუთხარი. ალბათ, შემეშინდა, „კაგებედან“ მომაგრებულ პიროვნებას ჩემი არყოფნა არ შეემჩნია და მიზეზი არ გამოვიძიებინა, რის გამოც ნაკრებში საქმე შესაძლოა, საკვანტაოდ გამხდომოდა...

მაშინ ჩვენგან ითხოვდნენ ყველა საქმეში სახელმწიფოერბრივი გადანყვეტილების მიღებას. ეს სახელმწიფო საქართველო კი არა, საბჭოეთი იყო.

ჩემპიონთა თასის მფლობელი ვეტერანები

ბევრი დავკარგე გრიგოლ რობაქიძეს რომ არ შეეხვდი. დარწმუნებული ვარ, ძალიან გაუხარდებოდა კონსტანტინე გამსახურდიას სიძის გაცნობა, ამავე დროს „დინამოს“ კაპიტნისა, იმ „დინამოსი“, რომელიც რამდენიმე საათის წინ ევროპის პირველ გუნდად იქცა.

ვინ იცის, რისი თქმა უნდოდა გრიგოლ რობაქიძეს, რისი დაბარება, რისი გამოტანება სურდა საქართველოში... ოთხ თვეში იგი ყენევაში გარდაიცვალა. გრიგოლ რობაქიძეზე იმდენად იმოქმედა „დინამოს“ მადრიდელებთან გამარჯვებამ, რომ მეორე დღესვე მისწერა წერილი თავის დას, ლიდას. ამას მოჰყვა კიდევ ერთი წერილი, რომელშიც უფრო ვრცლად არის გაანალიზებული ჩვენი თამაში. შესაძლოა, კალათბურთის ქართველ გულშემატკივარს ეს წერილები წაკითხული აქვს, მაგრამ მიმაჩნია, რომ იგი მხოლოდ კალათბურთის ქომაგისთვის არ არის, მთლიანად საქართველოზე დაწერილი, ქართულ ხასიათზე და არ მინდა ჩემი ავტობიოგრაფიული წიგნი ქართული სიტყვის გამორჩეულ სპეციალისტის, გრიგოლ რობაქიძის მონათხრობის გარეშე დავასრულო. უნივერსიტეტში მის ლექციებზე ტევა არ იყო, მსმენელები სხვა აუდიტორიებიდანაც შემოდიოდნენ...

ვინ იცის, მერამდენედ, მაგრამ უწინდელი ხალისით ვკითხულობ გრიგოლ რობაქიძის პირველ წერილს: „ძვირფასო ლიდა, გუშინ გაიმართა აქ შეჯიბრი კალათბურთელების, ქართველების და ესპანელების, პირველობისთვის ევროპაში. გაგებული გექნება: გაიმარჯვეს ქართველებმა, შვიდი პუნქტით გაუსწრეს ესპანელებს (90:83).

მარცხი ესპანელებისთვის კიდევ უფრო დიდი იქნებოდა, რომ მათ არ ჰყოლოდათ ზანგი ჰიგტოუერ, გასაოცარი მოთამაშე (83 პუნქტიდან 32 მისია). ქართველები თამაშობდნენ აუღელვებლად, შეწყობილად, მეთოდურად – აქ სჩანდა უთუოდ ხელი მათი მწვრთნელის, ოთარ ქორქიასი.

ესპანელებს ეტყობოდათ აღელვება. თამაშობდნენ უფრო ცალკეულად, არც საერთო გეზი ჰქონდათ ჯეროვნად მომართებული.

მე ძალიან ველავდი. გასაგებია: სისხლი! ეს გამარჯვება ქართველების დიდად მნიშვნელოვანია. დავინახე ყამირთაგან ამოხეთქილი ძალა ქართული: მაგარი!“

8 რიგოლ რობაქიძე დისადმი მიწერილ მეორე წერილში პუნქტობრივად განმარტავს რატომ იყო ეს გამარჯვება მისთვის მნიშვნელოვანი:

1. აქ ესპანელები ბევრნი არიან. ზოგიერთი ბუკებით მოვიდნენ, ყვიროდნენ – გასამხნეველად თავისიანებისა, და ცხადია, ნერვების ასაშლელად ქართველებისა. ვაკვირდებოდი ამათ: ყვირილი, ხივილი, განგაში – არავითარ გავლენას არ ახდენდა მათზე. არ ამჩნევდნენ თუ არ იმჩნევდნენ, აღმოაჩნდათ გასაოცარი წვართი ხასიათი...

2. პირველ ნახევარში შეჯიბრისა ჩვენებმა 2 წერტილს გაუსწრეს ესპანელებს. მე მჯეროდა, რომ ისინი პირველ შებმაში თუ ვერ გაიმარჯვებდნენ, არც დამარცხდებოდნენ, თანასწორ გამოვიდოდნენ ესპანელებთან ერთად. მეშინოდა მეორე შებმისა. საშინლად ველავდი. რატომ?

ცნობილია, რომ ქართველები საერთოდ პირველ შემართებაში „ხარჯავენ“ მთელ „ცეცხლს“ და შემდგომ ძალა აღარ ჰყოფნიან, ცეცხლი აკლდებათ (მონღოლებს რომ არ გაეგოთ ეს თვისება ქართველთა, საქართველოს დაპყრობა ძალიან გაუჭირდებოდათ. „ქართლის ცხოვრებაში“ არის სიტყვა შესახებ ამისა). ახლა ვიკითხოთ, რა მოხდა შეჯიბრის მეორე ნახევარში: ცეცხლი კი არ მოაკლდათ – პირიქით: კიდევ მოემატათ. ეს ისეთი დიდი ამბავია, რომ იგი სპორტულ გამარჯვებას სცილდება, ბევრად, ბევრად მეტია უკანასკნელზე. როგორც ქართველი – მე მხრებში გავიმართე!..

3. გამარჯვებულები არ „აყვირილებულან“ გამარჯვებით. ერთი მათგანის სახეზეც ვერ ამოიკითხავდი: „ხომ გაჯობეთ!“ ზრდილად, რაინდულად, ქართველურად გაუნოდეს ხელი მოპირდაპირეთ – დაუვიწყარი სურათია! გამარჯვების ნახევარი ქართველთა ხელმძღვანელს უნდა ვაკუთვნოთ: ოთარ ქორქიას. ვთქვათ პირდაპირ: მათს სულისჩამდგმელს. დიდი ოსტატი ყოფილა, დიდი! მატჩის დროსაც ამა თუ იმ დარიგებას აძლევდა აღზრდილებს თავისსა. აღსანიშნავია ესეც: ყოველ მათგანს ექცეოდა როგორც ნამდვილი ძმა, უფროსი ძმა...

გავიფიქრე: მივსალმებოდი გამარჯვებულებს, – გადავიფიქრე. შეიძლება „ეუცხოვით-მეთქი“, გავივლე გულში (მიხვდები რის გამო). სიხარულთან ერთად ბასრი ტკივილი ვიგრძენი სულის სიღრმეში...“

შვეიცარიაში როგორც წავედით, იმავე გზით დავბრუნდით საქართველოში: ჟენევა-მოსკოვი-თბილისი. ორჯერ ვიყავი მონმე აეროპორტში, თვითმფრინავის ტრაპთან როგორ მოიყარა თავი უამრავმა გახარებულმა ადამიანმა. პირველად 1962 წელს, ჩემპიონთა თასი თბილისში რომ ჩამოვიტანეთ, მეორედ 1981 წელს, საფეხბურთო „დინამომ“ რომ მოიგო თასების თასი.

თვითმფრინავის კარი რომ გაიღო და აუარებელი მოზეიმე ადამიანი დავინახე, მაშინ უკეთ გავანალიზე რა მოხდა ჟენევაში. თუმცა, იმ მომენტში თავი უხერხულად ვიგრძენი. აი, რატომ: შვეიცარიიდან მოსკოვში რომ ჩავფრინდით, შოტლანდიური ტერიერი შევიძინე ერთ გამყიდველთან, რომელთანაც მანამდე ვიყავი შეთანხმებული. წარმოიდგინეთ, როგორია, ცალ ხელში ძაღლით, ცალ ხელში ჩემპიონთა თასით ტრაპზე გამოჩენა. საბედნიეროდ, ჩემმა დეიდაშვილმა სწრაფად გაანალიზა სიტუაცია და ტრაპიდან ჩასვლისთანავე ტერიერი გამომართვა. მეც შვეებით ამოვისუნთქე და სიხარულით შევუერთდი მოზეიმე ხალხს.

აეროპორტიდან პირდაპირ ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის ვასილ მჟავანაძის კაბინეტში ამოვყავით თავი. ვერცხლის კალათა გადავეცი და ვუთხარით – ამ ჯილდოს თქვენს კაბინეტში ერთი წლით ვტოვებთო. შემდეგ ისევ ფიბა-სთვის უნდა დაგვებრუნებინა, რომ მომავალი ჩემპიონისთვის გადაეცათ. დასანანია, რომ გამარჯვებულ გუნდს თუნდაც ასლს არავინ უტოვებდა, არადა, დღეს, როგორც ვიცი, ევროლიგის ჩემპიონსაც აძლევენ ასლს და თითოეულ კალათბურთელს მინიატურულ თასს ჩუქნიან.

დავბრუნდეთ ვასილ მჟავანაძის კაბინეტში. შეხვედრას ესწრებოდა მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე გივი ჯავახიშვილი და სპორტკომიტეტის ხელმძღვანელი გიორგი სიხარულიძე. ცეკას მდივანმა გამარჯვება მოგვილოცა და გივი ჯავახიშვილს მიუბრუნდა: მილოცვა კარგია, მაგრამ ეს ბიჭები ასეთი გმირობისთვის ხომ უნდა დავაჯილდოვოთ? დადებითი პასუხი რომ მიიღო განაგრძო: რისი საშუალება გვაქვს მატერიალურად წასახალისებლად?

მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარემ არცთუ დიდი ოდენობის თანხა დაასახელა, რაც ვასილ პავლეს ძეს არ მოეწონა და პირდაპირ უთხრა – 15-15 ათასი მანეთი გადავცეთო. ზუსტად ვერ გეტყვით, რისი ყიდვა შეიძლებოდა ამ ფულით, მაგრამ ჩვენთვის სოლიდური თანხა იყო. ამ საქმის უზრუნველჰყოფა გიორგი სიხარულიძეს დავეკალა.

თუმცა, ჯერ სად ხარ? რა თხუთმეტი, რის თხუთმეტი... ვასილ მჟავანაძის კაბინეტში შეხვედრიდან ერთ თვეში გიორგი სიხარულიძემ ბოდიშის მოხდით შეგვატყობინა: იმედი გვაქვს, გაგვიგებთ, საშუალება არ გვაქვს დანაპირები თანხა გადმოგცეთ და 15-ის ნაცვლად 10-10 ათას მანეთს მიიღებთო. არაფერი გვითქვამს, 10 ათასიც კარგი რიცხვი იყო.

გავიდა კიდევ ორი თვე და გიორგი ვასილიჩმა გვითხრა: ძალიან გაგვიჭირდა და თქვენი პრემიაც 5 ათასამდე შავამცირეთო. ყურები კი ჩა-

მოყვარეთ, მაგრამ რას ვიზამდით? გიორგი სიხარულიძეზე ნამდვილად არ გავბრაზებულვართ, რადგან ვიცოდით, პირველ რიგში სწორედ მას სურდა რაც შეიძლება უკეთ დაფასებულიყო ჩვენი შრომა.

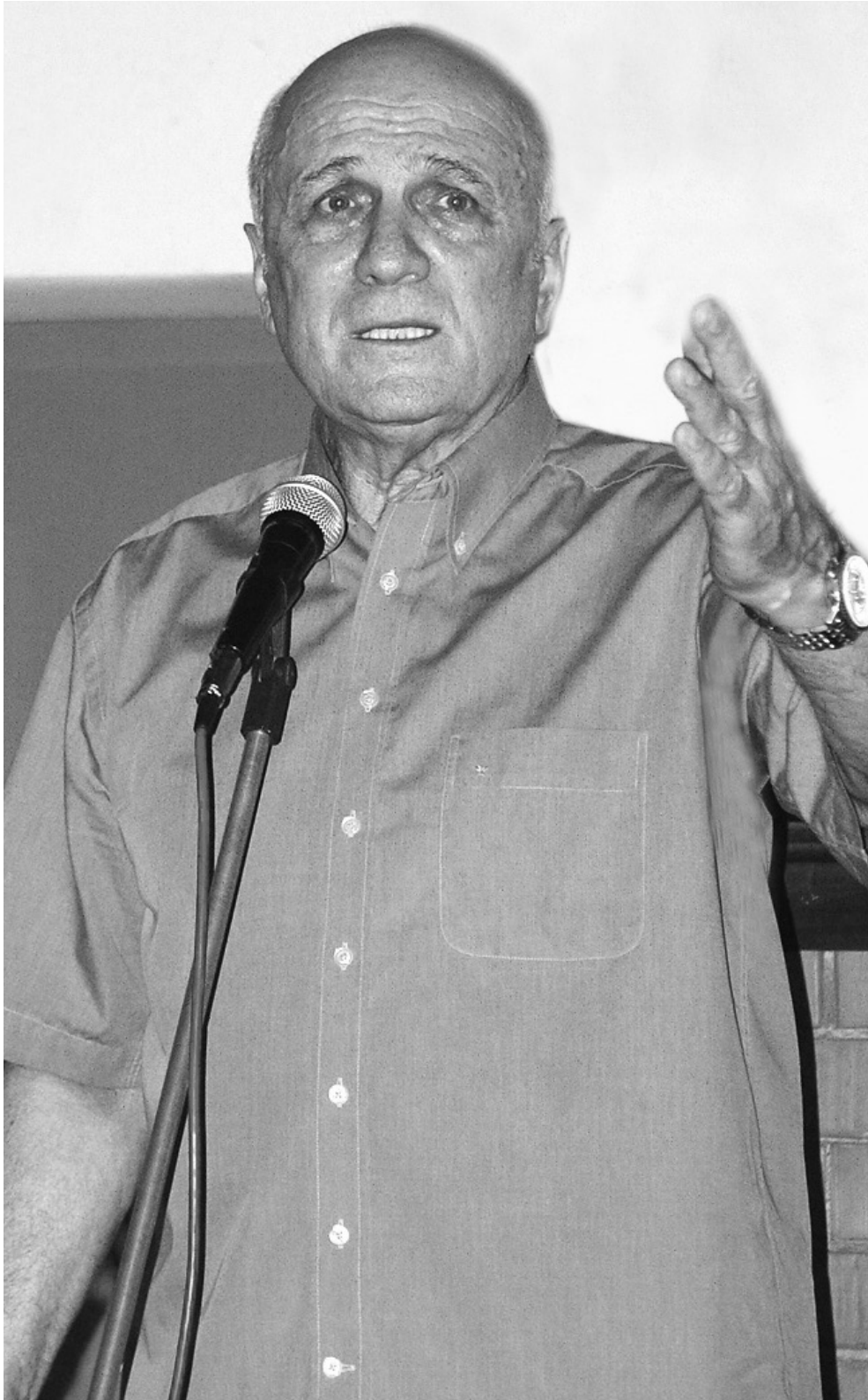
გგონიათ, ჩვენი პრემიის კლება 5 ათასზე შეჩერდა? სამწუხაროდ, თუ სასიხარულოდ, სწორედ იმ პერიოდს დაემთხვა საფეხბურთო „დინამოს“ წარმატება – საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატში ერთმანეთის მიყოლებით 10 წაუგებელი მატჩი ჩაატარა და მთავრობამ მათი დაფასებაც გადაწყვიტა.

გიორგი სიხარულიძემ გვითხრა: 5-5 ათას მანეთს კი გამოგიწერო, მაგრამ 1500-1500 ფეხბურთელებს უნდა მივცეთო. ასე და ამგვარად, ჩემპიონთა თასის მოგება მთავრობამ 3500-ად დაგვიფასა, რაც ჩემი ორი თვის ხელფასის ტოლი თანხა იყო.

ჩვენთვის ფული ნამდვილად არ იყო მთავარი, მაშინაც ვხვდებოდით, რომ პრემია შეიძლებოდა ერთ დღეში დახარჯულიყო, სახელი და ხალხისადმი მინიჭებული სიხარული კი ათწლეულებს გაუძლებდა.

უნდა გენახათ, როგორი აღტაცებით გვხვდებოდნენ ქუჩებში, როცა გამარჯვებულები აეროპორტიდან თბილისის ცენტრალური უბნებისკენ კოლონად მივემართებოდით. გულშემამტკივარი ჩვენს წარმატებას მთელი ღამე ზეიმობდა. სხვათა შორის, ფეხბურთელებმა თასების თასი რომ მოიგეს და სამშობლოში დაბრუნდნენ, იმ საღამოს ბევრმა მოიმარჯვა ღვინით სავსე ჭურჭელი და „დინამოს“ სტადიონზე იზეიმა.

მიუხედავად იმისა, რომ სტადიონი გადაჭედილი იყო, ერთი ინციდენტიც არ მომხდარა. დიდ გამარჯვებას, ალბათ, დიდი პოზიტივი შეაქვს ნებისმიერი ადამიანის ხასიათში. ქართველი ხალხი საერთაშორისო წარმატებებს დღესაც მონატრებულია, ძალიან მინდა კიდევ ერთხელ განიცადოს ის სიხარული, რაც 1962 და 1981 წლებში...

2011 წელს ევროპის ჩემპიონატიდან შინ რომ ვბრუნდებოდი, ვილნიუსის აეროპორტის გვირაბში წამიერად შევჩერდი. არ მინდოდა მითიური სამყაროს დატოვება, რეალობაში დაბრუნება, გამომშვიდობება გმირებთან: ნოვიცკისთან, გასოლთან, კირილენკოსთან... საქართველოს ნაკრებთან, რომელსაც ტრავმებმა ხელ-ფეხი შეუკრა და საფლეიოფო ბრძოლებამდე არ მიუშვა.

ლიტვიდან წამოსვლისას გული იმიტომაც მწყდებოდა, რომ არ ვიცოდი, კიდევ როდის მოვხვდებოდი ასეთ ზღაპარში. თუმცა, დიდი ხანი არ მომინია მოცდა: საბედნიეროდ, მეორედაც მოვხვდი, ოღონდ უფრო ადრინდელ, იდუმალებით მოცულ სამყაროში. იქ გურამ მინაშვილი შემიძღვა, რომელმაც ლეგენდად ქცეული ამბები დეტალებში გამაცნო და შექმნა XX საუკუნის ქართული კალათბურთის 50-60-იანი წლების სრულყოფილი სურათი.

ამ წიგნის წაკითხვის შემდეგ ევროპის ჩემპიონთა თასის ფინალში თბილისის „დინამოს“ მიერ მადრიდის „რეალის“ დამარცხება მითად აღარავის მოეჩვენება. ეს რეალობა იყო, მადრიდის „რეალის“ დიდი გუნდისთვის კი უნუგეშო რეალობა. გურამ მინაშვილი გახლდათ პირველი ქართველი, რომელიც 1962 წელს შეეხო ჩემპიონთა თასს, ფიბა-ს პრეზიდენტ უილიამ ჯონსს ჩამოართვა და საქართველოში ჩამოიტანა.

ბატონ გურამთან ერთად წიგნზე მუშაობა რომ დავასრულე, მისი ბინიდან გამოსული წამიერად შევჩერდი, არ მინდოდა ზღაპრული სამყაროს გმირთან გამომშვიდობება და აწმყოში დაბრუნება...

წიგნის ბოლოთქმა 1 მარტის დილას დავწერე. წინა დღით ბატონმა გურამმა დამირეკა და მითხრა – წიგნის მეორე ნაწილიც წავიკითხე, შეგიძლია, ფურცლები წაიღო. შევთანხმდით, რომ ორშაბათს მივიდოდი, რამდენიმე ფოტოზე მინაწერს მასთან ერთად გავაკეთებდი და... წიგნიც დასაბეჭდად მზად იქნებოდა.

წიგნის სათაურის კიდევ ერთ შესაძლო ვერსიაზე ვესაუბრე: მასალის კითხვისას გურამ მინაშვილის ალაღად ნათქვამი ერთი მშვენიერი ფრაზა დავიჭირე – „ბურთს კალათისკენ ჩემი გულიც მიჰყვებოდა“. ამ სიტყვებიდან თქვენი ხასიათი და კალათბურთისადმი მიდგომა იკვეთება-მეთქი.

ორშაბათს ხომ მოხვალ, მანამდე კარგად გავაანალიზოთ, ნაჩქარევად ნურაფერს ვიზამთო, მიპასუხა.

ვერ წარმოიდგენთ, როგორი ენთუზიაზმით ეკიდებოდა თავის მომავალ წიგნს, როგორი გულდასმით იხილავდა თითოეულ ფრაზას, გეოგრაფიულ სახელთა ლექსიკონიც კი გამოიყენა არაერთხელ და ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონიც...

2 მარტს, ორშაბათს, ბატონი გურამის სახლის კარი სხვამ გამიღო... წინა საღამოს გურამ მინაშვილს გულმა უმტყუნა...

ამ გულმა ათამაშა დიდი კალათბურთი და აცხოვრა გულსავსედ, რაინდულად. მისმა გულიანობამაც გვაჩუქა ქართული კალათბურთის დღემდე ყველაზე დიდი გამარჯვება – ევროპის ჩემპიონთა თასის ვერცხლის კალათა.

სხვანაირად ვერ იქნებოდა, სხვანაირად ვერ იცხოვრებდა და ვერ ითამაშებდა – ბურთს ხომ კალათისკენ მისი გულიც მიჰყვებოდა.

სარჩევი

გიორგი გორგოძე ბურთს ხომ კალათისკენ მისი გულიც მიჰყვებოდა	5
გურამ მინაშვილი წინათქმა	6
როცა პოლიტიკა მსოფლიო ჩამვირთვას გართმევს	11
თბილისი – შუამთა.....	21
გლეხის სიბრძნე	33
ნოდარ ჯორჯიკიას სიკეთე	43
სამი ევროპული ოქრო	55
სი, სინიორ!..	71
დინამიტი სახალად „დინამო“	89
სამი ქართველის ძველი ხუთი ლატვიელი	101
„დინამო“: მთავარი ფავორიტი ჩამვირთვა თასზე	107
სეტყვა რომის ოლიმპიადზე	119
გაბუტული არმიელები	131
პასი ორი მეტრით წინ	141
შეუსრულაგელი დაპირება	151
მოსკოვური ბარიერი ქანაშის გზაზე	163
ჩამვირთვა თასი ჩვენია!	173
ქალა ქართული: მამარი!	181
ვაჟა სიმონიშვილი ბოლოთქმა	190

1950-60-იანი წლები ქართული კალათბურთის ოქროს ხანაა, რა პერიოდშიც თბილისში ვეროპის ჩემპიონთა თასი ჩამოვიტანეთ. გარდა მშრალი სტატისტიკისა, იყო უამრავი ემოცია, ნერვების ჭიდილი, ბრძოლა მოედანზე თუ მის მიღმა...

კულისები ბევრ საიდუმლოს ინახავს და არ შინდოდა, ეს ყველაფერი ქართველი გულშემატკივრისთვის სამუდამოდ მოუნდომელი ყოფილიყო, ჩვენი კალათბურთის ისტორიის ყველაზე „მოსაფლვიანი“ ეტაპი პნელში დარჩენილიყო.

ამიტომაც მოგვიდევ ბელი კალამს 78 წლის ასაკში და ვეცადე შედმინეწნით გაუმეხსენებინა ყველა მნიშვნელოვანი თუ უმნიშვნელო ნიუანსი ჩემი საკალათბურთო ცხოვრებიდან.

გურამ მინაშვილი

საპარტევალო სპორტულ
შარბალისებთა ბასთიაშია

თბილისი
2015

